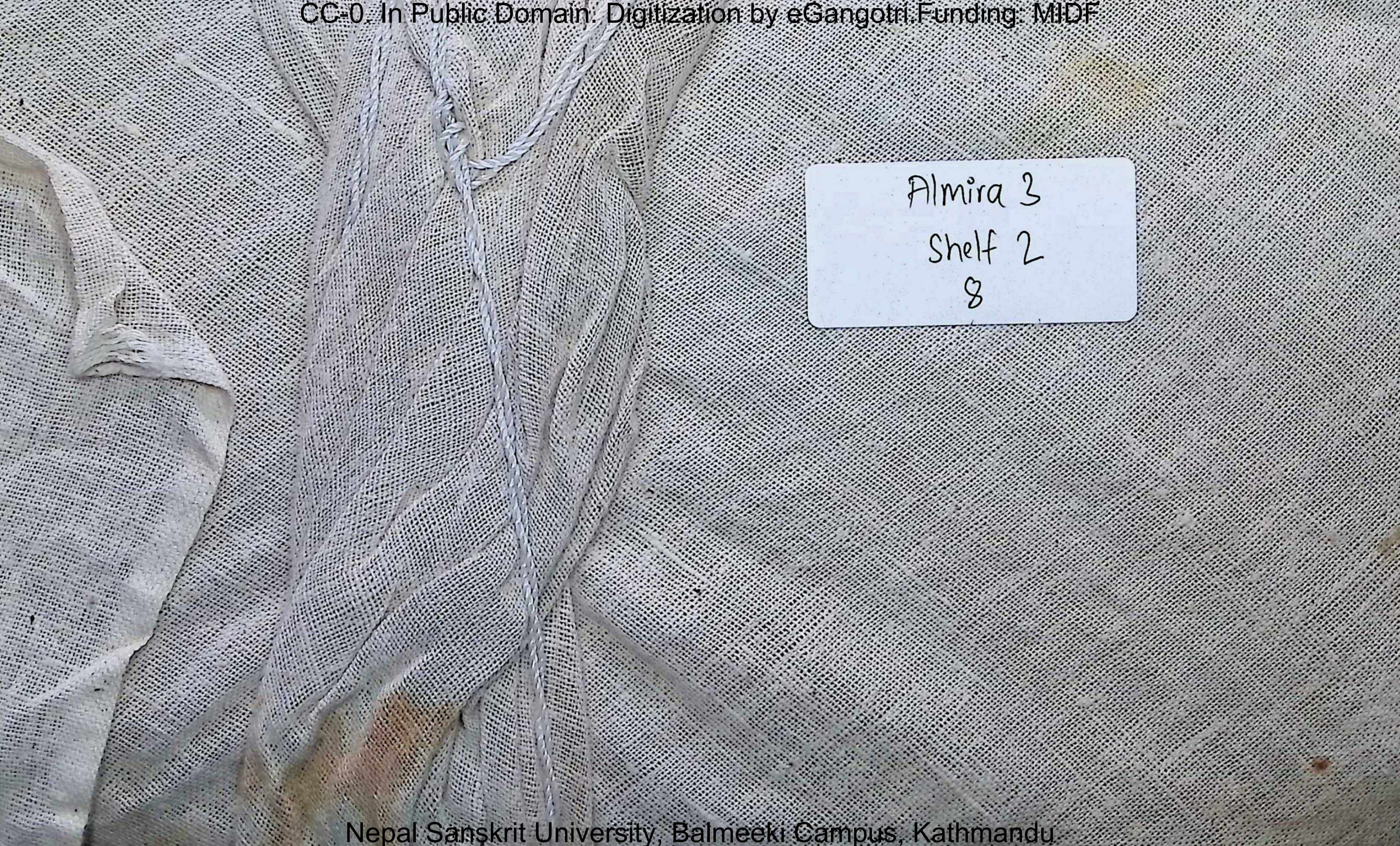

Almira 3
Shelf 2
8

४२२३

९५१

त्रिपुरसुन्दर्यादिदेव्याः कोटिहोमकर्मणि उत्तराङ्ग हस्य

आन्धुनारणम्: प १
अग्नौ षोडशोपचार पूजनं प ५
पात्रासंस्कार
ब्रह्मासनम्: प ३
प २१
[illegible]नरूपाभिषेकप्रयोगः प २१

श्री ५ को सरकार
[illegible] संस्कृत [illegible]

कोटिहोमपद्धतिः

1. Koti Homa Paddhati
2. Vinayaka Stava Kadamba
3. Mantra Dosha Shanti
4. Saptashati Rahasya
5. Anusruti
6. A Part Of Shanti Parva
7. Tara Stotra
8. Shala Grama Prarthana
9. Advaita Khandana Karika Of Ramanuja
10. Yantroddhara Kavaca
11. Harivamsha Shravaṇa Vidhi
12. Adityahrdaya Stotra
13. Vishnu Sahasra Nama Stotra 1708
14. Tara Kula Stotradi
15. Dasha Dina Piṇḍa Dana Vidhi
16. Devya Kavacha By Hari Hara Brahma
17. Indrakshi Stotra Mantra
18. Rudra Shadanga Sukta Vidhana
19. Gajendra Moksha In Bhagavata Purana 1790
20. Kalika Sahasra Nama Stotram
21. Kakaradi Sahasra Nama Stotra Of Maha Kala Bhairava 1890
22. Haritalika Puja Vidhi 1849
23. Rishi Panchami Vidhi
24. Rudra Nyasa
25. Arya Stotra
26. Bala Grahastava In Prayoga Sara 1877

पन्तुहेतयः पावकोऽअस्मभ्यꣳ ।शिवोभव नृषदे
वेडप्सुषदेवेड्बर्हिषदेवेड्वनसदेवेट्स्वर्विदेवेट् ९ येदेवा
देवानांय्यज्ञियायज्ञियानाꣳसम्वत्सरीणमुपभागमा
सते। अहुतादोहविषोयज्ञेऽअस्मिन्त्स्वयम्पिवन्तु
मधुनोघृतस्य १० येदेवादेवेष्वधिदेवत्त्वमायन्येब्रह्म
णःपुरऽएतारोऽअस्य। येभ्योनऽऋतेपवतेधामकिञ्च
ननतेदिवोनपृथिव्याऽअधिष्णुषु ११ प्राणदाऽअ
पानदाव्यानदावर्चोदावरिवोदाः। अन्याँस्तेऽअस्म
त्तपन्तुहेतयःपावकोऽअस्मभ्यꣳ·शिवोभव १२ इत्य
ग्न्युत्तारणंकृत्वा- स्वच्छवस्त्रेणसंशोध्य. मूलमंत्रो
क्तासनमंत्रेणपुष्पाद्यासनंदत्वा. पीठमध्येसंस्थाप्य.
प्राणप्रतिष्ठां च कुर्यात ॥

~~मालासंस्कारः~~ —

तत्रादौ कुशोदकसहितैः पञ्चगव्यैर्मालां प्रक्षाल्य. अश्वत्थपत्रनवकरचिते कमले स्थापयित्वा. ॐ ह्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं इत्येतानि मातृकाक्षराणि मूलमन्त्रेण मालायां विन्यस्य. पुनः पञ्चगव्येन संप्रोक्ष्य. ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः। भवे भवे नाति नाति भवे भवस्व मां भवोद्भवाय नमः। इति मन्त्रेण शीतलजलेन प्रक्षालयेत्। पुनः ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमः इति मन्त्रेण चन्दनागुरुकर्पूरादिसुगन्धद्रव्यैर्घर्षयेत्। ॐ अघोरेभ्यो थघोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः। सर्वेभ्यः सर्वसर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः। इति मन्त्रेण तां धूपयेत्। ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि। तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्। इति मन्त्रेण मालायाश्चन्दनं लेपयेत्। ॐ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानाम्। ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम्। इति मन्त्रेण मेरुसहितं

प्रत्येकमणिं सकृत्सकृद्वाभिमन्त्रयेत्. ॐ अस्य श्री प्राण
प्रतिष्ठामन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः ऋग्यजुः
सामानि छन्दांसि क्रियामयवपुः प्राणाख्या देवता आं
बीजं ह्रीं शक्तिः क्रौं कीलकं अस्या मालायाः प्राणप्रति
ष्ठापने विनियोगः इति जलं क्षिपेत् । ततः करेणाच्छाद्य·
ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हं सः सोहमस्या वाला देवता
मालायाः प्राणा इह प्राणाः । ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं
हंसः सोहमस्या वाला देवता मालायाः जीव इह स्थितः ।
ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हंसः सोहमस्या वाला देवता
याः सर्वेन्द्रियाणि इह स्थितानि । ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं
शं षं सं हंसः सोहमस्या वाला देवता मालाया वाङ्मन
श्चक्षुः श्रोत्र जिह्वा घ्राण पाणिपाद पायूपस्थानि इहैवा
गत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा । इति प्राणान्प्रतिष्ठाप्य·
ॐ यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो वभूव ॥
य ऽईशे ऽअस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा वि
धेम । इति मंत्रं त्रिवारं पठेत् । ततः ॐ मां माले माले महा
माये सर्वशक्तिस्वरूपिणि । चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मा
न्मे सिद्धिदा भव । इति प्रार्थयेत् ॥ इति मालासंस्कार
विधिः ॥

अग्निपूजनम्:—

रक्तपुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा ध्यायेत् ॥

रुद्रं शक्ति स्वस्तिकाभीति मुच्चै
दीर्घैर्दोर्भि धारयन्तं वराब्जम् ।
हेमाकल्पं पद्मसंस्थं त्रिनेत्रं
ध्याये वह्निं वद्धमौलिं जटाभिः ॥

स्वाहास्वधासहित हुताशनाग्नयेनमः ।

पाद्यम्— नमस्ते भगवन्देव वह्ने नारायणात्मक ।
सर्वलोकहितार्थाय पाद्यं च प्रतिगृह्यताम् ॥

अर्घ्यं— हुताशन परं धाम ज्योतीरूप सनातन ।
गृहाणार्घ्यं मयादत्तं विश्वरूप नमोस्तुते ॥

स्नानम्— धनञ्जय नमस्तेस्तु सर्व पाप प्रणाशन ।
स्नानीयं ते मयादत्तं सर्वकामार्थ सिद्धये ॥

वस्त्रम्— हुताशन महावाहो देवदेव सनातन ।
अंशुकं ते प्रयच्छामि देहि मे परमं पदम् ॥

गन्धम्— देव्यो देवा मुदं यान्ति यस्य सम्यक्समागमात् ।
सर्व दोषोपशान्त्यर्थं गन्धोयं प्रतिगृह्यताम् ॥

पुष्पम्— त्वं विष्णुस्त्वं हि ब्रह्मा च ज्योतिषां गतिरीश्वरः ।
गृहाण पुष्पं देवेश हुताशन नमोस्तुते ॥

धूपम्- देवतानां पितॄणां च मुखमेकं सनातनम् ।
धूपोयं देवदेवेश गृह्यतां मे धनञ्जय ॥
दीपम्-त्वमेकः सर्वभूतेषु स्थावरेषु चरेषु च ।
परमात्मा पराकारः प्रदीपः प्रतिगृह्यताम् ॥
नैवेद्यं- नमोस्तु यज्ञपतये प्रभवे जातवेदसे ।
सर्वलोकहितार्थाय नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥
पुष्पाञ्जलि-हुताशन नमस्तेस्तु नमस्ते हव्यवाहन ।
लोकनाथ नमस्तेस्तु नमस्ते जातवेदसे ॥
अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।
सुवर्णवर्णममलं समिद्धं सर्वतोमुखम् ॥
प्रार्थना- श्रद्धां मेधां यशः प्रज्ञां विद्यां पुष्टिं बलं श्रियम् ।
आयुष्यं द्रव्यमारोग्यं देहि मे हव्यवाहन ।
त्वदर्थोयं समारम्भः कृष्णवर्त्मन्नमोस्तु ते ॥
मुखं त्वमसि देवानां वेदानां च हुताशन ।
पावनात्पावकश्चासि वहनाद्धव्यवाहनः ॥
वेदास्त्वदर्थं जाता वै जातवेदास्ततो ह्यसि ।
अग्निर्ददातु मे तेजो वायुः प्राणं ददातु मे ॥
पृथिवी बलमादध्याच्छिवं चापो दिशन्तु मे ।
ऋषिभिर्ब्राह्मणैश्चैव दैवतैरसुरैर्नृपैः ॥
नित्यं सुहुत यज्ञोसि सत्वेन विपुनीहि माम् ॥

प्रधानदेवता वलिः—

वालाया मूलमंत्रं पठित्वा - वालायै साङ्गायै सपरिवारायै
मधुशर्करापायस
सशक्तिकायै इमं सदीपं दध्यन्न वलिं समर्पयामि. भो वाले इमंवलिं गृहाण मम यजमान्याः सकुटुम्बाया आयुष्यकर्त्री क्षेमकर्त्री पुष्टिकर्त्री तुष्टिकर्त्री निर्विघ्नकर्त्री भव।

यावद्धोमं प्रतिदिनं ग्रहादिपूजाकार्या. कोटिहोमे प्रति सहस्रं पूर्णाहुतिरपि. होमसमाप्तावग्निं सम्पूज्य. स्विष्टकृदादि प्रायश्चित्तहोमान्तंकृत्वाऽग्नेः समन्ताद्दिक्पालेभ्यो, वेदेंसमन्तान्नवग्रहेभ्यो, वेदेरुत्तरतो विनायकादि सप्तभ्यो गरुत्मते च, प्रधानदेवतायै च तत्तन्मन्त्रैर्माषभक्त वलिं दत्वा, क्षेत्रपालवलिं दुर्ब्राह्मणेन शूद्रेण वा चतुष्पथे क्षेपयेत॥

कोटिहोमे दशसहस्त्र पूर्णाहुतयो भवन्ति. अन्ते पूर्णाहुतिर्भिन्ना. साच प्रक्षालितपाणिपादः आज्यस्थाल्यामन्यदाज्यं निरूप्याग्नावधिश्रित्य. स्रुक्स्रुवौ प्रतप्य. संमृज्याऽभ्युक्ष्याज्यमुद्वास्योत्पूयावेक्ष्य. गन्धाक्षतवस्त्रशोभितां स्रुचं कृत्वा. स्रुवेण द्वादशवारं चतुर्वारं वा गृहीतेनाज्येन स्रुचं पूरयित्वा. तदुपरि नारिकेलफलं पूगीफलं वा संस्थाप्य समिधमाधाय—

ॐ समुद्रादूर्म्मिर्म्मधुमाँ२उदारदुपाᳫंशुना सममृतत्वमानट्। घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः॥१॥ वयन्नाम प्रब्रवामा घृतस्यास्मिन्यज्ञे धारयामा नमोभिः। उप ब्रह्मा शृणवच्छस्यमानं चतुःशृङ्गोवमीद्गौर एतत्॥२॥ चत्वारि शृङ्गा त्रयोऽअस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासोऽअस्य। त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवीति महो देवो मर्त्याँ२ आविवेश॥३॥ मूर्द्धानन्दिवोऽअरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृतऽआजातमग्निम्। कविᳫं सम्राजमतिथिञ्जनानामासन्ना पात्रञ्जनयन्त देवाः॥४॥ पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धतां पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैः। घृतेन त्वं तन्वं वर्द्धयस्व सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः॥५॥ पूर्णादर्विपरापत सुपूर्णा

पुनरापत । वस्नेव विक्रीणावहा ऽइषमूर्ज्जं शतक्रतो
॥६॥ सप्त ते ऽअग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तऋषयः सप्त
धाम प्रियाणि । सप्त होत्राः सप्तधा त्वा यजन्ति सप्त यो
नीरा पृणस्व घृतेन स्वाहा ॥७॥ धामन्ते विश्वं भुवनम
धिश्रितमन्तः समुद्रे हृद्यन्तरायुषि । अपामनीके
समिथे यऽ आभृतस्तमश्याम मधुमन्तं त ऊर्म्मिम् ॥ स्वाहा
इदमग्नये वैश्वानराय वसुरुद्रादित्येभ्यः शतक्रतवे
सप्तवते ग्नये ऽद्भ्यश्च न मम ॥ इति त्यागः ॥ पृष्ठ १४

ततो वसोर्धारापातनम् -

तत्र मन्त्राः - अग्निमीळे सूक्तम् - विष्णोर्नुकं सूक्ते - आ ते पितः सूक्तम् - स्वादिष्ठया सूक्तम् - महा वैश्वानर ज्येष्ठसाम नीच । ततः शुक्रियं पठित्वा, लक्ष्मीसूक्तम् ॥ × पृष्ठ १५ [illegible]

संस्रवप्राशनम् -

यस्माद्यज्ञरसात्पूता यज्वानो ब्रह्मरूपिणः ।
तं संस्रव पुरोडाशं प्राश्नामि सुखपुण्यदम् ॥

इत्यनेन संस्रवप्राशनं कृत्वा - आचमनम् ॥

१- [illegible]

क्षेत्रपालबलिः—

ॐ क्षेत्रपालाय भूत प्रेत पिशाच राक्षस शाकिनी
डाकिनी वेतालादि परिवारयुतायेमं वलिं समर्पयामि.
भो भो क्षेत्रपाल इमं वलिं गृहाण मम यजमानस्य
आयुष्कर्ता क्षेमकर्ता पुष्टिकर्ता पुष्टिदस्तुष्टिदो भव।

स्मार्तकर्माधिकारसिद्धये गोदानम्

आचम्य कर्मपात्रजलेन प्रोक्षेत्—

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोपि वा ।
यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स वाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

गोपूजनं—नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्य एव च ।
नमो ब्रह्मसुताभ्यश्च पवित्राभ्यो नमोनमः ॥

[illegible]—गवे नमः. गोप्रत्याम्नाय द्रव्येभ्यो नमः ॥

ब्राह्मणपूजनं—नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ।
जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमो नमः ॥

सङ्कल्प—हरिः ॐ तत्सत् विष्णुः २ श्रीमतो भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य सकलजगत्सृष्टिकारिणो ब्रह्मणो द्वितीयपरार्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे प्रह्लादाधिपत्ये वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे युगे सत्यत्रेताद्वापरान्ते कलियुगस्य प्रथमचरणे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे आर्यावर्तैकदेशे आनन्दकानने महाश्मशाने गौरीपीठे त्रिकण्टकविराजिते अविमुक्तवाराणसीक्षेत्रे भागीरथ्याः पश्चिमेकूले इहपुण्यभूमौ. षष्ठिसंवत्सराणां मध्ये नन्दननाम संवत्सरे श्रीसूर्ये उत्तरायणे ।शिशिरर्तौ
स चान्द्रामाघ मासे
मासोत्तमे सौरा चान्द्राच फाल्गुनेमासि शुक्ले पक्षे

कुम्भराशिस्थे सूर्ये मीनराशिस्थे गुरौ सिंह राशिस्थे चन्द्रे शेषेषु ग्रहेषु यथायथस्थानस्थेषु सत्सु मघा नक्षत्रे अतिगण्ड योगे पालव करणे एवं ग्रहगुणयोगविशिष्टायां शुक्र वासरान्वितायां पूर्णिमायां पुण्यतिथौ. वत्सगोत्रा वत्सभार्गवच्यावनाप्नवानौर्व जामदग्न्येति पञ्चप्रवरा देवी पुत्रपरिवार समन्विता अहं मम, इष्टदेवता वात्सलादेवी प्रीत्यर्थं ब्राह्मणद्वारा कृतेस्मिन्कोटिहोम कर्मणि यज्ञदीक्षिताया मम भक्ष्याभक्ष्य वाच्यावाच्य कर्तव्याकर्तव्यादि विचाराभाव जनित भोजन शयन विहार व्यवहारादि गत शास्त्रोदित नियमापरिपालन जन्य प्रत्यवाय परिहार पूर्वकं, परिसमापितैतत्कोटिहोम यज्ञोत्तराङ्ग·तया करिष्यमाणेषु तत्तद्देवता पूजनादि दक्षिणादान यज्ञान्त स्नान मण्डपदानान्त समस्त कर्मसु, देहशुद्धिद्वारा अधिकारसिद्ध्यै, इदं गोप्रत्याम्नाय रजत द्रव्यं चन्द्रदैवतं काश्यप गोत्राय शर्मणे आचार्याय तुभ्यमहं सम्प्रददे.

प्रार्थना– कपिले सर्वदेवानां पूजनीयासि रोहिणि ।
तीर्थदेवमयी यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छ मे ।

दानप्रतिष्ठा – अद्य कृतैतद्गोप्रत्याम्नाय द्रव्यदान प्रतिष्ठार्थमिमां दक्षिणां रजतं चन्द्रदैवतं काश्यप गोत्राय ....

शर्मणे आचार्याय दानप्रतिष्ठात्वेन तुभ्यमहं सम्प्रददे. तत्सन्नमम ॥

पूर्णपात्रदानम्- पूर्णपात्रायनमः इति सम्पूज्य- पूर्वसङ्कल्प सिद्धिरस्तु. वत्सगोत्रा वत्सभार्गव च्यावनाप्नवा नौर्व जामदग्न्येति पञ्चप्रवरा देवी पुत्र परिवार समन्विता अहंमम, इष्टदेवता वालादेवी प्रीतये ब्राह्मणद्वारा कृतैतत्कोटि होम कर्मण स्साङ्ग भूत स्विष्टकृद्धोमान्त तत्तद्देवता हवन पूजनादि कर्मणां च साङ्गता सिद्ध्यर्थं, कृता कृतावेक्षण रूप ब्रह्मकर्म प्रतिष्ठार्थ मपूर्ण पूरणार्थ मिदं (षट्पञ्चाशदधिक द्विशत मुष्टि परिमित) तण्डुल पूर्णपात्रं सवस्त्र फल दक्षिणं प्रजापति दैवतं कौण्डिन्य गोत्राय रविनाथ शर्मणे ब्रह्मणे तुभ्यमहं संप्रददे.

प्रणीतोदकेनाभिषेकः:- ॐ सुमित्रियानऽ आपऽ ओषधयः सन्तु।

ऐशान्यां प्रणीताविमोकः:- ॐ दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु योऽस्मान्द्वेष्टि
यञ्च वयं द्विष्मः ॥ x — x

स्तरणाक्रमेण वर्हिः प्राप्य आज्येनाभिघार्य-

ॐ देवागातु विदो गातुं वित्वा गातुमित।
मनसस्पत इमन्देव यज्ञꣳ स्वाहा वाते धाः।
इत्यग्नौ जुहुयात्

मेधा—

ॐ सदसस्पतिमद्भुतं प्रियमिन्द्रस्यकाम्यम् ।
सनिम्मेधामयासिषꣳ स्वाहा ।
याम्मेधान्देवगणाः पितरश्चोपासते ।
तया मामद्य मेधयाग्ने मेधाविनं कुरु स्वाहा ॥
मेधाम्मे वरुणो ददातु मेधामग्निः प्रजापतिः ।
मेधामिन्द्रश्च वायुश्च मेधान्धाता ददातु मे स्वाहा ॥
इदम्मे ब्रह्म च क्षत्रञ्चोभे श्रियमश्नुताम् ।
मयि देवा दधतु श्रियमुत्तमान्तस्यै ते स्वाहा ॥

वस्त्रहोम—

ॐ एधोस्येधिषीमहि समिदसि तेजोसि तेजो मयि धेहि ।
समाववर्ति पृथिवी समुषाः समु सूर्यः समु विश्वमिदं जगत् ।
वैश्वानरज्योतिर्भूयासं विभून्कामान्व्यश्नवै भूः स्वाहा ॥

चरुहोम—

ॐ अभ्यादधामि समिधमग्ने व्रतपते त्वयि ।
व्रतञ्च श्रद्धाञ्चोपैमीन्धे त्वा दीक्षितोऽअहम् स्वाहा ॥

अग्नेर्नमस्कारः—

श्रद्धां मेधां यशः प्रज्ञां विद्यां पुष्टिं बलं श्रियम् ।
आयुष्यं द्रव्यमारोग्यं देहि मे हव्यवाहन ॥
त्वदर्थोयं समारम्भः कृष्णवर्त्मन्नमोस्तु ते ॥

अङ्गालम्भनम् — अधोमुखमग्नौ पाणी प्रताप्य —

ॐ तनूपा अग्नेसि तन्वं मे पाहि ।
ॐ आयुर्दा अग्ने स्यायुर्मे देहि ।
ॐ वर्चोदा अग्नेसि वर्चो मे देहि ।
अग्ने यन्मे तन्वा ऊनन्तन्म आपृण ।
मेधां मे देवः सविता आदधातु ।
मेधां मे देवी सरस्वती आदधातु ।
मेधामश्विनौ देवा वाधत्तां पुष्करस्रजौ ॥

सर्वाङ्गे — ॐ अङ्गानि च म आप्यायताम् ।
मुखे — वाक्च म आप्यायताम् ।
नासिकयोः — प्राणश्च म आप्यायताम् ।
नेत्रयोः — चक्षुश्च म आप्यायताम् ।
श्रोत्रयोः — श्रोत्रश्च म आप्यायताम् ।
बाह्वोः — यशो बलश्च म आप्यायताम् ।

घृतच्छाया -

अलक्ष्मीर्यच्च दौस्थ्यं मे सर्वगात्रे व्यवस्थितम् ।
तत्सर्वं शामयाज्य त्वं लक्ष्मीं पुष्टिं च वर्धय ॥
याः क्षीरसागरोत्पन्ना दूर्वाः पीयूषसम्भवाः ।
तासां स्पर्शनमात्रेण आयुर्वृद्धिर्यशोवलम् ॥ स्पर्शमंत्र.
आज्यं तेजः समुद्दिष्टमाज्यं पापहरं परम् ।
आज्ये हि सर्वदेवानां प्रियमाज्ये स्थितं जगत् ॥
तदाज्यवीक्षणे भक्त्या कृते मङ्गलमाप्नुयात् ।
दुःस्वप्नं दुर्निमित्तं च विघ्नौघो नश्यति ध्रुवम् ॥
तेजः प्रज्ञा च शौर्यं च बलमायुः प्रवर्धते ।
पुण्यं सप्ताङ्ग राज्यं च भवेदन्यदभीप्सितम् ॥
ज्ञात्वा वाऽज्ञानतो वापि मनोवाक्काय कर्मभिः ।
कृतं यत्पातकं तन्मे घृतस्पर्शाद्विनश्यतु ॥
आज्ये चैव मुखं दृष्ट्वा सर्वं पापं विनश्यतु ।

इति छायां निरीक्ष्य आज्यकांस्यपात्रायनमः इति पूजयेत् ।

सङ्कल्पः — पूर्वोक्त सङ्कल्प सिद्धिरस्तु. वत्सगोत्रा वत्स
भार्गव च्यावनाप्नवानौर्व जामदग्न्येति पञ्चप्रवरा
देवी पुत्र परिवार समन्विता अहं मम, दीर्घायुरारोग्या
नन्द क्षेमादि सकलाभीष्ट सिद्ध्ये, इष्टदेवता वालामन्त्रेण
ब्राह्मण द्वारा कृतस्य कोटिहोम कर्मण उत्तराङ्गतया

इदमवलोकिमाज्यं मृत्युञ्जयदैवतं हिरण्यं वह्निदैवतं कांस्यपात्रं विश्वकर्मदैवतं महामृत्युञ्जय प्रीतये .... गोत्राय .... शर्मणे ब्रह्मणे तुभ्यमहं सम्प्रददे.।

प्रार्थना – कामधेनोः समुद्भूतं देवानामुत्तमं हविः।
आयुर्वृद्धिकरं दातु राज्यं पातु सदैव मे॥

दानप्रतिष्ठा – कृतैतत्सुवर्ण कांस्यपात्र घृतदानकर्मणः प्रतिष्ठा साङ्गता सिद्ध्यर्थमिमां दक्षिणां रजतं चन्द्र दैवतं कौशिक गोत्राय रविनाथ शर्मणे ब्रह्मणे तुभ्यमहं संप्रददे.

छायादर्शनं पापनाशनमरिष्टं हन्तु॥

सवत्सगोदानम् –

गोपूजनम् – नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्य एव च।
नमो ब्रह्मसुताभ्यश्च पवित्राभ्यो नमो नमः॥

ब्राह्मणपूजनं – नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मण हिताय च।
जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमो नमः॥

सङ्कल्पः – पूर्वोक्त सङ्कल्प सिद्धिरस्तु. वत्सगोत्रा वत्स भार्गव च्यावनाप्नवानौर्व जामदग्न्येति पञ्चप्रवरा .... देवी पुत्र परिवार समन्विता अहं मम, इष्टदेवतायाः

वोलायाः प्रीतिद्वारा सकलेष्टावाप्तये, ब्राह्मणद्वारा
यथाकालेन विहितेस्मिन्कोटिहोमकर्मणि तदङ्ग
कर्मसु च मन्त्रोच्चारणवैकल्याङ्गवैगुण्यादिजनित
न्यूनातिरिक्तत्वादि समस्तदोषनिरसनपूर्वकं यज्ञ
साद्गुण्यसिद्धिद्वारा श्रुतिस्मृतिपुराणागमोक्त साङ्गो
पाङ्ग फलावाप्तये, इमां स्वर्णशृङ्गीं रौप्यखुरां ताम्र
पृष्ठां कांस्यदोहां सुवर्णतिलकोपेतां घण्टाभूषितां
शुभ्रवस्त्राच्छन्नां सुपूजितां (सवत्सां पयस्विनीं) गां
रुद्रदेवताकां (तन्मूल्योपकल्पितं द्रव्यं रजतं चन्द्रदैवतं) काश्यप
गोत्राय ··· शर्मणे आचार्याय तुभ्यमहं सम्प्रददे.

प्रार्थना– यज्ञसाधनभूताया विश्वस्याघप्रणाशिनी।
विश्वरूपधरो देवः प्रीयतामनया गवा ॥

दानप्रतिष्ठा– कृतैतद्यज्ञान्तगोदानकर्मणः प्रतिष्ठा
साङ्गतासिद्ध्यर्थमिमां दक्षिणां रजतं चन्द्रदैवतं
काश्यपगोत्राय ··· शर्मणे आचार्याय दानप्रतिष्ठा
त्वेन तुभ्यमहं सम्प्रददे. तत्सन्मम. ॥

प्रदक्षिणा– यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
तानि सर्वाणि नश्यन्तु प्रदक्षिण पदे पदे ॥

गोपुच्छोदकेनाभिषेक– शान्तिरस्तु. पुष्टिरस्तु. वृद्धिरस्तु.
यच्छ्रेयस्तदस्तु. यत्पापं तत्प्रतिहतमस्तु (भूमौ) अमृता
भिषेकोस्तु। शान्तिः सुशान्तिर्भवतु ॥

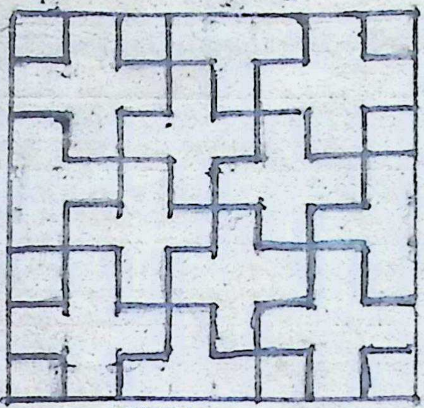

भद्रासन

अभिषेकः –

कुण्डस्येशानभागे वेद्याः पश्चिमतो भद्रासनोपविष्टं प्राङ्
मुखं यजमानं साचार्या उदङ्मुखा ऋत्विजः ग्रहकलशो
दकेन कुण्डकलशोदकेन च मन्त्रैरभिषिञ्चेयुः –
ॐ सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदा नदाः।
आयान्तु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः ॥
आकृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यञ्च ॥
हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्यन् ॥१॥
इमन्देवा असपत्नꣳ सुवध्वम्महते क्षत्राय महते ज्यैष्ठ्या
य महते जानराज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय ॥ इमममुष्य पुत्रम
मुष्यै पुत्रमस्यै विश ऽ एष वोमी राजा सोमोस्माकं ब्राह्म
णानाꣳ राजा ॥२॥ अग्निर्मूर्द्धा दिवः ककुत्पतिः पृथि
व्या ऽ अयम् ॥ अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति ॥३॥ उद्बु
ध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि त्वमिष्टापूर्त्ते सꣳ सृजेथामयञ्च।

अस्मिन्त्सधस्थेऽअद्ध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवायजमानश्चसी
दत ॥४॥ बृहस्पतेऽअतियदर्य्यौऽअर्हाद्द्युमद्विभातिक्र
तुमज्जनेषु ॥ यद्दीदयच्छवसऽऋतप्रजाततदस्मासुद्र
विणन्धेहिचित्रम् ॥५॥ अन्नात्परिस्रुतोरसंब्रह्मणा
व्यपिबत्क्षत्रंपयःसोमंप्रजापतिः ॥ ऋतेनसत्यमिन्द्रि
यंविपानꣳ·शुक्रमन्धसऽइन्द्रसेन्द्रियमिदंपयोमृतंमधु ॥
६ ॥ शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तुपीतये ॥ शंय्यो
रभिस्रवन्तुनः ॥७॥ कयानश्चित्रऽआभुवदूतीसदा
वृधःसखा ॥ कयाशचिष्ठयावृता ॥ केतुङ्कृण्वन्नकेतवेपे
शोमर्य्याऽअपेशसे ॥ समुषद्भिरजायथा ॥८॥ त्र्यंब
कंयजामहेसुगन्धिम्पुष्टिवर्द्धनम् ॥ उर्वारुकमिवबन्ध
नान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥१॥ श्रीश्चतेलक्ष्मीश्च
पत्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनौव्यात्तम् ॥
इष्णन्निषाणामुम्मऽइषाणसर्वलोकम्मऽइषाण ॥
२ ॥ यदक्रन्दःप्रथमञ्जायमानऽउद्यन्त्समुद्रादुतवा
पुरीषात् ॥ श्येनस्यपक्षाहरिणस्यबाहूऽउपस्तुत्यं
महिजातन्तेऽअर्वन् ॥३॥ विष्णोरराटमसिविष्णोः
श्नप्त्रेस्थोविष्णोःस्यूरसिविष्णोर्ध्रुवोसि ॥ वैष्णव
मसिविष्णवेत्वा ॥४॥ आब्रह्मन्ब्राह्मणोब्रह्मवर्चसी

जायतामाराष्ट्रेराजन्यः शूरऽइषव्योतिव्याधीमहारथो
जायतान्दोग्ध्रीधेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिः पुरन्धिर्यो
षाजिष्णूरथेष्ठाःसभेयोयुवास्ययजमानस्यवीरोजा
यतान्निकामेनिकामेनः पर्ज्जन्योवर्षतुफलवत्योनऽ
ओषधयः पच्यन्तांयोगक्षेमोनःकल्पताम्॥५॥
सजोषाऽइन्द्रः सगणोमरुद्भिः सोमम्पिबवृत्रहाशूर
विद्वान्॥जहिशत्रूँ१॥रपमृधोनुदस्वाथाभयङ्कृणुहि
विश्वतोनः॥६॥यमायत्वामखायत्वासूर्य्यस्यत्वा
तपसे॥देवस्त्वासवितामध्वानक्तुपृथिव्याःसꣳस्पृ
शस्पाहि॥अर्चिरसिशोचिरसितपोसि॥७॥कार्षि
रसिसमुद्रस्यत्वाक्षित्याऽउन्नयामि॥सममापोऽअ
द्भिरग्मतसमोषधीभिरोषधीः॥८॥चित्रावसोस्वस्ति
तेपारमशीय॥९॥अग्निन्दूतंपुरोदधेहव्यवाहमुपब्रुवे॥
देवाँ२॥ऽआसादयादिह॥१॥अप्स्वग्नेसधिष्टवसौ
षधीरनुरुध्यसे॥गर्भेसञ्जायसेपुनः॥२॥स्योना
पृथिविनोभवानृक्षरानिवेशनि॥यच्छानःशर्मसप्र
थाः॥३॥इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदम्॥समू
ढमस्यपाꣳसुरे॥४॥त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रꣳ
हवेहवेसुहवꣳशूरमिन्द्रम्॥ह्वयामिशक्रंपुरुहूत

मिन्द्रꣳ स्वस्तिनोमघवाधात्विन्द्रः ॥५॥ अदित्यैरा
स्नासीन्द्राण्याऽउष्णीषः ॥ पूषासिघर्मायदीष्व ॥
६॥ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्योविश्वारूपाणिपरिता
वभूव ॥ यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्तुवयꣳ
स्यामपतयोरयीणाम् ॥७॥ नमोस्तुसर्पेभ्योयेके
चपृथिवीमनु ॥ येऽअन्तरिक्षेयेदिवितेभ्यःसर्पे
भ्योनमः ॥८॥ व्रह्मयज्ञानंप्रथमंपुरस्ताद्विशीमतः
सुरुचोवेनऽआवः ॥ सवुध्न्याऽउपमाऽअस्यविष्ठाः
शतश्चयोनिमशतश्चविवः ॥९॥ ~~ऽनिमन्वाधिरेतना~~ ॥
देवस्यत्त्वासवितुःप्प्रसवेश्विनोर्व्वाहुभ्याम्पूष्णो
हस्ताभ्याम् ॥ सरस्वत्त्यैवाचोयन्तुर्य्यन्त्रियेदधा
मिवृहस्पतेष्ट्वासाम्राज्येनाभिषिञ्चाम्यसौ ॥
देवस्यत्त्वासवितुःप्प्रसवेश्विनोर्व्वाहुभ्यांपूष्णोह
स्ताभ्याम् ॥ अश्विनोर्भैषज्ज्येनतेजसेव्रह्मवर्च्चसा
याभिषिञ्चामिसरस्वत्त्यैभैषज्ज्येनवीर्य्याऽयान्ना
द्यायाभिषिञ्चामीन्द्रस्येन्द्रियेणवलायश्रियै
यशसेभिषिञ्चामि ॥ कोसिकतमोऽसिकस्मैत्वा
कायत्त्वा ॥ सुश्लोकसुमङ्गलसत्त्यराजन् ॥ शि
रोमेश्रीर्य्यशोमुखन्त्विषिःकेशाश्चश्मश्रूणि ॥

राजामेप्प्राणोऽअमृतꣳसम्म्राट्चक्षुर्व्विराट्श्रोत्रम्॥ जिह्वा
मेभद्रंवाङ्महोमनोमन्युः स्वराड्भामः॥ मोदाःप्प्रमोदाऽ
अङ्गुलीरङ्गानिमित्रम्मेसहः॥ बाहूमेबलमिन्द्रियꣳ
हस्तौमेकर्म्मवीर्य्यम्॥ आत्माक्षत्रमुरोमम॥ पृष्ठी
र्म्मेराष्ट्रमुदरमꣳसौग्रीवाश्चश्रोणी॥ ऊरूऽअरत्नी
जानुनीविशोमेङ्गानिसर्व्वतः॥ नाभिर्म्मेचित्तंविज्ञानं
पायुर्म्मेपचितिर्भसत्॥ आनन्दनन्दावाण्डौमेभगःसौ
भाग्यम्पसः॥ जङ्घाभ्यांपद्भ्यांधर्म्मोस्मिविशिराजा
प्रतिष्ठितः॥ प्रतिक्षत्रेप्प्रतितिष्ठामिराष्ट्रेप्प्रत्यश्वेषुप्र
तितिष्ठामिगोषु॥ प्रत्यङ्गेषुप्प्रतितिष्ठाम्यात्मन्प्रति
प्प्राणेषुप्प्रतितिष्ठामिपुष्टेप्प्रतिद्यावापृथिव्योःप्प्रति
तिष्ठामियज्ञे॥ त्रयादेवाऽएकादशत्रयस्त्रिꣳशाः
सुराधसः॥ बृहस्प्पतिपुरोहितादेवस्यसवितुःसवे॥ देवा
देवैरवन्तुमा॥ प्रथमाद्वितीयैर्द्वितीयास्तृतीयैस्तृती
याःसत्येनसत्त्यंयज्ञेनयज्ञोयजुर्भिर्य्यजूꣳषिसाम
भिःसामान्यृग्भिर्ऋचःपुरोनुवाक्याभिःपुरोनुवा
क्यायाज्याभिर्य्याज्यावषट्कारैर्व्वषट्काराऽआ
हुतिभिराहुतयोमेकामान्त्समर्द्धयन्तुभूःस्वाहा॥ ॥
ॐसमुद्रज्येष्ठाःसलिलस्यमध्यात्पुनानायन्त्यनिविशमानाः॥

इन्द्रोयावज्रीवृषभोररादता ऽ आपोदेवीरिहमामवन्तु॥
याऽआपोदिव्याऽउतवास्रवन्तिखनित्रिमाऽउतवायाः
स्वयञ्जाः॥ समुद्रार्थायाः शुचयः पावकास्ताऽआपोदे
वीरिहमामवन्तु॥ यासांराजावरुणोयातिमध्येसत्यानृ
ते अवपश्यञ्जनानाम्॥ मधुश्चुतः शुचयोयाः पावका
स्ताऽआपोदेवीरिहमामवन्तु॥ यासुराजावरुणोयासु
सोमोविश्वेदेवायासूर्जंमदन्ति॥ वैश्वानरोयास्वग्निः प्र
विष्टस्ताआपोदेवीरिहमामवन्तु॥ त्रायन्तामिहदेवास्त्रा
यतांमरुतांगण ः॥ त्रायन्तांविश्वाभूतानियथायमर
पाअसत॥ आपइद्वाउभेषजीरापोअमीवचातनीः॥
आपः सर्वस्यभेषजीस्तास्तेकृण्वन्तुभेषजम्॥ हस्ताभ्यां
दशशाखाभ्यांजिह्वावाचपुरोगवीः॥ अनामयित्नुभ्या
न्त्वाताभ्यान्त्वोपस्पृशामसि॥ इमाआपः शिवतमाइमाः
सर्वस्यभेषजीः॥ इमाराष्ट्रस्यवर्द्धनीरिमाराष्ट्रभृतोजनाः॥
याभिरिन्द्रम भ्यषिञ्चत्प्रजापतिः सोमंराजानंवरुणंयमं
मनुं॥ ताभिरद्भिरभिषिञ्चामित्वामहंराज्ञांत्वमधि
राजोभवेह॥ महान्तंत्वामहीनांसम्राजेचर्षणीनाम्॥
देवीजनित्र्यजीजनद्भद्राजनित्र्यजीजनत्॥ देवस्यत्वा
सवितुः प्रसवेश्विनोर्वाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्याम्॥ अग्ने

स्तेजसासूर्य्यस्यवर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेणाभिषिञ्चामिबला
यश्रियैयशसेन्नाद्याय॥
ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षꣳ शान्तिः पृथिवी शान्तिरापः
शान्तिरोषधयः शान्तिः॥ वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे
देवाः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिः सर्वꣳ शान्तिः शान्तिरेव
शान्तिः सामा शान्तिरेधि॥ तच्चक्षुर्द्देवहितं पुरस्ताच्छु
क्रमुच्चरत॥ पश्येम शरदः शतꣳ जीवेम शरदः शतꣳ
शृणुयाम शरदः शतं प्रब्रवाम शरदः शतमदीनाः
स्याम शरदः शतम्भूयश्च शरदः शतात॥ स्वस्ति नऽइ
न्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः॥ स्वस्ति नस्ता
र्क्ष्योऽअरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्द्दधातु॥ विश्वा
नि देव सवितर्द्दुरितानि परासुव॥ यद्भद्रन्तन्नऽआसुव॥

ॐ सुरास्त्वामभिषिञ्चन्तु ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः।
वासुदेवोजगन्नाथस्तथा सङ्कर्षणोविभुः॥
प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च भवन्तु विजयायते।
आखण्डलोग्निर्भगवान्यमो वै निर्ऋतिस्तथा॥
वरुणः पवनश्चैव धनाध्यक्षस्तथा शिवः।
ब्रह्मणा सहिताः सर्वे दिक्पालाः पान्तु ते सदा॥
कीर्तिर्लक्ष्मीधृतिर्मेधा पुष्टिः श्रद्धाक्रियामतिः।
बुद्धिर्लज्जावपुः शान्तिस्तुष्टिः कान्तिस्तु मातरः॥

एतास्त्वामभिषिञ्चन्तु देवपत्न्यः समागताः ।
आदित्यश्चन्द्रमा भौमो वुधजीव सितार्कजाः ॥
ग्रहास्त्वामभिषिञ्चन्तु राहुकेतुश्च तर्पिताः ।
देवदानव गन्धर्वा यक्ष राक्षस पन्नगाः ॥
ऋषयो मुनयो गावो देवमातर एव च ।
देवपत्न्यो द्रुमा नागा दैत्याश्चाप्सर साङ्गणाः ॥
अस्त्राणि सर्व शस्त्राणि राजानो वाहनानि च ।
औषधानि च रत्नानि कालस्यावयवाश्च ये ।
सरितः सागराः शैलास्तीर्थानि जलदा नदाः ।
एते त्वामभिषिञ्चन्तु सर्वकामार्थसिद्धये ॥
आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवा मरुद्गणाः ।
अभिषिञ्चन्तु ते सर्वे धर्मकामार्थसिद्धये ॥
शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन चाम्बिके ।
घण्टास्वनेन नः पाहि चापज्यानिःस्वनेन च ॥
प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके रक्ष दक्षिणे ।
भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि ॥
सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते ।
यानि चात्यर्थ घोराणि तै रक्षास्मां तथा भुवम् ॥
खड्गशूलगदादीनि यानि चास्त्राणि तेम्बिके ।
करपल्लवसङ्गीनि तैरस्मान्रक्ष सर्वतः ॥

ॐ शान्तिरस्तु. ॐ पुष्टिरस्तु. ॐ वृद्धिरस्तु. ॐ यच्छ्रेयस्तदस्तु. ॐ यत्पापं तत्प्रतिहतमस्तु. इति भूमो. ॐ द्विपदे चतुष्पदेभ्यः शान्तिर्भवतु. ॐ सर्वारिष्ट शान्तिरस्तु. ॐ अमृताभिषेकोस्तु. शान्तिः सुशान्तिर्भवतु ॥ इति

Nepal Sanskrit University, Balmandir, Kathmandu

अभिषेकसमाप्तौ-
उत्तराङ्गपूजा–

गणपतयेनमः। ब्रह्मादिभ्योनमः। आदित्यादिनवग्रहेभ्योनमः। ईश्वराद्यधिदेवेभ्योनमः। अग्न्यादिप्रत्यधिदेवेभ्योनमः। विनायकादिलोकपालेभ्योनमः। इन्द्रादिदिक्पालेभ्योनमः। ग्रहमण्डलोपरि कलशोपरि सर्वतोभद्रमण्डलोपरि द्वारेषु चावाहिताभ्यो देवताभ्यो नमः। वास्तुदेवताभ्योनमः। गरुत्मनेनमः। प्रधानदेवतायै साङ्गायै सावरणायै सायुधायै सवाहनायै बालात्रिपुरसुन्दर्यै इष्टदेवतायैनमः।

इति गन्धाक्षत पुष्प धूपदीप नैवेद्यादिभिः संपूज्य नीराजनं कुर्यात्॥

अर्घ्यनिवेदनम्–

विश्वेशि करुणामूर्ते भक्तानुग्रहकारिके।
अर्घ्यं निवेदयामीदं प्रसीद प्रणतप्रिये॥

प्रार्थना–

कारुण्यनिलये देवि सर्वसम्पत्तिसंश्रये।
शरण्ये वत्सले मातः कृपां मयि सदा कुरु॥
आणव प्रमुखैः पाशैः पाशितानां सुरेश्वरि।
दीनानां करुणाधारे कुरु कारुण्यमीश्वरि।

ऐहिकामुष्मिकैर्भोगैः संवर्द्धास्यामहं शिवे ।
त्वद्भक्तिः सकला मह्यं दीयतां निष्कला श्रया ॥
कर्मणा मनसा वाचा विश्वेशि त्वं गतिर्मम ।
अन्तश्चारेण भूतानां द्रष्ट्री त्वं परमेश्वरि ॥
यद्दत्तं भक्तिमात्रेण पत्रं पुष्पं फलं जलम् ।
निवेदितं च नैवेद्यं तद्गृहाणानुकम्पया ॥
आवाहनं नजानामि नजानामि तवार्चनम् ।
पूजामर्चां नजानामि त्वं गतिः परमेश्वरि ॥
स्नानं सन्ध्यां जपं होमं ध्यानं पूजनमेव च ।
नजानामि नजानामि विश्वेशि त्वं गतिर्मम ॥
अज्ञानाद्विस्मृतेर्भ्रान्त्या यन्न्यूनमधिकं कृतम् ।
तत्सर्वं पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादात्सुरेश्वरि ॥
मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं च यन्मम ।
तत्सर्वं क्षम्यतां देवि प्रसीद परमेश्वरि ॥

देवप्रतिमादानम्—

पूर्वोक्त सङ्कल्पसिद्धिरस्तु— वत्सगोत्रा वत्सभार्गव च्यावनाप्नवा और्व जामदग्न्येति पञ्च प्रवरा ··· देवी पुत्रपरिवार समन्विता अहं मम, इष्टदेवता वात्मदेवता प्रीतये ब्राह्मणद्वारा कृतस्य कोटिहोम कर्मणः साद्गुण्य सिद्ध्ये

तदङ्ग· तया सुपूजितां तत्तत्स्थान स्थापित गणपतिमातृका वास्तुदेवता मण्डपदेवता ग्रहाधिदेवता प्रत्यधिदेवता गरूडादीनां सुपूजिताभिः सौवर्ण प्रतिमाभिः समन्वितां सौवर्णी मिष्टदेवता बाला यन्त्रप्रतिमां सोपस्करां काश्यपगोत्राय · · · शर्मणे आचार्याय तुभ्यमहं सम्प्रददे.

प्रार्थना- अनेन प्रतिमादान कर्मणा जगदीश्वरि ।
भक्तकल्पलतादेवी श्रीबाला प्रीयतां मम ।

दानप्रतिष्ठा- अद्यकृतैतद्गणपत्यादि प्रतिमा समन्वित सोपस्कर बालादेवता प्रतिमादानकर्मणः प्रतिष्ठासाङ्गता सिद्ध्यर्थमिदं सुवर्ण वह्निदैवतं काश्यपगोत्राय · · · · शर्मणे आचार्याय दानप्रतिष्ठात्वेन तुभ्यमहं सम्प्रददे ।

हेमदक्षिणादानम्-

अग्नेः पश्चिमभागमागत्य प्राङ्मुखउपविश्य देयद्रव्यं पूजयेत्-

हिरण्यगर्भ गर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः ।
अनन्तपुण्यफलद मतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥
देयद्रव्येभ्यो नमः ।

सङ्कल्पः — हरिः ॐ तत्सत् विष्णुः ३ श्रीमद्भगवतो
महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य सकल
जगत्सृष्टिकारिणो ब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्रीश्वेत
वराहकल्पे प्रह्लादाधिपत्ये वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टा
विंशतितमे युगे सत्यत्रेताद्वापरान्ते कलियुगस्य प्रथम
चरणे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे आर्यावर्तैकदेशे आनन्द
कानने महाश्मशाने गौरीपीठे त्रिकण्टकविराजिते
विश्वेश्वराधिष्ठिते अविमुक्तवाराणसीक्षेत्रे भागीरथ्याः
पश्चिमे कूले इहपुण्यभूमौ, षष्टिसंवत्सराणां मध्ये
नन्दननाम संवत्सरे श्रीसूर्ये उत्तरायणे शिशिरर्तौ मासो
चान्द्रमानाधे माघि
त्तमे सौरात चान्द्रस्य फाल्गुने मासि शुक्ल पक्षे कुम्भरा
शिस्थे सूर्ये मीनराशिस्थे गुरौ सिंह राशिस्थे चन्द्रे
शेषेषु ग्रहेषु यथायथस्थानस्थेषु सत्सु मघा नक्षत्रे
आतिगण्ड योगे बालव करणे एवंग्रहगुणयोगविशिष्टायां
शुक्र भासरान्वितायां पूर्णिमा पुण्यतिथौ. वत्सगोत्रा वत्स
भार्गव च्यावनाप्नवा नौर्व जामदग्न्येति पञ्चप्रवरा
देवी पुत्रपरिवारसमन्विता अहं मम, इष्टदेवताया बाला
देव्याः श्चरण पङ्कज प्रसादसिद्धिद्वारा पूर्वसङ्कल्पित
प्रीतिफलावाप्तये गतमाघकृष्णपञ्चमीमारभ्याद्य

पर्यन्तं ब्राह्मणद्वारा कृतस्य स्वेष्टदेवता मूलमंत्रेण
चर्वाज्यादिद्रव्यैः कोटिहोमकर्मणः तदङ्गतया आचार्य
गणपति ब्रह्म सदस्य होतृत्विग्द्वारपाल जापकद्वारा
कृतानां मण्डपस्थापित गणपत्यादि तत्तद्देवता सहित
प्रधानदेवता पूजन तत्तत्सूक्त जपपाठ पूजितदेवतास्नान
पूर्णाहुत्यादि पूर्वोत्तराङ्ग कर्मणां च साङ्गुण्यसिद्धि
पूर्वकं श्रुतिस्मृतिपुराणागमोक्ताभीष्टफलावाप्तये
आचार्यदक्षिणात्वेन, महत गोशङ्कु(~~भूमि तुला रथ गृह सोप~~
~~स्कर शय्या) वस्त्रालङ्कारादि~~ निष्क्रयत्वेन चोपकल्पित
मिदं रजतं चन्द्रदैवतं काश्यपगोत्राय केशरी शर्मणे
आचार्याय, तथा गणपति ब्रह्म सदस्य होतृत्विग्द्वार
पाल जापक परिचारक दक्षिणात्वेन चोपकल्पितमिदं
द्रव्यं रजतं चन्द्रदैवतं नानानामगोत्रेभ्यो गणपति ब्रह्म
सदस्य होतृत्विग्द्वारपाल जापक परिचारकेभ्यो यथा
भागं विभज्य दातुमहं जले समुत्सृजे. तत्सन्मम. ॥
~~भोजनसङ्कल्पः~~ :– देयद्रव्येभ्यो नमः इति सम्पूज्य.
पूर्व सङ्कल्पसिद्धिरस्तु. वत्सगोत्रा वत्सभार्गव च्याव
नाप्नवा नौर्व जामदग्न्येति पञ्चप्रवरा . . . देवी पुत्र
परिवार समन्विता अहं मम. इष्टदेवता वाला प्रीतये

ब्राह्मणद्वारा कृतेस्मिन्कोटिहोमकर्मणि मन्त्रोच्चारणवैकल्यादि जनित न्यूनत्वातिरिक्तत्वादि समस्तदोष निरसनपूर्वकं साद्गुण्यसिद्धिद्वारा कोटिहोमकल्पोक्त साङ्गोपाङ्ग फल प्राप्तये नानानाम गोत्रा सहस्त्रब्राह्मणानेभिर्गन्धपुष्पाक्षतादिभिर्वृत्वा, तेभ्यो यथा संपादितमिदं मिष्टान्न ताम्बूलादि भोज्यवस्तु, भोजनदक्षिणात्वेनेदं द्रव्यं रजतं चन्द्रदैवतं च, यथा भागं विभज्य दातुमहं समुत्सृजे. तन्सन्नमम. ॥

कन्याकुमारपूजनम् –

सङ्कल्पः – पूर्व सङ्कल्पसिद्धिरस्तु. वत्सगोत्रा वत्स भार्गव च्यावनाप्नवानौर्व जामदग्न्येति पञ्चप्रवरा …… देवी पुत्र परिवार समन्विता अहं मम, इष्टदेवता वाला प्रीतये ब्राह्मणद्वारा चर्वाज्यादिद्रव्यैः स्विष्टदेवता मंत्रेण कृतस्य कोटिहोमकर्मणस्तदङ्गभूत पूजनादि कर्मणां च साद्गुण्यसिद्धये, तदुत्तराङ्गतया देवीरूपाणामासां नवविप्रकुमारीणां वटुकरूपस्यास्य विप्रकुमारस्य च पाद्यार्घ्याचमनीय गन्धपुष्पाक्षत माल्य परिधानीय वस्त्र सौभाग्यद्रव्य भूषण धूपदीपनैवेद्य दक्षिणादिभिर्यथा सम्पादितोपचारैः पूजनमहं करिष्ये.

अर्घ्यं संस्थाप्य आवाहनादि पूर्वकमुपचारैः पूजां कुर्यात्.

कुमारीणाम्- मंत्राक्षरमयीं लक्ष्मीं मातृणां रूपधारिणीम् ।
नवदुर्गात्मिकां साक्षात्कन्यामावाहयाम्यहम् ।
जगत्पूज्ये जगद्वन्द्ये सर्वशक्तिस्वरूपिणि ।
पूजां गृहाण कौमारि जगन्मातर्नमोस्तु ते ॥
कुमारीभ्यो नमः ॥

कुमारस्य- जगत्पूज्य जगद्वन्द्य सर्वशक्तिस्वरूपक ।
पूजां गृहाण कौमार जगद्भ्रातर्नमोस्तु ते ॥
वटुकाय नमः ॥

पूजां समाप्य अर्घ्यं निवेदयेत्.
अज्ञानाद्विस्मृतेर्भ्रान्त्या यन्न्यूनमधिकं कृतम् ।
तत्सर्वं पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादात्सुरेश्वरि ॥
मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं च यन्मम ।
तत्सर्वं क्षम्यतां देवि प्रसीद परमेश्वरि ॥

भूयसीदक्षिणादानम्—
हिरण्यगर्भ गर्भस्थं हेमवीजं विभावसोः ।
अनन्त पुण्य फलद मतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥

देयद्रव्याय नमः. इति देयद्रव्यं संपूज्य—

सङ्कल्पः— पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु. वत्सगोत्रा वत्स

भार्गवच्यावनाप्नव: नौर्वजामदग्न्येति पञ्च प्रवरा ···· देवी पुत्र परिवार समन्विता अहं मम, इष्ट देवता बाला प्रीतये ब्राह्मणद्वारा कृतेस्मिन्कोटिहोमकर्मणि, तदङ्गतया कृतेषु अखण्डदीपस्थापन कलश गणेश मातृका पूजनाभ्युदयिक वास्तु ग्रहाधिदेव प्रत्यधिदेव मण्डपदेवता मण्डलदेवता गरुत्मदादिदेवता प्रधानदेवता वरुणदेवतादि स्थापन नित्यार्चनाग्निस्थापनाग्नि पूजन पूजितदेवता हवन तत्तत्सूक्त जपपाठादि समस्त कर्मसु च, मंत्रवर्णोच्चारण वैकल्प नियमद्रव्य श्रद्धा दक्षिणा विधानादि वैकल्प न्यूनत्वातिरिक्तत्व च्युत्यन्यथा भावादि जनित समस्त दोषध्वंसन पूर्वकं, यज्ञसाद्गुण्यसिद्धि द्वारा श्रुतिस्मृति पुराणागम कोटिहोम कल्पोक्त साङ्गोपाङ्गाभीष्ट फलप्राप्तये, इमां रजतरूपां दक्षिणां चन्द्रदेवताकां, नाना नाम गोत्रेभ्य आचार्य गणपति ब्रह्म सदस्य होतृत्विग्द्वारपाल जापक परिचारकेभ्यो ऽन्येभ्यश्च ब्राह्मणेभ्यो यथा भागं विभज्य दातुमहमुत्सृजे. तत्सन्नमम ।

ततोऽग्निं संपूज्य- ईशानदिग्भागात् स्त्रुचा स्त्रुवेण वा भस्म गृहीत्वा विभूतिं धारयेत ।

देवविसर्जनम् -

अग्नेः - गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थानं परमेश्वर ।
यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ हुताशन ॥
भो भो वह्ने महाशक्ते सर्वकर्म प्रसाधक ।
कर्मान्तरेऽपि सम्प्राप्ते सान्निध्यं कुरु सादरम् ॥
यज्ञ यज्ञपतिं गच्छ यज्ञं गच्छ हुताशन ।
स्वां योनिं गच्छ देवेश पूरयास्मन्मनोरथम् ॥

आचार्यो ग्रहादिसमीपं गत्वा प्रदक्षिणीकृत्य प्रादक्षिण्येन उत्तरस्यां दिशि स्रुवेण ग्रहादीन् विसृजेत् -

यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय पार्थिवीम् ।
इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थं पुनरागमनाय च ॥

यजमानाय प्रसादार्पणम् -

अभिमन्त्रणम् ओं आ ब्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतामा राष्ट्रे राजन्यः शूरऽइषव्योऽतिव्याधी महारथो जायतां दोग्ध्री धेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिः पुरन्धिर्योषा जिष्णू रथेष्ठाः सभेयो युवास्य यजमानस्य वीरो जायतां निकामे निकामे नः पर्जन्यो वर्षतु फलवत्यो नऽओषधयः पच्यन्तां योगक्षेमो नः कल्पताम् ॥

मा। दीर्घायुस्तऽओषधे खनिता यस्मै च त्वा खना

म्यहम् ॥ अथोत्वन्दीर्घायुर्भूत्वा शतवल्शा विरोहतात् ॥२॥ मनसः काममाकूतिम्वाचः सत्यमशीय ॥ पशूनां रूपमन्नस्य रसो यशः श्रीः श्रयताम् ॥३॥ पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धतां पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैः ॥ घृतेन त्वन्तन्वं वर्द्धयस्व सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ॥४॥ श्रीर्वर्चस्वमायुष्यमारोग्यमाविधात्पवमानं महीयते ॥ धान्यं धनं पशुं बहुपुत्रलाभं शतसंवत्सरं दीर्घमायुः ॥५॥

मन्त्रार्थाः सफलाः सन्तु पूर्णाः सन्तु मनोरथाः ।
शत्रूणां बुद्धिनाशोस्तु मित्राणामुदयस्तव ॥
भद्रमस्तु । शिवं चास्तु महालक्ष्मीः प्रसीदतु ।
रक्षन्तु त्वां सदा देवा आशिषः सन्तु सर्वदा ॥
अव्याधिना शरीरेण मनसा च निराधिना ।
पूरयन्त्यर्थिनामाशा स्त्वं जीव शरदां शतम् ॥

भस्मतिलकधारणम् –

रक्षाबन्धनम् –

येन वद्धो वली राजा दानवेन्द्रो महावलः ।
तेन त्वां प्रतिवध्नामि रक्षे माचल माचल ॥

ॐ त्र्यायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य त्र्यायुषम् ॥ यद्देवेषु त्र्यायुषं तन्नो अस्तु त्र्यायुषम् ॥
(ललाटे) (ग्रीवायाम् । (दक्षिणबाहुमूले) (हृदि)

श्रेयसाधनम्-

साचार्या ऋत्विजः सम्भूय-

इदमस्माभिः सर्वैः सम्भूय सम्पादितं साङ्गोपाङ्गं इष्टदेवताया बालादेव्याः कोटिहोमकर्म भवत्वे समस्त शुभ फलद मस्तु.

इति श्रेयः साधन वाक्यं पठित्वा यजमानाय प्रसाद मर्पयेयुः॥

मण्डपदानम्- पश्चिम द्वारदेहलीं गृहीत्वा-

पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु. वत्स गोत्रा वत्स भार्गव च्यावनाप्नवानौर्वजामदग्न्येति पञ्चप्रवरा ··· देवी पुत्र परिवार सन्विता अहं मम, इष्टदेवता बाला प्रीतये ब्राह्मण द्वारा कृतस्य कोटिहोम यज्ञस्य साद्गुण्य सिद्धये, तत्सिद्ध्यर्थ मुपकल्पितं ध्वजपताका तोरण दीपकलश गणेश ग्रहवास्तुवेदी प्रधानदेवतावेदी सहितं सपरिच्छद मिदं मण्डपं विश्वकर्म दैवतं काश्यपगोत्राय ···· शर्मणे आचार्याय तुभ्यमहं सम्प्रददे.

प्रार्थना- यज्ञमण्डपदानेन प्रसन्ना जगदीश्वरी।
विधाय यज्ञसम्पूर्तिं मम शान्तिं प्रयच्छतु॥

दानप्रतिष्ठा –

कृतैतन्मण्डपदानकर्म्मणः प्रतिष्ठासाङ्गतासिद्ध्यर्थमिदं द्रव्यं सुवर्णं वह्निदैवतं काश्यपगोत्राय ‥ शर्म्मणे आचार्याय दानप्रतिष्ठात्वेन तुभ्यमहं सम्प्रददे।

यजमानोऽञ्जलिं बध्वा ब्राह्मणान्प्रार्थयेत् –

कर्मण्यस्मिन्मया विप्रा अज्ञानाद्वा प्रमादतः ।
अकृतं विकृतं वापि सर्वं सम्पूर्णमस्तु मे ॥

भो ब्राह्मणाः युष्मदनुज्ञया अयं कोटिहोमयज्ञः परिपूर्णतमोस्तु ।

ब्राह्मणाः प्रतिब्रूयुः –

बाला त्रिलोकजननी मनुपुङ्गवेन
यः कोटिहोममख एष कृतोति भक्त्या ।
यज्ञेश्वरस्य कृपया परिपूर्णभूतः
सर्वान्प्रपूरयतु नो यजमानकामान् ॥
यन्न्यूनमत्र परिपूर्णतमं तदस्तु
कोट्याहुतौ सकलभूसुरवाक्प्रसादात् ।
यद्यत्समिच्छति फलं यजमानचित्तं
तत्सर्वमेव दिशताद्धुतभुक्प्रसन्नः ॥

एष यज्ञः परिपूर्णतमोस्तु सर्वाभीष्टफलदश्चास्तु ॥

यजमानः करसंपुटं बध्वा प्रार्थयेत् –

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपो यज्ञ क्रियादिषु ।
न्यूनं सम्पूर्णतां यातु सद्यो वन्देतमच्युतम् ॥
चतुर्भिश्च चतुर्भिश्च द्वाभ्यां पञ्चभिरेव च ।
हूयते च पुनर्द्वाभ्यां स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥

अनेन कर्मणा श्रीयज्ञपुरुषः प्रीयताम् ।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्यात्मना वा प्रकृति स्वभावात् ।
करोमि यद्यत्सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयेतत् ॥

कर्मण ईश्वरार्पणं कृत्वा नृत्याद्युत्सवं कारयित्वा ब्राह्मणान्सन्तोष्य विसर्जयेत् ॥

इति कोटिहोमपद्धतिः समाप्ता.

शुभं भूयात् ॥

आत्मतत्त्वाय नमः। विद्यातत्त्वाय नमः। शिवतत्त्वाय नमः।
सर्वतत्त्वाय नमः। इत्याचम्य । विनियोगं कुर्यात् । अस्य मन्त्रस्य
दक्षिणामूर्ति ऋषिः गायत्री छन्दस्त्रिपुरा वाला देवता सौः बीजं
क्लीं शक्तिरिष्टार्थे जपे विनियोगः। दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः शिरसि।
गायत्रीछन्दसे नमो मुखे। त्रिपुरावाला देवतायै नमो हृदि। सौः बीजाय
नमो गुह्ये। क्लीं शक्तये नमः पादयोः। सौः क्लाँ ऐं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।
सौः क्लीं ऐं तर्जनीभ्यां स्वाहा। सौः क्लूं ऐं मध्यमाभ्यां वषट्। सौः
क्लैं ऐं अनामिकाभ्यां हुम्। सौः क्लौं ऐं कनिष्ठिकाभ्यां वौषट्।
सौः क्लः ऐं करतलकरपृष्ठाभ्यां फट्। सौः क्लाँ ऐं हृदयाय नमः।
सौः क्लीं ऐं शिरसे स्वाहा। सौः क्लूं ऐं शिखायै वषट्। सौः क्लैं ऐं
कवचाय हुम्। सौः क्लौं ऐं नेत्रत्रयाय वौषट्। सौः क्लः ऐं अस्त्राय फट्।
ध्यानम्— रक्ताम्बरां चन्द्रकलावतंसां समुद्यदादित्यनिभां त्रिनेत्राम्।
विद्याक्षमालाऽभयदानहस्तां ध्यायामि वालामरुणाम्बुजस्थाम्।
इति ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य। यथाशक्ति जपं कृत्वा
गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम्।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात् सुरेश्वरि।
इति जलेन देव्या वामकरे समर्पयेदिति शुभम्।

ऐं क्लीं सौः सौः क्लीं ऐं

४२५० ~~नं ४४~~

विनासकायनमः

श्रीः॥ शरच्छशधरच्छविच्छुररदंह्रिपाद्यं परं नमामि निगमागमागमपरस्वरूपं गुरुम्॥ समस्तसुरमस्तक
स्थलकिरीटसंकीलितनवलन्मणिमरीचिकाचयविराजिपादाम्बुजम्॥१॥ विघ्नान्संकुर्वन्नो प्रभवति वनोद्भूत
भवनाननाम्भोजैर्वो लीमहिं गुरुकंयकुणगणम्॥ प्रमातुर्नो जानु छरवत्तुममवाकूत्तदपि यद्धते भर्तुर्भव्यं संत
तमवलानां फलति किम्॥२॥ हेरम्ब प्रभविष्णु भावय परम्प्रत्यूहपुञ्जोऽस्मिन्नात्यर्थोन्मन्नमनङ्गज्ञोत्कटकरप्रध्वंस
सिंहक्रमम्॥ अङ्घ्रद्वं त्रिदशारिदावदहनोऽक्रान्तनां नतस्मरणान्नोतायन्नवनीरदैरनिशं पानु कोत्रावद्भिर्भृशाम्
॥३॥ कथंकारं पारं व्रजतु विविधापत्समुद्रयोदखेरे खापर्णातनयशुभवर्णाङ्घ्रितरणिः॥ त्वदीयापायाद्वेन्मयि

विमुखभावंच्चविपुलंनकिंधात्रीभारंसमजनिजनिमेविदधती॥४॥प्रणिहितमनसोहतैनसोयेत्वयिगणना
थमहत्पदंप्रपन्नाः॥त्रिभुवनशरणाधुनामुनातेकथयकथंकृतमागसःकदम्बम्॥५॥त्वामनन्तणनाविनणमि
नणमणतिवर्गोन्तणयगिरिभिद्यज्वानीसगम्यम्॥चेतोमणवलिरतोननकन्धरालिर्यस्मिन्नतिव्रततिमर्पय
तीत्रणयत॥६॥सिन्दूरपूरगौरद्युतिविवुभवभूपांऽपीनस्तनाभाक्लेन्याधीनह्रिगणाढश्रुतमदसविधश्रान्त
लोलालिलेखम्॥७॥अन्मश्रीरमञ्जुध्यानमुदितहरिन्मानिनीमानसेशंदद्यादद्यात्यभीष्टंसततहतनमः
सिद्धिभर्तुर्वपुर्वः॥८॥अपङ्कःपङ्केनक्षितिधरतनूजाङ्कसविधेविधेयांलीलांयोमनुजात्रिऽकानांवितनुथाः

वि॰ना॰स्त॰ ॥प्रमुग्धोऽमुग्धस्त्वं जनयसि विमुग्धांश्च जगतीं प्रपश्यं वापश्यं कृतनतनुरनूनोऽपि सममूः ॥८॥ सादरं पठति
२ यस्तु नित्यं भामा शुभ्रा सुरमत्तिर्भवेज्जनः ॥ सेप्सितश्च कमल्लावत्नं विनोदं त्वं वितीर्णदोरन्तारावः सदा ॥९
॥ ॥इत्यात्रेयवंशावतंसजगन्नाथपण्डितविरचितं विनायकस्तवकदम्बं समाप्तिमेत् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

२

दीक्षाव्यवहार:

कालीतारे महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी ॥ भैरवीछिन्नमस्तान
विद्याधूमावतीतथा ॥ बगलामुखी सिद्धविद्या मातंगीक
मलात्मिका ॥ एतादशमहाविद्या महादेविप्रकीर्तिता ॥१॥

राशिचक्रम्

मे.	वृ	मि	क	सिं	कं	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
अ आ इ ई	उ ऊ ऋ	ॠ ऌ ॡ	ए ऐ	ओ औ	अं अः श ष स क्षः	क ख ग घ ङ	च छ ज झ ञ	ट ठ ड ढ ण	त थ द ध न	प फ ब भ म	य र ल व

कुलाकुलचक्रं

वायु.	अग्नि	पृथ्वी	वरुण	आकाश.
अ आ ए क च ट त प य षः	इ ई ऐ ख छ ठ थ फ र क्षः	उ ऊ ओ ग ज ड द ब ल ळः	ऋ ॠ औ घ झ ढ ध भ व सः	ऌ ॡ अं अः ङ ञ ण न म श ह

दी.
१

श्रीगणपतयेनमः॥उछिष्टगणपतयेनमः॥श्रीगुरवेनमः॥अथदीक्षाव्यवहारः॥तत्रादौगुरुलक्षणम्॥शांतोदांतःकु
लीनश्चविनीतःशुद्धवेषवान्॥शुद्धाचारःसुप्रतिष्ठःशुचिर्दक्षःसुबुद्धिमान्॥१॥आश्रमीध्याननिष्ठश्चतंत्रमंत्रविशा
रदः॥निग्रहाऽनुग्रहाशक्तोगुरुरित्यभिधीयते॥२॥शिष्यलक्षणम्॥शांतोविनीतःशुद्धात्माश्रद्धावान्धारणक्षमः॥सम
र्थःसुकुलीनश्चप्रायःसच्चरितोयतिः॥३॥गुरुताशिष्यतावापितयोर्वत्सरवासतः॥सगुरुःस्वाश्रितंशिष्यंवर्षमेकं
परीक्षयेत्॥४॥यथाचराज्ञिवामात्यजोदोषःपत्नीपापंस्वभर्त्तरि॥तथाशिष्यार्जितंपापंगुरुःप्राप्नोतिनिश्चितम्
॥५॥दैवागमेशिववाक्यम्॥गुरुशय्यासनंयानंपादुकोपानत्पीठकम्॥पादोदकंतथाछायांलंघयेन्नकदाचन॥६॥गुरो
रग्रेपृथक्पूजामौद्धत्यंचविवर्जयेत्॥दीक्षांप्रभुत्वंचगुरोरग्रेविवर्जयेत्॥७॥योगिनीतंत्रे॥पितुर्मंत्रंनगृह्णीयात्त
थामातामहस्यच॥सोदरस्यकनिष्ठस्यवैरिपक्षाश्रितस्यच८॥गणेशविमर्शिन्याम्॥यतेर्दीक्षापितुर्दीक्षादीक्षाचव
नवासिनाम्॥८॥विविक्ताश्रमिणोदीक्षानसाकल्यानंदायिका॥नपत्नीं॥दीक्षयेद्भर्त्तानपितादीक्षयेत्सुताम्॥न
पुत्रंनतथाभ्राताभ्रातरंनैवदीक्षयेत्॥महातीर्थेसूर्यग्रहणेसर्वदोषनिवृत्तिः॥११॥निर्बीजंचपितुर्मंत्रंतथामाताम

राम.
१

x स्वा ४

हस्यच॰नखभल्लमंत्रियादत्तंसंस्कारेणैवशुध्यति॥१२॥स्त्रियांविशेषः।साध्वीचैवसदाचारागुरुभक्ताजितेन्द्रिया।सर्वमंत्रार्थ
तत्वज्ञासुशीलापूजनेरता॥१३॥गुरुयोग्याभवेत्साहिविधवापरिवर्जिता।स्त्रियोदीक्षाशुभाप्रोक्तामातुश्चाष्टगुणास्मृता॥१४
स्वप्नलब्धेतुकलशेगुरोःप्राणांनिवेशयेत्॰वटपत्रेकुंकुमेनलिखित्वाग्रहणंशुभम्॥१४॥इदंगुरोरभावे॰दीक्षांविनाजपस्य
दुष्टत्वात्॥दीक्षाहीनोनरःभ्रष्टोनस्वर्गंनाप्नुतेभवेत्॥नभंतेतस्यपितरोरुदंतिभृशादुःखिताः॥१५॥अतः॥दिव्यज्ञानंय
तोदद्यात्कुर्यात्पापस्यसंक्षयम्॥तस्माद्दीक्षेतिप्रोक्तासामुनिभिस्तंत्रवेदिभिः।मननंविश्वविज्ञानंत्राणंसंसारबंधना
त्।यतःकरोतिसंसिद्धोमंत्रइत्युच्यतेततः॥१७॥दीक्षामूलंजपंसर्वंदीक्षामूलंपरंतपः॥दीक्षामाश्रित्यनिवसेद्य
त्रकुत्राश्रमेपिवा॥१८॥अदीक्षितायेकुर्वंतिजपपूजादिकाःक्रियाः।नभवंतिप्रियतेषांशिलायामुप्तबीज
वत्॥१९॥देविदीक्षाविहीनस्यनसिद्धिर्नचसद्गतिः॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेनगुरुणादीक्षितोभवेत्॥२०॥अदीक्षितो
पिमरणेरौरवंनरकंव्रजेत्।तस्माद्दीक्षांप्रयत्नेनसदाकुर्याद्वृतांप्रिकान्तो॥२१॥कल्पेदृष्टानुमंत्रंवैयोगृह्णातिनरा
धमः।मन्वंतरसहस्रेषुनिष्कृतिर्नैवजायते॥२२॥नादीक्षितस्यकार्यंस्यात्तपोभिर्नियमैर्व्रतैः।नतीर्थगमनेनापि
नचकायनियंत्रणैः॥२३॥इतिदीक्षाप्रशंसा॥ छ॥नृसिंहार्कवराहाणांप्रासादप्रणवस्यच।सपिंडाक्षमंत्राणांसि

त्रिंशत्वधि कवर्णा लक्ष्मालामंत्राः प्रकीर्त्तिताः =

द्धादीन्नैव शोधयेत्॥१॥ स्वप्नलब्धे स्त्रियादत्ते मालामंत्रे च त्र्यक्षरे॥ वैदिकेषु च सर्वेषु सिद्धादीन्नैव शोधयेत्॥२॥ हंसस्याष्टाक्ष
रस्यापि तथा पंचाक्षरस्य च। एकद्वित्र्यादिबीजस्य सिद्धादीन्नैव शोधयेत्॥३॥ मंत्रस्येष्टानिष्टविचारः॥ वाय्वग्निभूजलाका
शाः पंचाशल्लिपयः क्रमात्॥ पंच ह्रस्वाः पंच दीर्घा बिंदंताः संधिसंभवाः॥१॥ अआएकचटतपयषाः मारुताः॥१॥ इई
ऐखछठथफरक्षाः आग्नेयाः॥२॥ उऊओगजडदबलाः पार्थिवाः॥३॥ ऋॠ औघझढधभवसाः वारुणाः॥४॥ लृॡअंअः
ङञणनमशहाः॥ नाभसाः॥५॥ साधकस्याक्षरं पूर्वं मंत्रस्यापि ततः परम्॥ यद्येकभूतदेवत्वं जानीयात्स्वकुलं हितम्॥
१ भौमस्य वारुणं मित्रं आग्नेयस्यापि मारुतम्॥ मारुतं पार्थिवानां च आग्नेयं वा नभसां रिपुः॥३॥ नाभसं सर्वमि
त्रं स्याच्छिद्रं नैव शीलयेत्॥ इति कुलाकुलविचारः॥४॥ अथ राशिः॥ अआइई मेषः॥१॥ उऊऋ वृषः॥२॥ ॠलृॡ मि
थुनः॥३॥ एऐ कर्कटः॥४॥ ओऔ सिंहः॥५॥ अंअः शषसहाः कन्यका॥६॥ कवर्गः तुला॥७॥ चवर्गो वृश्चिकः॥८॥ टवर्गो ध
नुः॥९॥ तवर्गो मकरः॥१०॥ पवर्गः कुम्भः॥११॥ यवर्गो मीनः॥१२॥ अनेन साधकस्य नामादक्षरराशिर्मंत्रस्य राशिः परस्परं
षष्ठाष्टमद्वादशकं त्याज्यं मंत्रं गृह्णीयात्॥ अथ नक्षत्रम्॥ अआ अश्विनि देवः॥ इ भरणी मानुषः॥२ ईउऊ कृत्तिका रा
क्षसः॥३॥ ऋॠलृॡ रो मानुषः॥४॥ ए मृ देवः॥५॥ ऐ आ मानुषः॥६॥ ओऔ पु देवः॥ क ति देवः॥ खग अ राक्षसः॥९॥ घङ म
राक्षसः॥१०॥ च पू मानुषः॥११॥ छज उ मानुषः॥१२॥ झञ ह देवः॥१३॥ टठ चि राक्षसः॥१४॥ ड स्वा देवः॥१५॥ ढण वि राक्षसः॥१६

=४ मारणायाम्. लग्नो धनं भ्रा[illegible] उपत्रं मा कलत्रकाः मरणं धर्म कर्मायव्ययाद्वादश राशयः =४

नयदअदेवः॰१७ घज्ये·राक्षसः॰१८ न्नपफमू राक्षसः॰१९ विपू·मानुषः॰२० भउ मानुषः॥२१ मथ्र·देवः॰२२ धपरध·राक्षसः॰२३
न·श·राक्षसः॥२४॥ बश·पूर्वभाद्रः मानुषः॥२५॥ षसहउत्तर मानुषः॥२६॥ अंअः ल खरेवती देवः॥२७॥ ७॥ स्वजातौ प
रमा प्रीतिर्मध्यमा नरदेवयोः॥ रक्षोमानुषयोर्नाशो वैरं दानवदेवयोः॥१॥ स्वजन्मनक्षत्रान्मंत्रनक्षत्रं द्वितीयं चतुर्थं ष
ष्ठाऽष्टमनवमं शुभम्॥ स्वनक्षत्रान्मंत्रनक्षत्रं प्रथमं तृतीयं पंचमसप्तमोऽशुभः॥ इति नक्षत्रविचारः॥ अथाऽकथ
हचक्रम्॥ चतुरस्रोल्लिखेद्रेखां चतुःकोष्ठसमन्विते॥ कोष्ठाः षोडश चक्रेऽस्मिन् लिखेद्वर्णाननुक्रमात्॥१॥ इंद्वग्नि
रुद्रनवनेत्रयुगार्कदिक्षु ऋत्वष्टषोडशचतुर्दशभौतिकेषु॥ पातालपंचदशवह्निहिमांशुकोष्ठे वर्णांल्लिखेल्लिपि
भवान्क्रमशः सुधीमान्॥२॥ नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मंत्रादिमाक्षरम्॥ चतुर्भिः कोष्ठैरेकैकमिति कोष्ठचतुष्ट
यम्॥३॥ पुनः कोष्ठगकोष्ठेषु सव्यतो नाम्न आदिमः॥ सिद्धः साध्यः सुसिद्धोऽरिः क्रमाज्ज्ञेया विचक्षणैः॥४॥ सिद्धः सिध्य
ति कालेन साध्यस्तु जपहोमतः॥ सुसिद्धो ग्रहमात्रेण रिपुर्मूलं निकृंतति॥५॥ सिद्धार्णा बांधवाः प्रोक्ताः साध्यास्तु से
वकाः स्मृताः॥ सुसिद्धाः पोषका ज्ञेयाः शत्रवो घातकाः स्मृताः॥६॥ जपेन बंधुः सिद्धः स्यात्साधकोऽधिकसेवया॥
व स्मातिलोषकोऽभीष्टं घातकोनेनाशयेत्क्रमम्॥७॥ सिद्धसिद्धो यथोक्तेन द्विगुणात् सिद्धसाधक॥ सिद्धसुसिद्धोऽरि

=सेवको

२=द्विगुणजपात=२

पात्सिद्धारिर्हंतिबांधवान्॥ ॥साध्यसिद्धो द्विगुणतः साध्यसाध्यो निरर्थकः॥ साध्यसुसिद्धो द्विजपात्साध्यारिर्हंति गोत्रजान्॥ ९॥ सुसिद्धसिद्धोऽर्द्धजपात्तत्साध्यो द्विगुणोऽधिकात्॥ सुसिद्धसुसिद्धो ग्रहणात्सुसिद्धारिः स्वगोत्रहा॥ १०॥ अरिसिद्धः सुतान्हन्यादरिसाध्यस्तु कन्यकाः॥ अरिसुसिद्धस्तु पत्नीं घ्नस्त्वरिर्हन्ति साधकम्॥ ११॥ इत्यकथहचक्रम्॥ ७ अथ अकडमचक्रम्॥ रेखाद्वयं पूर्वपरेण कुर्यात् तन्मध्यतो याम्यकुबेरभेदात्॥ महेशरक्षोऽधिपतिक्रमेण निर्ऋतकोणावायुकृताऽग्नानेन॥ १॥ अकारादिक्षकारांतान् क्लीबहीनाल्लिखेत्ततः॥ एकैकक्रमतो लेख्या मेषादिषु वृषांकात्॥ २॥ गणयेत्क्रमशो मंत्रनामादिवर्णकादिमान् मीनांतं गणयेत्क्रमशः सुधीः॥ ३॥ सिद्धसाध्यसुसिद्धारयः पुनः॥ नवैकपंचमे सिद्धः साध्यः षट्के॥ ४॥ सुसिद्धः त्रिसप्तरुद्रे वेदाऽष्टद्वादशे रिपुः॥ तंत्रेष्वकडमादिकमुत्तमम्॥ ५॥ इदं तु गोपालमंव॥ अथ ऋणधनिचक्रम्॥ ० ॥ ॐ ॥ ०॥

अक १ थह	उङप २	आखद ३	ऋवफ ४
ओड्व ५	लृञम ६	औठ घ ७	लृयम ८ न
ईघन ९	ऋझम १०	इगध स ११	अष्ठ व १२
अंतस १३	ऐचल १४	अःणष १५	एटर १६

॥ मेषा
सिद्धा
उदृश्या
एनते
नविष
॥०॥

ऋखआ इ ढय गल २ ३	अकडम १	औभव १२ ओं बट ११
ई घत ल ४	अकड मचक्रम्	औभफ क्ष १०
उङध ऊप णथ ऋदृ ६	एछ धुज	ऐओ लेजरूप नसट ९

दितः
रीतिस्तु
सुग्रस
कपि
यकम्
॥०॥ ॥

न्यूनम ५

कोष्ठान्येकादशान्येकादशान्येव वेदैना पूरितानि वा ॥ अकारादि हकारान्तं लिखेत्कोष्ठेषु तत्त्ववित् ॥ १ ॥ प्रथमं पंक्तकोष्ठेषु स्वरान् दीर्घक्रमेण च ॥ द्वयं द्वयं लिखेत्तत्र विचारे खलु साधकः ॥ १ ॥ शेषेत्वेकैकशो वर्णान्न क्रमतस्तु लिखेत्सुधीः ॥ षट्कालकालवियदग्निसमुद्रवेदखाकाशशून्यदहनाः खलु साध्यवर्णाः ॥ सुप्तर्षिपंचवियदम्बरयुग्मशशांकव्योमाब्धिवेदशशिनः खलु साधकार्णाः ॥ १ ॥ नामाजंल्लादकगवा फजभक्ते = क्षयः शेषं ज्ञात्वोभयोरधिकशेषमृणं धनं स्यात् ॥ अस्यार्थः ॥ साध्यवर्णाः स्वरव्यंजनभेदेन पृथक्स्का कालाद्यंकैर्गणितान् ॥ साधकनामाक्षराणि चैरंकैर्गणयित्वा अष्टसंख्यामियोज्य साध्यसाधकयोरधिकमृणं शेषं ज्ञात्वा मंत्रं दद्यात् ॥ यदा मंत्री ऋणी भव शुभदायकः ॥ धनि मंत्री अशुभदा ।

नषट्	६	३	३	०	३	४	४	०	०	०	३
रान्पु	अ आ	इ ई	उ ऊ	ऋ ॠ	ऌ ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
खाऽभ	क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	[illegible]	ट
धनंशा	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
तितरा	ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह
एकः॥	२	१	५	०	०	२	१	०	४	४	१

= उदाहरणं यथा॰ रामस्य सीतायाश्च यथा॰ रामः साधकः ॥ तन्नामाक्षरांकाः र० आ२ म५ अ४ ऐकौ २ । सीता साध्या तन्नामाक्षरांकाः ॥ समेऽपि वा जपेन्मंत्रं न जपेदृणाधिके । ऋणे मृत्युं विजानीयात्तस्मा
क्षेभागशेषो ॥ २ ॥ ३ ॥ अत्र सीतारामस्य ऋणं ॥ एवं सर्वत्रान्येनापि ऋणधनशोधनम् [redacted] शून्यं परित्यजेत् = १

र०ई त३ आ६ ऐ४ के० ०७ उभयोः ऋणं धनशो॰ धनं १॰

तंत्रसारे· नारायुद्धिर्वैष्णवानां कोष्ठशुद्धिः शिवस्य च· राशिशुद्धिश्च त्रैपुरेश्च गोपाले ऽकडमः स्मृतः ।१। अमने ऽकडमश्चैव न्लोपो ऽकडम तथा· कोष्ठवर्ज वराहस्य मह
लक्ष्म्याः कुला ऽकुलम् ।।२।। कुलाकुलमकथहं तवैर्णानां विचारयेत् ।। त्रैपुरे कालिकायाश्च तारा चक्रं विचारयेत् ।।३।। तथा· वै सर्वशास्त्रेषु रुद्र शैवं चाकडमं स्मृतम् । बौद्धिकं च भवेत्कोष्ठ मेकालेकडमं तथा ।४।

ऋ.
४

१४ २१ ३ ११ १५ ६ ४ ३ ५ ८ ८ १० ३
अथर्णप्रकारः ।। इंदूरसाश्वैर विपंचदशा स्तुवेदैव स्तोपुधाऽष्टनवभिर्गुणितांश्च साध्यान् । दिग्भूमिरिभ
तिग्जाऽग्निमुनिषुवेदषड्वेभिर्भिः संगुणितान् च साधकार्णान् ।।१।। नामाक्षरादिस्वरादिविभुवि
धयम् ।। तथा· नामार्णकोष्ठांकतथाभिहत्यादेकादिकं द्वांकगतं क्रमेण ।। तथा· नामाक्षरमार
भ्य यावन्मंत्रादिमं भवेत् । द्विधाकृत्वा स्वरैर्भिन्द्यात्तत्स्याद्विपरीतकम् । अस्यार्थः· साधकनामाक्ष
रतोगणनया· यावन्मंत्रादिमाक्षरं तत्संख्यां द्विधा कृत्वा सप्तभिर्हित्वा ऽधिकं ऋणं शेषं धनम् ।।

साध्यांकाः

ऋण	६	३	३	०	३	४	४	०	०	०	३
ताव	अ आ	इ ई	उ ऊ	ऋ ॠ	ऌ ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
नाम	क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट
त्रिं	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ
साध	ब	भ	म	य	र	ल	व	श	ष	स	ह
धन	१	२	५	०	०	२	२	०	४	४	२

साधकांकाः

दिति· मंत्राक्षरमारभ्य· यावत्साधकाक्षरं भवेत् ।
तत्संख्यां सप्तगुणं कृत्वा अष्टभिर्हरेत् । तथा साध्य
प्रकारांतरेण । साध्यनाम द्विगुणितं साधकेन सम
अष्टभिर्भजेत् हरेत् क्रमेण तत्स्याद्विपरीतकम् । अस्यार्थः
कनामवर्णाः स्वरव्यंजनभेदेन द्विगुणीकृत्य स
मयुतं कृत्वा ऽष्टभिर्हरेत् ।। यस्यांकाधिकं स ऋणी

राम·
४

=उक्तं हि सार दायाम् ॥ मातृकावर्णभेदेभ्यः सर्वे मंत्राः प्रजातिरे । मंत्रविद्याविभागेन द्विविधा मंत्रजातयः ॥ मंत्राः पुंदेवता ज्ञेया विद्याः स्त्रीदेवताः स्मृताः ॥ पुंस्त्री
नपुंसकान्मू नो मंत्राः सर्वे समीरिताः ॥ पुंमंत्राः हुंफडंताः स्युः स्त्रियो मंत्रा द्विठांतकाः ॥ नपुंसका नमोन्ताः स्युरित्युक्ता मनवस्त्रिधा ॥ श्र क्ताक्ते त्रिविधा
पंचावयवस्य त्रयि वारिके हि तत्=२

x नि ३

भवति । साध्यवर्णाः स्वरव्यंजनभेदेन द्विगुणीकृत्य साधकनामाक्षराः स्वरव्यंजनभेदेन योज्य अष्टभि
र्हरेत् शेषं साध्यसाधकयोर्मध्ये यस्याऽधिकशेषं स ऋणी ॥ न्यूनशेषांको धनी स्मृतः ॥ इति ऋण
धनिविचारः ॥ अथ दीक्षाकालः ॥ मंत्रारंभस्तु चैत्रे स्यात्समस्तपुरुषार्थदः ॥ वैशाखे रत्नलाभः स्या
ज्ज्येष्ठे तु मरणं भवेत् ॥१॥ आषाढे बन्धुनाशः स्यात्पूर्णायुः श्रावणे भवेत् ॥ प्रजानाशो भवे
द्भाद्रे आश्विने रत्नसंचयः ॥२॥ कार्तिके मंत्रसिद्धिः स्यान्मार्गशीर्षे तथा भवेत् । पौषे तु शत्रुपीडा
स्यान्माघे मेधाविवर्द्धनम् ॥३॥ फाल्गुने सर्वकामाः स्युर्मलमासं विवर्जयेत् । चैत्रे तु गोपालमं
त्रेष्वग्रहणीयः । गौतमसुरुक्त्वात् । मधुमासे भवेद्दीक्षा दुःखदा इति वचनात् ॥ अथ वारनियमः । रवि
वारे भवेद्वित्तं सोमे शांतिर्भवेत्किल । आयुरंगारके हंति तत्र दीक्षां विवर्जयेत् ॥ बुधे
सौन्दर्यमाप्नोति ज्ञानं स्याद्बृहस्पतौ ॥ शुक्रे सौभाग्यमाप्नोति यशोहानिः शनैश्चरे ॥
२॥ अथ तिथिनियमः । ७ ॥ प्रतिपत्सु द्वितीयायां तृतीयां शुचिर्भवेत् । चतुर्थ्यां वित्तनाशः स्या

पंचम्यां बुद्धिवर्द्धनम्॥१॥ षष्ठ्यां ज्ञानक्षयः सौख्यं लभते सप्तमी दिने॥ अष्टम्यां बुद्धिनाशः स्यान्नवम्यां व
पुषः क्षयः॥२॥ दशम्यां राजसौभाग्यमेकादश्यां शुचिर्भवेत्॥ द्वादश्यां सर्वसिद्धिः स्यात्त्रयोदश्यां दरिद्र
ता॥३॥ तिर्यग्योनिश्चतुर्दश्यां हानिर्मासावसानिके॥ पक्षान्ते धर्मवृद्धिः स्यादस्वाध्यायं विवर्जयेत्॥४
द्वितीया च तृतीया च पंचमी दशमी तथा॥ एकादशी द्वादशी च दीक्षायां ग्रहणे शुभाः॥५॥ ० ॥अ
थ नक्षत्रनियमः॥ अश्विनी रोहिणी सौम्यं मघादि पित्र्यो गुरुः॥ मैत्रादि पंचकं पौष्णं बाहुलं च पुनर्वसुः
१ उत्तरा भास्करश्चैव शुभानीति वदंति ए॥ अथ करणानि॥ ववकौलव तैतिलश्च वणिज स्तदनंत
रम्॥ करणा १ निशुभान्येव सर्वतंत्रोदितानि च॥२॥ अथ योगाः॥ विष्कंभ सारे शुभः सिद्धिस्तु आयु
ष्मान्ध्रुवयोगस्ततः परम्॥ प्रीतिः सौभाग्य योगश्च वृद्धियोगस्ततः परम्॥ हर्षणश्च तथा सिद्धिः
मप
शुभशुक्लादिकाः शुभाः॥२॥ अथ लग्ननियमः॥ वृषे सिंहे च कन्यायां धनुर्मीनाः स्वलग्नके॥ वर
नाराचानुकूले च कुर्याद्दीक्षाञ्च वर्जनम्॥ शुक्लपक्षे शुभा दीक्षा कृष्णे पंचमादिनात्॥१॥ विभिन्नमासे

स्थिरलग्नं विष्णुमंत्रे शिवमंत्रे चरं शुभम् द्विस्वभावगतं लग्नं शक्तिमंत्रे शुभं भवेत् १

अगदीक्षाप्रकर्त्तव्या न मासं च परीक्षयेत्· न वारं न च नक्षत्रं न च तिथ्यादि दूषणम्·
न योगकरणं नैव संक्रोणेति भाषितम्·४

गु१

नुनद्वितीये सुगमन्वादिभेदतः॥ षष्ठी भाद्रपदे ईँ षे तथा कृस्ना चर्द्दशी॥ कार्त्तिके नवमी शुक्ला मार्गे शुक्ला तृतीयका॥१॥ पौषे च नवमी शुक्ला माघे शुक्ला चतुर्थिका॥ फाल्गुने नवमी शुक्ल· चैत्रे कामचतुर्दशी॥२॥ वैशाखे वाक्षया चैव ज्येष्ठे दशहरा तिथिः॥ आषाढे पंचमी शुक्ला श्रावणे कृस्नपंचमी॥३॥ एतानि दैव पर्वाणि तीर्थकोटिफलं लभेत्॥ अन्यत्र· चैत्रत्रयोदशी शुक्ला वैशाखैकादशी सिता॥५॥ ज्येष्ठे चतुर्दशी कृस्ना आषाढे नागपंचमी॥ श्रावणैकादशी भाद्रे रोहिणीसंयुताऽष्टमी॥६॥ आश्विने च महापुण्या शुक्लाऽष्टम्यप्यभीष्टदा॥ कार्त्तिके नवमी शुक्ला मार्गशीर्षे तथा सिता॥७॥ षष्ठ चतुर्दशी पौषे माघे चैकादशी सिता॥ फाल्गुने चासिता षष्ठी चैत्रे कालस्य निर्णयः॥८॥ योगिनीतंत्रे अयने विषुवे चैव ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः। रविसंक्रान्तिदिवसे युगाद्यासु सुरेश्वरि॥९॥ मन्वंतरासु सर्वासु महापूजादिने तथा। सूर्यग्रहणकालस्य समानो नास्ति भूतले॥८॥ न वार तिथि मासादि शोधनं सर्वपर्वणि॥ अमावास्या सोमवारे भौमवारे चतुर्दशी॥[illegible]॥ सप्तमी रविवारे च सूर्यपर्वसमा स्मृता॥ ग्रहणे च

त्रयोदशी·फा

चतुर्थी पंचमी चैव चतुर्दश्यष्टमी तथा· तिथयः शुभदा प्रोक्ता
इत्युक्तत्वात्· चतुर्थीति गणेशविषयम्·

सिता·

विष्णुयामले· देव्या बोधं समारभ्य यावत्स्यान्नवमी सिता·
कृता तासु बुधैर्दीक्षा सर्वाभीष्टफलप्रदा·१

दी.
६

महातीर्थे नास्ति कालस्य निर्णयः ॥१२॥ गयायां भास्करे क्षेत्रे विरजे चन्द्रपर्वणि । पर्वते च मतंगे च तथा
कन्याऽऽश्रमेपि च ॥१४॥ न गृह्णीयात्ततो दीक्षां तीर्थेष्वेतेषु पार्वति ॥ शिष्यानाहूय गुरुणा कृपयादी
यते यदि ॥ सर्वदोषनिवृत्तिः स्याद्वर्षमासादिदूषिते ॥१५॥ ० ॥ इति पुण्यतिथ्यादिविचारः ॥ ० ॥
अथ करमालानिर्णयः ॥ तर्जनी मध्यमाऽनामा कनिष्ठा चेति ताः क्रमात् ॥ तिस्रोंगुल्यस्त्रिपर्वा
णो मध्यमा चैकपर्विका ॥१॥ पर्वद्वयं मध्यमाया एकत्वेनोपकल्पयेत् ॥ अनामामध्यमाबद्ध
कनिष्ठादित एव वा ।१। तर्जनीमूलपर्यंतं दशपर्वसु संजपेत् ॥ तंत्रसारे ॥ हृदये हस्तमारोप्य ति
र्यक्कृत्वा करांगुलीः ॥ आच्छाद्य वाससा हस्तौ दक्षिणेन सदा जपेत् ॥ अन्यत्रापि ॥ अंगुल्य
ग्रेषु यज्जप्तं यज्जप्तं मेरुलंघने ॥ पर्वसंधिषु यज्जप्तं तत्सर्वं निःफलं भवेत् ॥ अनामामूलमार
भ्य कनिष्ठादित एव वा । तर्जनीमध्यपर्यंतं अष्टपर्वसु संजपेत् ॥ वर्णमालागनारदः ॥ अकारादी
नां स्वराणां ककारादीनां वर्णानां चांतिमवर्णं सानुस्वारं पूर्वमुच्चार्य नाम्नजपः कार्यः ॥ अंते
नकारेणाष्टोत्तरशतसंख्याकजपो भवति ॥ अंतर्जपनेत्युपलक्षणम् ॥ सविंदुवर्णमुच्चार्य

राम
६

पश्चान्मंत्रंजपेद्बुधः॥अकारादिक्षकारांतंबिन्दुयुक्तंविभाव्यच॥वर्णमालासमाख्याताअनुलो
मविलोमिका॥ ० ॥अथमालापद्मवीजादिभिर्मालाबाह्यैर्निगद्यताः॥रुद्राक्षशंखपद्मा
क्षपुत्रजीवकमौक्तिकैः॥मणिरत्नैश्चसौवर्णैःस्फाटिकैर्विद्रुमैस्तथा॥राजतैःकुशमूलैर्वा
गृहस्थस्याक्षमालिका॥अंगुलीगणनादेकंपर्वणाऽष्टगुणंस्मृतम्॥पुत्रजीवैर्दशगुणंशतंपा
वैःसहस्रकम्॥प्रवालैर्मणिरत्नैश्चदशसाहस्रकंस्मृतम्॥तदेवस्फाटिकैःप्रोक्तंमौक्तिकैर्ल
क्षमुच्यते॥पद्माक्षैर्दशलक्षंस्यात्सौवर्णैःकोटिरुच्यते॥कुशग्रंथ्याकोटिशारुद्राक्षैःस्याद
नंतकम्॥सर्वैर्विरचितामालानराणांमुक्तिफलप्रदा॥कामनाभेदेतु॰पद्माक्षैर्विहितामालाश
त्रूणांनाशिनीमता॥कुशग्रंथिमयीमालासर्वपापप्रणाशिनी॥पुत्रजीवफलैर्मालाकुरुतेपुत्र
सम्पदम्॥निर्मितारूप्यमालाभिर्जपेनाभीप्सितप्रदा॥प्रवालैर्विहितामालाप्रयछेसुष्कलंधनम्॥
भैरवीविद्यायाम्॥वाराहीतंत्रे॥सुवर्णमणिभिर्मालांस्फाटिकंशंखनिर्मिताम्॥प्रवालैर्वापिनकुर्या

रु.

सुक्वीवं विवर्जयेत् ॥ पञ्चास्यं चैव रुद्राक्षं न्यास्यं वा विशेषतः ॥ त्रिपुरामंत्रजपादौ रुद्राक्षं नवीनं निर्मितं भोग
मोक्षप्रदा भवति ॥ तथा वै सर्वेद्रुन्नसीमाला गजदंतैर्गलेश्वरे ॥ त्रिपुरायाजपेण स्फाटिकाक्षै रुद्राक्षकैः ॥
स्फाटिकीभास्करेण स्फाटिकाक्षैः सर्वदैव हि ॥ अन्योन्यसमरूपाणि नातिस्थूलकृशानि च ॥ कीटाभिदंश
दुष्टानि जीर्णानि न वा न । निवे । अथ रुद्राक्षमाहात्म्यम् ॥ एकवक्त्रः शिवः साक्षाद् ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥ अ
वध्यत्वं प्रतिभोऽनेन हि हिंसनं करोति च ॥ द्विवक्त्रो हरगौरी स्यात् गोवधापापनाशकृत् ॥ त्रिवक्त्रोऽग्निस्त्रिजन्मो
त्थपापानि प्रणाशयेत् ॥ चतुर्वक्त्रः स्वयं ब्रह्मा नरहत्यां व्यपोहति ॥ पंचवक्त्रस्तु कालाग्निरभक्ष्याभ
क्ष्यपापनुत् ॥ षड्वक्त्रस्तु गुहः साक्षाद्गर्भहत्यां शमयेत् ॥ सप्तवक्त्रस्त्वनंतः स्यात्स्वर्णस्तेयापहृत्सदा ॥
विनायकोऽष्टवक्त्रः स्यात्सर्वानृतविनाशकृत् ॥ भैरवो नववक्त्रः स्याच्छिवसायुज्यकारकः ॥ दशव
=स्मृतो विष्णुः क्त्रस्त्वनंतः स्याद्भूतप्रेतपिशाचहा ॥ एकादशमुखो रुद्रो नानायज्ञफलप्रदः ॥ द्वादशास्यो भवेदर्कः सर्व
क्रतुफलप्रदः ॥ त्रयोदशमुखः कामः सर्वकामफलप्रदः ॥ चतुर्दशास्यः श्रीकंठो वंशोद्धारकरः परः ॥
निम्बडुम्बसुपर्णाश्वत्थधात्र्याधारणे स्मृताः ॥ पंचामृतं पंचगव्यं स्नानकाले प्रयोजयेत् ॥ रुद्राक्ष

क४

=अगम्यागम्यपाः

राम

स्यप्रतिष्ठायांमंत्रंपंचाक्षरंतथा॥त्रियंबकादिमंत्रंस्तुयथातत्रप्रयोजयेत्॥ॐत्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपु
ष्टिवर्द्धनम्।उर्वारुकमिवबन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात्॥तथाः॥ॐह्रींअघोरेह्रौंघोरतरेभ्यनुःहुं ह्रींसर्वे
तःसम्बोर्वेनमस्तेरुद्ररूपिणेहूं।अनेनापिचमंत्रेणरुद्राक्षस्यद्विजोत्तमाः॥प्रतिष्ठांतेविधिवत्कुर्यात्
ततोऽधिकफलंलभेत्॥स्वस्यैवमूलमंत्रेणधारयेद्भक्तिसंयुतः॥तत्क्रमेणमंत्राः।ॐह्रींनमः।१।ॐन
मः२।ॐक्लूंनमः।३ॐह्रींनमः।४।ॐहुंनमः५।ॐहूंनमः।६ॐसःहूंनमः।७ॐहूंनमः८ॐह्रींनमः।९ॐ
ह्रींनमः।१०।ॐह्रींह्रींनमः।११।ॐक्षांक्षौंनमः।१२ॐह्रींनमः१३ॐनमोनमः१४॥रुद्राक्षेदेहसंस्थेतुकु
क्कुरोम्रियतेयदि॥सोपिरुद्रपदंयातिकिम्पुनर्मानवोभुवि॥सप्तविंशतिरुद्राक्षमालयादेहसंस्थ
या॥यत्करोतिवैपुण्यंसर्वकोटिगुणंभवेत्॥योददातिद्विजातिभ्योरुद्राक्षंभुविपावनम्॥तस्य
प्रीतोभवेद्रुद्रःस्वपदंचप्रयच्छति॥विनामंत्रेणयोधत्तेरुद्राक्षंभुविमानवः॥सयातिनरकान्घोरान्
यावदिंद्राश्चतुर्दश॥७॥अथनैमित्तिकादिकर्मभंगेप्रायश्चित्तम्॥यत्कर्मणिवैगुण्यंनित्येनैमित्ति
केतथा॥सहस्रंप्रजपेन्मंत्रंमूलंवासुतमवबा॥नित्यंसहस्रंप्रजपेन्नैमित्तिकेचायुतंमितिविस्तुविष

ॐ मां माले महामाये सर्वशक्तिस्वरूपिणि॥ चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मात्वंमे सिद्धिदा भव॥=५

यम्॥ नित्यातिक्रमदोषाणां शांत्यै विद्याशतं जपेत्॥ नैमित्तिकातिक्रमणे सहस्रं प्रजपेन्मनुम्॥ अथास
नम्॥ काम्यार्थं कुंबलं चैव श्वेतं रक्तं कम्बलम्॥ कृष्णाजिने ज्ञानसिद्धिर्मोक्षश्रीर्व्याघ्रचर्मके॥ कु
शासने मंत्रसिद्धिर्नात्र कार्या विचारणा॥ धरण्यां दुःखसंभूतिर्दौर्भाग्यं दारुकासने॥ वंशासने दरिद्र
स्यात्पाषाणे व्याधिपीडनम्॥ मालाविधाने॥ मुखे मुखं तु संयोज्य पुच्छे पुच्छं नियोजयेत्॥ इति
आदिमालासंस्कारे॥ अश्वत्थपत्रनवकैः पद्माकारं तु कारयेत्॥ तन्मध्ये स्थापयेन्मालां मातृ
कामूलमुच्चरन्॥ क्षालयेत्पंचगव्येन सद्योजातेन सज्जलैः॥ सद्योजातमंत्रः॥ ॐ सद्योजातं प्रपद्या
मि सद्योजाताय वै नमः॥ भवे भवे नादिभवे भजस्व मां भवोद्भव॥ चन्दनागुरुगंधाद्यैर्वामदेवेन घर्ष
येत्॥ वामदेवमंत्रः॥ ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय कलविकलाय बलवि
करणाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः॥ धूपयेत्तमघोरेण॥ मं
त्रः॥ ॐ अघोरेभ्योऽघोरेभ्योऽघोरघोरतरेभ्यः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिः शि
वोऽस्तु मे सदाशिवोम्॥ एभिः पंचभिर्मालां मंत्रयेत्॥ त्वं माले सर्वदेवानां सर्वसिद्धिप्रदा मता॥ ते

=कृलयेदिति०पा०१

नसत्येनमेसिद्धिर्हिमातर्नमोऽस्तुते॥ इतिपठेत्॥ अथदीक्षाग्रहणविधिः॥ ० ॥ ० ॥ तत्रशुद्धसमयेतिथिढेत्रकालेपूर्वदिनेहविष्यभोजनंकृत्वा गुरुसमीपमुपगम्यप्रह्वीभूय॥ ॐ गुरुर्ब्रह्मागुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवोमहेश्वरः॥ गुरुरेकंपरंब्रह्मतस्मैश्रीगुरवेनमः॥ अखंडमंडलाकारंव्याप्तंयेनचराचरम्। तत्पदंदर्शितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः॥ अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञानांजनशलाकया॥ चक्षुरुन्मीलितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः॥ इतिपठित्वागुरुंप्रणमेत्॥ अमुकशर्माहंगुरुंभोअभिवादयामि॥ इतिदण्डवद्भूमौपतित्वाप्रणमेत्॥ ततःपुण्यस्थानेतुषकेशरादिरत्न्यांभूमौगोमयोदकेनोपलिप्यशुद्धासनेपूर्वाभिमुखंगुरुमुपवेशयित्वासुमुहूर्तेसर्वतोभद्रेनवकुंभंनिधायसोदकंगंधपुष्पाक्षतमर्चितंवस्त्रवेष्टितंसर्वौषधीनवरत्नपंचपल्लवसंयुतं॥ तत्रकुंभोपरिइष्टदेवतासायुधासवाहनांसपरिवारांपूजयित्वाधूपदीपादिनैवेद्यप्रदक्षिणापर्यंतंआवाहनाद्युपचारैःपूजयेत्॥ स्नयोर्गुर्विष्टदेवतयोःपूजनेअग्रेगुरुंपूज्य॥ ततःकुंभोपरिइष्टदेवंयथाविधिनासम्पूज्य। ततःपश्च

साम्राऽश्वत्थवटवकुलानि पंचपल्लवानि। ततः कुंभादीशानभागेऽग्निकुंडं निर्माय विहृय यथाविधिनाप्र
ज्वाल्याग्निगायत्रीं जपेत्॥ ॐ वैश्वानराय विद्महे हिरण्यगर्भाय धीमहि। तन्नो वह्निः प्रचोदयात्॥ इतिजप
त्वा· ततो वद्धांजलिः सन्॥ ॐ अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम्॥ सुवर्णवर्णममलं समिद्धं सर्व
तोमुखम्॥ इत्युपस्थानं कृत्वा· इष्टदेवताप्रीतये अष्टोत्तरशतसंख्यं होमं कुर्यात्॥ सायुधवाहन
परिवारलोकपालग्रहाधीश्वरसहिताय॥ नवरत्नमाह। मुक्तामाणिक्यवैदूर्यगोमेदान्वज्रविद्रुमौ·
पद्मरागं मरकतं नीलं चेति यथाक्रमात्॥ पल्लवम्। पनसाम्रं तथाऽश्वत्थं वटं वकुलमेव च॥ पंचपल्ल
वमित्युक्तं मुनिभिस्तंत्रवेदिभिः॥ ततः शिष्यं स्वलंकृतं विधानतथाग्निमपः संस्पर्शयेत्॥ मंत्रितैः प्रोक्षणी
तोयैः शांतिकुंभजलैस्तथा॥ ततः शांतिकुम्भः। गंगे यमुने इत्यादिना तीर्थजलं क्षिपेत्॥ याः फलिनी
तिफलम्॥ गंधद्वारामिति गंधम्॥ एकीकृत्य पूर्वोक्तकुंभजलेन। अथवा शंखे शांतिशंखं कृत्वा०
तज्जलेन गुरुणा शिष्यमुपयुक्तमूलमंत्रेण अष्टोत्तरशतं अष्टवारं वा· अभिषिंचेत्॥ ० ॥अ
थसम्पादयेन्मंत्रं हस्तं शिरसि धारयेत्। समुल्लिप्याक्षतानन्द्या ततः शिष्योऽर्चयेद्गुरुम्॥ दीक्षांत

=५ उक्तं च गुरवे दक्षिणां दद्यात्समग्रां प्रीतमानसः॥ ब्राह्मणांस्तर्पयेत्स्वस्था द्रोज्यभक्ष्यैः सदक्षिणैः॥ अयं च सारे। दत्वा पुनस्तनुस्थनेपर। मात्मनेस्वं
व्यार्हमेव गुरवे वनुरं शकौ दत्वादशांशमथवापि वित्तशाट्यं हित्वार्पयेल्लिजनतुतदधीनचेताः॥ उक्तं च तंत्रराजे। आचार्याय दक्षिणाः प्रदत्त
दक्षिणाः सततं तं प्रमानोपि मंत्रसिद्धिं न गच्छति॥ =५

*वा:२

रमासा सतं शंखमभ्यर्च्यमनुना मिषिच्याष्टवारं मूलेन· शिरसि करौ निधायाष्टौ जपेत्॥ तथाव
श्रावयेद्दक्षकर्णे च पुंसान्दीक्षामुदङ्मुखः॥ स्त्रीणां तु वाम कर्णे च इति मंत्रविदो विदुः॥ ततः शि
ष्येन गुरुस्मरणम्न्य। कुशतिलजलान्यादाय देशकालौ स्मृत्वा· अद्य स्वर्गापवर्गभोगसम्पत्तिफ
लदेष्टदेवतादीक्षाग्रहणकर्मपरिपूर्णताकामः यथोपपन्नां दक्षिणां गुरवे तुभ्यमहं सम्प्रददे॥
इति दक्षिणां दत्वा· क्षमस्वेति पूजितदेवं विसर्जयेत्॥ गोहिरण्यवासोभिर्यथाविभवमर्चयेत्॥
गुरुं तन्नियताहारस्तद्दिने एकभक्तं कुर्यात्॥ दक्षकर्णे स्त्रियो विघामे कोज्ञारेणैवोच्यते॥ विधि
रेष द्विजातीनां स्त्रीशूद्राणां च वामतः॥ इति वचनात्॥ मंत्रं दत्वा गुरुः शिष्यो गृहीत्वा· उपवासं
यदाऽऽचरेत्तदा तयोर्महान्दोषः॥ मंत्रं दत्वा गुरुश्चैवमुपवासं यदाचरेत्। महान्धकारे नरके कमि
भवति नान्यथा॥ इति दीक्षाविधिः॥ ततः प्रातः स्नात्वा देवर्षिसंतर्प्य· सूर्यमंडलमध्यस्थांगा

=मंत्रं दत्वा गृहीत्वा वा नोपवासं चरेद्बुधः॥ उभावपि ततो मृत्वा ब्रजेतां नरके ऽशुचौ। प्रातः कृत्यमकृत्वानुयोदेवं भक्तितोऽ
र्चयेत्तानि: फलानस्य पूजा स्यात्कोव हस्ति क्रियायथा =२॥

ॐकारोच्चारणं होमाच्चानलयाभ्रशिलार्धनाद· ग्रालली म
मनाचैवशद्भ्यांश्रालतां ब्रजेत्=अष्टात्सरोनैतामंत्रं सप्त
र्णसुश्रीकदुर्वोः प्रणवादिभ्यो मंत्रानं ब्रीसत्द्वेषशास्य
मेव नृमृत्यग्रहे नीर्थेसिद्धक्षेवे शिवालये· मंत्रमात्रस्य के
पनमुपदेशः स्मृ
तो॥२॥

यंत्रीजपेत्॥ ० ॥ ६ ॥अथवक्ष्ये गणपतेर्मंत्रान्सर्वार्थसिद्धिदान्॥ यज्ज्ञात्वा मानवैर्नित्यं साधयंति
मनोरथान्॥१॥ पादांबुजध्यानरसेन यस्य विघ्नांधकारो विलयं प्रयाति। सिंदूरकांतं गजराजवक्त्रं
तं नन्नौमि लंबोदरमांविकेयम्॥ मंत्रः। पंचांतकं शशधरबीजं गणपतेर्विंदुः॥ गं॥ १ अस्य पूजा प्रा
नःकृत्वा दिपीठन्यासांतं विधाय। ततो हृत्पद्मकेशरेषु ॐ तीव्रायै नमः। ज्वालिन्यै नन्दायै। कामरूपि
ण्यै। उग्रायै। तेजोवत्यै। सत्यायै। विघ्ननाशिन्यै नमः इति। तदुपरि ॐ सर्वशक्तिकमलासनाय नमः॥
ततः। ऋष्यादिन्यासः। शिरसि गणकऋषये नमः। मुखे निचृच्छंदसे नमः। हृदि गणेशाय नमः। ततः क
रांगन्यासौ। गां अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ गीं तर्जनीभ्यां स्वाहा। गूं मध्यमाभ्यां वषट्। गैं अनामिकाभ्यां हुं। गौं
कनिष्ठाभ्यां वषट्। गः करतलकरपृष्ठाभ्यां फट्। ० गां हृदयाय नमः॥ षड्दीर्घभाजा बीजेन कुर्यादंगा
नि षट्क्रमात्॥ ध्यानम्॥ सिंदूराभं त्रिनेत्रं पृथुतरजठरं हस्तपद्मैर्दधानं दंतं पाशांकुशेष्टान्युरुकरवि
लसद्बीजपूराभिरामम्॥ बालेंदुद्योतमौलिं करिपतिवदनं दानपूराद्रगंडं भोगींद्राबद्धमौलिंभज
२ = हृदयादिषु विन्यसेदंगमंत्रांस्ततः सुधीः। हृदयाय नमः पूर्वं शिरसे वह्निवल्लभा॥ शिखायै वषडित्युक्तं कवचाय हुमीरितम्। नेत्रत्रयाय वौ
षडित्यादस्त्राय फडिति क्रमात्॥ षडंगमंत्रानित्यं क्रमात्षडंगेषु नियोजयेत्॥ अंगहीनस्य मंत्रस्य स्विन्नैवांगानि कल्पयेत्॥ ततः केष्योरु विधि
नान्यासानन्यान्समाचरेत्। इति मंत्रऽऽराधनदीपिकायां उक्तत्वात्॥ = २३ =

३ = गणेशाय नमस्तुभ्यं गजवक्त्राय ते नमः॥
दी. भक्तप्रियाय शांताय नमो वरदमूर्त्तये = २

= ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं हृदयाय नमः
इत्यादि = ३

जगणपतिंरक्तवस्त्रांगरागम्॥ एवंध्यात्वामानसैःसम्पूज्य·शंखस्थापनंकुर्यात्॥ ततःपीठपूजांवि
धायकेशरेषुमध्येचतीव्रादिपीठमन्त्रांतंपूजयेत्॥ पुनर्ध्यात्वाऽऽवाहनादिपंचपुष्पांजलिदान
पर्यंतंविधायावरणपूजांकुर्यात्॥ कर्णिकायांपूर्वादिदिक्षुॐगणाधिपतयेनमः॥ गणेशाय·
गणनायकाय·गणक्रीडाय·ततःकेशरेषु॥ अग्निनिरृति।वायु।ईशान·मध्येदिक्षुच।गां
हृदयायनमइत्यादिनापूजयेत्॥ पत्रमध्ये।पूर्वादि।वक्रतुण्डमेकदंतंमहोदरंगजाननो॥ लं
बोदरंविकटंविघ्नराजमनंतरम्॥ धूम्रवर्णंपूजयेत्॥ ॐवक्रतुंडायनमइत्यादिनापूजयेत्॥
दलाग्रेषुब्राह्म्यादिमातरः॥ पूर्वादिक्रमेणपूज्याः॥ तद्बहिरिंद्रादीन्॥ वज्रादीन्पूजयेत्·धूपा
दिविसर्जनांतंकर्मसमापयेत्॰ अस्यपुरश्चरणंचतुर्लक्षजपः॥ तथाचतुर्वेदलक्षंजपेन्मंत्रंदशांशं
जुहुयात्ततः॥ मोदकैःपृथुकैर्लाजैःसक्तुभिरिक्षुपर्वभिः॥ नारिकेलैस्तिलैःशुद्धैःसुपक्वैःकदलीफ
लैः॥ अष्टद्रव्याणिविघ्नस्यकथितानिमनीषिभिः॥ अन्योगणेशमंत्रः॥ ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगंगण

४ अष्टाविंशत्यः क्षरोऽयन्त्राद्योमन्त्ररीरितः स्मृतिस्थमांसमोबिन्दुयुक्तं ॐजमीलितम्॥अगस्त्यः

श्री. ११

पतयेवा(व)रदसर्वजनंमेवशमानयस्वाहा।श्लोकः श्रीशक्तिस्मरभूविघ्न वीजानिप्रथमंवदेत्।ङेंगा
णपतिंपश्चाद्वरांतेवरदंपदम्॥उक्त्वाथसर्वजनंमेवशमानयठद्वयम्॥इतिपूर्वोक्तपीठेमन्त्रंवि
न्यस्य।शिरसिगणकऋषयेनमः।मुखेवृहद्गायत्रीछन्दसेनमः॥हृदिमहागणपतयेदेवतायैनमः॥
करांगन्यासस्तु।ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगांअंगुष्ठाभ्यांनमः।एवंगींतर्जनीभ्यांनमः॥गूंमध्यमाभ्यां
इत्यादिपूर्ववत्।ध्यानम्।हस्तीन्द्राननमिन्दुचूडमरुणच्छायंत्रिनेत्रंरमाश्लिष्टंतुप्रिययासपद्म
करयास्वांकस्थयासंततम्।वीजापूरगदाधनुस्त्रिशिखयुक्चक्राब्जपाशोत्पलंव्रीह्यग्रस्ववि
षाणरत्नकलशान्हस्तैर्वहंतंभजे।इत्यादिपूर्वोक्तक्रमोविधातव्यः।यंत्रंत्रिकोणंषडि:षट्कोणं

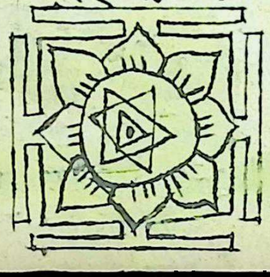

ग्लौं गं गणपतये नमः

व॥~~अथसूर्यमंत्राः~~॥स्तोत्रम्॥नमःप्रभाकरायतेनमोदिवाकरायते।नमो
हरिस्वरूपिणेनमःशिवस्वरूपिणे॥१॥नमोविधिस्वरूपिणेनमःसूर्यस्व
रूपिणे।नमःप्रभंजनायतेनमोजलस्वरूपिणे॥२॥नमःक्षितिस्वरूपिणेन

गन ११

स्मृतिर्गकारः मांसंलकारः औ स्वरूपम्·२+

६॥हरितहयनिकरपरिकरगगनाग्रदीपकभास्करनमस्ते॥६॥जयतिरविरुदयसमयेबालातपपटलसन्निभायस्य॥कुसुमांजलिरिवजलधौ तरंतिरथस
रश्मयःसहस्र॥७॥आर्याःसप्तपुरगीताआकाशात्पतिताभुवि॥यस्यकंठेगृहेवापिसनरःसुखमेधते॥८॥आर्याःसप्तनुसप्तत्यांसप्रधायः पठेन्नरः॥न
स्मरेदयंगेहंचलक्ष्मीःस्स्थेनसु
बनि ९॥इति
श्रीसाम्बपुराणे
श्रीरविसप्तार्या
स्तोत्रंसम्पू
र्णम्शुभमस्तु

नमोवकाशरूपिणे॥नमःकृशानुरूपिणेनमोमहत्त्वरूपिणे॥३॥नमःस्तमःस्वरूपिणेनमोरजःस्वरू
पिणे॥नमश्चसत्त्वशालिनेनमोगुणत्रयात्मने॥४॥नमस्त्वकर्मसाक्षिणेनमश्चशर्मदायिने॥नमश्च
मन्त्ररूपिणेनमोऽपवर्गदायिने॥५॥नमोऽगुणापरोविषेनमःप्रपंचरूपिणे॥जगत्प्रकाशनायतेजगत्
प्रसूतयेनमः॥६॥ॐसौरोघृणिर्मनुःपश्चाद्वामकर्णविभूषितः॥वह्न्यासनोपरुच्छेषःसनेत्रोद्विस्स्वपपश्चि
मः॥अष्टा क्षरोमनुःप्रोक्तोभानोरभिमतःपरः॥अस्यपूजाप्रकर्त्तव्याप्रातःकृत्यादिसर्वंप्राणा
यामंविधायपीठन्यासंकुर्यात्॥तत्रविशेषः॥हृदयस्यपूर्वादिदिक्षुमध्येच॥प्रभूतंविमलंसारंस
माराध्यंपरंसुखम्॥विश्वस्यआधारशक्त्यादिः॥अंसूर्यमंडलायद्वादशकलात्मनेनमः॥इत्यंतंविन्य
सेत्॥तथाच॰निबंधे॰प्रभूतंविमलंसारंसमाराध्यमनंतरम्॥परमादिसुखंपीठंसुविश्रांतंप्रकल्प
येत्॰ततःकेशरेषुमध्येच॥वांदीप्तायैनमः॥वींसूक्ष्मायै॥वूंजयायै॰विंभद्रायै॰वैंविभूत्यै॰वोंविम
लायै॰वौंअमोघायैवंविद्युतायै॰वःसर्वतोमुख्यैतदुपरिब्रह्मविष्णुशिवात्मकायसौरायपी

×रूद्रा३

ही·
१२

र्पीवायनमः॥ ततः ऋष्यादिन्यासः। शिरसि भार्गव ऋषयेनमः मुखे गायत्रीछन्दसे· हृदिआदित्या
यदेवयेता। ततः करांगन्यासौ· ॐ सत्यायतेजोज्वालामालिने हुंफट्· अंगुष्ठाभ्यांनमः। एवं
सत्याय· ब्रह्मणे तर्जनीभ्यां स्वाहा· ॐ सत्याय ॐ विष्णवे मध्यमा· फट्। ॐ सं अनामिकायै हुं। ॐ स
त्यायेकनिष्ठायै वौषट्। ॐ सर्वास्यायकरतलपृ· फट्। एवं हृदयादिषु· ततो मूर्त्तिन्यासः
यथा· शिरसि आदित्यायनमः। मुखे रं रविं· हृदये ॐ भानुं। गुह्ये ईं भास्करं· अं सूर्यायनमः
चरणे· निबंधे आदित्यं विन्यसेन्मूर्द्धि रविंचमुखतोन्यसेत्। हृदये भानुनामानं भास्करं गुह्य
देशतः। सूर्यंचरणयोर्न्यस्यैवं ऐं सत्यादिपंचभिः। ततोमंत्रन्यासः मूर्द्धि· ॐ नमः। आस्ये· घृं
नमः। कंठे· णिं नमः। हृदि· सूं नमः। कुक्षयोर्यं नमः· नाभौ आं नमः। लिंगे· दिं नमः। पादयोः त्यं न
मः। ततो ध्यानम्· रक्तोज्वलांबुजाभयवरदानहस्तं केयूरहारांगदकुंडलाढ्यं। माणिक्यमौलिं दिनना
थमीडे वंधूककांतिं विलसत्त्रिनेत्रम्॥ एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य· शंखस्थापनं कुर्यात्· ततो गुरुं
त्रिपूजांकृत्वा· एतन्मंत्रेण पीठपूजांकृत्वा· खखोल्कायनमः इति मंत्रेण मूर्तिं संकल्प्य· आवाह

रामः

नादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतम्। विधायावरणपूजामारभेत्। केशरेष्वग्न्यादिकोणेषु मध्येदि
क्षु॥ सत्याय तेजोज्वालामालिने हुं फट् स्वाहा हृदयाय नमः। एवं ब्रह्मणे शिरसे स्वाहा· विष्ण
वे शिखायै वषट्। रुद्राय कवचाय हुं। अग्नये नेत्रत्रयाय वौषट्। शर्वाय अस्त्राय फट्। दिक्प
त्रेषु· आदित्याय नमः· एवं ऐं रविं· ऊं भानुं· ईं भास्करं। अं सूर्याय· पत्रेषु· अग्न्यादि। उं उषायै
नमः। एवं· पं प्रज्ञायै· पं प्रभायै· सं संध्यायै· अंगानि पूजयेदादौ दिक्पत्रेष्वर्कमूर्त्तयः। आदि
त्यश्च ततोऽप्यर्कोप क्रमयः कोणपत्रगाः· त्वस्वनामादिवर्णास्तु तासां बीजान्यनुक्रमात्·
ततः पत्राग्रेषु ग्रहाशापाः सम्पूज्य· पुरतोऽरुणमर्चयेत्। तद्बाह्ये पूर्वादि· ॐ चन्द्राय नमः। एवं मं·
बु· बृ· शु· श· रा· के· नमः सर्वत्र· तत इन्द्रादीन् वज्रादींश्च सम्पूज्य धूपादि विसर्जनान्तं कर्म
समापयेत्। ॐ नमो घृणि सूर्याय· इति मंत्रः। अस्य पुरश्चरणे मन्त्रलक्षजपः। अष्टलक्षं जपेन्मं
त्रं ससिद्धिः स्त्रीरशाविनाम्। तत्सहस्रं प्रजुहुयात् क्षीराक्ताविजितेन्द्रियः॥ इति सूर्यमंत्रः॥ ॥

अथ विष्णुमंत्र ॥ अस्य श्री विष्णुषडक्षरमंत्रस्य नारद ऋषिः शिरसि । गायत्री छन्दः मुखे · श्रीमहावि
ष्णुर्देवता हृदि · सर्वाऽभीष्टसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॐ अनिरुद्धाय अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ प्रद्युम्नाय त
र्ज · संकर्षणाय · मध्यमा · वासुदेवाय अना · नारायणाय · कनिष्ठा · ब्रह्मणे · करतल · एवं हृदया
दि । ध्यानम् । कौमोदकीकमलकंबुसुदर्शनानि विभ्राणमायतभुजैर्नवमेघवर्णम् । वामांक
सल्लकमलं कमलायताक्षमानन्दमात्रवपुषं पुरुषं स्मरामि ॥ इति ध्यात्वा यथाशक्ति जपित्वा नि
वेदयेत् । तत्र वैष्णवाचमनं वै कथीये । केशवाद्यैस्त्रिभिः पीत्वा द्वाभ्यां प्रक्षालयेत् करम् · द्वा
भ्यामोष्ठौ च संमृज्य द्वाभ्यां मृज्येन्मुखं ततः ॥ एकेन हस्तं प्रक्षाल्य पादौ चापि तथैकतः । संप्रो
क्ष्यैकेन मूर्धानं ततः संकर्षणादिभिः ॥ आस्यनासिकाक्षिकर्णांश्च स्पृशेन्नाभ्युदरके भुजौ ॥ स्प
र्शेदेवं भवेदाचमनं वैष्णवाऽन्वये । एवमाचमनं कृत्वा साक्षान्नारायणो भवेत् । केशवाद्यस्तु ·
केशव · नारायण · माधव · गोविन्द · विष्णु · मधुसूदन · त्रिविक्रम · वामन · श्रीधर · हृषीकेश · पद्म

नाभ·दामोदर।संकर्षण·वासुदेव·प्रद्युम्न·अनिरुद्ध·पुरुषोत्तम।अधोक्षज·नृसिंह·अच्युत
जनार्द्दन·उपेन्द्र·हरि·विष्णव·१८।केशवायनमइत्यादि·तथाच·सर्वतुर्थीनमोंते स्वनाम
भिर्विन्यसेत्सुधीः।तारंनमःपश्चान्नरौदीर्घसमन्वितौ॥पवनोणायमंत्रोयंवसुर्णोमूलसं
ज्ञकः॥ॐनमोनारायणाय·अस्यपूजाप्रयोगः।प्रातःकृत्यादिमान्तकांतकर्मविधाय·कृष्ण
वकीर्त्यादिन्यासंकुर्यात्॥ध्यानंयथा·उद्यत्प्रद्योतनशतरुचिंतप्तहेमाऽवदातंपार्श्वद्वंद्वेज
लधितनयाविश्वधात्र्याचजुष्टं।नानारत्नोल्लसितविविधाकल्पमापीतवस्त्रंविष्णुंवंदेद
रकमलकौमोदकीचक्रपाणिं·एवंध्यात्वान्यसेत्·ॐकेशवायकीर्त्यैनमोललाटे।ॐना
रायण·कांत्यै·मुखे·ॐमाधवाय·तुष्ट्यैदक्षनेत्रे·ॐगो· पुष्ट्यै· वामनेत्रे·ॐविष्णु·धृत्यै·दक्षकर्णे·
८२ ॐमधु·शान्त्यै·वामकर्णे·ॐत्रिवि क्रियायै·दक्षनासापुटे·ॐवामन·दयायै· वाम·ॐश्रीधर·
मेधायै·दक्षगंडे·ॐहृषी·हर्षायै·वाम·ॐपद्म श्रद्धायै·ओष्ठे·ॐदामो लज्जायै·अधो°

ऊं वासुदे· लक्ष्म्यै· दं नं पंक्तौ· ओं संक· सरस्वत्यै· अं घोरं तप क्तौ· अं प्रद्यु· प्रीत्यै· मस्तके· अः अ
निरु· रत्यै· मुखे· कं चक्रिणे जयायै नमः· खं गदिने· दुर्गायै· गं शार्ङ्गिणे प्रभायै· घं खड्गि सत्या·
यै· ङं शंखि· चंडायै· एवं ककारादि पञ्च दक्षकर मूल संध्यग्रेषु। चं हलिने· वाण्यै· छं मुषललि·
विलासिन्यै· जं खट्लि· विजयायै· झं पाशि· विरजायै· ञं अंकुशि विश्वायै। इति वामकर मू
लसंध्यग्रेषु। टं मुकुंदा· विनदायै· ठं नंदजाय सुनंदायै· डं नंदिने· स्मृत्यै· ढं नराय· ऋद्ध्यै· णं न
रकजिताय· समृद्ध्यै· दक्षपादमूलसंध्यग्रेषु· तं हरये शुद्ध्यै नमः। थं कृष्णाय· बुद्ध्यै· दं सत्या
य· भुक्त्यै· धं सत्वताय· मत्यै· नं सौरये· क्षमायै· वामपादमूलसंध्यग्रेषु· पं शूराय· परमायै·
दक्षपार्श्वे· फं जनार्दना· उमायै· वामपार्श्वा· बं भूधराय क्लेदिन्यै· पृष्ठे· भं विश्वमूर्तये क्लिन्नायै·
नाभौ· मं वैकुण्ठा· वसुदेवायै· उदरे· यं त्वगात्मने पुरुषोत्तमाय· वसुधायै· हृदि· रं असृगात्मने
बलिने परायै· रक्तांशे· लं मांसात्मने बलानुजाय· परायणायै। कं ककुदि· वं मेदात्मने· बालाय सूक्ष्मा

ये·वामांशे· शं अस्थ्यात्मने वृषभाय। सं ध्यायै। हृदादि दक्षकरे· षं मज्जात्मने वृषाय व्रतायै·हृ
दादि वामकरे। संशुक्रात्मने·हंसाय प्रभायै। हृदादि दक्षपादे। हं प्राणात्मने वराहाय निशायै॰ हृदादि
वामपादे। लं जीवात्मने विमलाय अघोरायै· हृदयाद्गुदं। क्षं क्रोधात्मने नृसिंहाय विद्युतायै न
मो हृदयान्मुखे·गोतमीये·केशवादिरियं न्यासन्न्यासमात्रेण देहिनाम्॥ अच्युतत्वं ददात्येव स
त्यमत्र न संशयः॥ अस्य पुरश्चरणे षट्लक्षजपः। तथा च। विकारलक्षं प्रजपेन्मनुमेनं स
माहितः। तद्दशांशं सरसिजैर्जुहुयान्मधुराप्लुतैः॥ इति विजारायणमंत्रः॥ अथ राममंत्रः॥ ग्रंथां
तरे ध्यानमाह॥ वामे भूमिसुता पुरश्च हनुमान्पश्चात्सुमित्रात्मजः शत्रुघ्नो भरतश्च पार्श्वदल
योर्वाय्वादिकोणेषु च॥ सुग्रीवो बिभीषणश्च युवराट् तारासुतो जांबवान्मध्ये नीलस
रोजकोमलरुचिं रामं भजे श्यामलम्॥ रां रामाय नमः। षडक्षरो मंत्रः॥ अस्य राममंत्रस्य ब्रह्मा ऋषि
र्गायत्री छन्दः रामो देवता चतुर्वर्गसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः। न्यासः। शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः॥ मु

विगायत्रीछन्दसे नमः ॥ हृदि रामदेवतायै नमः ततः करांगन्यासौ । रां अंगुष्ठाभ्यां नमः । रीं तर्जनी· स्वाहा·
रूं मध्य· वषट्· रैं अना· हुं । रौं· कनि· वौषट् । रः करतल· फट् । एवं हृदयादिषु॰ ततो मंत्रन्यासः । ब्रह्म
रंध्रे रां नमः । भ्रूमध्ये रां· हृदि मां · नाभौ यं · लिंगे नं । पादयोः मं । ततो मूर्त्तिपंजरन्यासं विधाय ध्यानं कु
र्यात् · । कालांभोधरकांतिकांतमनिशं वीरासनाध्यासिनं मुद्रां ज्ञानमयीं दधानमपरं हस्तांबुजं
जानुनि ॥ सीतां पार्श्वगतां सरोरुहकरां विद्युन्निभां राघवं पश्यंतं मुकुटांगदादिविविधाकल्पोज्व
लांगं भजे · एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् । ततः पीठपूजां विधाय पीठशक्तीः
सम्पूज्य· पीठमनुं वृत्वा ध्या२वा हृन्मोदिपं वपुष्यंजलिदानेपर्यं विधायावरणपूजामारभेत्॰
देवस्य वामपार्श्वे श्रीसितायै नमः ॥ अग्रे शार्ङ्गाय नमः ॥ वामदक्षिणपार्श्वयोः शरेभ्यो· चा
पायनमस्तद्विः ॥ केशरे आग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च । रां हृदयाय नमः इत्यादिना पूजये
त् ॥ ततो दलेषु पूर्वादि· ॐ हनुमते नमः । एवं सुग्री· भरताय· विभीषणाय· लक्ष्मणाय· अंगदाय

शत्रुघ्नाय जांबवते · ततोदलाग्रे ॐ सृष्टयेनमः ॥ एवं · जयंताय । विजया · सुराष्ट्राय · राष्ट्रवर्द्धना
य · अकोपाय · धर्मपालाय · सुमंत्राय · ततइन्द्रादीन्वज्रादींश्च पूजयेत् · अस्यपुरश्चरणं षट्ल
क्षजपः ॥ ऋतुलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशं कमलैः शुभैः जुहुयादर्विनेव क्रौ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः
॥ अथ रामपंत्रः षड्विधः । स्वकामश्रीशक्तिवाक्लक्ष्मीताराद्यः पंचवर्णः ॥१॥ षडक्षरः षड्विधः
स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदः ॥ मूलः ॥ रां रामायनमः ॥१ क्लीं रामायनमः ॥२ ह्रीं रा ॥३ ऐं रा ॥४ श्रीं रा ५
ॐ रा ॥६ अथ पंचषड्विधः ॥ न्यासोहि रांस्थाने क्लीं मित्यादि देया · ऋषिस्तु रा इत्यादि ब्रह्मा
ऋषिः । श्रीं इत्यादि अगस्ति ऋषिः । ॐकारादेः सदाशिव ऋषिः । अथवा षण्णां विश्वामि
त्र ऋषिः । सर्वेषां गायत्री छन्दः रामो देवता इत्यादि । ध्यानपूजादिकं पूर्ववत् ॥ अथान्यः ॥
जानकीवल्लभाय हुं स्वाहा ॥ दशाक्षरो मंत्रः । वसिष्ठ ऋषिर्विराट्छन्दः सीतासहितरामो देवता
रां बीजं स्वाहा शक्तिः चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥ कामबीजं क्लीं अनेनांगन्यासः

४ क्लीमादेः संमोहन ऋषिः । ह्रींकारादेः शक्ति ऋषिः । ऐं इत्यादेर्दक्षिणामूर्त्ति ऋषिः । ६४

ह्री·
१८

कर्त्तव्यः। शिरसि ह्रीं नमः। ललाटे। भ्रूमध्ये। तालुदेशे। कंठे। हृदि। नाभौ। गुह्ये जानुदेशे पादे। क्रमेण द
शवर्णान्न्यसेत् जां शिरस्येवं। ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः। ह्रीं हृदयाय इत्यादि। ततो ध्यानम्। अयोध्या
नगरे चित्ररत्नसौवर्णमंडपे॥ मंदारपुष्पैराबद्धविताने तोरणान्विते॥१॥ सिंहासनसमारूढं पुष्प
कोपरि राघवम्॥ रक्षोभिर्हरिभिर्देवैर्दिव्ययानगतैः शुभैः॥२॥ संस्तूयमानं मुनिभिर्गंधर्वैः परिशो
भितम्॥ सीतालंकृतवामांगं लक्ष्मणेनोपशोभितम्॥३॥ श्यामं प्रसन्नवदनं सर्वाभरणभूषितम्॥
ध्यायन्नेवं जपेन्मंत्रं वर्णलक्षमनन्यधीः॥४॥ वह्निनारायणो नाद्यो नगरः केवल एव च॥ न्यस्त
रो मंत्रराजोऽयं सर्वाभीष्टफलप्रदः॥ तारमायारमानंगवाक्स्ववीजैस्तु षड्विधः॥ ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं
ऐं रां। ब्रह्मस्वेन्दुमद्गांतो मंत्रोऽयं चतुरक्षरः॥ रामाय हृन्मनुः प्रोक्तो मंत्रः पंचाक्षरः परः॥ अन्यः॥
वह्निस्थं शयनं विष्णोरर्द्धचन्द्रविभूषितम्॥ एकाक्षरो मनुः प्रोक्तो मंत्रराजः सुरद्रुमः॥ रां॥ ब्रह्मा मु
निः स्याद्गायत्री छंदो रामश्च देवता॥ एकाक्षरे तु द्वादशलक्षजपः॥ ॥अथ कल्पमंत्रः॥ ॐ क्लीं

राम:

१८

गोपीजनवल्लभाय स्वाहा ॥ इति मंत्रः ॥ क्लीं विना जपस्य निःफलत्वात् ॥ अस्य प्रातःकृत्संकृत्वा
नलन्यासं पूर्वोक्तं कृत्वा· प्राणायामत्रयं चरेत् । क्लीमिति एकवारं जपेन दक्षिणनासया वायुंव
रेत्· पुनः सप्तवारं जपेन वामया पूरयेत् ॥ ततो नासापुटौ धृत्वा विंशतिवारं जपेन वायुं कुम्भये
त्· पुनः वामेन रेचयेत् ॥ दक्षया पूरयेत् । ततस्ताभ्यां कुम्भयेत् । वामेनापूर्य· उभाभ्यां कुंभयेत् ॥
तथा· एकेन रेचयेत् कामवीजेनैव पृथक्पृथक्· पूरयेत् सप्तसतेन विंशत्यातेन धारयेत् ॥
अथवा· एतत्प्रकारं सर्वं दशाक्षरेण कर्त्तव्यम् । तत्र मालनः । एतत्कुलमंत्रविषयम् । त
तः न्यासं कुर्यात्· ऋष्यादिन्यासं चरेत् ॥ ततः शिरसि नारदऋषये नमः । मुखे गायत्री छ
न्दसे नमः । हृदि कृष्णाय देवतायै· गुह्ये कामवीजाय· पादयोः स्वाहा शक्तये । ततः ॐ मंत्रा
दिष्टात्री दुर्गायै । इति दुर्गां नमस्कुर्यात् । ततो न्यासः । ॐ गों ॐ मोने दक्षतर्जन्याम् । ॐ पीं ॐ न
मो दक्षमध्य· ॐ जं ॐ नमः दक्षअना । ॐ नं ॐ नमो दक्षकनि· ॐ वं ॐ नमः वामकनिष्ठायाम् । ॐ
ल्लं ॐ नमः वामअना· ॐ भां ॐ नमः वाममध्य· ॐ यं ॐ नमः वामतर्जे· ॐ स्वां ॐ नमः वामअं

ॐ हां ॐ नमः इत्यांगु॰ अयं सृष्टिन्यासः। ततस्तत्वन्यासः। क्रमेण· पादयोर्लिंगे हृदि मुखे शि
रसि हृदि लिंगे सर्वांगे· पृथ्व्यप्तेजोवाय्वाकाशाः हंकारमहत्प्रकृतिपुरुषपरमनत्व॰ शाकृपराय
तत्वात्मनेनमोऽन्ते सर्वत्र· व्यापकोऽयम्। अयं संहारक्रमः। सर्वांगे क्रमेण हां त्वां यं नमः पराय। प
रपुरुषप्रकृतितत्वात्मनेनमः सर्वत्र· हृदि· भां ल्लं· पराय। परा हंकारतत्वात्मनेनमः। शिरसि वं
नमः परायाकाशान· मुखेनं· वासुदेवतत्वा।मने· हृदि· लिंगे· पादयोः। जं। पीं। गों। पराय· तेजोजल
पृथिवीतत्वात्मनेनमः सर्वत्र· अयं सृष्टिन्यासः। पादयोः गों नमः इत्यादि सृष्टिन्यासो गृहस्थैः का
र्यः। संहारन्यासस्तु वैराग्ययुक्तैः कार्यः। एवं न्यासं कृत्वा· ॐ नमः सुदर्शनाय ना। आवक्रायफट्।
इति मन्त्रेण दिग्बंधनं कुर्यात्। ततो ध्यानम्। कुन्देन्दीवरकान्तिकान्तवदनं वर्हावतंसप्रियं श्रीव
त्सांकमुदारकौस्तुभधरं पीतांवरं सुन्दरम्॥ गोपीनां नयनोत्पलार्चिततनुं गोपालसंघावृतं गोविंदं
कलवेणुवादनपरं दिव्यांगभूषं भजे॥१॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य। वहिः पूजा कर्त्तव्या। श्रीकृष्णस्य· सु
दिव्येलवेनमः। हरिबनमालायै· कौस्तुभाय· श्रीवत्साय· विमलं शुक्लवस्त्रेनं तुलसीं विनिवेदयेदल

तृयावरणेपूजा· पूर्वादिषु·ॐ दामायनमः।सुदामा·वसुदामा·किंकिण्यैनमः।केशरेष्वग्निकोणे-
षु आचक्रायस्वाहा·विचक्रायस्वाहा·शिरसेस्वाहा·सुचक्रायस्वाहा शिखायैवषट्।त्रैलोक्यर-
क्षणचक्रायस्वाहा।कवचायस्वाहा हुं चतुर्दिक्षु असुरान्तचक्रा[illegible]स्वाहा अस्त्रायफट्।ततःपत्रेषुपूर्वा-
दि·ॐ रुक्मिण्यैनमः।सत्यभामायैमा १।नाग्नजित्यै·मित्रविंदायै·सुनन्दायै·सुलक्ष्मणायै·जांबवत्यै·
सुशीलायै·पत्राग्रेषुपूर्वादि·ॐ वासुदेवायनमः।नंदाय·यशोदायै·बलभद्राय·सुभद्रायै।गोपा-
गोपीश्च पूजयेत्·तद्बाह्ये पूर्वादिक्रमेण·ॐ मंदारायनमः।पारिजाताय·कल्पवृक्षाय·हरिचं-
दनाय·तद्बाह्ये इन्द्रादीन्वज्रादीन्पूजयेत्।कृष्णाष्टकेन पुनःपूजयेत्।ॐ श्रीकृष्णायनमः।वासुदेवा-
य·देवकीनन्दनाय·नारायणाय।यदुश्रेष्ठाय·धर्मसंस्थापनाय।असुराक्रान्तभूभारहारिणे·धूपा-
दिविसर्जनांतं कर्मसमापयेत्।अस्यपुरश्चरणं दशलक्षजपः।सीताज्यमधुराप्लुतैररुणांबुजै हो-
मः।मंत्रः।श्रीं ह्रीं क्लीं गोपीजनवल्लभायस्वाहा।अथवा·ह्रीं श्रीं क्लीं गोपीजनवल्लभायस्वाहा·
अन्यः।क्लीं ह्रीं श्रीं गोपीजनवल्लभायस्वाहा।अनेस्त्रयोदशाक्षरमंत्रजपः।सर्वं पूर्ववत् अन्यः।श्रीकृष्णा

परयाहा· क्लीं कृस्नाय स्वाहा· क्लीं कृस्नाय स्वाहा· एतन्मंत्रयं। षडक्षरमंत्रः। अस्य श्रीकृस्नमंत्रस्य नारद
ऋषिर्गायत्री छन्दः श्रीकृस्नो देवता धर्मार्थकाममोक्षार्थे जपे विनियोगः। करांगन्यासौ· क्लीं अंगुष्ठा
भ्यां नमः क्लीं हृदयाय नमः इत्यादि। ध्यानं· कलायकुसुमश्यामं वृन्दावनगतं हरिम्। गोपगोपीगणा
वीतं पीतंवस्त्रयुगान्वितं॥१॥ नानालंकारसुभगं कौस्तुभोद्भासिवक्षसम्। सनकादिमुनिश्रेष्ठैः संस्तु
[illegible]मानुं हा॥२॥ शंखचक्रलसद्बाहुं वेणुं हस्तद्वयेरितम्। एवंसेवं हृदि ध्यात्वा पूजयित्वा मनुं
जपेत्॥३॥ अस्य पुरश्चरणं वसुलक्षजपः। अलिवृक्षकुसुमैर्होमः। अन्यः। श्रीं ह्रीं क्लीं कृस्नाय गोविं
दाय स्वाहा॥ अस्य मंत्रस्य नारदऋष्यादिन्यासं पूर्ववत्। करांगन्यासौ· श्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तर्जं· स्वा
हा· क्लीं मध्य· वषट्। कृस्नाय अना हुं। गोविंदाय कनि· वौषट्· स्वाहा करतलकरपृ· फट्। अस्यैव
हृदयादिषु नतो मंत्रं जपेत्· वादशलक्षजपः पुरश्चरणम्। सद्यः फलप्रदो मंत्रः॥ वैस्नवमंत्रेषु ख्य
नमः। अस्य श्रीवासुदेवमंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिर्गायत्री छन्दो वासुदेवो देवता चतुर्वर्गसिद्ध्यर्थे
जपे विनियोगः। ऋष्यादिन्यासः। शिरसि प्रजापतये ऋषये नमः। मुखे गाय· हृदि वासु· देवतायै॰

ततः करांगन्यासो। ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ नं तर्जनी· स्वाहा· मों म· वषट्· भं गं अ हुं· वं ते क· वौषट्·
वासुदेवाय करतलक· फट्। एवं हृदयादिषु। ततो मंत्रन्यासः· मूर्द्धि भाले दृशोरास्ये गले दोर्हृदयांबु
जे। कुक्षौ नाभौ ध्वजे जानुद्वये पादद्वये न्यसेत्क्रमेण॥ ततो ध्यानं। विस्नुं शारदर १कोटिचन्द्रसदृ
शं शंखरथांगं गदामंभोजं दधनं सिताब्जनिलयं कान्त्या जगन्मोहनम्। आबद्धांगदहारकुंडलमहामौलि
स्फुरत्कंकणं श्रीवत्सांकमुदारकौस्तुभधरं वन्दे मुनीन्द्रैः स्तुतम्। इति ध्यात्वा मंत्रं जपेत्। द्वादशलक्ष
जपः पुरश्चरणम्। होमस्तु श्रिताज्येन। अस्य भेदः जपे। ॐ ह्रीं ह्रीं श्रीं श्रीं लक्ष्मीवासुदेवाय न
मः। अस्यान्यवासुदेववत्· न्यासस्तु स। ॐ ह्रीं ह्रीं अंगुष्ठा· श्रीं श्रीं तर्ज· स्वाहा। लक्ष्मी मध्य· वषट्· वा
सुदेवाय अना· हुं। नमः कनि· फट्। एवं हृदयादिषु॰ ध्यानम्। विद्युच्चन्द्रनिभं वपुः कमलजा वैकुं
ठयोरेकतां प्राप्तं स्नेहवशोन्नरले विलसद्भूषाभरालंकृतम्। विद्यापंकजदर्पणान्मणिमयं कुंभं स
रोजं गदां शंखं चक्रमयमूर्तिं विभ्रदापितां दिश्यात् श्रियं वः सदा॥१॥ एवं ध्यात्वा जपः कार्यः। अस्य पु
रश्चरणं वत्सुलक्षजपः॥ अन्यः॥ ॐ नमो विस्नवे सुरपतये महाबलाय स्वाहा॥ अस्य मंत्रस्य

·दी·
१९

इन्दु ऋषि विराट्छन्दः दधिवामनो देवता · चतुर्वर्ग · ॐ नमः · विष्णवे · सुरपतये · महाबलाय ·
स्वाहा · अंगुष्ठादि · हृदयादि । ध्यानम् । मुक्तागौरंमणिमयलसद्भूषणंचन्द्रसंस्थंभृंगाकारैरलक
निकरैः शोभिवक्त्रारविंदम् । हस्ताब्जाभ्यां कनककलशं शुद्धतोयाभिपूर्णं दध्यन्नाद्यं कनकचषकं धा
रयंतं भजामः । एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य चन्द्रमण्डलांतकस्मिन्नेव पीठे · पूर्वोक्त वासुदेवादीन्संपूज्य मं
त्रं जपेत् । अस्य पुरश्चरणं लक्षत्रयं जपः । होमस्तु घृतयुक्तपायसेन · घृतयुक्ततंडुलैर्वा · हयग्री
व मंत्रः ॥ ॐ उद्गिरत्प्रणवोद्गीथ सर्ववागीश्वरेश्वर । सर्ववेदमयाचिंत्य सर्वं बोधय बोधय । अ
स्य मंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिरनुष्टुप्छन्दः हयग्रीवो देवता सर्वज्ञानावाप्तिपूर्वकं चतुर्वर्गसिद्ध्ये जपे विनियो
गः ध्यानम् । शरच्छशांकप्रभमश्ववक्त्रं मुक्तामयैराभरणैः प्रदीप्तम् । रथांगशंखान्वितबाहुयुग्मं
जानुद्वयं न्यस्तकरं भजामः ॥ इति संपूज्य स्वाहांतं मंत्रं जपेत् ॥ ० ॥ ॥ अथ वक्ष्ये महेशस्य
मंत्रान्सर्वसमृद्धिदान् । ये पूर्वमृषयः प्राप्ताः शिवसायुज्यमंजसा ॥ सांतः सदीर्घ लसंयुक्तो बिंदुभूषितः
प्रासादाख्यो मनुः प्रोक्तो भजतां कामदो मणिः ॥ हौं ॥ अस्य पूजा प्रातः कृत्यादि प्राणायामांतं कर्म कृत्वा शोकि

२ऊँ।

२= हु· ॐ· =२

राम
१९

ठन्यासं मातृकास्थानेषु कुर्यात्॥ तद्यथाः अं श्रीकंठपूर्णोदरीभ्यां नमः॥ ललाटे। आं अनंतविरजा
भ्यां नमः। मुखे॰ इं सूक्ष्मशाल्मलिभ्यां· दक्षनेत्रे· ईं त्रिमूर्तिलोलाक्षीभ्यां· वा· उं अमरेश्वरवर्तुलाक्षी
भ्यां· दक्षकर्णे· ऊं अर्घीशदीर्घघोणाभ्याम्॥ वा· ऋं भारभूतदीर्घमुखीभ्याम्॰ दक्षनासिकायाम्॰
ॠं अतिथीशगोमुखीभ्याम्· वामना· लृं स्थाणुदीर्घजिह्विकाभ्यां दक्षगंडे॥ लॄं हरकुंभोदरीभ्यां
वाम· एं पिंठीशोर्द्धकेशीभ्यां· ओष्ठे। ऐं भौतिकेशविकृतमुखीभ्याम्। अधरे· ओं सद्योजातज्वाला
मुखीभ्यां· ऊर्द्धदंते। औं अनुग्रहेश्वरोल्कामुखीभ्याम्· अधोदंते· अं अक्रूरसुग्रीवमुखीभ्याम्· मू
लरंध्रे। अः महासेनविद्यामुखीभ्यां· मुखे· कं क्रोधीशसर्वसिद्धिमहाकालीभ्यां कोन १ बाहुमूले
दक्षे। खं चंडेशसर्वसिद्धिसरस्वतीभ्यां कूर्परे॥ गं पंचांतकगौरीभ्यां मणिबंधे॰ घं शिवोत्तमत्रैलो
क्यविद्याभ्यां नमः। अंगुलिमूले। एवं स्रांतम्। ङं· एकरुद्रमंत्रशक्तिभ्याम्। अंगुल्यग्रेषु। चं कूर्मात्मश
क्तिभ्याम्। छं एकनेत्रभूतमातृकाभ्याम्। जं चतुराननलंबोदरीभ्याम्। झं अजेशद्राविणीभ्याम्॥ ञं शर्वना
गरीभ्यां॥ इति वामबाहुमूलसंध्यग्रेषु। टं सोमेशखेचरीभ्याम्। ठं लांगुलीमंडरीभ्याम्॥ डं दारुकेरूपिणी
भ्याम्। ढं अर्द्धनारीश्वरविविनीभ्याम्। णं उमाकांतकाकोदरीभ्याम्॥ इति दक्षपादमूलसंध्यग्रेषु॥

तं आघाटिपूतनाभ्याम्। थं दंडिभद्रकालीभ्याम्। दं अग्नियोगिनीभ्याम्। धं ईशशंखिनीभ्याम्। नं
मेघगर्जिनीभ्याम्। इति वामपादमूलसंध्यग्रेषु। पं लोहितकालरात्रीभ्यां। फं शिखिकुब्जिकाभ्यां। बं
छगलांडपद्मिनीभ्यां। भं द्विरंडवक्राभ्यां। मं महाकालजयाभ्याम्। इति दक्षपार्श्वे॰ यं त्वगात्मवागी
शसुमुखेश्वरीभ्याम्· हृदि· रं असृगात्मभुजंगेशरेवतीभ्यां नमो दक्षबाहुमूले॰ लं मांसात्मपिना
कीशमाधवीभ्यां· ककुदि। वं मेद आत्मखड्गीशवारुणीभ्यां नमो वामबाहुमूले॥ शं अस्थ्यात्मकेश
वायवीभ्यां नमो हृदयादिकरे। षं मज्जात्मश्वेतरक्तोविदारिणीभ्यां नमो हृदयादिवामकरे। सं शु
क्रात्मगर्वीशमहानाभ्यां नमो हृदयादिदक्षपादे॥ हं प्राणात्मानकुलीशलक्ष्मीभ्यां नमो हृदयादि
वामपादे॥ ळं जीवात्मशरीरव्यापिनीभ्यां हृदयाद्युदरे॥ क्षं क्रोधात्मसंवर्त्तकमायाभ्यां नमो हृदया
दिमुखे॥ साहित्ये द्विवचनबहुवचने द्वंद्वसमासो वा· इति न्यायात्॥ इति न्यासं कृत्वा हृत्पद्मे केस
रेषु पूर्वादि· ॐ वामायै नमः। एवं· ज्येष्ठायै· रौद्र्यै· काल्यै· कलविकरिण्यै· बलविकरिण्यै। बलप्रम
थिन्यै। सर्वभूतदमन्यै। मध्ये मनोन्मन्यै॰ तदुपरि॰ ॐ नमो भगवते सदाशिवाय सकलगुणात्मशक्ति

शुक्लायानंताय योगपीठात्मने नमः ॥ ततः अष्टादिकरांगन्यासः। शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः। मु
खे। पंक्तये छन्दसे। हृदि सदाशिवाय देवतायै। ततः करन्यासः ह्रां ह्रिं ह्रुं ह्रैं ह्रौं ह्रः। एवं। नमः स्वाहा वषट्
हुं वौषट् फट्। अंगुष्ठादिकरतलपृष्ठपर्यंतं ज्ञेयम्। ह्रां हृदयाय नमः। ततः ईशानाद्यां पंचमूर्त्तीर्न्यसे
त्। अंगुष्ठयोः। ह्रौं ईशानाय नमः। तर्जन्योः ह्रैं तत्पुरुषाय। मध्यमयोः हुं अघोराय। अनामिकयोः
ह्रिं वामदेवाय नमः। कनिष्ठयोः हं सद्योजाताय नमः। ततस्तत्तदंगुलीभिः। ह्रौं ईशानाय इत्यादि
शिरोवदनहृद्गुह्यपादेषु न्यसेत्। ततो ध्यानम्। मुक्तापीतपयोदमौक्तिकजपावर्णैर्मुखैः पंचभिस्त्र्य
क्षैरंचितमीशमिंदुमुकुटं पूर्णेन्दुकोटिप्रभम्। शूलं टंककृपाणवज्रदहनान्नागेन्द्रघंटांकुशान्
पाशाभीतिवरं दधानममितैः कल्पोज्ज्वलांगं भजे ॥१॥ एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य पुरःस्थापनं
कृत्वा वेस्वोलपीठपूजां विधाय। पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आव
रणपूजामारभेत् ॥ यथा· ऐशान्यामीशानाय नमः। पू· ॐ तत्पुरुषाय नमः। द· ॐ अघोराय। प· ॐ
सद्योजाताय। उ· ॐ वामदेवाय। ततः ईशानादिकोणेषु ॐ निवृत्त्यै नमः। प्रतिष्ठायै। विद्यायै। शान्त्यै।

ततोऽष्टदलेषु पूर्वादि। ॐ अनंताय नमः। सूक्ष्माय· शिवोत्तमाय· एकनेत्राय· एकरुद्राय· त्रिमूर्त्तये· श्रीकं
ठाय· शिखंडिने। तद्दले· उत्तरादिक्रमेण· ॐ उमायै नमः। चंडेश्वराय· नंदिने। महाकालाय· गणेशाय
नमः। वृषभाय· भृंगिरिटाय· स्कंदाय· तद्बाह्ये इंद्रादीन्वज्रादींश्च संपूज्य· धूपादि विसर्जनांतं कर्मसमा
पयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं पंचलक्षजपः। मधुप्लुतैः करवीरकुसुमैः पंचायुतहोमः॥ ७॥ षडक्षरः शा
किरुद्रः कथितो ह्यष्टाक्षरो मनुः॥ ॐ नमः शिवाय· इति मूलः। शाकिरुद्र इति· ह्रौं श्रीं क्लीं नमः शिवा
य। अष्टाक्षरो मंत्र उमामहेश्वरसंज्ञकः। अस्य पूजा प्राग्वत्· ऋष्यादिपूर्वोक्तपीठन्यासं विधाय· करन्या
दिन्यासं कुर्यात्। शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः। मुखे· पंक्तये छंदसे नमः। हृदि· उमापतये नमो। देवता
यै। ततः करांगन्यासौ। ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः। नं तर्ज· स्वाहा· मं म· वषट्। शिं अ· हुं। वां कनि· वौषट्। यं
अस्त्राय फट्॥ ततो ध्यानम्· ध्वं धूम्राभं त्रिनेत्रं शशिसकलधरं स्मेरवक्त्रं वहंतं हस्तैः शूलं कपालं वरद
मभयदं चारुहारं नमामि। वामोरुस्थोमयायाः करतलविलसच्चारुनेत्रोत्पलाया हस्तेनाश्लिष्टदेह
मनिशमपि विलसद्भूषणायाः प्रियायाः॥ १॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्यार्घ्यस्थापनं कुर्यात्। ततः पी

चोक्तपीठपूजांविधायपुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतंविधायावरणपूजामार
भेत्। ततः केशरेषुअग्न्यादिकोणेमध्येदिक्षुच॥ ॐ हृदयायनमः॥ मध्येपूर्वादिदिक्षु ॐ हल्ले
लेखायैनमः॥ गगणायै·महोष्णुष्मायै·पत्रेषु·पूर्वादि ॐ वृषायनमः·क्षेत्रपालाय·दुर्गायै·कार्ति
केयाय·नंदिने। विघ्नराजाय·श्यामाय सेनापतये·ततः·पूर्ववत्सत्राऽग्रेषु ब्रह्मादीन्पूजयेत्॥ तद
ले·ब्राह्म्याद्याः मातरः। तद्बहिरिंद्रादीन्। वज्रादींश्चपूजयेत्·ततो धूपादि विसर्जनांतं कर्मस
मापय। अस्य पुरश्चरणं चतुर्लक्षजपः। त्रिमधुयुक्तैरारग्वधसमिद्भिर्होमः। आरग्वधः सोना
लु·अन्यः। ठारोमायावियद्बिंदुमनुस्वारसमन्वितः। पंचाक्षरसमायुक्तोवसुवर्णो मनुर्मतः॥ ॐ
ह्रीं हौं नमः शिवाय·अस्य सर्वं पूर्ववत्॥ ध्याने विशेषः। वन्दे सिन्दूरवर्णं मणिमुकुटलसच्चा
रुचन्द्रावदातं संभालोघन्नेत्रमीशं स्मितमुखकमलं दिव्यभूषांगरागम्॥ वामोरुन्यस्तपाणेर
रुणकुवलयं संदधत्याः प्रियायाः वृत्तोत्तुंगस्तनाग्रे निहितकरतलं वेदटंकेष्टहस्तम्॥१॥

सर्वं पूर्ववत्समाप्य· अस्य पुरश्चरणं अष्टलक्षजपः। घृतयुक्तपायसैरष्टसहस्रहोमः अन्यः। तारस्थि
रावामकर्णे दुर्गगुप्तगर्भसमन्वितः। अष्टाक्षरमंत्रराजोऽयं मंत्री मृत्युंजयात्मकः। ॐ जूं सः। अस्य श्रीमृत्युंज
य मंत्रस्य कहोल ऋषिर्देवीगायत्री छन्दो मृत्युंजयो देवता समस्तोपद्रवनिवृत्तिपूर्वकाभीष्टभोगमोक्षा
र्थे जपे विनियोगः। शैवोक्तपीठन्यासांतं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि· कहोलऋषये नमः·
मुखे· देवीगायत्री छं· हृ· मृत्युंजयाय देवतायै· नमः· करांगन्यासौ· सां ॐ· सीं न· स्वाहा· सूं म· वष
ट्· सैं· ॐ हुं। सौं· क· वौषट्· सः· कर· फट्। एवं हृदयादिषु। ध्यानम्। चंद्रार्काग्निविलोचनं स्मितमुखं
पद्मद्वयांतःस्थितं मुद्रापाशमृगाक्षसूत्रविलसत्पाणिं हिमांशुप्रभम्॥ कोटीरेन्दुगलत्सुधाप्लुत
तनुं हारादिभूषोज्ज्वलं कांत्या विश्वविमोहनं पशुपतिं मृत्युंजयं भावये॥१॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्या
र्घ्यस्थापनादिपीठपूजांतं विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणपूजामा
रभेत्। यथा· अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च· सां हृदयाय नमः· इत्यादि संपूज्य ततो हरिं ब्राह्मीश्च संपूज्य धू
पादिविसर्जनांतं कर्म समापयेत्· अस्य पुरश्चरणं लक्षत्रयं जपः। गुणोत्तलक्षजपे मंत्रांतं दृग्गां शांतिकालधीः

राम-
२

जुहुयाद्गंधतोयाद्यैः शुद्धदुग्धाज्यलोडितैः ॥ कल्पे तारो ह्न्नीलकंठाय मंत्रस्त्वाष्टाक्षरः परः ॥ अस्य
पूजादिकं सर्वं पूर्ववत् । विषमस्तु प्रल्हादऋषिर्गायत्रीछंदो नीलकंठो देवता । ॐ नमो नीलकंठाय इति
मंत्रः ॥ नमोन्तः हृदयं त्वपरं साक्षी लान्तो नंता स्थितो मरुत् ॥ पंचाक्षरमनुः प्रोक्तस्तारादौ योयं षडक्ष
रः ॥ ॐ नमः शिवाय ॥ प्रातःकृत्यादिपीठो रूपीठमन्त्वंतंकर्मसमाप्य ऋष्यादिन्यासंकुर्यात् । शि
रसि वामदेवाय ऋषये नमः । मुखे पंक्ति छं । हृदि ईशानाय दे । ततो मूर्तिन्यासः । तं तत्पुरुषा
य नमः । म मं अघोराय नमः । कं शिं सद्योजाताय पं अं वां वामदेवाय ओं यं ईशानाय नमः । मंत्र
वर्णादिकान्न्यस्येत्सर्वं मूर्तिर्ध्यानक्रमम् । तर्जनीमध्ययोरंत्यानामिकांगुष्ठके पुनः । एवं वक्त्रे हृदये पा
दे गुह्ये मूर्ध्नि विन्यसेत् । एवं प्राग्याम्यवारुणोदीच्यमध्यवक्त्रेषु विन्यसेत् । ततः करांगन्यासौ । ॐ
अंगुष्ठाभ्यां नमः । नं तं स्वाहा इत्यादि । एवं हृदयादिषु । ततो गोलकन्यासः । हृदि ॐ नमः । वक्त्रे
नमः नं । अंसयोर्मं नमः । शिं नमः । गुह्ये उर्वो वां नमः । पादयोर्यं नमः । एवं न्यस्य । नमोस्तु स्थाणुभूता
य ज्योतिर्लिंगामृतात्मने । चतुर्मूर्तिसुवपुषे भासितांगाय शंभवे । ततो ध्यानम् । ध्यायेन्नित्यं म

दी·
२३

देशांरजतगिरिनिभंचारुचंद्रावतंसं रत्नाकल्पोज्ज्वलांगं परशुमृगवराऽभीतिहस्तं प्रसन्नम्। प
द्मासीनं समंतात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं विश्वाद्यं विश्ववंद्यं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं
त्रिनेत्रम्॥२॥ अतः परं पूर्ववत्केला· ईशानादिपंचमूर्त्तिनिवृत्त्यादिकलाः पूज्याः। पुनरंगन्यासः।
धूपादिविसर्जनांतं कर्म समाप्य। चतुर्विंशतिलक्षजपः पुरश्चरणम्· घृतपायसैर्होमः॥ प्रणवो हृद
यं पश्चात्ततो भगवते पदम्। ङेंतं च दक्षिणामूर्त्तिं तमिधां उदीरयेत्। अयष्ठठद्वयांतोयं द्वाविंशत्य
क्षरो मनुः॥ ॐ नमो भगवते दक्षिणामूर्त्तयेवल्लमेधाम्प्रयछस्वाहा। इति मंत्रः। अस्य प्रातःकृत्वा
दिशैवोक्तपीठपूजांतं विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शि· चतुर्मुखऋषये नमः। मु· गायत्रीछंदः
हृ· दक्षिणामूर्त्तये देवतायै। ततः करांगन्यासौ। ॐ अं आं अंगुष्ठा· ॐ इं ईं· तर्ज· स्वाहा। ॐ उं ऊं मध्य· वष
ट्। ॐ एं ऐं अना· हुं। ॐ ओं औं क· वौषट्। ॐ अं अः करतलस्वा हा· एवं हृदयादिषु। तथा च· तारा
द्यैः स्वरैर्दीर्घैः षड्भिरंगानि कल्पयेत्। अथवा मंत्रसंभूतैः पदैर्वा कल्पयेत्क्रमात्। शुद्धमंत्रमु·
ॐ आं अंगु· ॐ ईं· ॐ ऊं। ॐ ऐं। ॐ औं· ॐ अः। इत्यादिमंत्रन्यासः। ॐ नमः अंगुष्ठाभ्यां नमः। भगव

रान·
२३

तेज्ज· स्वाहा· दक्षिणामूर्त्तये· म· वषट्। वर्णमेधांज्ञनाहुं। प्रयच्छ कनि· वौषट्। स्वाहा करत
लफट्। एवं हृदयादिषु। ततो ध्यानम्। वटवृक्षं महोच्चायं पद्मरागफलोज्वलम्। गरुत्मतमयैः
पत्रैर्विचित्रैरुपशोभितम्॥ नवरत्नसमाकल्पैर्लंबमानैरलंकृतम्। विसं१चिंत्येवमूले स्थं चिंतयेल्लो
कनायकम्॥ स्फटिकरजतवर्णं मौक्तिकीमक्षमालाममृतकलशविद्यांज्ञानमुद्रां कराब्जैः॥ द
धतमुरगकक्षं चन्द्रचूडं त्रिनेत्रं विधृतविविधभूषं दक्षिणामूर्त्तिमीडे॥१॥ एवं ध्यात्वा मान
सैः सम्पूज्यार्घस्थापनादि शैवोक्तपीठपूजां विधाय· पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदान
पर्यंतं विधाय आवरणपूजामारभेत्। यथा केसरेषु अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च। ॐ आँ हृदयाय· इत्या
दिना पूजयेत्॥ ततः पत्रेषु पूर्वादि· ॐ सरस्वत्यै नमः। एवं ब्रह्मणे। सनकाद्याधराय· नन्दिहरिंद्रादी
न्वज्रादींश्च संपूज्य· धूपादि विसर्जनांतं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः। लक्षमाज्यं जपेन्म
न्त्रं ब्रह्मचारिव्रतोस्थितः। जुहुयात्सघृतैः पयोभिर्दशांशं संस्कृतेऽनले। अस्य विषघ्नपहारिसदाशि
वमंत्रस्य अघोरऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः नीलकंठो देवता मम सकलविषहरणे विनियोगः। ॐ हर हर

३०८२

ोहकपर्दिने नीलकंठाय स्वाहा ॥ ह्रां ॥ कालकूटविषभक्षणाय नीलकंठिने स्वाहा । इति मंत्रः ॥ अथ मंत्राणां दोषशांतिः ॥ ॥ मंत्राः केचित्कीलिताः केचिद्विलापिताः केचिद्विफलाः केचिद्बाधिताः । छिन्नाः । रुद्धाः । प्रध्वस्ताः । नपुंसकाः । सिद्धिहीनाः । सत्वहीनाः । दुष्कराः । बीजहीनाः । एते वा भेदाः बहवः संति । तेषां दोषाणां शुं निःछिन्नादुष्टाश्च ये मंत्राः सर्वे मंत्रे निरूपिताः । ते सर्वे सिद्धिमायांति मातृकार्णप्रभावतः । मातृकार्णैः पुटीकृत्य मंत्रं विघ्नां विशेषतः । ध्यानमष्टोत्तरं पूर्वं प्रजपेत्फलसिद्धये । तदा मंत्रो महाविद्याय यो जफलदो भवेत् । मातृकापुटितं मध्ये वर्णोतः विन्यासय च ॥ मंत्रा वर्णान्ततः कुर्यात् शोधनं तत्र यत्नतः । यथानुयोगी सिंपुटं नां यं को आधारं यं जपमानं तु तन्नो मनु वर्णान्तेषु तत्र गतागतान् । अन्तरे श्रावयि सिद्ध्यै लोवाप्नु मापूर्य कुम्भयेत् ॥ स हंसं वजेदे स्वयं मंत्रं दोषशांतये । तथा एकुक्षेन्हु सर्वदा ने मायाकापत्र भाविता । सिद्धानादौ प्रियश्चैव तत्र हूयते बिन्दु नानाह सम्यक् देवतापि दुष्टमंत्रोऽपि सिद्ध्यति । सम्यक् ध्यानं कृत्वा तु सोऽपि मंत्रो ह्यपि सिद्ध्यति ॥ अस्त्रैष मातृका देवी हृ-ले सर्वेत्यमेत्रयम् । अनंतत्रयस्ता सौम्यां दुष्टमंत्रोऽपि सिद्ध्यति ॥ ० ॥ ॥ इति मंत्रदोषशांतिः ॥

[illegible]

स्कभागयुक्तस्तु [illegible] कुलेस [illegible] ज्ञातिपरलल वंसानां प्रतके

भागसुग्म [illegible] नंत्रि [illegible] स्वाहि जयासङ्गमः ति [illegible] ॥ सर्व [illegible]

टि [illegible] काकायोसे व्यानित्यतकानिकै ॥ सेव्यातेनप्रयत्नेनगस्या तेसम

रासता ॥ विजया [illegible] जा [illegible] लोजोर [illegible] पोस्तका दाना [illegible]

रदुवा [illegible] रावीज सम्व [illegible] मरिवाधि प्यलि [illegible]

तागोलिखेन्तु [illegible] ॥ ॥

रु १

॥ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ भगवन्नवतारा मे चंडिकाया
योदिताः ॥ एतेषां प्रकृतिं ब्रह्मन्प्रधानं वक्तुमर्हसि ॥१॥ आराध्यं य
न्मयादेव्याः स्वरूपं येन च द्विज ॥ विधिना ब्रूहि सकलं यथावत्प्र
णतस्य मे ॥२॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ इदं रहस्यं परममनाख्येयं प्रच
क्षते ॥ भक्तोसीति न मे किं.... चित्तवावाच्यं नराधिप ॥३॥ सर्वस्या
द्या महालक्ष्मी त्रिगुणा परमेश्वरी ॥ लक्ष्यालक्ष्यस्वरूपा सा व्याप्य कृत्स्नं

दुव

सून्यंतदखिलंस्वेनपूरयामासतेजसा। २

स्थिता ॥ ४ ॥ मातुलिंगंगदांखेटंपानपात्रंचबिभ्रती ॥ नागंलिंगंचयोनिंचबिभ्र
त्तीनृपमूर्द्धनि ॥ ५ ॥ तप्तकांचनवर्णाभातप्तकांचनभूषणा ॥ सून्यंतदखिलंलो
कंविलोक्यपरमेश्वरी ॥ ६ ॥ बभाररूपमखिलंतमसाकेवलेनहि ॥ साभि
न्नांजनसंकाशादंष्ट्रांकितवराननां ॥ विशाललोचनानारीबभूवतनुमध्यमा ा
॥ ७ ॥ खड्गपात्रशिरःखेटैरलंकृतचतुर्भुजा ॥ कबंधहारंशिरसाबिभ्राणाहिशिर मा
स्रजं ॥ ८ ॥ साप्रोवाचमहालक्ष्मींतामसीप्रमदोत्तमा ॥ नामकर्मचमेमातर्देहि च

त्म्यं नमो नमः ॥१०॥ जां ध्येवाव महालक्ष्मीस्त्रामसी शिद्धिलोकंनां । ददामि तव जा
मानि यानि कर्म्माणि तानि ते ॥११॥ महामाया महाकाली महामारी क्षुधा तृषा ।
निद्रा तृष्णा चैकवीरा कालरात्रिर्दुरत्यया ॥१२॥ इमानि तव नामानि प्रतिपाद्यानि कर्मभिः
नि मया ॥ एभिः कर्म्माणि ते ज्ञात्वा यो धीते सोऽश्नुते सुखं ॥१३॥ तामित्युक्त्वा महा[illegible] स्मि ताम
: स्वरूपं परमं नृप ॥ सत्वा[illegible]ध्येनातिसुद्देन गुणेनेंदुप्रभं दधौ ॥१४॥ अक्षमालाङ्कुश
धरा वीणापुस्तकधारिणी ॥ सा बभूव वरानारी नामान्यस्यैव सा ददौ ॥१५॥

महाविद्यामहावाणीभारतीवाक्सरस्वती ॥ आर्योब्राह्मीमहाधेनुर्वेदगर्भे
चधीश्वरी ॥१६॥ अथोवाचमहालक्ष्मीर्महाकालींसरस्वतीं ॥ युवांजनयतांदे
व्यौमिथुनेस्वानुरूपतः ॥१७॥ इत्युक्त्वातेमहालक्ष्मीःससर्जमिथुनंस्वयं ॥
हिरण्यगर्भौरुचिरौस्त्रीपुंसौकमलासनौ ॥१८॥ ब्रह्मन्विधेविरिंचेतिधातरित्या
हतंनरं ॥ श्रीःपद्मेकमलेलक्ष्मीत्याहमातास्त्रियंचतां ॥१९॥ महाकालीभा
रतीचमिथुनेसृजतःसह ॥ एतयोरपिरूपाणिनामानिचवदामिते ॥२०॥ नील

कंठरक्तवाङ्कश्वेतांगंचंद्रशेखरं॥जनयामाससद्रूपंमहाकालीसितांस्त्रियं॥
॥२१॥सरुद्रःशंकरस्थाणुःकपर्दीत्रिविलोचनः॥त्रयीविद्याकामधेनुःसा
स्त्रीभाषाक्षरास्वरा॥२२॥सरस्वतीस्त्रियंगौरींकृष्णंचपुरुषंनृप॥जनयामास
नामानितयोरपिवदामिते॥२३॥विष्णुःकृष्णोहृषीकेशोवासुदेवोजनार्दनः॥
उमागौरीसतीचंडीसुंदरीसुभगाशुभा॥२४॥एवंयुवतयःसद्यःपुरुषत्वंप्रपेदि
रे॥चक्षुष्मंतोनुपश्यंतिनेतरेतद्विदोजनाः॥२५॥ब्रह्मणेप्रददौपत्नींमहालक्ष्मी

नृपत्रयीं ॥ रुद्रायगौरींवरदांवासुदेवायचश्रियम् ॥ २६ ॥ स्वरयासहसंभूयविरिं
चोंडमजीजनत् ॥ विभेदभगवान्रुद्रस्तद्गौर्यासहवीर्यवान् ॥ २७ ॥ अंडमध्येप्र
धानादिकार्यजातमभून्नृप ॥ महाभूतात्मकंसर्वंजगत्स्थावरजंगमम् ॥ २८ ॥
पुपोषपालयामासतल्लक्ष्म्यासहकेशवः ॥ महालक्ष्मीर्महाराजजगत्सर्वम
यीश्वरी ॥ २९ ॥ निराकाराचसाकारासैवनानाभिधानभृत् ॥ नामांतरैर्निरू
प्यैषानाम्नानान्येनकेनचित् ॥ ३० ॥ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंत

रे देवीमाहात्म्ये प्राधानिकं रहस्यं नाम ॥ १ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥ त्रिगुणा तामसी
देवी सात्विकी या त्रिधोदिता ॥ सा शर्वा चंडिका दुर्गा भद्रा भगवतीर्यते ॥ २ ॥ योग
निद्रा हरेरुक्ता महाकाली तमोगुणा ॥ मधुकैटभनाशार्थं यां तुष्टावांबुजास
नः ॥ २ ॥ दशवक्त्रा दशभुजा दशपादांजनप्रभा ॥ विशालया राजमाना त्रिंशल्लो
चनमालया ॥ ३ ॥ स्फुरद्दशनदंष्ट्रा सा भीमरूपापि भूमिपा ॥ रूपसौभाग्यकांती
नां सा प्रतिष्ठा महाश्रियं ॥ ४ ॥ खड्गबाणगदाशूलशंखचक्रकपालधृत ॥

वाहनं पूजितामनयासर्वज्ञत्वंप्रयच्छति ॥ निशुंभमथनीदेवीशुंभासुरनिवर्हिणी ॥१६॥
इत्युक्तानिस्वरूपाणिमूर्त्तीनांतवपार्थिव ॥ उपासनंजगन्मातुःपृथगासांनिशा
मय ॥१७॥ महालक्ष्मीर्यदापूज्यामहाकालीसरस्वती ॥ दक्षिणोत्तरयोःपूज्ये
पृष्ठतोमिथुनत्रयम् ॥१८॥ विरिंचिःस्वरयामध्येरुद्रोगौर्यावदक्षिणे ॥ वामेल
क्ष्म्याहृषीकेशःपुरतोदेवतात्रयम् ॥१९॥ अष्टादशभुजामध्येवामेवास्यादशा
नना ॥ दक्षिणेष्टभुजालक्ष्मीर्ब्रह्माण्याद्यायथाक्रमं ॥२०॥ पूर्वादिदलतःपूज्या

र॰
६

सितानागाद्यष्टभैरवाः॥अष्टादशभुजा वैषा यदा पूज्या नराधिप॥२१॥दशानना वा
ष्टभुजा दक्षिणोत्तरयोस्तथा॥दशानना यदा पूज्या दक्षिणोत्तरयोस्तदा॥२२॥का
लमृत्यू वसंपूज्यौ सर्वारिष्टप्रशांतये॥यदा वाष्टभुजा पूज्या शुंभासुरनिवर्हि
णी॥२३॥नवास्याः शक्तयः पूज्यास्तदा रुद्रविनायकौ॥नमो देव्या इति स्तोत्रैर्महा
लक्ष्मीं समर्चयेत्॥२४॥अवतारत्रयार्चायां स्तोत्रमंत्रास्तदाश्रयाः॥अष्टादशभुजा
वैषा पूज्या महिषमर्दिनी॥२५॥महालक्ष्मीर्महाकाली सैव प्रोक्ता सरस्वती॥

राम
६

ईश्वरी त्वम्पापानां सर्वलोकमहेश्वरी ॥२६॥ महिषान्तकरी येन पूजिता सजग
त्प्रभुः ॥ पूजयेज्जगतां धात्रीं चंडिकां भक्तिवत्सलां ॥२७॥ अर्घ्यादिभिरलंकारै
र्गंधपुष्पैस्तथोत्तमैः ॥ धूपैर्दीपैश्च नैवेद्यैर्नानाभक्ष्यसमन्वितैः ॥२८॥ रुधिराक्ते
न बलिना मांसेन सुरया नृप ॥ प्रणामाचमनीयेन चंदनेन सुगंधिना ॥२९॥ सक
र्पूरैश्च तांबूलैर्भक्तिभावसमन्वितैः ॥ वामभागेऽग्रतो देव्याश्छिन्नशीर्षं महासुरम्
॥३०॥ पूजयेन्महिषं येन प्राप्तं सायुज्यमीशया ॥ दक्षिणे पुरतः सिंहं समग्रं धर्म

मीश्वरम् ॥३१॥ वाहनं पूजयेद्देव्याप्तं येन चराचरम् ॥ ततः कृतांजलिर्भूत्वा
स्तवीत वचनैरिमैः ॥३२॥ कुर्यान्नमस्ववनं धीमान्नमस्यामेकाग्रमानसः ॥ एकेन
वा मध्यमेन नैकेनेतरयोरिह ॥३३॥ चरितार्द्धेन जपेज्ज्ञापपत्रश्छिद्रमवाप्नुयात्
स्तोत्रमंत्रैः स्तवीतेशां यदि वा जगदंबिकाम् ॥३४॥ प्रदक्षिणा नमस्कारान्कृत्वा
मूर्ध्नि कृतांजलिः ॥ क्षमापयेज्जगद्धात्रीं मृडर्डुड्रुरमंडितः ॥३५॥ प्रतिश्लोकं च जु
हुयात्पायसं तिलसर्पिषा ॥ तद्रूपात्स्तोत्रमंत्रैर्वा चंडिकायैस्समं हविः ॥३६॥

न्नमोनामपठेद्देवींपूजयेत्सुसमाहितः॥प्रयतःप्रांजलिःप्रह्वःप्रणम्यारोप्य
चात्मनि॥३७॥सुचिरंभावयेदीशांचंडिकांतन्मयोभवेत्॥एवंयःपूजयेद्भक्त्या
प्रत्यहंपरमेश्वरीं॥भुक्त्वाभोगान्यथाकामंदेवीसायुज्यमाप्नुयात्॥३८॥योन
पूजयतेभक्त्याचंडिकांभक्तवत्सलां॥भस्मीकृत्यास्यपुण्यानिनिर्दहेमेंमेंषी परमे
श्वरी॥३९॥तस्मात्पूजयभूपालसर्वलोकमहेश्वरीं॥यथोक्तेनविधानेनचंडि
कांसुखमाप्स्यसि॥४०॥इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंतरेदेवीमाहा

र.
८

वैकृतिकं रहस्यं नाम ॥ ॥१॥ ॥ऋषिरुवाच॥ नंदा भगवती नाम या भविष्य
ति नंदजा ॥ स्तुता सा पूजिता नित्यं वशीकुर्याज्जगत्त्रयं ॥१॥ कनकोत्तमकान्तिः
सा सुकान्तिकनकाम्बरा ॥ देवी कनकवर्णाभा कनकोत्तमभूषणा ॥२॥ कम
लांकुशपाशाब्जैरलंकृतचतुर्भुजा ॥ इंदिरा कमला लक्ष्मीः सा श्री रुक्मां
बुजासना ॥३॥ या रक्तदंतिका नाम देवी प्रोक्ता मयानघ ॥ तस्याः स्वरूपं वक्ष्या
मि शृणु पापभयापहं ॥४॥ रक्तांबरा रक्तवर्णा रक्तसर्वांगभूषणा ॥ रक्तायुधा

राम
८

रक्तनेत्रारक्तकेशातिभीषणा ॥५॥ रक्तातीक्ष्णनखारक्तादशनारक्तादंष्ट्रिका
पतिन्नारीवानुरक्तादेवीभक्तंभजेज्जनं ॥६॥ वसुधेवविशालासासुमेरुयुगल
स्तनी ॥ दीर्घौलंवावतिस्थूलौतावतीवमनोरमौ ॥७॥ कर्कशावतिकांतौतौसर्वा
नंदपयोनिधी ॥ भक्तान्संपाययेद्देवीसर्वकामदुघौस्तनौ ॥८॥ खड्गंपात्रंवमुसलं
लांगलंवविभर्त्तिसा ॥ आख्यातारक्तवामुंडादेवीयोगेश्वरीतिव ॥९॥ अनयाव्या
प्तमखिलंजगत्स्थावरजंगमम् ॥ इमांयःपूजयेद्भक्त्यासव्याप्नोतिवराचरं ॥१०॥

अधीतेयइमंनित्यंरक्तदंत्यावपुस्तवं ॥ तंसापरिचरेद्देवीपतिंप्रियमिवांगना ॥ ११ ॥ शा
कंभरीनीलवर्णानीलोत्पलविलोचना ॥ गंभीरनाभिस्त्रिवलीविभूषिततनूदरी ॥ १२
सुकर्कशसमोत्तुंगवृत्तपीनघनस्तनी ॥ मुष्टिंशिलीमुखापूर्णंकमलंकमलालया ॥ १३
पुष्पपल्लवमूलादिफलाढ्यंशाकसंचयं ॥ काम्यानंतरसैर्युक्तंक्षुत्तृण्मृत्युजरापहम् ॥ १४
कार्मुकंचस्फुरत्कांतिविभ्रतीपरमेश्वरी ॥ शाकंभरीशताक्षीसासैवदुर्गाप्रकीर्त्ति
ता ॥ १५ ॥ उमागौरीसतीचंडीकालिकासाचपार्वती ॥ शाकंभरीस्तुवंध्यायञ्जप

संप्तजपन्ति मन्त्र ॥१६॥ अकृपानस्तु ते शीघ्र मन्त्रपानरसावङ्गनू ॥ भीमापि नीलवर्णा
साट्टाट्टहशांभास्वरा ॥१७॥ विशाललोचना नारी पीनोन्नतपयोधरा ॥ चंद्रहासचं
डमरुं शिरः पात्रं च बिभ्रती ॥१८॥ एकवीरा कालरात्रिः सैवोक्ता कामदाक्षता ॥ तेजो
मंडलदुर्द्धर्षा भ्रामरी चित्रकांतिधृक् ॥१९॥ चित्रानुलेपना देवी चित्राभरणभूषिता ॥
चित्रस्त्रमरपाणिः सा महामारी निगीयते ॥२०॥ इति ते मूर्त्तयो देव्या व्याख्याता वसु
धाधिप ॥ जगन्मातुश्चंडिकायाः कीर्त्तिताः कामधेनवः ॥२१॥ इदं रहस्यं परमं न

स १ १०

वाच्यं कस्यचिद्धि या ॥ ध्यात्वा नंदित्य सप्तशती नाम मन्त्रीष्टफलदायकं ॥ ४२ ॥ इति श्री
मार्कण्डेयपुराणे मावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये मूर्त्तिरहस्यं नाम षोड
शोऽध्यायः ॥ मार्कण्डेयपुराणोक्तं देवीमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ यः पठेछृणुयद्भक्त्या
तस्य मुक्तिर्न संशयः ॥ १ ॥ अज्ञानाद्विस्मृतेर्भ्रांत्या यन्न्यूनमधिकं कृतं ॥ विपरी
तं तु तत्सर्वं क्षमस्व परमेश्वरि ॥ २ ॥ यदक्षरपदभ्रष्टं स्वरव्यंजनवर्जितं ॥ तत्सर्वं क्ष
म्यतां देवि प्रसीद परमेश्वरि ॥ ३ ॥ यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपोयज्ञक्रि

श्र

रा

श्री गणेशाय

यादिषु

यदक्षरा बिंदु बिंदुहितं यघपदं द्वैवर्ण्णादिहीनं भक्त्याभक्त्यानुपूर्व्यं प्रभवकृतिवशात् [illegible]
पत्र कृमं वा ॥ ८ सोहादज्ञानतो वा पठितमपठितं नं संप्रतं नं [illegible] सर्वमेतत्क्षमस्व [illegible]

२ न्यूनसंपूर्णतां यातु प्रसादात्परमेश्वरि ॥४॥ मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं महे-
११ श्वरि ॥ यत्कृतास्ति मया देवि तस्मात्त्वं वरदा भव ॥५॥ आवाहनं च सूक्तं च त्वन्माहात्म्य-
जपं तथा ॥ विसर्जनं न जानामि सिद्धिकोऽहं क्षमस्तु मे ॥६॥ कामेश्वरी जगन्माता सच्चि-
दानंदविग्रहे ॥ गृहाणार्चामिमां सर्वां प्रसीद करुणानिधे ॥७॥ गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृ-
हाणास्मत्कृतं जपं ॥ सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात्वयि स्थिता ॥ ॐ श्रीमहाकाली- ११
महालक्ष्मीमहासरस्वतीभ्यो नमः ॥ सप्तशतीरहस्यं संपूर्णं ॥ श्रीरस्तु ॥ ॐ ॥
यत्तत्र पाठे जगदंबिके मया विसर्गबिंदुस्वरहीनमीरितं ॥ तदस्तु संपूर्णतमं प्रसादात् संकल्प
सिद्धिश्च सदैव जायतां ॥१०॥२

१-४६ ४२८५

४२२८ ~~सं. ४३~~

श्री ५ को सरकार
राष्ट्रिय संग्रह अभिलेखालय

अनुस्मृति

अ·स्मृ· श्रीगणेशाय नमः ॥ अथानुस्मृतिः ॥ ॥ भीष्म उवाच ॥ श्रुत्वा तस्मात्तु देवर्षेर्वाक्यं वाचस्पतिः
॥१॥ स्वयम् ॥ प्रोवाच भगवान्देवो नारदं जगतां पतिः ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ हन्तैतत्कथयि
ष्यामि मुने दिव्यामनुस्मृतिं ॥ यामधीत्य प्रयाणेषु मद्भावायोपपद्यते ॥ २ ॥ ओंकारमादि
तः कृत्वा मामनुस्मृत्य चात्मना ॥ एकाग्रः प्रयतो भूत्वा मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ ३ ॥ ॐ नमो भ
गवते वासुदेवाय ॥ अनन्तं शाश्वतं देवमव्यक्तं पुरुषोत्तमं ॥ प्रपद्ये पुण्डरीकाक्षमच्युतं प
रमेश्वरं ॥ ४ ॥ पुराणं परमं वेदमद्भुतं लोकसाक्षिणम् ॥ प्रपद्ये पुण्डरीकाक्षं देवं नाराय
णं हरिं ॥ ५ ॥ लोकनाथं सहस्राक्षमनादिं परमं पदं ॥ भगवन्तं प्रपद्येहं भूतभव्यभवत्प्रभुं रामः
॥ ६ ॥ स्रष्टारं सर्वलोकानामनन्तं विश्वतोमुखं ॥ पद्मनाभं हृषीकेशं प्रपद्ये सत्यमच्यु ॥१॥

तं ॥ ७ ॥ हिरण्यगर्भमनन्तंभूगर्भपरतःपरम् ॥ प्रभोःप्रभुमनाद्यंतंप्रपद्येभास्करद्युतिम् ॥
८ ॥ सहस्रशिरसंदेवंवैकुण्ठंतार्क्ष्यवाहनं ॥ प्रपद्येसूक्ष्ममचलंवरेण्यमभयप्रदमा ९ ॥
नारायणंपुराणेशंयोगात्मानंसनातनम् ॥ संस्थानंसर्वतत्वानांप्रपद्येध्रुवमीश्वर
म् ॥ १० ॥ यःप्रभुःसर्वभूतानांयेनसर्वमिदंततं ॥ चराचरगुरुर्देवःसमेविष्णुःप्रसी
दतु ॥ ११ ॥ यःपुराप्रलयेप्राप्तेनष्टेस्थावरजंगमे ॥ ब्रह्मादिषुप्रलीनेषुनष्टेलोके
चराचरे ॥ १२ ॥ आभूतसंप्लवेचैवप्रलीनेप्रकृतेर्महान् ॥ एकस्तिष्ठतिविश्वा
त्मा·समेविष्णुःप्रसीदतु ॥ १३ ॥ यस्मादुत्पद्यतेब्रह्मापद्मयोनिःपितामहः ॥ प
द्मयोनिर्हिविश्वस्यसमेविष्णुःप्रसीदतु ॥ १४ ॥ वसुभिश्चवसुभिश्चेद्वाभ्यां

श्री·स· पञ्चभिरेरेवव ॥ हूयतेवपुनर्द्वाभ्यां समे विष्णुः प्रसीदतु ॥१५॥ पर्जन्यपृथिवीसस्यंक
॥२॥ लोधर्मक्रियाफलम् ॥ गुणाकारः समे विष्णुर्वासुदेवः प्रसीदतु ॥१६॥ योगावा
सनमस्तुभ्यं सर्वावासवरप्रद ॥ यज्ञभागहिरण्याङ्ग पञ्चयज्ञनमोस्तुते ॥१७॥
चतुर्मूर्त्तिः परंधामलक्ष्म्यावासो वरप्रदः ॥ सर्वावासोजगद्धाति वासुदेवः प्रसी
दतु ॥१८॥ अजेयः खणपर्शो विष्णुमूर्त्तिर्वृषाकपिः ॥ त्रिगुणः पंचक्रा
त्मापवनमलेज्ञानसागर ॥१९॥ अबक्रोदण्गमुमन्नामव्यक्तोघोपरोस्वतः ॥
पक्ष्मास्यजन्तंतोजितमस्मिशरणंगतः ॥२०॥ नप्रधानोनचमहान्नपुरुषः णमः
श्चेतनोमतः ॥ अनघोयः परंनरस्तमस्मिशरणंगतः ॥२१॥ धिंनयंनोहियंनि ॥२॥

यं ब्रह्मेशानादयः प्रभुं । निश्चयं नाभिगच्छन्ति तमस्मि शरणं गतः ॥ २२ ॥ जितेन्द्रिया महात्मा
नो ज्ञानध्यानपरायणाः । यं प्राप्य न निवर्त्तन्ते तमस्मि शरणं गतः ॥ २३ ॥ एकांशेन जग
त्सर्वं यो वष्टभ्य विभुः स्थितः । अग्राह्यो निर्गुणः शान्तानमस्मि शरणं गतः ॥ २४ ॥ गु
णादिनिर्गुणाश्चापि रश्मिवाँश्चतन्त्रोर्प्यजः । सूक्ष्मः सर्वगतो देवः स महात्मा प्र
सीदतु ॥ २५ ॥ सोमार्काग्निस्थितं तेजो यच्चान्तरमयीद्युतिः । दिवि संजायते
ज्योत्स्ना स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ २६ ॥ अव्यक्तः समविष्टानाविविधिंत्यसदसम
ः । आस्थितः प्रकृतिर्भूतिः स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ २७ ॥ सांख्ययोगेन ये वा मे
×म१ सिद्धाश्च परमर्षयः । यं विदित्वा विमुच्यन्ते स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ २८ ॥ क्षेत्रज्ञः

पंचधा भुंक्ते प्राकृतैर्वैकृभिर्गुणैः ॥ मनोगुणाश्रयो भुंक्ते स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ २९ ॥ न
मलेप सर्वगः सूक्ष्मः सर्वतोक्षिशिरोमुखः । निर्विकार नमस्तेस्तु साक्षिभूत हृदि स्थि
तः ॥ ३० ॥ अतींद्रिय नमस्तुभ्यं लिंगेभक्तेनुमीयते ॥ ये च त्वां नाभिजानंति सं
सारे संसरंति ते ॥ ३१ ॥ कामक्रोधविनिर्मुक्ता रागद्वेषविवर्जिताः ॥ नाम भ
क्ता विजानंति न पुनर्नारका नराः ॥ ३२ ॥ समीगर्भस्य यो गर्भस्तस्य गर्भस्य यो
रिपुः ॥ रिपुगर्भस्य यो गर्भः स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ ३३ ॥ येन कान्नात्स्वयं लो
कादानवाश्च वशीकृताः ॥ शूरं रूपः सर्वलोकानां स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ ३४ ॥

एकाक्षिनोमनदृदातिरिन्हाः कर्मकारिणाः ॥ ज्ञानाग्निदग्धकर्माँस्त्वां विदुंन्ति विनिश्चितन × ता १
म ॥ ३५ ॥ अक्षातिरंक्षातिरस्थेसमंसवेषु देहिषु ॥ पुण्यपापविनिर्मुक्ता भक्तास्त्वं प्रवि-
शंन्ति ते ॥ ३६ ॥ अथक्रतुश्च हैकारमसहाभूतंक्रियाशिला वा ॥ तपांसि तानि न न तेषु त्वं ते
मुल्यं तानि न त्वयि ॥ ३७ ॥ एकत्वादन्यभावो वा स्थाये विदुर्यान्ति ते परं ॥ समोहं सर्वभू-
तेषु न मे द्वेष्योस्ति न प्रियः ॥ ३८ ॥ समत्वमभिकांक्षन्ते भक्ताश्चैवानयेन ते सोः ॥ च-
राचरमिदं सर्वं भूतग्रामं चतुर्विधं ॥ ३९ ॥ त्वयाव्याप्येव तत्स्रोतं सूक्ष्मेमालिगणारू-
व ॥ सहशी भोक्ता सिकूटस्थो लतनल्वंतत्वसंज्ञकः ॥ ४० ॥ अकर्ता हि तु र्हितः प्रधानात्मा
अव्यस्थितः ॥ नमस्ते पुण्डरीकाक्ष पुनरेव नमोस्तु ते ॥ ४१ ॥ हूस्वरोसिजगन्नाथ कि

श्रु. स्म.
४

मतस्पर्शमते । भक्तानां यांचिन्तं देव तन्नायस्वसुरोत्तम ॥४२॥ न मज्जेन्नेषु संयोगिषु तत्ते:
न गुणा स्त्विनः । अहंकारेण बुध्या वा न मे योगा स्त्विमि गुणैः ॥४३॥ न मे धर्मो स्ति धर्मो वा
न भवो जन्म वा पुनः । जरा मरणं मोक्षार्थे त्वां प्रपन्नो स्मि सर्वदा ॥४४॥ विषयैरिन्द्रिये
र्वापि न मे भूयात्समागमः । पृथिवीं यान्तु मे प्राणां रसं नापां तु मे जलं ॥४५॥ चक्षु
र्हुताशनं यान्तु स्पर्शो यान्तु च मारुतं । शब्दो याकाशमध्ये न्तु चन्द्रे वैकारिकं मनः
॥४६॥ इन्द्रियाणि गुणान्सर्वान्तु स्वास्थाः स्वासु च योनिषु । पृथिवी यान्तु सलिलं नमापोऽ
ग्निमग्निर्लो निलं ॥४७॥ वायुराकाशमध्ये तु मनस्याकाशमेव च । अहंकारं मनोऽ
प्येतु मोहं सर्वदेहिनाम् ॥४८॥ अहंकारस्तनो बुद्धिं बुद्धिः सकलमेव तु । प्रधाने

राम:
॥४॥

॥५२॥

प्रकृतिं यान्तु गुणसाम्ये मवस्थिते ।४८। वियोगः सर्वकरणैर्गुणैर्मूर्त्तैश्च मे भवेत् । सत्त्वं रजस्तमश्चैव प्रकृतिं प्रविशंतु मे ।५०। न केवलं पदं देव कांक्षेहं परमं नव । एकभावस्त्वयामेस्तु न मे जन्म भवेस्तु नः ॥५१॥ तस्माद्दुर्वीनुकर्माणिहृतानि मे न भवेदिति । उपस्थितं तु मे सर्वे भाग्यपः पूर्वसंचिताः । अनन्तगणागन्तुमिच्छामि तद्दिसोः परमं पदं । अहं भगवतस्तस्य मम वासो जनार्द्दनः । ५३ । तस्माहं न प्रणस्यामि सर्वमेन प्रणस्यति । कर्मेन्द्रियाणि संयम्य पञ्च बुद्धीन्द्रियाणि च । ५४॥ दशेन्द्रियाणि मनसि अहंकारे तथा मनः । अहंकारे तथा बुद्धौ बुद्धिमात्मनि योजयेत् । ५५॥ । यत्नो बुद्ध्यान्द्रियं परूपे दुज्ञा बुद्धेः परात्मरमि । समाहमिति तस्माद्देतेन सर्वमिदं

श्र·स्व· तत्वं ॥ ५६ ॥ आत्मनात्मनि संयोज्य परमात्मानमव्ययम् । अतो बुद्धेः परं बुद्ध्वा लभन्ते न पु
॥ ५ ॥ नर्भवं ते ॥ ५७ ॥ ॐ नमो भगवते तस्मै देहिनां परमात्मने । नारायणाय भक्तानामेक
निस्तारकारिणे ॥ ५८ ॥ इमामनुस्मृतिं दिव्यां वैष्णवीं पापनाशिनीम् । स्वपन्ः
विबुध्यन्पठेद्यत्र यत्र समभ्यसन् ॥ ५९ ॥ मरणे समनुप्राप्ते यथेवमामनुस्मृ
रन् । अपि पापसमाचारः स याति परमां गतिम् ॥ ६० ॥ यद्यहंकारमाश्रित्य य
ज्ञदानतपःक्रियाः । कुर्वंस्तत्फलमाप्नोति पुनरावर्त्तनं पुनः ॥ ६१ ॥ अभ्यर्च्यपिर
स्तु देवान्पठन्कुर्वन्बलिं ददन् । जुह्वन्नग्निं स्मरन्नध्वरैर्लभते परमां गतिं ॥ ६२ ॥ यज्ञ रामः
दानतपःकर्म्म पावनानि मनीषिणाम् । यज्ञो दानं तपस्तस्मात्कुर्यादाशाविवर्जि ॥ ५ ॥

तः ॥ ६३ ॥ पौर्णमास्याममायां वद्धुदद्भूपं वा विश्लेषयतः ॥ आवयोरुद्ध्यानां स्वमङ्गलकैः स्वकिरे
षतः ॥ ६४ ॥ नमस्कृत्मे वपो बुधान्मङ्गलकैः आकुर्यान्विनतः ॥ तस्यैषयोभवेल्लोकः स्वपवस्या
पितारदा ॥ ६५ ॥ किंपुनर्यैर्यजन्ते मासाधर्को विधिपूर्वकं ॥ आद्रो वन्तो जिनात्मानन्तोपि
यांत्रिमदात्विनतः ॥ ६६ ॥ धर्मेणा वयपजंती हमङ्गलकानां नमस्यति ॥ इदं दत्त्वेतपोषी
तं व्रतानि नियमाश्चये ॥ ६७ ॥ सर्वमितद्विनाशान्तं ज्ञानस्यान्तो न विद्यते ॥ मामे
व तस्माद्देवर्षे स्वापत्स्वानंदमादतः ॥ ६८ ॥ अवोस्थितिनतः सिद्धिंदरूपनेवपदम
मा ॥ अज्ञानायपवयोज्ञाद्दुःयाद्भ्रमी परं हो नमस् ॥ कृत्स्नां वा पृथिवीं दद्यान्नेनं तुल्यं न तत्
सम्भवे ॥ तस्मात्सर्दयं साधुभ्यो जन्मवंधभयापहं ॥ ७० ॥ अश्वमेधसहस्राणां सह

ना ॥ ६९ ॥

स्त्रेयः समाचरेन्नरः ॥ नासौनम्यद्मोप्नोतिमद्भक्तोयदिकोपते ॥ ७१ ॥ तस्मान्मामेवदे
वंषिश्रायस्वाऽनंतं द्विजः सदा ॥ मन्नामध्यायतेनित्यंसयातिपरमांगतिम् ॥ ७२ ॥
इतिश्रीमहाभारतेशांन्तिपर्वणिनारायणीयेऽनुस्मृतिः समाप्ता ॥ शुभमस्तु

किंतस्यबहुभिर्मंत्रैर्भक्तिर्यस्यजनार्दने ॥ ॐनमोनारायणायेतिमंत्रः सर्वा
र्थसाधकः ॥ आलोड्यसर्वशास्त्राणिविचार्यचपुनःपुनः ॥ इदमेकंसुनिष्प
न्नं ध्येयोनारायणः सदा ॥ ॥

नं ४२३८

पुण्यं रामचरित्रमस्मादृशां ध्यानमुत्तमम् ॥ विभूतिं दिव्यरूपं च·रत्नवृक्षं जग
न्तस्मृतिम् ॥१॥ ये संस्मरन्ति मनुजाः पृथ्यां ताः स्थिरबुद्धयः ॥ दुःस्वप्नो न स्पृशेत्तेषां
सुस्वप्नं च भविष्यति ॥२॥ इति भारते शांतिपर्वणि ॥

[illegible]

श्रीः स्वरेणहृष्टपुष्टेन तुष्टाव मधुसूदनम्। २॥ आरिराधयिषुः वल्गुनः ननानधारणापूर्वकं ध्या
श्रीगतेत्रायतनमः॥ भीष्मः सपुरुषव्याघ्रः कर्मणा मनसा गिरा॥ शरतल्पगतः स्वस्थः
प्रद्ध्यौ प्राञ्जलिः शुचिः॥ १ ॥× वैशंपायन उवाच ॥×१॥ योगेश्वरं पद्मनाभं विष्णुं
जिष्णुं जगत्पतिम्। कृताञ्जलिपुटो भूत्वा वाग्विदां प्रवरः प्रभुः॥२॥ भीष्मः परमध
र्मात्मा वासुदेवमथास्तुवत्॥ ॥ भीष्म उवाच॥ ॥ आरिराधयिषुः कृष्णं
वाचं जिगदिषामि याम्॥३॥ तया व्याससमासिन्या प्रीयतां पुरुषोत्तमः॥ ॥
तं आराधनं तत्कर्तुमिच्छन् जिगदिषामि वक्तुमिच्छामि। ३॥ व्याससमासिन्या विस्तर
१×मिक्षुः ((संक्षेपवत्या॥ ४ ॥ ॥ ४ ॥

१८ तत्र संक्षेपमाह ऋषिरिति॰ ऋषिस्त्वतः परतो वाद्योयमहान्ते॰ ऋषिपदं तादृशं एवपदं प्राप्तिमा
गो र्गोयोपलब्धं॰ हंसंसर्वोत्तिगां तत्सदं तत्र नमस्तत्तिवाक्येन तत्सद स्वस्यर्षभूतं हंस्वरमो॥ परमेष्ठि
[illegible]
ऋषिं ऋषिपदं हंसं तत्सदं परमेष्ठिनम॥४॥ मुक्तासर्वात्मनात्मानं तंप्रपद्ये
प्रजापतिम॥ श्रेतोऽयंतंपदं ब्रह्म॰ तदेवानपर्यो विदुः॥ एकोयं वेदभगवा
न्धीमान्नारायणो हरिः॥ ॥ नारायणादृषिगणास्तथासिद्धमहोरगाः॥६॥
[illegible]
तं हिरण्यगर्भभ्रान्मानं देहत्रयम॥४॥ ५॥ ६॥ ७॥ ८॥ ॥ ९॥ ॥

२७।। सदसत्कार्यं कारणं च ताभ्यां सूत्रां नयामि भ्यां गुण्यितं विश्वं चांगे ऋषिसत्तम भूते यस्मिन्नस्मि

स्त.रा
२

देवादेवं यं प्रपश्यं विदुः परमव्ययम्।। ।।देवदानवगंधर्वा यक्षराक्ष
सपन्नगाः।। यं न जानंति को ह्यसः कुतो वा भवतीति वै।। ।।यस्मिन्भूतानि
विश्वानि तिष्ठंति च विशंति वै। गुणभूतानि भूतेशे सूत्रे मणिगणा इव।।
९।। यस्मिन्नित्येतते तंतौ दृढे स्रगिव तिष्ठति। सदसद्ग्रथितं विश्वं विश्वां
गे विश्वकर्मणि।। हरिं सहस्रशिरसं सहस्रचरणेक्षणम्।।१०।। सहस्रबा
हुमुकुटं सहस्रवदनोज्वलम्।। ११ ।। प्राहुर्नारायणं देवं यं विश्वस्य परा रामः
यणम्। विश्वं कर्म यस्मात् को ह्येवान्यादितिश्रुतेः।।१०।। ११ ।। १२ ।। ।। ८।। ।। २

गोकेषु मंत्रेषु सामास्वतः कर्मप्रकाशकेषु· अनुवाकेषु मंत्रार्थविचारणाभूतेषु· ब्राह्मणवा
क्येषु निघत्सु· कर्माङ्गद्रव्यदेवतादिज्ञानवाक्येषु· उपनिषत्सु· केवलात्मज्ञापक
पगाम·॥११॥ अरिायसाम लियांसंस्थविहव स्थवीपसामा॥ ॥ गत्यिपसांगारि
षं चेमे षं वङ्मपसामापीपं वाके षनुवाके षु निषत्सूपनिषत्सु वा॥ ॥
गलंनिसस्त कर्मालंसस्मसमेषु सामसु॥ चतुर्भिश्चतुरात्मानं सत्वस्थं १३॥
सात्वतां पतिम्॥ ॥ यं दिवैर्देवमर्चंति गुह्यैः परमनामभिः॥ पक्षि· १४
वाक्येषु ग्रन्थाप्रतिसमंत्रवाधिनी· सस्मेषु· आवाधितार्थेषु· सामसु भेहसा
माद्धेषु· ॥१३॥ चतुर्भिर्नामभिर्वासुदेवसंकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्धरूपैः क्रमात्॥ चतुरा
त्मानं ब्रह्मजीवमनोहंकाररूपं· सत्वस्थं शुद्धसत्वमयं· सात्वतां भक्तानां पतिम्॥

ला.ज.
२

नित्यंतपःस्वधर्मः नतत्पाप्मिनत्पत्रीस्पर्थंनपूंपत्तःस्त्रं गोघुविनेषु स्वनुस्थि ठनितुपनि हृपनि
घस्वसर्वीत्मानंप्रपद्यइति·सर्वेषोपञ्छ कूसंवद्धानांप्रपन्नोत्वयः ईश्वरार्पितनुतिष्ठ
नोधर्मःस्वविन्नम ऋद्धिद्वारा स्वार्पयेनभवतीतिश्चास्वधर्मामितिभावः॥१७॥ ॥
क्षितंतपत्तपूंयदंगेघनुतिष्ठति॥ ॥सर्वात्मासर्ववित्सर्वःसर्वगःस(
र्वभावनः॥ १५ यंदेवं देवकीदेवी वसुदेवादजीजनत्। भौमस्यब्रह्मणो ४
गुप्त्यैदाप्रमतिनिविकारहितः॥ १८॥ यमनन्तोऽप्यपेतार्थीशात्मानंवीनकतम
भौमब्रह्म·वेदाब्राह्मणाय ताम्र्याहैश्चनमः पर्कभेदः श्रीत्मानंप्रपंचमेव श्रात्मा
नंसर्वेश्वरं श्रात्मनि·रादोकारेदथ्यासूक्ष्म बुद्ध्या दृष्टति·पाठेयोगेनपञ्च

ति-श्रानं त्पो·प्रमोदाय॥१७॥१८॥

राम:
२

पुराणोऽतीतकल्पादिविषये पुरुषं पूर्णं सर्वमस्मिन्नन्तर्लीनमस्त्येवेति योगात्पुरुषवृत्ति
नाम पुराणादिषु पुराणं भेषुरं हकत्वा स्रष्टुरेतन्नसो माहुः। द्रूपे सर्वस्य सम्यकः संकर्षणो
देयं संकर्षणाद्युक्तः ॥ १६ ॥ वसुधारुद्रादिदेवताहृत्पणनाम्यभक्ता· अनन्यभक्ताः
रूढानन्तं ध्याय गोविन्दं पद्मपत्मात्मानमात्मनि ॥ १७ ॥ अपि वा पिंडकर्माणि मति
सूर्याग्नितेजसम् ॥ अपि बुद्धिं द्विपात्मानं तं प्रपद्ये प्रजापतिम् ॥ १८ ॥ पु
राणो पुरुषं प्रोक्तं ब्रह्म प्रोक्तं पुराणादिषु· ॥ द्रूपे संकर्षणं प्रोक्तमुपास्सु क्रे
पास्महे ॥ १९ ॥ यमेकं बहुधात्मानं प्रादुर्भूतमधोक्षजम् ॥ नान्यभक्ताः
शाकुनयोः हंसकारंडकायाः ॥ २० ॥ २१२२ ॥ २३२४२५ जज्ञे जनयामास ॥ २६ ॥

रा.ज.
४

किंपावन्तो यज्ञं ते सर्वकामदम्॥२०॥ यमाहुर्जगतः कोशं यस्मिन्सन्निहिताः
प्रजाः॥ यस्मिंल्लोकाः स्फुरन्तीमे जले शकुनयो यथा॥२१॥ ऋतमेकाक्षरं
ब्रह्मयत्तत्सदसतःपरं॥ ·अनादिमध्यपर्यन्तं न देवा नर्षयो विदुः२
२यं सुरासुरगन्धर्वाः सिद्धाऋषिमहोरगाः॥ ॥प्रयता नित्यमर्च
न्ति परमं दुःखभेषजम्॥२२॥ ॥अनादिनिधनं देवमात्मयोनिं स
नातनम्॥ ॥अप्रद्यमनभिज्ञेयं हरिं नारायणं प्रभुम्॥२३॥ यं वै
विश्वस्य कर्त्तारं जगांस्थुषां पतिम्॥ ॥वदन्ति जगतोध्यक्षम
परंपरमंपदम्॥२४॥ हिरंण्यवर्णं यं गर्भमदितेर्दैत्यनाशनम्॥

×नीति×२

एकं ब्रह्माद्वा बाजेनैस्मि
तूर्भात्मने नमः॥२८॥

रा.म.
४

श्रुतिनेजसं स्वयंज्योतिप्रज्ञेयात्मने ॥ उक्षेव हुत्वा श्रुतौ वपने ऽ ह्रर्यं वः ॥ ॥
ऋग्यजुःसामामेधामीपस्यतं दध्याधीनि ॥ यं च धानो करं भैः परिवापहैपुरो गाशः
गुत्केदेवामित्हन्स्रस्येन तर्प्पयत्यमत्तेनयः ॥ यंस्व राजा द्विजातीनां त
स्मै सोमात्मने नमः ॥ २७ महन्तस्तमसः पारे पुरुषं ह्यतितेजसम् ॥ ॥ यं
ज्ञात्वामृत्युमत्येति तस्मै ज्ञेयात्मने नमः २८ यं वृहन्तं वृहत्युक्थयमन
नैयं महाध्वरे ॥ ॥ यं विप्रसंघा गायन्ति तस्मै वेदात्मने नमः ॥ २९ ॥ ऋ
ग्यजुः साम धामानं दध्यात्हृदि विश्वात्मकम् ॥ ॥ यं सप्ततन्तुं तन्वन्ति तस्मै
पयस्यैत्रिपंच हवींषि तदात्मकं सप्ततं तन्वते यो जनीयाः ॥ गायत्र्यादयो यस्मि
न तं सप्ततन्तुम् ॥ ३०॥ २९॥ ३॥

चतुर्भिरिति· आश्रावयेति चतुरक्षरं· अस्तु श्रौषडिति चतुरक्षरं· यजेति द्व्यक्षरं·
ये यजामह इति पञ्चाक्षरं द्व्यक्षरो वषट्कार इति सप्तदशभिरक्षरैः यो हूयते तस्मै
होमात्मने नमः ॥ २९ ॥ सुपर्णः वेदपुरुषः यजुरित्यस्य नाम· छन्दांसि गात्राणि
यज्ञात्मने नमः ॥ ३० ॥ चतुर्भिश्च चतुर्भिश्च द्वाभ्यां पञ्चभिरेव च
॥ हूयते च पुनर्द्वाभ्यां तस्मै होमात्मने नमः ॥ ३१ ॥ यः सुपर्णो यजु
र्नाम छन्दोगात्रस्त्रिवृच्छिराः ॥ रथन्तरं बृहत्साम तस्मै स्तोत्रात्मने
यन्त्रादीति यस्य गात्राणि· हस्तादीनि· त्रिवृत् त्रिभिर्जीय यजुःसामभिः वर्त्तत इ
ति· यागान्तः यज्ञः स इव त्रिशिरा यस्य· यस्य रथन्तरं बृहच्च वे कस्मिकं साम प्रीति
९ वाक्यम ॥२२ ॥

सहस्रपमे सहस्रसंवत्सरे· सत्रे· जज्ञे आविर्बभूव ॥२२ पादास्यारण्यः पद्मभूहः वाक्यानिवाः ॥

यः सहस्रसमे सत्रे जज्ञे विश्वसृजामृषिः ॥ हिरण्यपक्षः शकुनिस्तस्मै हं
सात्मने नमः ॥२३॥ पादांगं संधिपर्वाणं स्वरव्यञ्जनभूषणम् ॥ यमा
हुरक्षरं दिव्यं तस्मै वागात्मने नमः ॥२४॥ यज्ञांगो यो वराहो वै भूत्वा
गमुज्जहार हं लोकत्रयहितार्थाय तस्मै वीर्यात्मने नमः ॥२५॥ यो
ऽनन्ते योगमास्थाय पर्यङ्के नागभूषिते ॥ फणासहस्ररचिते तस्मै निद्रा
त्मने नमः ॥२६॥

अंगादीनि हस्तादीनि यस्य तं पादाङ्गं संधयः। स्वाद्धिकः प्रसिद्धाः पर्वाणि अंगुल्या
दिकास्थानि स्वरः अवः― व्यञ्जनानि―― उः ॥२४॥२५॥२६॥ ॥

स्त·रा· सेतुं तरसोपायं योगधर्मं· अनेन वेदोक्तेन उपायेन· अमृतयोनितां मोक्षहेतुना· धर्मार्थ
६ एवं नत्वर्थकामाय प्रवृत्तो वागादिपरिस्पंदः। तदर्थानि अंगानि तैः। जितेंद्रियैरि
यत्नतोति सत्वं सेतुमृते नामृतयोनिता॥ धर्मार्थव्यवहाराङ्गैः स्तस्तेसत्मा
त्मने नमः॥२७॥ यं पृथग्धर्म्मचरणाः पृथग्धर्मफलैषिणः॥ पृथग्ध
र्म्मैः समर्च्यंति तस्मै धर्म्मात्मने नमः॥२८॥ यतः सर्वे प्रसूयन्ते ह्यनंगा
त्मांगदेहिनः॥ उन्मादः सर्वभूतानां तस्मै कामात्मने नमः॥२९॥
मर्थः।२७। धर्मैः पाशुपतपंचरात्रादितंत्रोक्तैः।२८। अनंगात्मनि काममयानि सृष्टानि:
यस्य सः। अनंगात्मांगः सर्वासौ देहश्च तस्य अनंगात्मांगदेहिनः।२९॥ यन्कस्यंदेहान्त राम: ६

स्थं॰ द्वैते चतुष्कं॰ ॥४०॥ आत्मानं चेतनं तमात्मस्थं नित्यं संरब्धरूपस्थितमपि॰ षोडशाभिर्गुणैः गुण
कार्यैः एकादशाभिरिंद्रियैः पञ्चभिर्भूतैश्च॰ त्रिधा जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु उदारैः प्रसु
=प्या१ पतुर्यैं क्रस्यमयव्यक्तं विविंवति महर्षयः ॥ द्वैतैस्तैस्त्र समासीनं तस्मै द्वैता
त्मने नमः ॥४०॥ यं त्रिधात्मानमात्मस्थं वृतं षोडशाभिर्गुणैः ॥ प्राहुः स
प्तदशं सांख्यास्तस्मै सांख्यात्मने नमः ॥४१॥ यं विनिद्रा जितश्वासाः
सत्वस्थाः संयतेन्द्रियाः ॥ ज्योतिः पश्यंति युंजानास्तस्मै योगात्मने
अपुण्यपुण्योपरमे यं पुनर्भवनिर्भयाः ॥ शान्ताः सन्यासिनो यांति
तस्मै मोक्षात्मने नमः ॥४२॥ योसौ युगसहस्रांते प्रदीप्तार्च्चिर्विभावसुः ॥ +ह+
प्रकृतैर्हितः ॥ ४१॥ । । । ४२॥ श्रां॥ र्वं॥ हिता॥ स्ता॥ रा॥ य॥ मा॥

१४ समुद्राणां+१

स०रा० नमुष्करं यस्य नाभ्यां संभूतं यस्मिन्विश्वं प्रतिष्ठितं ॥४६॥ चतुर्णां प्रसुप्तनतु विदितो दारसां·

७ कामानाम् पर्यायः सर्वात्मनां निगमनं यस्यां सा योगनिद्रा तदात्मने कामं समुद्रमाविश्रोत्

संभक्ष्य नि भूतानि तस्मै घोरात्मने नमः ॥४४॥ संभक्ष्य सर्व भूतानि कृत्वा चैका

र्णवं जगत् ॥ बालः स्वपिति यश्चैकस्तस्मै मायात्मने नमः ॥४५॥ अजस्य

नाभौ संभूतं यस्मिन्विश्वं प्रतिष्ठितं पुष्करं पुष्कराक्षस्य तस्मै पद्मात्मने न

मः ॥४६॥ सहस्रशिरसे चैव पुरुषायामितात्मने ॥ चतुःसमुद्रपर्याययो

गनिद्रात्मने नमः ॥४७॥ यस्य केशेषु जीमूताः नद्यः सर्वांगसंधिषु ॥ कु

क्षौ समुद्राश्चत्वारस्तस्मै तोयात्मने नमः ॥४८॥ यस्मात्सर्वाः प्रसूयंते रामः

तिमंत्रवर्णात् समुद्रकामः ॥४७॥८॥ ४९ ॥ ॥ ॥भारते॥ ७

रात्रौ सुषुप्तौ निष्प्रपञ्च एव न तु सुप्तः साक्षी सर्वैः दिवा जाग्रत्‌स्वप्नयोः विष्टिनः कर्तृरूपेण न हि

सर्गप्रलयविक्रियाः ॥ यस्मिंश्चैव प्रलीयन्ते तस्मै हृत्स्थात्मने नमः ॥४९॥ योनिषस्तोभवेद्रात्रौ दिवा भवति विष्टिनः ॥ दृष्टानिष्टस्य च द्रष्टा तस्मै द्रष्टात्मने नमः ॥५०॥ अकुण्ठं सर्वकार्येषु धर्मकार्यार्थमुद्यतम् ॥ वैकुण्ठस्य च यद्रूपं तस्मै कार्यात्मने नमः ॥५१॥ त्रिःसप्तकृत्वो यः क्षत्रं धर्मव्युत्क्रान्तगौरवम् ॥ क्रुद्धो निजघ्ने समरे तस्मै क्रौर्यात्मने नमः ॥५२॥

यदीतेनस्थितः वस्तुतस्तु द्रष्टा न तु कर्त्ता ·५० अकुण्ठं अनिरुद्धं ५१ पंचधा प्राणादि रूपेण ।५२।५३॥

गो

स्त· व·
८

युगेषुकृतादिषु आवर्त्तते मन्वादिरूपेण· किं कर्मबद्धोयं नेत्याह· योगैरिति योगमा

विभज्य पञ्चधात्मानं वायुर्भूत्वा शरीरगः ।। यश्चेष्टयति भूतानि तस्मै वाय्वा
त्मने नमः ।।५३।। युगेष्वावर्त्तते योगैर्मासर्त्वयनहायनैः ।। सर्गप्र
लययोः कर्त्ता तस्मै कालात्मने नमः ।।५४।। ब्रह्म वक्त्रं भुजौ क्षत्रं कृत्स्नमू
रूदरं विशः ।। पादौ यस्याश्रिताः शूद्रास्तस्मै वर्णात्मने नमः ।।५५।।
यस्याग्निरास्यं द्यौर्मूर्द्धा खं नाभिश्चरणौ क्षितिः ।। सूर्यश्चक्षुर्दिशः श्रो
त्रे तस्मै लोकात्मने नमः ।।५६।। परः कालात्परो यज्ञात्परात्परतरश्च यः ।।

।। ७५ ।। ३५ ।।

यावलेननटवादिसर्व्वः ।।५८।।५५।। परानदिरत्यगर्भोनयपोमाधावीपदनदःस्वर्यं

रामः
८

विषये श्रोत्रादिभिर्ग्गोचरे॰ वर्त्तमानानां अन्नादरेः षष्ठी॰ नान्तः॰ अन्नाद त्यः॰ वैशेषिकैर्गुणैः वि=
शेषजैः रागद्वेषैः यं विषयगोचरं प्राहुः यत्र रागात्मवेवार्थंवासनारूपेण मनसि रूढ=
अन्नादि रागादिति स्वस्यपनस्मै विश्वात्मने नमः ॥५७॥ विषये वर्त्तमानानां यंते वै
शेषिकैर्गुणैः ॥ प्राहुर्विषयगोचरं तस्मै गोप्त्रात्मने नमः ॥५८॥ अन्नपा
नेन्धनमयो रसप्राणविवर्धनः ॥ यो धारयति भूतानि तस्मै प्राणात्मने
नमः ॥५९॥ प्राणानां धारणार्थाय योऽन्नं भुङ्क्ते चतुर्विधम् ॥ अन्नभूतिः
पचत्यग्निस्तस्मै पाकात्मने नमः ॥६०॥ पिङ्क्षसालासटं यस्य रूपं दंष्ट्रा
नखायुधं ॥ दानवेन्द्रान्तकरणं तस्मै दृष्टात्मने नमः ॥६१॥ ॥ ॥
सं॰ तसैः नितनतु सर्वमित्यर्थः ।५८। ।९। अन्नभूतः अन्तःप्रविष्टः ।६०। इष्टात्मने नृसिंहाय॥

॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥

आत्मेतिशब्दादिविषयकोयोबोधःसविषयमनन्तर्भाव्यात्मस्वरूपभूतमेवज्ञानंयथोक्तं
परागर्थप्रमेयेषुयाफलत्वेनसंमता॰संवित्सैवेहमेयोर्थोवेदान्तोक्तिप्रमाणतइति॥इद
यंनदेवानगंधर्वानदैत्यानचदानवाः॥तत्त्वतोहिविजानन्तितस्मैसूक्ष्मात्म
नेनमः॥८२॥रसातलगतःश्रीमाननंतोभगवान्विभुः॥जगद्धारयते
कृत्स्नंतस्मैवीर्यात्मनेनमः॥८३॥योमोहयतिभूतानिस्नेहपाशानुबं
धनैः॥सर्गस्यरक्षणार्थायतस्मैमोहात्मनेनमः॥८४॥आत्मज्ञानमि
दंज्ञानंज्ञात्वापञ्चस्ववस्थितम्॥यंज्ञानेनाभिगच्छंतितस्मैज्ञानात्म
नेनमः॥८५॥अप्रमेयशरीरायसर्वतोबुद्धिचक्षुषे॥अनंतपरिमाणा य तस्मै दिव्यात्मने ॥ ८६ ॥
ज्ञामेवयंज्ञातेनज्ञानसाधनेनवाक्येन॥ अप्रमेयंअगोचरंशरीरंस्वरूपंयस्य॰अ
नंतंअपारंपरिमेयविषयजातंयत्रतस्मै॥८५॥८६॥ ८७॥ ८८॥

कमण्डलुनिषंगायतज्जलैरेववाराग्भूतैरसुरान:नाशायतेरस्पर्णः।६७ ॥ ८ ॥६२॥ ॥

जटिनेदंडिनेनित्यंलम्बोदरशरीरिणे॥कमण्डलुनिषंगायतस्मैब्रह्मा
त्मनेनमः॥६७॥शूलिनेत्रिदशेशायत्र्यंबकायमहात्मने॥भस्मदिग्धां
गलिंगाय·तस्मैरुद्रात्मनेनमः॥६८॥चंद्रार्द्धकृतशीर्षायव्यालयज्ञोप
वीतिनेपिनाकशूलहस्तायतस्मैउग्रात्मनेनमः॥६९॥सर्वभूतात्मभू
तायभूतादिनिधनायच॥अक्रोधद्रोहमोहायतस्मैशान्तात्मनेनमः॥
७०यस्मिन्सर्वंयतःसर्वं·यःसर्वंसर्वतश्चयः॥यश्चसर्वमयोनित्यंतस्मै
सर्वात्मनेनमः॥७१॥विश्वकर्मन्नमस्तेस्तुविश्वात्मन्विश्वसंभव[illegible]॥ ॥
भूतादिरहंकारस्त्वं·निधनंमहत्तं·तस्मै॥१०॥अपवर्गस्थःनित्यमुक्तःयतःभूतेभ्यःप

॥५९॥७

॥८१॥:

तापनात्पापनाच्च·लोकं सर्वं पवन्नसि हृषी·अग्निषोमौ जाठराग्निरूपो लोके च स्मृतवकेशाः यस्य सह
ना·रा· त्रिषु लोकेषु तेभ्यः परतश्चापि विधमानाय ते·त्रिषु लोकेषु·नमः॥१३॥१४॥ वन्मे सुवर्णमानादि
१० अपवर्गस्थभूतानां पश्चानां परतः स्थितः॥१५॥ नमस्ते त्रिषु लोकेषु नम
स्ते परतस्त्रिषु॥ नमस्ते दिक्षु सर्वासु त्वं हि सर्वमयो निधिः॥१६॥ नम
स्ते भगवन् विष्णो लोकानां प्रभवाऽप्यय॥ त्वं हि कर्त्ता हृषीकेश संह
र्त्ता चापराजितः॥१७॥ न हि पश्यामि ते भावं·दिव्यं हि त्रिषु वर्त्म
सु त्वां तु पश्यामि तत्त्वेन यत्ते रूपं सनातनं॥ दिवं ते शिरसा व्या
प्तं पद्भ्यां देवी वसुन्धरा॥ विक्रमेण त्रयो लोकाः पुरुषोऽसि सनातनः
॥१८॥ दिशो भुजा रविश्चक्षुर्वीर्ये शुक्रः प्रजापतिः॥ सप्तमार्गानि रामः
श्रु॥१९॥ दिवं यो॥१७॥ सप्त उपरि तनो मि हि द्रव्याणि·प्रवहादयो वा·सर्वे त्वयैव धा १०

॥८॥११॥ॐ मः हृ

त्रिवर्णां परमं ब्रह्म धर्मो सौ पातु अते ७८ नकलिंन अनपूर्वो हम चुनलेन कम्मे णाति भारते: भुत्तज्ञा तु घं।।
गां पृथ्वीं विदित्ते नम ते पः स गोविन्दः ।। कृषिर्भूवाचकः शब्दो णश्च निर्वृतिवाचकः। तयोरैक्यं परब्र
ह्मास्ते वायोरमिततेजसः ।।७७।। अतसीपुष्पसंकाशं पीतवाससमच्युतम्।
ये नमस्यन्ति गोविन्दं न तेषां विद्यते भयम्।।७८।। एकोपि कृष्णस्य कृ
तः प्रणामो दशाश्वमेधावभृथेन तुल्यः।। दशाश्वमेधी पुनरेति जन्म
कृष्णप्रणामी न पुनर्भवाय।।७९।। कृष्णत्वृ नाः कृष्णमनुस्मरन्तो रा
रु त्रौ च कृष्णं पुनरुत्थिता ये।। ते कृष्णदेहाः प्रविशन्ति कृष्णमाज्यं यथा
मन्त्रहुतं हुताशे।।८०।। नमो नरकसंत्रासरक्षामङ्गलकारिणे।।।।
स· कृष्ण इत्यभिधीयते।।७९।। वेदेष्वप्राप्ति सर्वमिति विष्णुः।।८१।। कृष्णाभिमेदिनीं पार्थ भूत्वा
कार्ष्णायसो महान्।। कृष्णो वर्णश्च मे यस्मात्तस्मात्कृष्णोहमर्जुन इति।। ।।

संसारनिम्नगावर्त्ततरिकाष्ठाय विष्णवे ॥२१॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्रा
ह्मणहिताय च ॥ जगद्धिताय कृष्णाय·गोविन्दाय नमो नमः ॥२२॥ प्राण
कान्तारपाथेयं संसारोच्छेदभेषजम् ॥ दुःखशोकपरित्राणं हरिरि
त्यक्षरद्वयम् ॥२३॥ यथा विष्णुमयं सत्यं यथा विष्णुमयं जगत् ॥ य
था विष्णुमयं सर्वं पाप्मा मे नश्यतां तथा ॥२४॥ त्वां प्रपन्नाय भक्ताय
गतिमिष्टां जिगीषवे ॥ यच्छ्रेयः पुण्डरीकाक्ष·तन्ध्यायस्व सुरोत्तम·

आपोनानारा इति पोक्ता आपो वैनरसूनवः। अयनं मम तत्पूर्वमतो नारायणो ह्यहमिति ग्र नारायणशाप
भीष्मो गांगेयस्तस्मै त्रैकाल्यदर्शी तेज्ञानं दत्वा·पुनः स्वदेहं प्रविश्य यनस्थाने ययौ ॥ ॥
इति विधानयोयो नित्यो निर्विघ्नरिडितः ॥ वाग्यज्ञेनार्चितो देवः प्रीयता
मेजनार्दनः ॥८६॥ नारायणः परंब्रह्म नारायणः परंतपः ॥ नाराय
णः परो देवः सर्वंनारायणः सदा ॥८७॥ वैशंपायन उवाच ॥ एता
वदुक्त्वा वचनं भीष्मस्तद्गतमानसः ॥ नमः इत्येव कृष्णाय प्रणाममक
रोत्तदा ॥८८॥ अभिगम्य तु योगेन भक्तिं भीष्मस्य माधवः ॥ त्रैकाल
आगन्तुवान्त·नदापुष्पिष्विरेणप्रबोधितः सन्नस्थितन्तू स्वर्णः ॥८९॥ ९० ॥ ९१॥
दस्यार्थः। छादयामि जगद्विश्वं भूत्वा सूर्य इवांशुभिः। सर्वभूताधिवासश्च वासुदेवस्ततो स्मृ

शा·रा·
१२

विदित्वा·योगबलेनज्ञात्वा· ॥ ९२ ॥ ॥ मनोभ्यनंदतेतिसंधिरार्षः॥१०७॥ इति
विगतोकुण्ठापृच्छानांभूतानांमेलनेनेऽसामर्थ्यंयस्यसः विकुण्ठः विकुण्ठएववैकुण्ठः॥ ॥

स्यहृषीनंज्ञानंदिव्यंदत्त्वाययौहरिः॥ ८९ ॥ तस्मिन्नुपरतेशब्देततस्तेब्र
ह्मवादिनः॥ भीष्मंवाग्भिर्बाष्पकण्ठास्तमानर्चुर्महामतिम्॥ ९० ॥ ते
स्तुवंतश्चविप्राग्र्याःकेशवंपुरुषोत्तमम्॥ भीष्मंचशनकैःसर्वेप्रश
शंसुःपुनःपुनः॥ ९१ ॥ विदित्वाभक्तियोगंतु·भीष्मस्यपुरुषोत्तमः
॥सहसोत्थायसंहृष्टोयानमेवान्वपद्यत॥ ९२ ॥ इतिश्रीमहाभार
तेशांतिपर्वणि·राजधर्मेस्तवराजःसमाप्तः॥ श्रीकृष्णायनमः॥ [illegible] नमः
श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणिराजधर्मेषुस्तवराजकथनेनामसप्तचत्वारिंशोध्यायः॥ १२

श्री नारद उवाच ॥ सदैवासीत्स्थिरःसमेरामेराज्यंपदन्वशात् ॥ विधवायस्यविषयेकापिकावनता
भवत् ॥ २ ॥ कालवर्षी च पर्जन्यः सस्यानि फलवंति च ॥ नित्यंसुभिक्षमेवासीद्रामेराज्यंप्रशास
ति ॥ ३ ॥ प्राणिनोनाप्सुमज्जंतिनाम्नथायादकोदरा । रुजोमयंनमत्रासीद्रामेराज्यंप्रशासति ॥ ४ ॥
आसन्वर्षसहस्राल्पस्तथापुत्रसहस्रिकाः ॥ अरोगाःसर्वसिद्धार्थाःरामेराज्यंप्रशासति ॥ ५ ॥ ना
न्योन्येनविवादोभूत्स्त्रीणांनपिकुतोन्नृणां ॥ धर्मनित्याःप्रजाश्चासन्रामेराज्यंप्रशासति ॥ ६ ॥ संतुष्टा
:सर्वसिद्धार्थाःनिर्भयाःस्वैरचारिणः ॥ नराःसत्यव्रतास्त्वासन्रामेराज्यंप्रशासति ॥ ७ ॥ नित्यंपुष्प
फलास्त्वैवपादपा·निरुपद्रवाः ॥ सर्वाद्रोणदुघागावोरामेराज्यंप्रशासति ॥ ८ ॥ सचतुर्दशवर्षा
णि·वनेप्रोष्यमहातपाः ॥ दशाश्वमेधान्जारूथ्यानाजहारनिरर्गलान् ॥ ॥ युवाश्यामोलोहिताक्षो
मातंगइवयूथपः ॥ आजानुबाहुःसुमुखःसिंहस्कंधोमहाभुजः ॥ ९ ॥ दशवर्षसहस्राणिदशवर्षं च

रामोराज्यमकारयत् ॥ १० ॥
इतिमहाभारतेश्रीशांतिपर्वणि ॥

गोनिर्वा ॥ अयोध्याधिपतिर्भूत्वा

[illegible]

[illegible]

[illegible]

गतो ज्ञापनमः ॥ वैकुंपा घन उवाचौ ॥ [illegible] गन्धर्वं पद्मनाभि [illegible]

[illegible] नामि [illegible] कतानेन लिपु देभु [illegible] बाबिदं प्रवरः प्रभुः ॥ भीष्मः प

न वर्मा ॥ मा बा कृदेव [illegible] व ते ॥ [illegible] भीष्म उवाच ॥ [illegible]

पु [illegible] दावंजि गदि [illegible] मिचामर ॥ नृपा [illegible] मल नाभि मापाच [illegible]

[illegible]

[illegible]

४२४८

~~नं. ४७~~

तारास्तोत्रम्

वाल्मीकि संस्कृत महाविद्यालय

अथनागस्तोत्रम् स्वयंलीलयायापरंविष्णुमूर्त्तिर्बभौवेल्लवेवंकथंवत्सवृन्दः
नदंघ्रिप्रपद्यागतानामुपावाधिजगन्निस्थवीजंभजेतंत्रिनेत्राम् १ परायानवेल्क
ल्लआसीत्कथंसःस्ववक्तारविन्दप्रतेनेत्रभंग्या स्मरारेर्वपुर्ग्रीहितात्कृत्कुनामि
जगन्निस्थवीजंभजंभजेतंत्रिनेत्राम् २ नसस्मारहस्तानतनाव्रेषयस्मामधूनीकुरी
ज्ञानपंवास्यकोभूत् अतस्तेनलब्धामस्थानन्दस्वंज्ञांजगन्निस्थवीजंभजेतंत्रिनेत्राम्

१

३ यदीयंरसंसंनिपीयप्रभावेणस्मरीयेसुखेवामनेत्रेकृतर्नार्द्धो घ्नतांकिंवित
न्याश्रितःकालकूटोजगन्नित्यवीजंभजेतांत्रिनेत्राम् ४ विधातायद्दायानवास्ते
स्वयंसःस्वयंभूःकथंस्यान्नदैनोतिमूर्त्तीम् नुताराधिप्येयोनजातःकलौकेजगन्नि
त्यवीजंभजेतांत्रिनेत्रा ५ जगत्स्रष्टुमस्मेचतुर्भिःस्वहंस्तैर्ददौयावदस्पृष्टवेदान
नाम् अतःसन्निवर्णाद्युगादौनिवेदाजगन्नित्यवीजंभजेतांत्रिनेत्राम् ६ भ

नःपंचवीजैरमृतत्वमन्त्रं तंतद्देवं ब्रगद्दिस्मायायापराया अतो नादिनाषट्प्रकारे प्र
सिद्धा जगल्लिप्सुवीजं भजेहं तां त्रिनेत्राम् ७ तदीशं समायं द्विवीजं ततः स्यात्त्रिक
दैति वेदात्तिनो यं क्षिदग्नि विंदुकाख्यं ब्रह्मवीजं तु कूर्च्चं जगल्लिप्सुवीजं भजेहं तां त्रि
नेत्राम् ८ ततो हंस यदस्माद्द्वि पञ्चाक्षरी सा जगत्त्राणरूपा दुरन्ता तारा प्रसिद्धा विना
तारकं सापरैकाक्षरा स्याज्जगल्लिप्सुवीजं भजेहं तां त्रिनेत्राम् ९ विना हंसवर्णं

वाक्षरीकुण्डकेयं स्वयं नीलवाणी परं चित्स्वरूपा समस्तैकवारं सदा मुक्तिहेतुं न
गल्लिन्यवज्रिं भजे तां त्रिनेत्राम् १० इदं ये जना स्तोत्ररत्नं विदन्त्यप्रसिद्धान्यने गद्य
पद्यप्रसंगे जगद्रूपपाशाद्धि मुक्ता हि नूनं शरीरान्तरे यान्ति तारासमीपम् ११ वि
पत्तौ निशार्द्धे जपेन्नित्यप्रभाते पठेद्यस्तु भक्त्यान इत्थं विविक्त्या भवेन्नीलवाण्या हि रेफो
प्रिपौत्रे सदा वित्तईशः सदा वाग्मगीर्विः १२ इति श्री अद्वैतनिरूपणे पं आर्थविवरणा समक

तारास्तोत्रराजनामस्तोत्रं
समाप्तम्

३

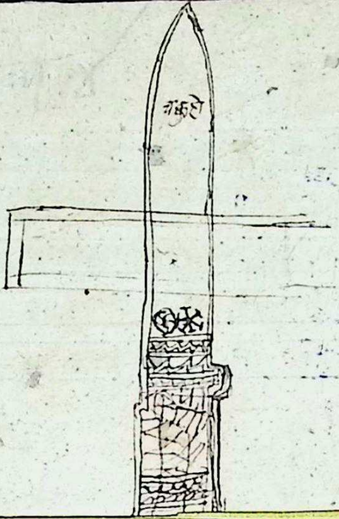
नंकृहे

४२४१

नै पूर शालग्राम अर्गेला

शा·षा·
१

श्रीगणेशाय नमः॥ ॥हेविष्णो अविनयंअनीतिंअपनय दूरीकुरु मनश्चित्तंदमय विषयाचासौमृगतृष्णा चतांशमय
शान्तिंकुरु भूतेदया भूतदयातांविस्तारय संसारश्चासौसागरश्च तस्मात्तारय उद्धर॥ १ ॥श्रियःपति श्रीपतिस्तस्यपादार
विन्दावेवारविन्दे तौभवस्यभयं भवभयस्तस्मात्खेदोदुःखंतंछिनत्तीतिछित्तस्मैवन्देस्तुवे किंभूते दीव्यधूनीस्वर्गगा
एवमकरन्दोययोस्तेपरिमलःसुगन्धस्तस्यपरिभोगस्तेन सच्चिदानन्दोययोस्तेपुल्ल पादिषुसत्‌आदिः चित्तनिरम्मपः

श्रीः॥ ॥अविनयमपनयविष्णोदमयमनः विषयमृगतृष्णाम्॥ भूतदयांविस्तारयतार
यसंसारसागरतः॥१॥ दिव्यधुनीमकरन्देपरिमलपरिभोगसच्चिदानन्दे॥ श्रीपतिपदा
रविन्दे भवभयखेदच्छिदेवन्दे॥२॥ सत्यपिभेदापगमेनाथतवाहंनमामकीनस्त्वम्॥ सामुद्रो
हि तरङ्गः क्वचन समुद्रो न तार
ङ्गः॥३॥

हेनाथभेदस्यअपगमोनाशस्तस्मिंसत्यपि अहंतपि ममअयंमामकीनः त्वंतवयथासमुद्रस्यायांसामुद्रतरङ्गःक्वचि
पिनतरङ्गस्यायंतारंगसामुद्रोन॥३॥ उद्धृतोनगोयेनसः तत्सम्बुद्धौ नगच्छन्तीतिनगास्तान्भिनत्तीतिसनगभिदिन्द्रस्त

श्रीः

स्यानुजस्तत्सम्बुद्धौ दनोर्जाता दनुजा दैत्यास्तेषां कुलानि तेषाममित्रस्तत्सम्बुद्धौ ग सूर्यः चन्द्रमा सितञ्च शशिनौ दृश्य
स्यसतत्सम्बुद्धौ भवतिप्रभवति शक्तिस्त्वयि उत्कर्षेण वर्तमाने सति भवस्य संसारस्य तिरस्कारो न भवति किं ॥४॥ ॐ॥ ॥
मत्स्यआदिर्येषां ते मत्स्यादयस्तैरवतारैरवतारः सन्ति यस्य सः अवतारवान्तेन अखिलाधारो वसुधावत्तां अवतार

उद्धृतनगनगभिदनुजकुलामि[illegible]मित्रशशिदृष्टे ॥ दृष्टे भवति प्रभवति न भवति किं भवतिरस्कार ४
मत्स्यादिभिरवतारैरवतावतावता सदा वसुधा ॥ परमेश्वर परिपाल्यो भवता भवतापभीतोहम् ५
दामोदर गुणमन्दिर सुन्दरवदनारविन्द गोविन्द ॥ भवजलधिमथनमन्दर परमन्दरमपनय

॥ ॐ ॥ हरि

क्षता परमेश्वरा सार्वीश्वरश्च तत्सम्बुद्धौ भवस्य तापो भवतापस्तस्माद्भीतः अहं भवता[illegible]परिपालनइतुयोग्यः ॥५॥ ॐ॥
दाम्नाबद्धं उदरं यस्य तत्सम्बुद्धौ गुणाः कृपार्थिवादित्वात्समासः गुणानां मन्दिरं तत्सम्बुद्धौ सुन्दरं वदनमेवारविन्दं यस्य तत
त्सम्बुद्धौ · गां विंदति गोविन्दः गोरक्षक इत्यर्थ तत्सम्बुद्धौ जलानि धीयन्ते यस्मिं स जलनिधिः भवश्चासौ जलधिश्च

इतिमत्रे

शा· प्रा· भवजलधिस्तस्यमथनंभवजलधिमथनंतस्यमन्दरोभस्थावटनयस्त्रसम्बुद्धौ त्वंमेममपरमंयद्दुरमयतद्
२ पनयदूरीकुरु ॥६॥ नरगणसमूहोनारयद्वा आपानारंवलोकि नाए असुचयनरस्थानंयस्यतत्सम्बुद्धौ हेजता
वतीत्यर्थः करुणाविद्यतेयस्यसोतत्सम्बुद्धौ तपइमौतावकोचरणौ इति अष्टपदीनांसमाहारःषट्पदंयस्य

नारायणकरुणामयशरणंकरवाणितावकोचरणौ ॥ इतिषट्पदीमदीयेवदनसरोजेसदा
वसतु ७ ॥ इतिधर्मराजकृतानारा॰नग्रामप्रार्थनाषट्पदीसमाप्ता ॥ ॥ शुभम् ॥ ॥

षट्पदीममेदंमदीयंतत्रस्तरसिजाभसरोजेवदनेमेवसरोजंतत्रसदासर्वेधसनुतिष्ठतु· षट्पदीत्र श्री·
हेननारायणकरुणामयशरणंकरवाणितावकोचरणौ ऽन्तेयान्त्याभ्योकानांपदन्ना इत्यवहारणत ॥७॥ २
इतिश्रीगणेशभट्ट [illegible] तभवानीशङ्करनियोजितः ग्रामलयामप्रार्थनाषट्पदीसमासार्थः समाप्तः ॐ मू

श्रीमते रामानुजाय नमः॥ जीवात्मनोरैक्यमनिंषि
ह्याय भेदं तयोः स्थापयति स्वयुक्त्या॥ श्रुतिस्मृतिस
त्रवरूप्रमाणं कृत्वाऽनुमानं वरूधा तनोति॥१॥ जी
वोयं ब्रह्मणो भिन्नः परिच्छिन्नः सततस्सदा॥ इत्या
दिबहुधा ज्ञेया अनुमाने बुहेतवः॥२॥ ननु घटप
टयोरैक्यं घटते वक्तुं प्रमेयत्वात्॥ अनयोर्नहि
तद्वत्तस्माद्ब्रह्मणः प्रमेयं स्यात्॥३॥ साक्षात्तत्त्व
मसीति वेदविषये वाक्यन्तु यद्विद्यते तस्यार्थंकु
रुते स्वकीयमतविद्धेऽर्पयित्वा मतिम्॥ तच्छ
ब्दोऽयमेव वेदकइहत्वन्तत्र वेद्यो यतः षष्ठी
लोपमितात्त्वमेयनाहितद्वाक्यार्थमेतादृशः॥४॥
सर्वज्ञः सर्वदर्शी त्रिभुवनमखिलं हन्त यस्येदृशं
तत्सर्वेषां स्थितिरक्षालयमपि कुरुते भ्रूविभङ्गे
नसद्यः॥ जनः सापेक्षद्रष्टा त्वमसि स भगवान्
सर्वलोकैकसाक्षी नानात्वन्ते स एको जडमलि
नतरस्त्वं हि नैवं विधः सः॥५॥ ब्रह्माहमस्मीतिय
दस्ति वाक्यं ज्ञेयं त्वयाद्य प्रथगेव तत्र॥ दृष्टान्तवा
क्ये कथमन्यथा वेत्त यद्वीवह्नेरिव विस्फुलिंगाः
॥६॥ सचिंमात्रात्मकं वदन्ति कतयो पूर्णेन्दुबिम्बं
प्रस्वं नीलेन्दीवरमीक्षणं कुचतटीमेतत्करं पल्ल
वम्॥ आहार्यभ्रमतो भवेत्तु न रियं भेदे प्यभेदामतिः
कर्णेवागतिरीदृशी खलु तथा ब्रह्माहमस्मि श्रुतेः॥७॥
यथा समुद्रे बहवस्तरङ्गास्तथा वयं ब्रह्मणि भूरि
जीवाः॥ भवेत्तरङ्गेन कदापि सिन्धुस्त्वं ब्रह्म कस्मात्
भवसीह जीवः॥८॥ ज्ञानं त्वाज्ञानमेतद्द्वयमपि विदि
तं सर्वसामान्तराले धर्माधर्मौ च विद्यानेदनुतादिन
रापद्धलयाविभाति॥ एवं सर्वत्र युग्मं भवति रव
लु तथा ब्रह्मजीवौ प्रसिद्धौ कस्मादैक्यं तयोः स्यादक
पटमनसा हन्त सन्तो वदन्तु॥९॥ तस्य श्रीपरमे
श्वरस्य निखिलाधारस्य मायाविनो जीवत्वं प्रति
[illegible] एष भगवान्मायी स्वयं राजते॥ एकः खेरव
श्चन्द्रमा बहुविधस्तोयादिके दृश्यते नाद्धि स्वप्र
तिबिंबयोरिव विधा जीवत्वया ब्रह्मणः॥१०॥ अप्र
मेयमवितर्क्यमनीहं ब्रह्म वत्कापि नमागमवाक्यैः॥
गोचरोऽसि मनसो वचसस्त्वं ब्रह्मणा न वकुथं भणितैक्यम्॥
॥११॥ मायावादमदान्धकारमुषितप्राणोस्मि यस्माद
हं ब्रह्मास्मीति वदो मुकुर्वदसि रे जीवत्वमुन्मत्तवत्॥
ऐश्वर्यं नव कुत्र कुत्र विभुना सर्वज्ञता कुत्र ते तन्मे रोरि
वशार्षपेणा हि विधा जीवत्वया ब्रह्मणः॥१२॥ ॥

परिच्छिन्नो जीवस्त्वमसि हि त्वन्तु व्यापकतमस्त्वमेकत्र
स्थाता भवसि स हि सर्वत्र सततम्॥ सुखी दुःखी त्वं रे क्ष
णिकस्सुखी सर्वसमये कथं सोहं वाक्यं वदसि वतल
ज्जां न कुरुषे॥१३॥ काचः काचो मणिरपि मणिः शु
क्तिरेवास्ति शुक्तिः रौप्यं रौप्यं न च भवति कदाप्यन्ययज्ञा
नमेषाम्॥ अन्येषां वै हरति न तदिदं ज्ञानमन्यत्र तन्तु
भ्रान्त्या जीवं प्रवदति नथा न त्वमस्यादिवाक्यम्॥१४॥
तत्त्वस्यार्थः प्रकट परमानन्दपूर्णो महनाब्धिस्त्वमस
तथा भवभयहर वयग्रावन्नोनिदुःखा॥ तस्मादेक
न भवति नयोर्वस्तु गत्याव भेद भेदः सेव्यः सख
तु सततं त्वं हि दासस्सदीयः॥१५॥ इति श्री रामानुज
विरचिता अद्वैतन[illegible]ण्डनकारिका॥ ॥ ॥

ममस्ते आरिपंचे नुभ कमीतिक राशिवे· केदारं मध्यमं तुंगं तथा रुद्रालयं प्रियं· कल्पकं च महादेवि
सर्वपापप्रणाशनं· गंगाद्वारे कुशावर्त्ते बिल्वके नीलपर्वते· स्नात्वा कनखले तीर्थे पुनर्जन्म न विद्यते॥

~~नं· ४६~~ वैशनाम स्तोत्रम्

४२८५

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ नारद उवाच ॥ भगवन्देवदेवेश पार्वतीप्राणवल्लभ । वंशालाभाख्यकव
चं कृपया मे प्रकाशय ॥ १ ॥ ईश्वर उवाच ॥ वंशालाभाख्यकवचं दुर्लभं भुवनत्रये । यस्य प्रसादा
त्कमला लेभे तनयमुत्तमम् ॥ २ ॥ कामदेवमपर्णा च विनायकषडाननौ । जयन्तमिन्द्रवनि
ता देवपत्न्यः सुतानपि ॥ ३ ॥ अस्य श्रीवंशालाभाख्यकवचस्य भैरव ऋषिरनुष्टुप्छन्दः पार्वती दे
वता जीवत्तनयप्राप्तये विनियोगः ॥ ॥ पार्वती मे शिरः पातु पातु वक्त्रं महेश्वरी ॥ भवानी स्क
न्धयोः पातु भुजौ शांकरसुन्दरी ॥ ४ ॥ नासिके ललिता पातु कण्ठं त्रिपुरसुन्दरी ॥ रुद्राणी हृद
यं पातु स्तनयोर्द्वन्द्वमीश्वरी ॥ ५ ॥ मध्यं पातु महेशानी नितम्बं सुरवन्दिता ॥ गुह्यं गौरी सदा पातु
कौशिकी जानुमण्डलम् ॥ ६ ॥ बाहू द्वौ सुमुखी पातु पाणियुग्मं सुभाषिणी ॥ पादौ ब्रह्ममयी
पातु क्रमेण भुवनेश्वरी ॥ ७ ॥ आपादमस्तकं पातु सर्वांगं सर्वमंगला ॥ इति ते कथितं दिव्यं कव

॥पंत्रो॥
॥२॥

चंद्देवपूजितम्॥८॥ एतत्स्तुत्वापठित्वाच अक्षयंतनयंलभेत्॥ध्यानमस्याःप्रवक्ष्यामियथाध्यात्वा
पठेन्नरः॥९॥उद्दितादित्यसंकाशांसर्वाभरणभूषितम्॥त्रिनेत्रांपाणिविन्यस्तपाशांकुशवराभयां
॥१०॥ ॥इतिभैरवतंत्रेशिवनारदसंवादेवंशाख्याभारमकवचंसमाप्तंशुभम्॥ ॥श्रीरामः॥ ॥

॥रामः॥
॥२॥

गंगाप्रयागकुरुपुष्करनैमिषाणितीर्थानियानिनिवसंतिहरेः प्रसादात्
तिष्ठंतितानिकरणप्रपुटेमदीयेप्रक्षालनायबहुनस्यानिशाकरांकं ॥१

पारणेष्वादिविप्रेभ्यो गोपितृभ्यो भुक्तिपूर्वया ॥ सावशेषे सुवैदेयं भोजनं मधुपायसम् ॥४॥ एवं कृते महाराज नरे
निर्देशतामियात् ॥४॥ श्रुत्वा नरस्याप्तिः प्राप्यते स्वर्गभुग्भवेत् ॥५॥ वहुनोक्तेन किं राजन्. अहं या
स्ये स्वमाश्रमम् । पूजितो सा दिलीपेन जगाम मुनिसत्तमः ॥६॥ मन्त्रः श्रुत्वा दिलीपो,पि पुत्रं प्राप्य मनोर
थम् ॥ तं हि राज्ये सुदेन्यस्य स्वयं गत्वा तपोवने ॥ गङ्गामानयतासन्नकृत्तपस्तेपे सुदुस्तरम् ॥ स्वर्धुनीमन
वाप्याथ ततः स्वर्गं गतस्ततः ॥८॥ एवं यः कुरुते भक्त्या पुमान्नार्यथ संक्रमः ॥ श्रवणस्य फलं प्राप्य स्वर्गी
यैः सह मोदते ॥९॥ यत्फलं कपिलादाने कार्त्तिक्यां ज्येष्ठपुष्करे ॥ तत्फलं श्रवणस्यास्य लभते भुवि मानवः ॥
वाजपेयसहस्रस्य अश्वमेधशतस्य च । श्रवणाल्लभते पुण्यं नरो नारी न संशयः ॥११॥ आदित्यादिग्रहाः सर्वे विष्णुर्दश
हस्ताकृतिः । ब्रह्मरुद्रादयो देवा गंगाद्याः सरितस्तथा ॥१२॥ पुष्कराद्यानि तीर्थानि ये श्रोतारस्य सदैव हि ॥ प्रयच्छ
न्ति शुभं तु मानवस्य श्रवणान्निश्चलं ॥१३॥ इति श्रीपद्मपुराणोक्तहरिवंशश्रवणमाहात्म्यविधिः समाप्तः ॥ ॥ राम:

१

तांश्चा सर्वान्सांतां पूजयित्वाविधानतः॥९३॥ यवसंपुष्पफलंदत्वायवान्नंतुभुजेत्स्वयम्॥ एवंमासे
चतुर्थ्यांस्नातुफलाग्रंव्रतमाचरेत्॥९४॥ श्रीव्रतंकथितंराजन्पुष्पस्यव्रतंभणु॥ अब्दोयःशौच
संयुक्तः ब्रह्मचर्यव्रतोस्थितः॥९५॥ अमायांपार्वणंकुर्याद्विधिदृष्टेनकर्मणा॥ पायसमाज्यासितामिश्रा
पिण्डादद्यात्कुशेषुच॥९६॥ तानभ्यर्च्यविधानेनपितृनावाह्यसमर्प्यच॥ तिसृषुपितृपिण्डेषुमध्य
पिण्डंसमुद्धरेत्॥९७॥ तमाघ्रायस्वभार्यायांभक्षणार्थंप्रयच्छते॥ तमादायस्त्रिकामस्थंपतिंध्यात्वा
सुमानसा॥९८॥ पिण्डभक्षणतोऽस्यान्तेपुत्रोभवतिधार्मिकः॥ शान्तानित्यप्रयोगोयंपितृणांप्रीतितुष्टि
दम्॥९९॥ विष्णुलोकंसुपर्णायथावद्दोषानिभूतले॥ प्रेतैःकृत्वानिबन्धादीन्भवंत्यत्रनसंशयः॥
पातालभूव्यन्तरिक्षेप्रेतोक्तोक्तिनराधिपः॥ दोषान्कुर्वन्तितत्रस्थानराणामसुखावहाम्॥१०१॥ तेषां
प्रशमनार्थायविधिन्त्रेनाभिनोदितः॥ पथक्द्रव्यैःत्रिपिण्डानिकल्पयित्वाविधानतः॥१०२॥

नः ॥८३॥ चातुर्थं मार्जनं ग्राह्यं तर्पणं तद्दशांशतः ॥ तद्दशांशं दीपदानं कृत्वा ब्राह्मणभोजनम् ॥८४॥
संकल्प्य तत्र ब्राह्मणानां निष्कगोमिथुनं ददत् ॥ तस्माद्द्विगुणमाचार्ये ऋत्विजेभ्यस्तदर्धकम् ॥८५॥
दत्वा तथाश्रितेभ्यस्तु भूयसीं ब्राह्मणेषु च ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पायसादिसुभोजनैः ॥८६॥ ना
नर्च्चयेद्दक्षिणाद्यैश्चन्दनाक्षतपुष्पभिः ॥ ततः प्रदक्षिणां कृत्वा नत्वा सर्वान्विसर्ज्य च ॥८७॥ दीने
भ्योऽन्नं प्रदत्वाचस्य यं भुञ्जीत बन्धुभिः ॥ श्रवणाद्यवसानां तं नित्यमतिथिपूजनम् ॥८८॥ क्षुधितेभ्य
स्तथा चान्नं देयं पुत्राभिलाषिणा ॥ एवं कृत्वा हि श्रवणं सफलं जायते शुभम् ॥८९॥ अथास्य श्रवणस्यांगं
यथावत्कथयामि ते ॥ गोव्रतं तु स्त्रिया कार्यं पार्वणं प्रकर्षेण च ॥९०॥ श्रवणारंभतो राजन्यथावत्क
थयामि ते ॥ अवसानान्तपर्यन्तं कार्यं मासव्रतं शुभम् ॥९१॥ चतुर्थ्यां प्रातरुत्थाय स्त्रिया हृष्टेन चेत
सा ॥ गोव्रतं नियमं ग्राह्यं निराहारं निरूदकम् ॥९२॥ सूर्यास्तकालपर्यन्तं गवामानंगमं भवेत् ॥ आग

ञ्रैः॥ गावः कांस्योपदोहिण्यः स्वर्णशृंगादिभिर्युताः॥ महिषीदुग्धधाराभिश्च स्त्रीयमिष्टातिदक्षुभिः
नक्षारंतो मयेघमुसमहत्पदवीमियात्॥७५॥ एवंपक्रुणुपाद्राजनल॰धानिः पापतां स्वपम्॥ स्व
वंशमिहसँस्थाप्य स्वर्गलोके महीयते॥७६॥ पग्वंन्धाकुष्ठिनः षण्डाविधवादुर्भगातथा॥ श्रुत्वेदं
सुखमाप्याथमत्तास्तेस्वर्गभागिनः॥७७॥ ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चस्वी क्षत्रियो विजयी भवेत्॥ वैश्यो धनस
मृध्याढ्यः शूद्रः सुखमवाप्नुयात्॥७८॥ कुमारे लभते कन्या कुमारी सत्पतिं लभेत्॥ हरिवंशश्रवणा
द्राजन्निर्देषान्स्त्रीक्षिरपते॥७९॥ नरः श्रवणमात्रेण कंदर्पसदृणो भवेत्॥ यद्धिभन्याद्विंनभवति
भवत्येवनसंशयः॥८०॥ राजोवाच॥ समाप्ते भारते किं कुर्यान्नरस्तद्वदनिश्चितम्॥ समाप्ते राजराजेन्द्रप
कार्यंतद्वदामि ते॥८१॥ तदंशांशेन जुहुयात्पायसान्नेलसर्पिषा॥ मधुशर्करयोपेतं ब्रह्माचार्यसहा
त्विजैः॥ कूष्माण्डं वा बलिं दद्याद्दिक्पालानां बलिस्तथा॥ पूर्णाहुत्यां नारिकेलसद्धीको जुहुयात्सु

एमः

८

कल्पयित्वा विधानतः ॥ ६४ ॥ ततो ऽर्द्धरात्रसमये कथागानादिकीर्त्तनैः ॥ देवकीवसुदेवं च संस्थाप्यावा
हय पूजयेत् ॥ ६५ जातकर्मादिसंस्कारान्विधाय बंधुभिः सह ॥ वक्तारं पुस्तकं श्रोता कृष्णं मत्वाऽर्च
येत्सुधीः ॥ ६६ ॥ मूर्त्तिद्वयं सुवर्णस्य रुक्मिण्या माधवस्य च ॥ कृत्वा विवाहयेद्धीमान्वस्त्राभरणादिभि
र्युतम् ॥ ६७ ॥ पश्चात्सर्वं समर्पयेद्भक्त्या वक्तारं सम्भाव्य च ॥ एवं यो ऽनुयाकृत्य मिहाऽमुत्र स नन्दति ॥
वित्तशाठ्यं न कुर्वीत यदीच्छेद्विपुलं फलम् ॥ वित्तशाठ्यं न कुर्वाणो नरकं प्रतिपद्यते ॥ ६८ ॥ एवं यः पू
जयेत्·श्रवणजपमननपूर्वकम् ॥ त्रिकालं श्रावयेच्छ्रोता वक्तारं मानिनं किल ॥ ७० ॥ समाप्तिका
ले संप्राप्ते ग्रन्थस्य शुभवासरे ॥ पूर्वं पुस्तकमभ्यर्च्य पश्चाद्वक्तारमर्चयेत् ॥ ७१ ॥ बन्धुवर्गसहायश्च
नृत्यगीतोत्सवान्वितः ॥ पाद्यार्घासनगन्धैश्च धूपदीपाक्षतैस्तथा ॥ ७२ ॥ पुष्पैः स्रग्वस्त्रभूषैर्धैर्गवे
स्त्रीपुरुषस्य च ॥ पञ्चपात्रैर्द्विगुणितैः शुभ्रशय्यासनैः शुभैः ॥ ७३ ॥ सकूपमन्दिरेणाथ ग्रामाश्वरथकु·

न्नभवेत्तादृशीपुनः ॥५४॥ उत्तमंसार्धपाठंचमध्यमंहिनिरर्थकम् ॥ विनार्थंशुद्धपाठंचेदुत्तमस्यसमंभवेत् ॥
एवमावृत्तयःप्रोक्तादिनानांनास्तिसंक्रमः ॥ पारायणंभवेत्संख्यादिनानांराजसत्तमः ॥५६॥ राजोवाच ।
पारायणस्यकासंख्यादिनानांमुनिसत्तम ॥ उत्तमादित्रयःपक्षान् श्रोतुमिच्छामितत्त्वतः ॥५७॥ वसिष्ठउवा
च ॥ कलिदोषायाविज्ञानामल्पायोपद्रवैर्युतान् ॥ भविष्यन्तिनरान्ज्ञात्वाव्यासःपारायणंदिशत् ॥ तस्मा
दुत्तमंप्रोक्तमेकविंशाहमध्यमम् ॥ निकृष्टमेकत्रिंशाहंसुखसाध्यंसमाचरेत् ॥५९॥ बहुभिर्दिवसैरा
ज्ञस्साध्यंसाधनंकलौ ॥ तेनपारायणंश्रेष्ठंप्रोक्तंतेनमहर्षिणा ॥६०॥ कलौगर्जन्तिसप्ताहे एकविंशा
हकस्तथा ॥ एकत्रिंशाहकोयज्ञंवंध्यदोषविनाशने ॥६१॥ श्रवणस्यविधिःप्रोक्तःशृणुप्रादुर्भवोत्सवम् ।
प्रादुर्भावेषुसर्वेषुउत्सवंकारयेत्सुधी ॥६२॥ महोत्सवंप्रकर्तव्यंभक्त्याशुद्धेनचेतसा ॥ विप्राणाम
र्चनंदानंभोजनाद्यैःसमन्वितम् ॥६३॥ प्रादुर्भावोहिकृष्णस्यविष्णोरमिततेजसः ॥ प्रवृत्तेसूतकागारं

वद मुनिश्रेतम् ॥४५॥ वशिष्ठ उवाच ॥ तत्तेहं संप्रवक्ष्यामि यत्पृष्टो ऽहं त्वमानघः ॥ स शान्तिदो
ष उत्पत्तिर्नरैः स्त्रीभिर्विशेषतः ॥४६॥ गृहद्वाराग्नि सूर्यस्य सन्मुखे मेहते जले ॥ वीर्यमुत्सृजते येन
ऽङ्कुरे तोनरे भवेत् ॥४७॥ चोरः पुष्पफलानां वा बालानां घातिनी तथा ॥ फलानां कर्तनकरी मानव
ग्रविघ्नोगिनी ॥४८॥ आविर्णीपरगर्भाणां स्त्रीणां मन्यप्रशगोक्षिणी ॥ ईदृग्विधा भावविष्णांति पाप
दोषप्रतापिनः ॥४९॥ अपुष्पामृतवत्सा च काकवन्ध्या तथैव च ॥ पूर्वोक्तैः पापभिर्युक्ताः भवद्
भाच्चपाङ्गचणी ॥५०॥ तासां दोषापहार्थं हरिवंशोभिगर्जते ॥ मदीयश्रवणात्सद्यो दोषात्.
रपत्तिसत्वम् ॥५१॥ नरः सुवर्णसार्पिर्यपदानसमन्वितम् ॥ दशगव्यान्तिं भरणो द्वाजन्तीर्थे.
सा फलमाप्नुयात् ॥५२॥ दशगवन्तिरपुष्पार्थं मृतवत्सार्थसप्तवै ॥ पंचाशति ह्यवन्ध्यार्थे काक
वन्ध्यार्थके त्रयः ॥५३॥ जीवितावधिवैश्राव्यं यां च दोषवती स्त्रिया ॥ भाविष्यजन्मसंप्राप्य.

सुवर्णगर्भकुष्माण्डजिकं वेदविदे द्विजे ।। अवस्थाद्दिमध्यान्ते दत्वा पुत्रं लभेच्छुभम् ।। ३७ ।। कूप
स्यापि समारम्भः कृत्वा श्रवणमाचरेत् ।। दोषयोग्यामितान्हत्वा पुत्रदं लभते फलम् ।। ३८ ।। श्रेय·
णस्यः प्रोक्ते दानं शुभावहम् ।। पुस्तकं हरिवंशस्य लिखितं ललिताक्षरैः ।। ३९ ।। रौप्यपट्टद्वयपु
तं सत्कवेष्टनवेष्टितम् ।। स्वर्णसिंहासनेस्थाप्य योग्योपस्करसंयुतम् ।। ४० ।। दद्याद्योविदुषे·
विप्रभक्त्या भार्यासमन्वितः ।। सन्तानमिह संस्थाप्य विष्णुलोकं स गच्छति ।। ४१ ।। दानमुक्तं
महाराज शृणु स्वात्मप्रसाधनम् ।। तवदेदसदाजापं शान्तोन्तःशौचमाचरेत् ।। ४२ ।।
स्वधर्मविहितं कर्म कुर्वन्सामिनभुग्भवेत् ।। यमेनानियमेनाथ समग्रफलमश्नुते·
दोषाणि वहृयः सन्ति स्त्रीषु राजन्नरेषु च ।। ~~कथं दोषा भविष्यन्ति तन्मे वद मुनिसत्तम~~·
~~वसिष्ठ~~ उवाच ।। दोषाः कतिविधाः सन्ति बहुन्स्त्रीषु नरेषु च ।। कथं दोषा भविष्यन्ति तन्मे

राम:
३

गन्धपुष्पाक्षतैर्वरैः॥ धूपदीपैः सनैवेद्यैस्ताम्बूलैस्त्रिकसंयुतैः॥२८॥ नानादेशोद्भवफलै
र्नारिकेलैः सदक्षिणैः॥ पुस्तकं पूजयित्वा तु वक्तारं पूजयेत्ततः॥२९॥ एवं प्रपूजयेद्भक्त्या
पूर्वाह्णे मतिमान्नरः॥ नित्यमेवं विधेयञ्च स्वीयकामार्थसिद्धये॥३०॥ व्यासाहैर्या.
सासनस्थो एकचित्तस्वभावया॥ श्रवणं कुरुते राजन्वक्तारमवलोकयन्॥३१॥ वक्तृश्रो
त्रद्वयोर्मध्ये न गच्छेन्यनरः स्त्रियः॥ निरन्तरं विधेयञ्च श्रवणं फलसिद्धये॥३२॥ श्रव
णान्ते नित्यमेव आशिषं प्रतिगृह्यते॥ वक्ता देया दाशिषं तं नारिकेलाक्षतैर्युतम्·
कराभ्यां संपुटं कृत्वा वक्तारं स्तोति नित्यशः॥ पूजयेद्दानमानाभ्यां नित्यं मत्वा नवं नवम्·
वाचके हि प्रसन्ने स्यात्फलावाप्तिर्न चान्यथा॥ यदन्नं स्वयमश्नीयाद्वक्तारं तत्प्रदापयेत्·
तांबूलस्य स्वयं रागो कामबीजं जपेत्सुधीः॥ पूर्णवाद्यं तं पल्लवेन संयु[illegible]स्विनम्॥३६॥

चक्राणं कुब्जमपुङ्गिणम्॥ निर्दयं दुष्टचित्तं च कुलहीनमकर्मकम्॥१९॥ नास्तिकं पिशु
नं लुब्धं त्याज्यं पण्डितमानमू॥ स्मार्तधर्मविहीनञ्च नास्तिकं निन्दकं क्रूरम्॥२०॥ पू
र्वोक्तलक्षणैर्युक्तं वरयित्वा ततः स्वयम्॥ तस्यानुकूलमास्थाय प्रतिज्ञापूर्वकं ततः॥२१॥ दी.
क्षां गृहीत्वा सस्त्रीको वेदमन्त्रैः सर्वं कृणाः॥ ततोशानादिशं कुम्भमव्रणं स्थापयेच्छुभम्॥२२॥
तस्याधो गणनाथं च आदित्यादिनवग्रहाः॥ मातृकास्थापनं कृत्वा प्राच्यां मन्त्रं घटं न्यसेत्· तं पूरयेद्द्रवम
द्भौर्जलैस्तीर्थोदकान्वितैः॥२३॥ यजमानस्य पानार्थं जलं भार्यया सह॥ नित्यं प्रकल्पयित्वानुनयेयास्य
जलं क्वचित्॥२४॥ प्रतीच्यां तत्र व्यासस्य शुभमासनकल्पयेत्॥ मध्ये पीठं निधायाथ पट्टवस्त्रेण छादयेत्॥२५.
तस्योपरिन्यसेच्छ्रोता पुस्तकं हरिवंशजम्। तस्य दक्षिणभागे सच्चासनं परिकल्पयेत्॥२६॥ तत्रस्योद·
ङ्मुखो भूत्वा दक्षिणे कान्तया सह॥ महत्या पूजया भक्त्या गणेशादीन्प्रपूजयेत्॥२७॥ वक्तां च लोमहिष्या च रामः

मेदेचशुभेमासे शुभेपक्षे शुभेदिने ।सुमुहूर्तेकथारम्भंकारयेन्नियतेन्द्रियः ॥१०॥अधिमासे
गुरौतष्टे शुक्रेचास्तेगतेतथा ॥पौषेचैत्रेपरेपक्षे व्रतार्थीनारभेत्क्वचित् ॥११॥ ब्रह्मचर्यपरो
नित्यंभूमिशायीभवेत्स्वयम् ॥ एकभक्तव्रतयुतोमद्यमांसादिवर्जितः ॥१२॥गन्धादिकंनाभी
यान्नस्रक्पुष्पमनुसेवनम् ॥ऋतौभार्यामुपेयात्तु अष्टाहोत्तरतः ।किल॥१३॥स्वयमेतादृशोभूत्वा
सत्यवागनसूयकः ॥ दीक्षाग्रहीतुकामस्तु आचार्यंवरयेन्नरः ॥१४॥ कीदृक् वरयेद्धी
मान्यार्चितंस्पष्टभाषिणाम् ॥स्वदारनिरतंशान्तंमनुषंहि अलोलुपम् ॥१५॥ पुत्रवन्तंचब्र
ह्मण्यंत्रिपदीजपनत्परम् ॥ पञ्चयज्ञादिकर्मेषुसन्नद्धमुपकारिणम् ॥१६॥शुभैश्चलक्षणैर्यु
क्तंगुरूणामनुगामिनम् ॥दयादानपरंशश्वद्दक्षंचशुभकारिणम् ॥१७॥द्रष्टान्तकुशलं
तन्त्रशास्त्रार्थचर्यासुस्थितम् ॥वेदाभ्यासरतंनिष्ठंरोगपातकवर्जितम् ॥१८॥नह्रणादङ्गहीनं

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीदिलीप उवाच ॥भगवान्पितरो ऽस्माकं दग्धा कपिलतेजसा॥ तेषामुद्ध
रणे गङ्गा प्रोक्ता पूर्वं महर्षिणा॥१॥ तेना ऽपुत्रस्य मे ब्रह्मन्न सुखं विद्यते क्वचित्॥ अपुत्रस्य च मां गङ्गा
कथं प्राप्या ऽति दुर्लभा॥२॥ वशिष्ठ उवाच॥ शृणु राजन्प्रवक्ष्यामि यथा पुत्रो भवेत्तव॥ हरिवंशस्य श्रव-
णात्सुतस्ते भविता किल॥३॥ दिलीप उवाच॥ भगवान्कथयस्वाद्य हरिवंशविधिं परम्॥ आरम्भे श्रवणे
दाने पूजने चात्मसाधने॥४॥ नियतं दिवसानां च पाठानां निश्चयं परम्॥ कतिभिर्दिवसैः श्रव्यो निय
मेन वनद्रुद॥५॥ सार्थपाठस्य च फलं तथा पारायणस्य च॥ नित्यैरुद्धपाठस्य तन्मे वद सुनिश्चितम्॥
६॥ वसिष्ठ उवाच॥ श्रूयतां राजशार्दूल यद्यत्पृष्टं महाबल॥ हरिवंशविधिं कृत्स्नं यथावत्सुमयोदि
तम्॥७॥ पाद्मे श्रुतं मया राजन्व्यासात्सत्यवतीसुतात्॥ तदहं ते ऽभिधास्यामि सावधानस्तथा शृणु
॥८॥ श्रद्दधानेन वै श्राव्यं सर्वदा नृपनन्दन॥ सान्तानिकप्रयोगोऽयं पितॄणामतितुष्टिदम्॥९॥ श्रु रामः

१

~~नं ३८~~ ४२४४

हरिवंशमहात्म्य

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि संस्कृत महाविद्यालय

पंचमं च सहस्रांशुं षष्ठं चैव त्रिलोचनम् ॥ सप्तमं हरिदश्वं च अष्टमं च दिवाकरम् ॥४८॥ २

समेभवतुखस्थितं प्रमहस्तो दिवाकरः ॥४८॥ आदित्यं प्रथमं नाम द्वितीयं तु दिवाकरं ॥ तृतीयं भास्क
रं प्रोक्तं चतुर्थं च प्रभाकरं ॥४९॥ नवमं दिनकरं प्रोक्तं दशमं द्वादशात्मकं ॥ एकादशं त्रमूर्तिश्च द्वादशं
सूर्यमेव च ॥५०॥ द्वादशादित्यनामानि प्रातःकाले पठेन्नरः ॥ दुःस्वप्नं नाशयेत्तस्य सर्वदुःखं च नश्यति ॥
५१॥ दद्रुकुष्ठहरं चैव दारिद्र्यहरणं ध्रुवं ॥ सर्वतीर्थप्रदं चैव सर्वकामप्रवर्द्धनं ॥५२॥ यः पठेत्प्रातरुत्था
य भक्त्या नित्यमिदं नरः ॥ सौख्यमायुस्तथारोग्यं लभते मोक्षमेव च ॥५३॥ अग्निमीळे नमस्तुभ्यमीषे
त्वोर्ज्जे स्वरूपिणे ॥ अग्न आयाहि वीतये नमस्ते ज्योतिषां पते ॥५४॥ शन्नो देवि नमस्तुभ्यं जगच्चक्षुर्न
मोऽस्तु ते ॥ धवलाम्भोरुहारूढां जकीनिशामलप्रभा ॥५५॥ पद्मासनः पद्मकरः पद्मगर्भसमद्युतिः ॥ स
प्ताश्वरथसंयुक्तो द्विभुजः स्यात्सदा रविः ॥५६॥ आदित्यस्य नमस्कारं ये कुर्वन्ति दिने दिने ॥ जन्मान्तरस
हस्रेषु दारिद्र्यं नोपजायते ॥५७॥ नमो धर्मविधानाय नमस्ते कृतसाक्षिणे ॥ नमः प्रत्यक्षदेवाय भास्क
राय नमोऽस्तु ते ॥५८॥ उदयगिरिमुपेतं भास्करं पद्महस्तं सकलभुवननेत्रं रत्नरत्नोपलं च ॥ तिमिरकरिमृगेन्द्रं
बोधकं पद्मिनीनां सुरवरमभिवन्दे सुन्दरं विश्वरूपं ॥५९॥ ॥ इति श्रीभविष्योत्तरे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे आ
दित्यहृदयं संपूर्णं ॥ शुभं ॥ शाके १७८९ लि
खकहरिकृष्ण ॥ ॥ ॥ ॥

मं२

७

गणणंचसघपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥३७॥यन्मण्डलंसर्वजनेषुशश्वज्जितंयोनिश्चकुर्यादिहमर्त्यलो
के॥तत्कालकालादिमनादिरूपंपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥३८॥यन्मण्डलंविष्णुचतुर्मुखाख्यंयदक्षरं
पापहरंजनानां॥यत्कल्पकल्पक्षयकारणंचपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥३९॥यन्मण्डलंविश्वसृजंप्र
सिद्धमुत्पत्तिरक्षाप्रलयप्रगल्भं॥यस्मिंजगत्संहरतेखिलंचपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥४०॥यन्मण्ड
लंसर्वगतस्यविष्णोरात्मापरंधामविशुद्धतत्वं॥सूक्ष्मांतरैर्योगरतप्रसिद्धंपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं
४१॥यन्मण्डलंब्रह्मविदोवदंतिगायंतियेचामरसिद्धसंघाः॥यन्मंत्रिणोमंत्रमयंस्मरंतिपुनातुमांत
त्सवितुर्वरेण्यं॥४२॥यन्मण्डलंब्रह्मविदोपगीतंयद्योगिनांयोगपथानुगम्यं॥तंसर्वदेवंप्रणमामि
सूर्यंपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥४३॥ध्येयःसदासवितृमण्डलमध्यवर्तीनारायणःसरसिजासनसं
निविष्टः॥केयूरवान्मकरकुंडलवान्किरीटीहारीहिरण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः॥४४॥शंखचक्ररवि
कुरेस्था३ मण्डलेस्थितं[illegible]कान्तिमनंतमच्युतं॥भजामिबुद्ध्यातपनीयमूर्तिंसुरोत्तमंचित्रविभूषणोज्ज्व
लं॥४५॥वेदवेदांगसारैरदिव्याद्दिमिकरंपरं॥रक्षोघ्नंरक्तवर्णंचरक्तसेघारकारकं॥लोकप्रभाकरश्चै
वलोकचक्षुर्ग्रहेश्वरः॥तपनस्तापनश्चैवअविसप्ताश्ववाहनः॥४६॥एकचक्रेरथेयस्यदिव्यंकनकभूषणं॥

रमेयहं॥आदित्येसान्तको भूत्वा आदित्योवाऽभ्युदयंभवेत्॥२८॥आदित्यंपस्यतेभक्त्यामांपस्यतिध्रुवंनरः
त्रैगुण्यंचततमूर्तिश्चत्रयोलोकास्त्रयोऽग्नयः॥२९॥त्रयाणांत्वंतथाकर्तातुरियस्त्वंनमोस्तुते॥नमःसवित्रे
जगदेकचक्षुषेजगत्प्रसूतिस्थितिनाशहेतवे॥त्रयिमयायत्रिगुणात्मधारिणेविरिंचिनारायण
संकरात्मने॥३०॥यस्योदयेनेहजगत्प्रबुध्यतेप्रवर्त्ततेचाखिलकर्मसिद्धये॥ब्रह्मेन्द्रनारायणरुद्रवं
दितःसनःसदायक्षतुमंगलंरविः॥३१॥नमोस्तुसूर्यायसहस्ररस्मयेसहस्रशाखान्वितसंभवात्मने
सहस्रयोगोद्भवभावभागिनेसहस्रसंख्यायुगधारिणेनमः॥३२॥यन्मण्डलंदीप्तिकरंविशालंरत्नप्र
प्रःदीतिज्रमनादिरूपं॥दारिद्र्यदुःखक्षयकारणंचपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥३३॥यन्मण्डलंदेव
गणैःसुपूजितंविप्रस्तुतंभावनमुक्तिकोविदं॥तंदेवदेवंप्रणमामिसूर्यंपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥
३४॥यन्मण्डलंगूढमतिप्रबोधंधर्मस्यवृद्धिंकुरुतेजनानां॥यत्सर्वपापक्षयकारणंचपुनातुमांतत्स
वितुर्वरेण्यं॥३५॥यन्मण्डलंव्याधिविनाशदक्षंयदृग्यजुःसामसुसंप्रगीतं॥प्रकाशितंयेनचभूर्भुवः
स्वःपुनातुमांतत्सवितुर्वरेण्यं॥३६॥यन्मण्डलंवेदविदोवदंतिस्यपत्याःचरसिद्धसंघाः॥यद्योगिनोयो

स्तथैवच॥दुर्गतिंनरणोघोरांप्रज्ञांवल्लभतेपशून्॥१७॥तिद्रिकामोलभेत्सिद्धिंकन्याकामस्तुकन्यकां॥
एनज्ञपस्त्वकोनेयभक्तियुक्तेनचेतसा॥१८॥अश्वमेधसहस्रस्यवाजपेयशतस्यच॥कन्याकोटिसह
स्रस्यदत्तस्यफलमाप्नुयात्॥१९॥इमादित्यहृदयंयोधितेसततंनरः॥सर्वपापविशुद्धात्मासूर्यलोके
महीयते॥२०॥नास्त्यादित्यसमोदेवोनास्त्यादित्यपरागतिः॥प्रत्यक्षोभगवान्विष्णुर्येनविश्वंप्रतिष्ठितं॥
२१॥गवांशतसहस्रेणसम्यग्दत्तेनयत्फलं॥तत्फलंलभतेनित्यंशांतात्माप्नोतियोरविं॥२२॥योधिते
सूर्यहृदयंसकलेवफलंलभेत्॥अष्टाणांब्राह्मणानांचलिखित्वायःसमर्पयेत्॥२३॥ब्रह्मलोकेस्र
स्थितोयज्ञायतेमातुर्योपिवा॥जातिस्मरमवाप्नोतिशुद्धात्मानात्रसंशयः॥२४॥अभयंत्रिषुलोकेषुचिंति
तंफलमाप्नुयात्॥अजायलोकत्रयपावनायभूतात्मनेगोबिलसद्रुजाय॥सूर्यायसर्वप्रलयान्तकायन
मोमहाकारुणिकोत्तमाय॥२५॥विवस्वतेज्ञानभृदान्तरात्मनेजगत्प्रदीपायजगद्धितैषिणे॥स्वयंभुवेदी
प्तसहस्रचक्षुषेसुरोत्तमायामिततेजसेनमः॥२६॥सुरेरणोकेपरिसेवितायहिरण्यगर्भायहिरण्म
पाय॥महात्मनेमोक्षप्रदायनित्यंनमोस्तुतेवासरकारणाय॥२७॥आदित्यस्सर्वितोदेवःआदित्यःप

तै२

नमोस्तुसूर्यायनमोस्तुभानवेनमोस्तुवैश्वानरजातवेदसे॥त्वमेवचार्घंप्रतिगृह्णगृह्णदेवाधिदेवायन
मोस्तुतेभ्यः॥६॥नमोभगवतेतुभ्यंनमस्तेजातवेदसे॥दत्तमर्घंमयाभानोत्वंगृहाणनमोस्तुते॥७॥ए
हिसूर्यसहस्रांशोतेजोराशेजगत्पते॥अनुकंपयमांभक्त्यागृहाणार्घंनमोस्तुते॥८॥ॐनमोभग दिवाकर२
जसे वतेसूर्यायनमः ॐअक्षयतेनेनमः॥ॐआदित्यायनमः ॐनमःशिवाय॥आदित्यंचशिवंविंद्याच्छिव
मादित्यरूपिणं॥उभयोरंतरंनास्तिआदित्यस्यशिवस्यच॥९॥एतान्दिशाम्यहंकर्तुंपुरुषोवैदिवाक
रः॥तत्रवाधान्नवाधंतेव्याधिभ्योनभयंभवेत्॥१०॥उदयेब्रह्मरूपंमध्येतुमहेश्वरः॥अस्तमानेस्वयं रे४
विष्णुस्त्रयिमूर्तिर्दिवाकरः॥११॥नमोभगवतेतस्मैविश्ववेजातवेदसे॥ममार्घ्यंप्रतिगृह्णत्वंदेवदेवनमो
घ्न४ स्तुते॥१२॥हिमघ्नायनमोघ्नायरक्षोघ्नायनमोनमः॥कृत्तघ्नायदेवायतस्मैसूर्यात्मनेनमः॥१३॥जयोजय
श्चविजयोजितप्राणोजितश्रमः॥मनोजवोजितक्रोधोवाजिनःसप्तकीर्त्तिताः॥१४॥हरितहयरथंदिवाकरं
कनकमयांबुजरेणुपिंजरं॥प्रतिदिनमुदयेनवंनवंशरणमुपैतिहिरण्यरेतसं॥१५॥तत्रवाधान्नवधं
तेव्याधिभ्योनभयंभवेत्॥ननागेभ्योभयंचैवनचमृत्युभयंक्वचित्॥१६॥अग्निचौरात्तुभयंनास्तिपार्थिवेभ्य ६

अन्यथाहिभवेद्दोषोनश्यंतेनात्रसंशयः॥एवंतेतिविलिख्योक्तंमार्गोवैवनिवोधमे॥९८॥अष्टपत्रंलि
खेत्पद्मंलिखेगोमयमंडले॥पूर्वपत्रेलिखेत्सूर्यआग्नेय्यांतुरविंन्यसेत्॥९९॥याम्यांचैवविवस्वंतंनै
वि२ ऋत्यांतुभगंन्यसेत्॥वारुण्यांवरुणंचैववायव्यांमित्रमेवच॥१००॥आदित्यमुत्तरेपत्रेईशान्यां
विष्णुमेवच॥मध्येतुभास्करंन्यस्यक्रमेणैवसमर्चयेत्॥१०१॥अतःपरंप्रवक्ष्यामिसिद्धिकामस्यपां
डव॥महातेजसमुद्यन्तंप्रणम्य कृतांजलिः॥केशराणिचपद्मानिकरवीराणिचार्जुन॥तिलतं
डुलसंयुक्तंकुशागंधोदकेनच॥१०२॥रक्तचंदनमिश्राणिकृत्वावैताम्रभाजने॥धृत्वाशिरसितत्पात्रं
जानुभ्यांधरणितले॥१॥मंत्रपूर्वंतुदातव्योअर्घ्यदध्यात्प्रयत्नतः॥एहिसूर्यसहस्रांशोतेजोराशेजग
त्पते॥५॥साधुधर्मसर्वदेवमावाहयाम्यहं॥षोडशोपचारैःपंचमुद्रा॥हृदेभ्यःस्थपितोभवः सुप्रति वे
रू२ ष्ठोभवः॥देवेभ्यःसंनिद्धोभवः॥संमुखोभवः॥इतिपंचमुद्राहृदिवतासदाध्यायेत्॥ॐविद्यांकिलिकि
लिहहहहसदकुरुकुरुष्टकुठसर्वार्थसाधनेस्वाहा॥ॐविद्यांकिलिकिलिदुकेष्टसर्वार्थसाधनेस्वाहा
ॐह्रांह्रींह्रूंसःसूर्यायनमःस्वाहा॥ॐह्रांखखःलोकायसूर्यमूर्तयेनमः॥ॐह्रांमार्तंडायनमःस्वाहा॥

तेनरुद्रस्तथा॥८४॥एतज्जपस्तवंकौंतेययेनश्रेयोह्यवाप्स्यसि॥आदित्यहृदयंपुण्यंयःपठेत्सुसमा
हितः॥८६॥सर्वपापविशुद्धात्मासूर्यलोकेमहीयते॥अपुत्रोलभतेपुत्रंजन्मजन्मनिचार्ज्जुन॥८७
कुतोगिमुच्यतेरोगैःभक्त्यायःपठतेसदा॥यस्त्वादित्यदिनेपार्थनाभिमात्रेजलेस्थितः॥८८॥उदया
चलमारूढंभास्करंप्रणतःस्थितः॥जपतेमानवोभक्त्याशृणुयाद्वापिभक्तितः॥८९॥सयातिपरमंस्था
नंयत्रदेवोदिवाकरः॥अमित्रदमनेपीडांयदाकर्त्तुंसमारभेत्॥९०॥तदाप्रतिकृतिंकृत्वाशत्रोश्चर
णपांशुना॥आक्रम्यवामपादेनआदित्यहृदयंजपेत्॥९१॥ॐह्रींहिमालिस्वाहाः॥ॐह्रींहिमालिटंस्वा
हाःॐनिलिटंस्वाहा॥त्रिभिश्चरोगीभवतीज्वरभवतीपंचभिः॥जपेत्तुसप्तभिःपार्थराक्षसींतनुमाविशे
त्॥९२॥राक्षसेनाभिभूतस्यविकारंशृणुपांडव॥गायतेनृत्यतेनग्नआस्फोटयतिधावति॥९३॥शिवा
रुतंचकुरुतेहसतेक्रंदतेपुनः॥एवंसंपीड्यतेपार्थयद्यपिस्यान्महेश्वरः॥किंपुनर्मानुषःकश्चिच्छोचाचारवि
वर्ज्जितः॥पि[illegible]तस्यनसंदेहोज्वरोभवतिदारुणः॥यदावज्रगृहेतस्यकर्त्तुमिच्छेच्छुभंकरं॥तदासलिल
माहायजपेमग्नमिमंतुध्रुवं॥९५॥ॐनमोभगवतेतस्मैआदित्यायनमोनमः॥जयायजयभद्रायहरिदश्वा
यतेनमः॥९६॥दिव्यायदिव्यरूपायग्रहाणांपतयेनमः॥जापयेत्तेनमंत्रेणशुभंभवतिनान्यथा॥९७॥

ही६

५

एषधाताविधाताचबीजंक्षेत्रंपरागतिः॥एषएवप्रजानित्यंसवर्द्धयतिरस्मिभिः॥७३॥एषयज्ञस्वधास्वा
हाह्रीश्रीश्चपुरूषोत्तमः॥सर्वदेवात्मकोदेवःसूक्ष्मोव्यक्तसनातनः॥७४॥ईश्वरःसर्वभूतानांपरमेष्टिःप्र
जापतिः॥कालात्मासर्वभूतात्माविश्वात्माविश्वतोमुखः॥७५॥जन्ममृत्युजराव्याधिसंसारभयनाशनः॥
दारिद्र्यव्यसनध्वंसीश्रीमान्पातुदिवाकरः॥७६॥इत्येतैर्नामभिःपार्थआदित्यंस्तौतिनित्यशः॥प्रातरुत्था
यकौंतेयतस्यरोगभयंकुतः॥७७॥पातकान्मुच्यतेपार्थव्याधिभ्यश्चनसंशयः॥एकसंध्यांद्विसंध्यांवासर्व
पापैःप्रमुच्यते॥७८॥त्रिसंध्यंजपमानस्तुपश्येच्चपरमंपदं॥यदह्नाकुरुतेपापंतदह्नाप्रतिमुच्यते॥७९
आ५ यद्रा[illegible]कुरुतेपापंतद्रात्र्याप्रतिमुच्यते॥दद्रुस्फोटककुष्टादिमसूरूलाद्रिविचर्चिका॥८०॥येचान्येदुष्ट
रोगाश्चज्वरातिसारकादयः॥जपमानस्यनश्यंतिजीवेच्चशरदांशतं॥८१॥सप्तजन्मसरेणमरण्यदान
स्यफलंभवेत्॥असीर्षपस्यनिछायामहोरात्रंधनंजय॥८२॥पठित्विदंपठतेभक्त्यावारेभानोर्महात्मनः
प्रातस्नानेकृतेपार्थएकाग्रकृतमानसः॥८३॥आदित्यहृदयंपुण्यंसूर्यनामविभूषितं॥श्रुत्वाचनि
खिलंपार्थसर्वपापैःप्रमुच्यते॥८५॥सुवर्णचक्षुर्भवतिनचांधस्तुप्रजायते॥पुमांश्चधनसंपन्नोयाय

श्चनमस्तुभ्यंपूष्णंतस्थनमोनमः॥पार्श्वतश्चनमस्तुभ्यंनमस्तेचास्तुसर्वदा॥६१॥नमोवेदांतवेद्यायसर्वसा
क्षिनमोनमः॥नमस्तारिन्नात्रायसोमसूर्याग्निचक्षुषे॥६२॥अरुणोमाघमासेतुसूर्योवैफाल्गुनेतथा॥
चैत्रेमासेतुवेदांगोभानुर्वैशाखतापनः॥६३॥जेष्ठमासेतपेदिंद्रआषाढेतपतेरविः॥गभस्तीश्रावणेमासेय
माभाद्रपदेतथा॥६४॥इषेहीरण्यरेताश्चकार्त्तिकेचदिवाकरः॥मार्गशीर्षेतपेन्मित्रपौषेविष्णुःसनातनः
६५॥इत्येतेद्वादशादित्याकाश्यपेयाप्रकीर्त्तिताः॥उग्ररूपामहात्मानस्तपंतेविश्वरूपिणः॥६६॥धर्मार्थका
ममोक्षाणांमवस्यहेतवेनृपः॥सर्वपापहरंचैवआदित्यंसंप्रपूजयेत्॥६७॥एकधाद्वित्रिधाचैवसप्तधाचस
हस्रधा॥तपंतिविश्वरूपेणसंहरंतिसृजंतिच॥६८॥एकविष्णुःशिवश्चैवब्रह्माचैवप्रजापतिः॥महेंद्र
श्चैवकालश्चयमोवरुणएवच॥६९॥नक्षत्रग्रहताराणामधिपोविश्वतापनः॥वायुरग्निर्धनाध्यक्षःक
तुकर्त्तास्वयंप्रभुः॥७०॥एषदेवोहिदेवानांसर्वमाप्यायनेजगत्॥पश्चात्कर्त्ताहिभूतानांसंहर्त्तारक्षक
स्तथा॥७१॥एषलोकानुलोकाश्चसप्तद्वीपाश्चसागराः॥एषपातालसप्ताश्चदैत्यदानवराक्षसाः॥७२॥

उर्भानुर्द्दिविन्नमौ ॥४८॥ धुमकेतुर्म्महाकेतुः सर्वकेतुरनुत्तमः ॥ तिमिरपहःस्वांशुको चोमार्त्तण्ड एव च ॥४९॥ न
मः पूर्वाय गिरये पश्चिमायन मो नमः ॥ नमोत्तराय गिरये दक्षिणायन मो नमः ॥५०॥ नमो नमः सहस्रांशो
आदित्याय नमो नमः ॥ नमः पद्मप्रबोधाय नमस्ते द्वादशात्मने ॥५१॥ नमो विश्वप्रबोधाय नमो भ्राजिष्णु वि
ष्णवे ॥५२॥ ज्योतिषे च नमस्तुभ्यं ज्ञानार्काय नमो नमः ॥ प्रदिप्ताय प्रगल्भाय युगान्ताय नमो नमः ॥५३॥ न
मस्ते होत्रिपतये पृथिवीपतये नमः ॥ नमोंकारवषट्कार सर्वयज्ञ नमो नमः ॥ ऋग्वेदाय यजुर्वेद सामवे
द नमो नमः ॥ नमो हाटकवर्णाय भास्कराय नमो नमः ॥५५॥ जयाय जयभद्राय हरिदश्वाय ते नमः ॥ दिव्या
य दिव्यरूपाय ग्रहाणां पतये नमः ॥५६॥ नमस्ते शुचये नित्यं सर्वं कुसंकुलात्मने ॥ नमः कैवल्यनाथाय न
मस्ते दिव्यचक्षुषे ॥५७॥ त्वं ज्योतिस्त्वं द्युतिर्ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं प्रजापतिः ॥ त्वमेव रुद्रो रुद्रात्मा वायुरग्नि
स्त्वमेव च ॥५८॥ योजनानां सहस्रे द्वे द्वे शते द्वे च योजने ॥ एकेन निमिषार्द्धेन क्रममाण नमोस्तु ते ॥५९
नवती योजनानां च सहस्राणि च सप्तती ॥ यावत् घटिकमात्रेण तावच्चरति भास्करः ॥६०॥ अग्रजन्म

मादित्यं उत्तमतेजसं ॥ आदित्यंसविता सूर्यः खगः पूषा गभस्तिमान् ॥३६॥ सुवर्णः स्फटिको भानुः स्फुरितो
विश्वतापनः ॥ हिरण्यगर्भस्त्रिशिरास्तपनो भास्करो रविः ॥३७॥ मार्त्तण्डो गोपतिः श्रीमान् कृतज्ञश्च प्रताप
वान् ॥ तमिस्रहा भगो हंसो नासत्यश्च तमोनुदः ॥३८॥ शुद्धो विरोचनः केशी सहस्रांशुर्महाप्रभुः ॥ विव
स्वान्पूषणो मृत्युर्मिहिरो जामदग्न्यजित् ॥३९॥ घर्मरश्मिः पतंगश्च शरण्यो विघ्नहा तपाः ॥ दुर्विज्ञेयगतिः
शूरस्तेजोराशिर्महायशाः ॥४०॥ शंभुश्चित्रांगदः सौम्यो हव्यकव्यप्रदायकः ॥ अंशुमानुत्तमो देवः ऋग्य
जुःसामएव च ॥४१॥ हरिदश्वस्तमोरिश्च सप्तसप्तिर्मरीचिमान् ॥ अग्निगर्भोऽदितेः पुत्रः शंभुस्तिमिरनाश
नः ॥४२॥ पूषा विश्वंभरो मित्रः सुवर्णः सुप्रतापकः ॥ आतापी मण्डली भास्वांस्तपनो विश्वतापनः ॥४३॥ कृत
विश्वो महातेजाः सर्वरत्नमयोद्भवः ॥ अक्षरश्चाक्षरश्चैव प्रभाकर दिवाकरौ ॥४४॥ चद्रश्च अंगहंसोम्यो ह
व्यकव्यफलप्रदः ॥ अंगारको गदो ग[illegible]त्तो गस्वांगवर्द्धनः ॥४५॥ शुक्रो बुध्यासनोत्त द्विजं ध्यात्मा बुद्धिवर्द्ध
नः ॥ बृहद्बृहस्पतिर्बृहज्जासो बृहद्ब्रह्मा बृहस्पतिः ॥४६॥ अल्कश्च अल्करेनाश्च शुक्लोग श्लोकभूः शुभः ॥ मनिमानस्म
नः ॥ बृहद्बृहज्जासो —

सेद्वेसंरुद्रमूर्द्धेतुविन्यसेत्॥२४॥जान्वोस्तुगोपतिंन्यस्यसवितारंतुजंघयोः॥पादयोश्चविवस्वंतंगुल्फ
योश्चदिवाकरं॥२५॥बाह्यतस्तुतमोध्वंसंभगमभ्यंतरेन्यसेत्॥सर्वांगेषुसहस्रांशुंदिग्विदिक्षुभयंन्य
सेत्॥२६॥एषआदित्यविन्यासोदेवानामपिदुर्लभः॥इमंभक्त्यान्यसेत्पार्थसयातिपरमांगतिं॥२७॥का
मक्रोधभवात्पार्थमुच्यतेनात्रसंशयः॥सर्पादपिभयंनैवसंग्रामेषुपथिष्वपि॥२८॥रिपुसंघट्टकालेषु
तथावैरसमागमे॥त्रिसंध्यंजपतोन्यासंमहापातकनाशनं॥२९॥विस्फोटकसमुत्पन्नंतीव्रज्वरसमुद्भ
वं॥शिरोरोगंनेत्ररोगंसर्वव्याधिविनाशनं॥३०॥कुष्टव्याधिंतथादद्रुरोगाश्चविविधास्तथा॥जपतस्त
स्यनश्यंतिभक्त्याशृणुतदर्जुन॥३१॥आदित्यमंत्रसंयुक्तंआदित्यभुवनेश्वरः॥आदित्यान्नापरोदेवआ
दित्यपरमेश्वरः॥३२॥आदित्यमर्चयेद्रुलाआदित्यमर्चयेच्छिवः॥यदादित्यगतंतेजोममतेजस्तदर्जुनः
३३॥त्रिसंध्यमर्चयेत्सूर्यंस्मरेद्भक्त्यातुयोनरः॥नसपश्यतिदारिद्र्यंजन्मजन्मनिचार्जुन॥३४॥एतत्ते
कथितंपार्थआदित्यहृदयंमया॥यश्रुत्वामुच्यतेपापैःसूर्यलोकंसगच्छति॥३५॥ॐनमोभगवतेतुभ्य

थमावरणं॥ॐह्रांह्रींह्रूंह्रैंह्रौंह्रः॥इतिद्वितीयावरणं॥ब्राम्हिमाहेश्वरीचैवकौमारीवैस्नवितथा॥वारा
हिचतथेन्द्राणिचामुण्डासप्तमातरः॥१७॥इतितृतीयावरणं॥आदित्यसोमोभौमश्चबुधोगुरुर्भृगुस्त
था॥शनैश्चरश्चराहुश्चकेतुश्चैवनतःपरं॥इतिचतुर्थावरणं॥इन्द्रोवह्निर्यमश्चैवनिरृतिर्वरुणस्तथा
वायुकुवेरईशाणश्चब्रह्मानन्तोस्त्रएवच॥१८॥इतिपंचमावरणं॥सर्वज्ञःसर्वसर्गकारणाधिदेवतासर्वेश्वरः
सर्वहृदयंनमामिसर्वसाक्षिकं॥२१॥इतिप्रार्थनं॥नमोनमस्तेस्तुजयेयविभावसोसर्वात्मनेसप्तसहाप
भाविने॥अनन्तशक्तिमणिभूषणादि ददस्वशक्तिंममभक्तिमव्ययं॥२३॥ॐअर्कन्तुमूर्ध्निविन्यस्य
ललाटेतुरविंन्यसेत्॥२०॥विन्यसेन्नेत्रयोःसूर्यंकर्णयोश्चदिवाकरः॥२१॥नासिकायांन्यसेद्भानुंमु
खेवैभास्करंन्यसेत्॥पर्जन्यमोष्ठयोश्चैवतीक्ष्णांजिह्वान्तरंन्यसेत्॥२२॥वरुणंदक्षिणेहस्तेत्वष्टा
रंवामनकरे॥[illegible]ष्णकरःपातुहृदयंपातुभानुमान्॥२३॥सुवर्णरेतसंकंठेस्कंधयोस्तिग्मतेजसं॥
वाहून्तुपूषणंचैवमित्रंवैपृष्ठतोन्यसेत्॥२३॥उदरेतुभगंविद्यादादित्यंनाभिमण्डले॥कट्यांतुविन्य

सर्वज्ञः ५

२

घृणिंनिवीजं ॐ नमो आदित्यायेति किल्कं मम सकलाभिष्टफलप्राप्त्यर्थे जपे विनियोगः॥ ॐ अस्य आदित्य
मंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः त्रिजगतिछंदः सूर्यो भुवनेश्वरो देवता प्रणवो बीजं ह्रीं शक्तिः श्रीसूर्यनारायणमंत्र
षडंगन्यासे जपे विनियोगः॥ ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः॥ ॐ ह्रूं मध्यमाभ्यां नमः॥ ॐ ह्रैं अ
नामिकाभ्यां नमः॥ ॐ ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ ॐ ह्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः॥ ॐ ह्रां हृदयाय नमः॥ ॐ ह्रीं शि
रसे स्वाहा॥ ॐ ह्रूं शिखायै वौषट्॥ ॐ ह्रैं कवचाय हुं॥ ॐ ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट्॥ ॐ ह्रः अस्त्राय फट्॥ अ
थ ध्यानं॥ ॥भास्वद्रत्नाढ्यमौलिस्फुरदधररुचा रंजिताचारुकेशा भास्वंतो दिव्यतेजाः करकमलयुतो भास्व
श्वाका ५ राभिः प्रभाभिः॥ विश्वाविकाशोग्रहगणनिविडो घरेभाति पूर्वाचले यो भातिर्भृंगं तुंगमन्तुभुवनजगत्पातु सूर्य
प्रधर्वः॥१३॥ पूर्वमष्टदलं पद्मं प्रणवादि प्रतिष्ठितं॥ मायाविजं दलाग्रे तु यंत्रमुद्धारयेदिति॥१४॥ आदि
त्यं भास्करं भानुं रविं सूर्यं दिवाकरं॥ मार्तंडं तपनं चेति दलेष्वष्टसु योजयेत्॥१५॥ दीप्ता सूक्ष्मा जया भ
द्रा विभूति विमला तथा॥ अमोघा विद्युता चेति मध्ये श्रीसर्वतोमुखी॥१६॥ ॐ रां रीं रूं रैं रौं रः॥ इति प्र

श्रीगणेशायनमः॥ ॥अर्ज्जुनउवाच॥ ॥ज्ञानंचधर्मशास्त्राणांगुह्याद्गुह्यतरंतथा॥मयाश्रुतंत्वयरिज्ञातंवा
ङ्मयेसचराचरं॥१॥सूर्यस्तुतिमयंन्यासंवक्तुमर्हसिमाधव॥भक्त्यापृच्छामिदेवेशकथयस्वप्रसादतः॥२॥सूर्यभ
क्तिंकरिष्यामिकथंसूर्यंप्रपूजयेत्॥तदहंश्रोतुमिच्छामित्वत्प्रसादेनमाधव॥३॥श्रीभगवानुवाच॥रुद्रादिअमरैः
सर्वैःपृष्टेनकथितंमया॥तदहंकर्मविन्यासंशृणुपांडवयत्नतः॥४॥अस्माकंय त्त्वयापृष्टमेकचित्तोभवार्जुन॥तद
हंसंप्रवक्ष्यामिआदित्यध्यासमानकं॥५॥अर्ज्जुनउवाच॥नारायणसुरश्रेष्ठपृच्छांत्वांमहामतः॥कथमादित्यमुद्यंत मि५
मुपतिष्ठेत्सनातन॥६॥श्रीभगवानुवाच॥साधुपार्थमहाबाहोबुद्धिमानसिपांडव॥यन्मांपृच्छस्युपस्थानंतत्पवि
त्रंविभावसोः॥७॥सर्वमंगलमांगल्यंसर्वपापप्रणाशनं॥सर्वरोगप्रशमनमायुर्वर्द्धनमुत्तमं॥८॥अमित्रदमनंपा
र्थसंग्रामेजयवर्द्धनं॥वर्धनंधनपुत्राणामादित्यहृदयंशृणु॥९॥यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः॥त्रिषु
लोकेषुविख्यातंनिःश्रेयसकरंपरं॥१०॥देवदेवंनमस्कृत्यप्रातरुत्थायचार्जुन॥विघ्नान्यनेकरूपाणिनश्यंति
स्मरणादपि॥११॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसूर्यमाराधयेत्सदा॥आदित्यहृदयंनित्यंजाप्यंतच्छृणुपांडवः॥१२॥ॐ १
अस्यश्रीआदित्यहृदयस्तोत्रमंत्रस्यश्रीकृष्णऋषिःश्रीसूर्यनारायणोदेवता अनुष्टुप्छंदः हरितहयरथंदिवाकरं

४२४३

नं. [illegible]

श्रादिसंहृदय

४२४०

~~नं ५१~~

विष्णु सहस्रनाम

श्रीगणेशाय नमः॥ यस्य स्मरणमात्रेण जन्मसंसारबन्धनात्॥ विमुच्यते नमस्त
स्मै विष्णवे प्रभविष्णवे॥१॥ वैशंपायन उवाच॥ श्रुत्वा धर्म्मानशेषेण पावनानि
च सर्वशः॥ युधिष्ठिरः शान्तनवं पुनरेवाभ्यभाषत॥२॥ युधिष्ठिर उवाच॥ कि
मेकं दैवतं लोके किंवाप्येकं परायणं॥ स्तुवंतः कं कमर्चंतः प्राप्नुयुर्मानवाः शुभं ३
॥ को धर्मः सर्वधर्म्माणां धर्मोधिकतमो मतः॥ किं जपन्मुच्यते जन्तुर्जन्मसंसार
बंधनात्॥४॥ भीष्म उवाच॥ जगत्प्रभुं देवदेवमनंतं पुरुषोत्तमम्॥ स्तुवन्नाम
सहस्रेण पुरुषः सततोत्थितः॥५॥ तमेव चार्चयन्नित्यं भक्त्या पुरुषमव्ययम्॥
उत्पत्त्यादिपुरुषः =१= पालकः = परमात्मानं

आद्यं स्तुवन्नमस्यंश्च यजमानस्तमेव वा ॥६॥ अनादिनिधनं विष्णुं सर्वलोकमहे-
श्वरम् ॥ लोकाध्यक्षं स्तुवन्नित्यं सर्वदुःखातिगो भवेत् ॥७॥ ब्रह्मण्यं सर्वधर्मज्ञं
लोकानां कीर्तिवर्द्धनम् ॥ लोकनाथं महद्भूतं सर्वभूतभवोद्भवम् ॥८॥ एष मे
सर्वधर्माणां धर्मोधिकतमो मतः ॥ यद्भक्त्या पुण्डरीकाक्षं स्तवैरर्चेन्नरः सदा
॥९॥ परमं यो महद्ब्रह्म परमं यः परायणम् ॥ पवित्राणां पवित्रं यो मंगलानां
च मंगलं ॥१०॥ दैवतं देवतानां च भूतानां योव्ययः पिता ॥ यतः सर्वाणि भूता-
नि भवंत्यादियुगागमे ॥११॥ यस्मिंश्च प्रलयं यान्ति पुनरेव युगक्षये ॥ तस्य
लोकप्रधानस्य जगन्नाथस्य भूपते ॥१२॥ विष्णोर्नामसहस्रं मे शृणु पापभ-

=परमं यो महत्तेजः परमं यो महत्तपः ॥९=

पापहं ॥ यानि नामानि गौणानि विख्यातानि महात्मनः ॥१३॥ ऋषिभिः परिगीता
नि तानि वक्ष्यामि भूतये ॥ ऋषिर्नाम्नां सहस्रस्य वेदव्यासो महामुनिः ॥ छन्दोनु
ष्टुप् तथा देवो भगवान्देवकीसुतः ॥१४॥ ध्यानं ॥ शान्ताकारं भुजगशयनं पद्म
नाभं सुरेशं विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभांगम् ॥ लक्ष्मीकान्तं कम
लनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं वन्दे विष्णुं भवभयहरं विश्ववंद्यं मुकुन्दम्
॥ ॥ॐ विश्वं विष्णुर्वषट्कारो भूतभव्यभवत्प्रभुः ॥ भूतकृद्भूतभृद्भावो
भूतात्मा भूतभावनः ॥१७॥ पूतात्मा परमात्मा च मुक्तानां परमा गतिः ॥
अव्ययः पुरुषः साक्षी क्षेत्रज्ञोऽक्षर एव च ॥१८॥ योगो योगविदां नेता प्रधा

नपुरुषेश्वरः॥नारसिंहवपुःश्रीमान्केशवःपुरुषोत्तमः॥१९॥सर्वःशर्वःशिवः
स्थाणुर्भूतादिर्निधिरव्ययः॥संभवोभावनोभर्त्ताप्रभवःप्रभुरीश्वरः॥२०॥स्व
यंभूःशंभुरादित्यःपुष्कराक्षोमहास्वनः॥अनादिनिधनोधाताविधाताधा
तुरुत्तमः॥२१॥अप्रमेयोहृषीकेशःपद्मनाभोऽमरप्रभुः॥विश्वकर्मामनु
स्त्वष्टास्थविष्ठःस्थविरोध्रुवः॥२२॥अग्राह्यःशाश्वतःकृष्णोलोहिताक्षःप्रत
र्दनः॥प्रभूतस्त्रीककुब्धामपवित्रंमंगलंपरम्॥२३॥ईशानःप्राणदःप्राणो
ज्येष्ठःश्रेष्ठःप्रजापतिः॥हिरण्यगर्भोभूगर्भोमाधवोमधुसूदनः॥२४॥ईश्वरो
विक्रमीधन्वीमेधावीविक्रमःक्रमः॥अनुत्तमोदुराधर्षःकृतज्ञःकृतिरात्म

वि.स.
२

वान॥२५॥ सुरेशः शरणं शर्म विश्वरेताः प्रजाभवः॥ अहः संवत्सरो व्यालः प्रत्ययः स
र्वदर्शनः॥२६॥ अजः सर्वेश्वरः सिद्धः सिद्धिः सर्वादिरच्युतः॥ वृषाकपिरमेयात्मा
सर्वलोकविनिसृतः॥२७॥ वसुर्वसुमनाः सत्यः समात्मा संमितः समः॥ अमोघः
पुण्डरीकाक्षो वृषकर्मा वृषाकृतिः॥२८॥ रुद्रो बहुशिरा बभ्रुर्विश्वयोनिः शु
चिश्रवाः॥ अमृतः शाश्वतः स्थाणुर्वरारोहो महातपाः॥[illegible]॥ सर्वगः स
र्वविद्भानुर्विष्वक्सेनो जनार्द्दनः॥ वेदो वेदविदव्यंगो वेदाङ्गो वेदवित्क
विः॥३०॥ लोकाध्यक्षः सुराध्यक्षो धर्माध्यक्षः कृताकृतः॥ चतुरात्मा चतुर्व्यू
हश्चतुर्दंष्ट्रश्चतुर्भुजः॥३१॥ भ्राजिष्णुर्भोजनं भोक्ता सहिष्णुर्जगदादिजः॥
[illegible]

रामः
२

अनघो विजयो जेता विश्वयोनिः पुनर्वसुः ॥२२॥ उपेंद्रो वामनः प्रांशुरमोघः शुचि
रूर्जितः ॥ अतीन्द्रः संग्रहः सर्गो धृतात्मा नियमो यमः ॥२३॥ वेद्यो वैद्यः सदायोगी
वीरहा माधवो मधुः ॥ अतीन्द्रियो महामायो महोत्साहो महाबलः ॥२४॥ महा
बुद्धिर्महावीर्यो महाशक्तिर्महाद्युतिः ॥ अनिर्देश्यवपुः श्रीमानमेयात्मा म
हाद्रिधृक् ॥२५॥ महेष्वासो महीभर्त्ता श्रीनिवासः सतांगतिः ॥ अनिरु
द्धः सुरानन्दो गोविन्दो गोविदांपतिः ॥२६॥ मरीचिर्दमनो हंसः सुपर्णो
भुजगोत्तमः ॥ हिरण्यनाभः सुतपाः पद्मनाभः प्रजापतिः ॥२७॥ अमृत्युः
सर्वदृक् सिंहः संधाता संधिमान्स्थिरः ॥ अजो दुर्मर्षणः शास्ता विश्रुता

त्मा सुरारिहा ॥३८॥ गुरुर्गुरुतमो धाम सत्यः सत्यपराक्रमः ॥ निमीषोनिमिषः
स्रग्वी वाचस्पतिरुदारधीः ॥३९॥ अग्रणी ~~ग्रा~~ ग्रामणीः श्रीमान्न्यायो नेता समी
रणः ॥ सहस्रमूर्द्धा विश्वात्मा सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥४०॥ आवर्त्तनो निवृत्ता
त्मा संवृतः संप्रमर्द्दनः ॥ अहः संवर्त्तको वह्निरनिलो धरणीधरः ॥४१॥ सुप्र
सादः प्रसन्नात्मा विश्वधृग्विश्वभुग्विभुः ॥ सत्कर्त्ता सत्कृतः साधुर्जह्नुर्ना
रायणो नरः ॥४२॥ असंख्येयोप्रमेयात्मा विशिष्टः शिष्टकृच्छुचिः ॥ सि
द्धार्थः सिद्धसंकल्पः सिद्धिदः सिद्धिसाधनः ॥४३॥ वृषाही वृषभो विष्णुर्वृषप
र्वा वृषोदरः ॥ वर्द्धनो वर्द्धमानश्च विविक्तः श्रुतिसागरः ॥४४॥ सुभुजो दुर्द्धरो
वाग्मी महेन्द्रो वसुदो वसुः ॥ नैकरूपो बृहद्रूपः शिपिविष्टः प्रकाशनः ॥४५॥

×अच्युतः प्रथितः प्राणः प्राणदो वासवानुजः ॥ अपांनिधिरधिष्ठानमप्रमत्तः प्रतिष्ठितः ॥५०॥
×स्कन्दः स्कन्दधरो धुर्यो वरदो वायुवाहनः ॥ वासुदेवो बृहद्भानुरादिदेवः पुरन्दरः ॥५१॥ ×६×

ओजस्तेजोद्युतिधरः प्रकाशात्मा प्रतापनः ॥ ऋद्धस्पष्टाक्षरो मंत्रश्चन्द्रांशुर्भास्करद्युतिः ॥४५॥ अमृतांश्वद्भवो भानुः शशबिंदुः सुरेश्वरः ॥ औषधं जगतः सेतुः सत्यधर्मपराक्रमः ॥४६॥ भूतभव्यभवन्नाथः पवनः पावनोनलः ॥ कामहा कामकृत्कान्तः कामः कामप्रदः प्रभुः ॥४७॥ युगादिकृद्युगावर्त्तो नैकमायो महाशनः ॥ अदृश्यो व्यक्तरूपश्च सहस्रजिदनंतजित् ॥४८॥ इष्टोविशिष्टः शिष्टेष्टः शिखंडी नहुषो वृषः ॥ क्रोधहा क्रोधकृत्कर्त्ता विश्वबाहुर्महीधरः ॥४९॥ अशोकस्तारणस्तारः शूरः शौरिर्जनेश्वरः ॥ अनुकूलः शतावर्त्तः पद्मी पद्मनिभेक्षणः ॥५२॥ पद्मनाभोरविंदाक्षः पद्मगर्भः शरीरभृत् ॥ महर्द्धिरृद्धो वृद्धात्मा महाक्षो गरुडध्वजः ॥५३॥ अतुलः शरभो भीमः समयज्ञो हविर्हरिः ॥ सर्वलक्ष

वि॰स॰
५

णलक्षणो लक्ष्मीवान्समितिंजयः ॥५४॥ विक्षरो रोहितो मार्गो हेतुर्दामोदरः स
ह ॥ महीधरो महाभागो वेगवानमिताशनः ॥५५॥ उद्भवः क्षोभणो देवः श्रीग
र्भः परमेश्वरः ॥ करणं कारणं कर्त्ता विकर्त्ता गहनो गहः ॥५६॥ व्यवसायो व्य
वस्थानः संस्थानः स्थानदो ध्रुवः ॥ परर्द्धिः परमः स्पष्टस्तुष्टः पुष्टः शुभेक्षणः ॥५७
रामो विरामो विरजो मार्गो नेयो नयो नयः ॥ वीरः शक्तिमतां श्रेष्ठो धर्मो धर्म
विदुत्तमः ॥५८॥ वैकुण्ठः पुरुषः प्राणः प्राणः प्रणवः पृथुः ॥ हिरण्यगर्भः श
त्रुघ्नो व्याप्तो वायुरधोक्षजः ॥५९॥ ऋतुः सुदर्शनः कालः परमेष्ठी परिग्रहः ॥
उग्रः संवत्सरो दक्षो विश्रामो विश्वदक्षिणः ॥६०॥ विस्तारः स्थावरः स्थाणुः

राम:
५

प्रमाणंबीजमव्ययं॥ अर्थोऽनर्थोमहाकोशोमहाभोगोमहाधनः॥८६॥अनिर्विण्णः
स्थविष्ठोभूर्धर्मयूपो[illegible]महामखः॥नक्षत्रनेमिर्नक्षत्रीक्षमःक्षामःसमीहनः॥८
॥यज्ञइज्योमहेज्यश्चक्रतुःसत्रंसतांगतिः॥सर्वदर्शीविमुक्तात्मा·सर्वज्ञोज्ञानमुत्त
मम॥८८॥सुव्रतःसुमुखःसूक्ष्मःसुघोषःसुखदःसुहृत॥मनोहरोजितक्रोधोवीरबा
हुर्विदारणः॥८९॥स्वापनःस्ववशोव्यापीनैकात्मानैककर्मकृत॥वत्सरोवत्सलो
वत्सीरत्नगर्भोधनेश्वरः॥९०॥धर्मगुप्धर्मकृद्धर्मीसदसत्क्षरमक्षरम॥अवि
ज्ञातासहस्रांशुर्विधाताकृतलक्षणः॥९१॥गभस्तिनेमिःसत्वस्थःसिंहोभूतम
हेश्वरः॥आदिदेवोमहादेवोदेवेशोदेवभृद्गुरुः॥९२॥उत्तरोगोपतिर्गोप्ताज्ञान

वि०स गम्यः पुरातनः ॥ शरीरभूतभृद्भोक्ता कपींद्रो भूरिदक्षिणः ॥ ८७ ॥ सोमपोमृतपः सोमः
९ पुरुजित्पुरुसत्तमः ॥ विनयो जयः सत्यसंधो दाशार्हः सात्वतां पतिः ॥ ८८ ॥ जीवो वि
नयिता साक्षी मुकुंदोमितविक्रमः ॥ अंभोनिधिरनंतात्मा महोदधिशयोन्तकः ॥
८९ ॥ अजो महार्हः स्वाभाव्यो जितामित्रः प्रमोदनः ॥ आनंदो नंदनो नंदः सत्यधर्मा
त्रिविक्रमः ॥ ९० ॥ महर्षिः कपिलाचार्यः कृतज्ञो मेदिनीपतिः ॥ त्रिपदस्त्रिदशा
ध्यक्षो महाशृंगः कृतांतकृत् ॥ ९१ ॥ महावराहो गोविंदः सुषेणः कनकांगदी ॥
गुह्यो गभीरो गहनो गुप्तश्चक्रगदाधरः ॥ ९२ ॥ वेधाः स्वांगोजितः कृष्णो दृढः संकर्ष
णोच्युतः ॥ वरुणो वारुणो वृक्षः पुष्कराक्षो महामनाः ॥ ९३ ॥ भगवान्भगहानंदनः
वनमाली हलायुधः ॥ आदित्यो ज्योतिरादित्यः सहिष्णुर्गतिसत्तमः ॥ ९४ ॥ सु(९

धन्वा खंडपरशुर्दारुणो द्रविणःप्रदः॥ दिवस्पृक्सर्वदृग्व्यासो वाचस्पतिरयोनिजः॥७५॥ त्रिसामा सामगः साम निर्वाणं भेषजं भिषक्॥ संन्यासकृच्छमः शान्तो निष्ठा शान्तिः परायणम्॥७६॥ शुभांगः शान्तिदः स्रष्टा कुमुदः कुवलेशयः॥ गोहितो गोपतिर्गोप्ता वृषभाक्षो वृषप्रियः॥७७॥ अनिवर्त्ती निवृत्तात्मा संक्षेप्ता क्षेमकृच्छिवः॥ श्रीवत्सवक्षाः श्रीवासः श्रीपतिः श्रीमतां वरः॥७८॥ श्रीदः श्रीशः श्रीनिवासः श्रीनिधिः श्रीविभावनः॥ श्रीधरः श्रीकरः श्रेयः श्रीमांल्लोकत्रयाश्रयः॥७९॥ स्वक्षः स्वंगः शतानन्दो नंदिर्ज्योतिर्गणेश्वरः॥ विजितात्मा विधेयात्मा सत्कीर्त्तिश्छिन्नसंशयः॥८०॥ उदीर्णः सर्वतश्चक्षुरनीशः शाश्वतः स्थिरः॥ भूशयो भूषणो भूतिर्विशोकः शोकनाशनः॥८१॥ अर्चिष्मानर्चि

घः कुंभो विशुद्धात्मा विशोधनः ॥ अनिरुद्धोप्रतिरथः प्रद्युम्नोमितविक्रमः ॥ ८२ ॥
कालनेमिनिहा वीरः शौरिः शूरजनेश्वरः ॥ त्रिलोकात्मा त्रिलोकेशः केशवः के
शिहा हरिः ॥ ८३ ॥ कामदेवः कामपालः कामी कांतः कृतागमः ॥ अनिर्द्देश्यवपु
र्विष्णुर्वीरोनंतो धनंजयः ॥ ८४ ब्रह्मण्यो ब्रह्मकृद्ब्रह्मा ब्रह्म ब्रह्मविवर्द्धनः ॥ ब्र
ह्मविद्ब्राह्मणो ब्रह्मी ब्रह्मज्ञो ब्राह्मणप्रियः ॥ ८५ ॥ महाक्रमो महाकर्मा महाते
जो महोरगः ॥ महाक्रतुर्महायज्वा महायज्ञो महाहविः ॥ ८६ ॥ स्तव्यस्तवप्रिय
स्तोत्रं स्तुति स्तोता रणप्रियः ॥ पूर्णः पूरयिता पुण्यः पुण्यकीर्त्तिरनामयः ॥ ८७ ॥ रामः
मनोजवोतीर्थकरो वसुरेता वसुप्रदः ॥ वसुप्रदो वासुदेवो वसुर्वसुमना हविः ॥ ८८

सद्गतिःसत्कृतिःसत्तासद्भूतिःसत्परायणः॥शूरसेनोयदुश्रेष्ठःसन्निवासःसु
यामुनः॥८१॥भूतावासोवासुदेवःसर्वासुनिलयोनलः॥दर्प्पहादर्प्पदोदृ
दृ प्तोदुर्द्धरोथापराजितः॥८२॥विश्वमूर्त्तिर्महामूर्त्तिर्दीप्तमूर्त्तिरमूर्त्तिमान्॥
अनेकमूर्त्तिरव्यक्तःशतमूर्त्तिःशताननः॥८३॥एकोनैकःसवःकःकिंय
त्तत्पदमनुत्तमम्॥लोकबंधुर्लोकनाथोमाधवोभक्तवत्सलः॥८४॥सुव
वर्णो वर्णोविन्दुर्हेमांगोवराङ्गश्चन्दनांगदी॥वीरहाविषमःशून्योघृताशीरच
लश्चलः॥८५॥अमानीमानदोमान्योलोकस्वामीत्रिलोकधृक्॥सुमेधा
मेधजोधन्यःसत्यमेधाधराधरः॥८६॥तेजोवृषोद्युतिधरःसर्वशस्त्रभृतांव

वि.स. रः॥प्रग्रहो निग्रहो व्यग्रो नैकशृंगो गदाग्रजः॥२५॥चतुर्मूर्त्तिश्चतुर्बाहुश्चतुर्व्यू
८ हश्चतुर्गतिः॥चतुरात्मा चतुर्भावश्चतुर्वेदविदेकपात्॥२६॥समावर्त्तोनि
वृत्तात्मा दुर्जयो दुरतिक्रमः॥दुर्लभो दुर्गमो दुर्गो दुरावासो दुरारिहा॥२७॥
शुभांगो लोकसारंगः सुतंतुस्तंतुवर्द्धनः॥इन्द्रकर्मा महाकर्मा कृतकर्मा
कृतागमः॥२८॥उद्भवः सुंदरः सुंदो रत्ननाभः सुलोचनः॥अर्को वाजसनः
शृंगो जयंतः सर्वविज्जयी॥२९॥सुवर्णबिन्दुरक्षोभ्यः सर्ववागीश्वरेश्वरः॥
महाह्रदो महागर्त्तो महाभूतो महानिधिः॥३०॥कुमुदः कुंदरः कुंदः पर्जन्यः प रा.मः
वनोनिलः॥अमृतांशोमृतवपुः सर्वज्ञः सर्वतोमुखः॥३१॥सुलभः सुव्रतः ८

श्री१

सिद्धः शत्रुजित्शत्रुतापनः ॥ न्यग्रोधोदुम्बरोश्वत्थश्चाणूरान्ध्रनिषूदनः ॥१०२॥ सहस्रार्चिः
सप्तजिह्वः सप्तैधाः सप्तवाहनः ॥ अमूर्त्तिरनघोचिन्त्यो भयकृद्भयनाशनः ॥१०३॥ अ
णुर्बृहत्कृशः स्थूलो गुणभृन्निर्गुणो महान् ॥ अधृतः स्वधृतः स्वास्यः प्राग्वंशो
वंशवर्द्धनः ॥१०४॥ भारभृत्कथितो योगी योगीशः सर्वकामदः ॥ आश्रमः श्र
मणः क्षामः सुपर्णो वायुवाहनः ॥१०५॥ धनुर्धरो धनुर्वेदो दण्डो दमयिता द
मः ॥ अपराजितः सर्वसहो नियन्ता नियमो यमः ॥१०६॥ सत्ववान्सात्विकः स
त्यः सत्यधर्मपरायणः ॥ अभिप्रायः प्रियार्होर्हः प्रियकृत्प्रीतिवर्धनः ॥१०७॥ वि
हायसगतिर्ज्योतिः सुरुचिर्हुतभुग्विभुः ॥ रविर्विरोचनः सूर्यः सविता रविलो
चनः ॥१०८॥ अनन्तो हुतभुग्भोक्ता सुखदो नैकजोग्रजः ॥ अनिर्विण्णः सदामर्षी

लोकाधिष्ठानमद्भुतः ॥१०९॥ सनात्सनातनतमः कपिलः कपिरव्ययः ॥ स्वस्तिदः स्वस्ति
कृत्स्वस्तिस्वस्तिभुक्स्वस्तिदक्षिणः ॥११०॥ अरौद्रः कुण्डली चक्री विक्रम्यूर्जितशा-
सनः ॥ शब्दातिगः शब्दसहः शिशिरः शर्वरीकरः ॥१११॥ अक्रूरः पेशलो दक्षो दक्षि ॥११२॥
णः क्षमिणां वरः ॥ विद्वत्तमो वीतभयः पुण्यश्रवणकीर्तनः ॥ उत्तारणो दुष्कृति
हा पुण्यो दुःस्वप्ननाशनः ॥ वीरहा रक्षणः संतो जीवनः पर्य्यवस्थितः ॥११३॥ अ
नंतरूपोनंतश्रीर्जितमन्युर्भयापहः ॥ चतुरस्रो गभीरात्मा विदिशो व्यादिशो दि
शः ॥११४॥ अनादिर्भूर्भुवो लक्ष्मीः सुवीरो रुचिरांगदः ॥ जननो जनजन्मा
दिर्भीमो भीमपराक्रमः ॥११५ आधारनिलयो धाता पुष्पहासः प्रजागरः ॥ ऊ
र्द्ध्वगः सत्पथाचारः प्राणदः प्रणवः पणः ॥११६॥ प्रमाणं प्राणनिलयः प्राण

भृत्प्राणजीवनः॥ तत्वंतत्वविदेकात्मा जन्ममृत्युजरातिगः॥११७॥ भूर्भुवःस्वस्तरुस्तारःस
विताप्रपितामहः॥ यज्ञो यज्ञपतिर्यज्वा यज्ञांगो यज्ञवाहनः॥११८ यज्ञकृद्यज्ञभृद्यज्ञी यज्ञ
भुक्यज्ञसाधनः॥ यज्ञांतकृद्यज्ञगुह्यमन्नमन्नाद एव च॥११९॥ आत्मयोनिः स्वयं
जातो वैखानः सामगायनः॥ देवकीनंदनः स्रष्टा क्षितीशः पापनाशनः॥१२०
॥ शंखभृन्नंदकी चक्री शार्ङ्गधन्वा गदाधरः॥ रथांगपाणिरक्षोभ्यः सर्वप्रह
रणायुधः॥१२१॥ ॐ नमः॥ इतीदं कीर्त्तनीयस्य केशवस्य महात्मनः॥ नाम्नांस
हस्रं दिव्यानामशेषेण प्रकीर्त्तितम्॥१२२॥ य इदं शृणुयान्नित्यं यश्चापि प
रिकीर्त्तयेत्॥ नाशुभं प्राप्नुयात्किंचित्सोऽमुत्रेह च मानवः॥१२३॥ वेदांतगो
ब्राह्मणः स्यात्क्षत्रियो विजयी भवेत्॥ वैश्यो धनसमृद्धः स्याच्छूद्रः सुखमवा

विन· प्नुयात् ।।११७।। धर्मार्थी प्राप्नुयाद्धर्ममर्थार्थी चार्थमाप्नुयात् ।। कामानवाप्नुयात्कामी
१० प्रजार्थी चाप्नुयात्प्रजाम् ।।११८।। भक्तिमान्यः सदोत्थाय शुचिस्तद्गतमानसः ।।
सहस्रं वासुदेवस्य· नाम्नामेतत्प्रकीर्त्तयेत् ।।११९।। यशः प्राप्नोति विपुलं ज्ञातिप्राधा
न्य·मेव च ।। अचलां श्रियमाप्नोति श्रेयः प्राप्नोत्यनुत्तमम् । न भयं क्वचिदाप्नोति
वीर्यं तेजश्च विंदति ।। भवत्यरोगो द्युतिमान्बलरूपगुणान्वितः ।।१२१।। रोगार्त्तो
मुच्यते रोगाद्बद्धो मुच्येत बंधनात् । भयान्मुच्येत भीतस्तु मुच्येतापन्न आपदः ।।
१२२ ।। दुर्गाण्यतितरत्याशुः पुरुषः पुरुषोत्तमम् ।। स्तुवन्नामसहस्रेण नित्यं भक्ति रामः
समन्वितः ।।१२३।। वासुदेवाश्रयो मर्त्त्यो वासुदेवपरायणः ।। सर्वपापविशुद्धा १०

त्मा याति ब्रह्मसनातनम्॥११४॥न वासुदेवभक्तानामशुभंविद्यते क्वचित्।जन्ममृत्युज
राव्याधिभयंनैवोपजायते॥११५॥इमंस्तवमधीयानः श्रद्धाभक्तिसमन्वितः॥युज्ये
तात्मसुखक्षान्तिश्रीधृतिस्मृतिकीर्तिभिः॥११६॥नक्रोधोनचमात्सर्यंनलो
भोनाशुभामतिः॥भवन्तिकृतपुण्यानांभक्तानांपुरुषोत्तमे॥११७॥द्यौःसचन्द्रार्कनक्ष
त्रंखंदिशोभूर्महोदधिः॥वासुदेवस्यवीर्येणविधृतानिमहात्मनः॥११८॥स
सुरासुरगंधर्वंसयक्षोरगराक्षसम्॥जगद्वशेवर्त्ततेदंकृष्णस्यसचराचरं॥११९
इन्द्रियाणिमनोबुद्धिःसत्वंतेजोबलंधृतिः॥वासुदेवात्मकान्याहुःक्षेत्रंक्षेत्र
ज्ञएवच॥१२०॥सर्वागमानामाचारःप्रथमंपरिकल्पते॥आचारप्रभवोधर्मोध

वि॰स॰
११

र्मस्य प्रभुरच्युतः॥१२१ ऋषयः पितरो देवा महाभूतानि धातवः॥ जंगमाजंगमं
चेदं जगन्नारायणोद्भवम्॥१२२ योगो ज्ञानं तथा सांख्यं विद्या शिल्पादि कर्म
च॥१२३॥ वेदाः शास्त्राणि विज्ञानमेतत्सर्वं जनार्दनात्॥१२४॥ एको विष्णुर्म
हद्भूतं पृथग्भूतान्यनेकशः॥ त्रींल्लोकान्व्याप्य भूतात्मा भुंक्ते विश्वभुगव्ययः।
१२४॥ इमं स्तवं भगवतो विष्णोर्व्यासेन कीर्तितं॥ पठेद्य इच्छेत्पुरुषः श्रेयः प्राप्तुं
सुखानि च॥१२५॥ विश्वेश्वरमजं देवं जगतः प्रभवाप्ययम्॥ भजंति ये पुष्कराक्षं
न ते यांति पराभवम्॥१२६ न ते यांति पराभवमिति॥ ॥इति श्रीमहाभारते
दानपर्वणि श्रीविष्णोर्दिव्यसहस्रनामस्तोत्रं संपूर्णं शुभमस्तु॥१७६५॥ ॥

रामः
११

४२४१

ॐ फ्रं स्वं स्वं

कमलनयनधारी दैत्यसंहारकारी गिरि [illegible] करधारी हैं तेया तु स्मर [illegible] जनक
हृदयमोदी गोजकन्या विनोदी त्रयनिमध्य रहस्सी देव की अर्मवासी

ॐ क्रीं हुं उं क्रीं

नं· ४१ ताराकुल स्तोत्रादि

ग्रंथी [illegible]

ता·स·
१

ॐ श्रीमहागणपतये नमः ॥ कैलासशिखरासीनं देवदे
वं महेश्वरं ॥ भवानी रहसि प्रीत्या पृच्छए ह्वं न्महेश्वरं ॥ १ ॥
देव्युवाच ॥ कथमीशान सर्वज्ञ लभंते सिद्धिमुत्तमां ॥ सा
धकाः सर्वदा येन तन्मे कथययद्गुप्रभो ॥ २ ॥ ईश्वर उवाच ॥
विना पूजां विना ध्यानं विना जापं विना बलिं ॥ लभते येन
कल्याणि तन्मे निगदतः शृणु ॥ ३ ॥ नाम्नां सहस्रं तारायाः
कथयीख्याम्यशेषतः ॥ शृणु देवि सदा भक्त्या भक्तानां प
रमं हितं ॥ ४ ॥ विना पूजोपचारेणा विना जापेन यत्फलं ॥
तत्फलं सकलं देवि कथयीव्यामि ते शृणु ॥ ५ ॥ ॐ अस्य

श्री
१

श्रीतारादेव्या भक्तिफलसर्वस्वनामःस्तोत्रस्य ॥ अक्षोभ्यऋषिः
वृहतीछंदः श्रीतारा एकजटा नीलसरस्वती देवता हूं बीजं फट्
शक्तिः ह्रीं कीलकं सर्वकामार्थसिध्यर्थे जपे विनियोगः ॥ ॐ ता
र रात्रिर्महारात्रिः कालरात्रिः कपालिनी ॥ कालिका कामदा
मायामहामायामहोत्सवा ॥१॥ महादानरता यज्ञा यज्ञोत्स
वविभूषिता ॥ चंद्रवक्त्रा चकोराक्षी चारुनेत्रा सुलोचना ॥२॥
त्रिनेत्रा पद्मपत्राक्षी कुरंगाक्षी मनोहरा ॥ ब्राह्मी नारायणी ज्यो
त्स्ना चारुकेशी सुलोचना ॥३॥ वाराही वारुणी विद्या महाविद्या
महेश्वरी ॥ पिंगाकुंचितकेशा च महायशोस्वरूपिणी ॥४॥ गौ
री चंपकवर्णाभा क्षमांगी कुलपूजिता ॥ सर्वानंदस्वरूपा च

ता·स·
2

सर्वसंकटतारिणी ॥२०॥ नित्या नित्यमयी नेत्रा भद्रा नीलसरस्वती ॥
गायत्री सुचरित्रा च कौलव्रतपरायणा ॥२१॥ हिरण्यगर्भा भूगर्भा
विश्वगर्भा यशस्विनी ॥ हिमवत्तनया दिव्या दिव्यांवरविभूषणा ॥२२॥
जगन्माता जगद्धात्री जगतामुपकारिणी ॥ ऐन्द्री सौम्या तथा या
म्या वारुणी वायवी तथा ॥ आग्नेयी नैरृती चैव ईशानी चंडकौ
शिका ॥ सुमेरुतनया वंद्या सर्वेषामुपकारिणी ॥२४॥ ललज्जा
सरोजाक्षी मुंडस्रजविभूषणा ॥ सर्वानंदमयी सर्वा सर्वानंदस्व
रूपिणी ॥२५॥ धृतिर्मेधा तथा लक्ष्मीः श्रद्धा पन्नगधारिणी ॥ रु
क्मिणी जानकी दुर्गा सत्या सत्यवती रती ॥२६॥ कामाक्षा मोक्ष
दानंता नारसिंही सरस्वती ॥ महादेवरता चंडी चंडदोर्दंडखंडिनी ॥२७॥
दीर्घकेशी सुकेशी च पिंगकेशी महत्कचा ॥ भवानी भवपत्नी च

श्री
2

मवभीतिहराश्रुवीः॥१८॥पौरंदरी तथा विष्णोर्जाया माहेश्वरीप
रा॥सर्वेषांजननी नित्या वाग्रौगी दैत्यनाशिनी॥१९॥घोररूपा
महेशानी कामिनी वरवर्णिनी॥महाविद्या महामाया महामे
धा महोत्सवा॥२०॥विरूपा विश्वरूपा च मृडजानी मृडवल्लभा॥
महाप्रभापद्मशभीमामधुकैटभनाशिनी॥२१॥कोटिचंद्रप्रती
काशा शतसूर्य्यसमप्रभा॥जह्नुकन्या मनोज्ञा च पार्वती हरव
ल्लभा॥२२॥कामरूपा महेशानी नित्योत्साह मनस्विनी॥वैकुं
ठनाथपत्नी च तथा शंकरवल्लभा॥२३॥काश्यपी कमलाव
त्सा कंजपत्रायतेक्षणा॥माहेश्वरी वृषारूढा पूर्णेंदुसंनिभा
नना॥२४॥मासामानवती धन्या कन्या हिमगिरेःसुता॥पद
लापद्मपत्राक्षी नागयज्ञोपवीतिनी॥२५॥महाशंखधराकां

ता कमनीया नगात्मजा ॥ ब्रह्माणी वैष्णवी शंभोर्जाया गंगा जलेश्वरी ॥२६॥ भागीरथी मनोबुद्धिर्नित्या नरमयी सदा ॥ हराप्रियाक्षरिस्मृता हरपत्नी तपस्विनी ॥ महाव्याधिहरा देवी शुभा सुरानन्दिनी ॥ यशस्विनी वाङ्कली धात्री हस्ते पुस्तकधारिणी ॥२८॥ वाकेडा चपलोत्तुंगा भस्रा दैत्यानकृन्तनी ॥ शांतिर्निद्रा महानिद्रा उग्रानिद्रा वैरेणुका ॥२९॥ कौमारी कुलजा कुन्ती कौलव्रतपरायणा ॥ नवदुर्गा सदाचारा द्रौपदी द्रुपदात्मजा ॥३०॥ स्तुष्टिः सर्गाद्यकालीना निशुम्भप्राणनाशिनी ॥ पद्मिनी वसुधा पृथ्वी रोहिणी विंध्यवासिनी ॥३१॥ शिवा शवा कूर्ममहाशक्तिः शांकरीमा शिववल्लभा ॥ दैत्यप्राणहरा धात्री दैत्यानामोदरप्रिया ॥३२॥ ब्राह्मी शांतिः

क्षेमंकरी पुष्टिर्वैद्याचारपरायणा ॥ श्रीविद्या भैरवी भव्या भार
ती भयनाशिनी ॥ ३३ ॥ तामसी तारणी तीक्ष्णा तीक्ष्णा दैत्यविना
शिनी ॥ दात्री दानपरा काली दुर्गा दैत्यविनाशिनी ॥ ३४ ॥ पद्मा प
द्मवती कृष्णा पुष्टा तुष्टा तथोर्वशी ॥ वज्रिणी वज्रहस्ता च तथा
नारायणी शिवा ॥ ३५ ॥ खड्गिनी खड्गहस्ता च कर्त्री खर्परधार
णी ॥ देवांगना देवमाया देवकन्या पुलोमजा ॥ ३६ ॥ सुखिनी
सुखदात्री च सर्वसौख्यविवर्द्धिनी ॥ शीला शीलवती सूक्ष्मा
सूक्ष्माकारा वरप्रदा ॥ ३७ ॥ वैराग्या वरदा वाणी ज्ञानिनी ज्ञान
दामला ॥ उग्रकाली महाकाली भद्रकाली च दक्षिणा ॥ ३८ ॥
भगवक्षसम्भूता भार्गवी भगवल्लभा ॥ शूलिनी शूलहस्ता
च मयूरवरवाहना ॥ ३९ ॥ महामांसरता रक्ता रक्तखर्परधा

ष्टिनी॥ रत्नांबरधरा रामा स्मरती भुरनाथिका॥४०॥ परमानं
दहा ज्येष्ठा योगिनी गणसेविता॥ अवाणीं वृवती सत्या सत्यभा
मा नगात्मजा॥४१॥ सैहा सैहस्वना हंसा सैहदैत्यविनाशिनी॥
कुमारी कौशिकी विद्या कालदैत्यःविनाशिनी॥४२॥ शंभुपत्नी
शंभुरता शंभुजाया महेश्वरी॥ शिवपत्नी शिवरता शिवजाया शि
कांतथा॥४३॥ हरपत्नी हररता हरजाया वशूलिनी॥ मदनांत
ककांता वै मदनांतकवल्लभा॥४४॥ गिरिजा गिरिकन्या च गिरि
शा गिरिवल्लभा॥ भूता भव्या भवस्वरूपा पाविनी पारपालिनी॥४५॥
अव्यक्ता व्यक्तरूपा वैद्या स्वेच्छप्रवर्द्धिनी॥ अभुता गभुतमाला
प्राताहावा सर्वेश्वरी॥४६॥ अपर्णा निर्धेः स्वभुकृता धारित्री च प्रति
ष्ठिता॥ उद्भवा क्षोभिणी क्षेमा श्रीगर्भा परमेश्वरी॥४७॥ कराला

रामच

पुष्टदेहा च कात्यायनी कंजलोचना॥ शारदा पाकमूला प्रीता विमला
नंदवर्द्धिनी॥४८॥ कपर्द्दिनी कल्पलता शुभनानंदवर्द्धिनी॥ उदीराणि
ह्रषरा भव्या शुरसेना शुरेश्वरी॥४९॥ श्रीमती शिशिरानेता शि
प्रिया वल्लकन्यका॥ शुरमान्या शुरश्रेष्ठा ज्येष्ठा श्रीरोश्वरी स्थि
रा॥५०॥ तमोघ्नी ध्वांतहंत्री च प्रयतात्मा पतिव्रता॥ प्रद्योतिनी
रथारूढा सर्वलोकप्रकाशिनी॥५०॥ मेधाविनी महावीर्या हं
सी संसारतारिणी॥ प्ररातः प्राशिना मांसाशि हारिणी दैत्यनाशि
नी॥ डाकिनी शाकिनी शीला वरखड्गधारिणी॥ कौमुदीकु
मुदा कुंदा कौलिका कुलजात्मजा॥५१॥ गर्विता गुरा संपन्नान
गजा खगवाहिनी॥ वंद्यानना महोत्साह वाराह मूर्द्धज शोभिता॥५२॥
मनोज्ञा माधवी मान्या मानिनी या महद्गुणा॥ ज्येष्ठा श्रेष्ठा मघा

पुष्या ऽानस्ता पूर्वफाल्गुनी ॥५४॥ रक्तबीजारिहंत्री च रक्तबीजवि
नाशिनी ॥ चंडमुंडविहंत्री च चंडमुंडविनाशिनी ॥५५॥ कश्री हंत्री शु
कश्री च विमला मलवाहिनी ॥ निर्मलांभःस्वरी भीमा महिषासुर
घातिनी ॥५६॥ कालिंदी यमुना च्छ्राप्लुवती कालिका तथा ॥ कौ
शल्या कौमुदी माद्री हंधती वाप्यहंधती ॥५७॥ पुरारिगृहतारी
हूर्ला हूर्ला हृत्पापशमक्लिन्नी ॥ सु हूर्ली वंशवहना वालवंशसमप्र
भा ॥ पद्मा रेवती रमणी विश्वा विचित्रस्थानविभूषिता ॥ वीणावी
णावती विद्या यशोदा च यशस्विनी ॥५८॥ नवचूर्णसमुद्भूता
नवचूर्णोत्सवोत्सवा ॥ नवचूर्णजामीला माला भूषणभू
षिता ॥५९॥ नवचूर्णसमग्रीवा ॥ नवचूर्णसमुत्का ॥ नवचूर्णा
त्मिका चूर्णा चूर्णराजविभूषिता ॥६०॥ नवचूर्णगजयोपेता

नवखण्डोपशोभिता ॥ नवखण्डाधिपा सीता प्रेतमंडलमध्य-
गा ॥ ६१ ॥ कलो गा स्याप्रदीपा स्वकुलमार्गजवार्द्धिनी ॥ श्मशा-
न भैरवी काल भैरवी भैरवाप्रिया ॥ ६२ ॥ उग्रानंद भैरवी ध्यान
भैरवी उग्र भैरवी ॥ श्रीमाया भैरवी सौम्य भैरवी लोक भैर-
वी ॥ ६३ ॥ श्रीविद्या भैरवी नीति भैरवी उग्रा भैरवी ॥ संमोह
भैरवी पुष्टि भैरवी तुष्टि भैरवी ॥ ६५ ॥ इच्छा स्थिति भैरवी च
भैरवी स्थिति भैरवी ॥ षडक्षरिकान्यासगा हिता षडक्षरिकान्यव-
ध्यमा ॥ ६६ ॥ उग्रानंद सुंदरी वीर सुंदरी स्थिति सुंदरी ॥ श्रीवज्र
सुंदरी ध्यान सुंदरी उग्र सुंदरी ॥ ६७ ॥ श्रीमाया सुंदरी सौम्या
सुंदरी लोक सुंदरी ॥ श्रीविद्या सुंदरी नीति सुंदरी उग्रा सुंदरी ॥ ६८ ॥

मल्लिकाहारहसिका मल्लिकाहारशोभिता ॥ नवचंपकवर्णाभा
नागकेशरशोभिता ॥ ६९ ॥ जपाकुसुमसंकाशा जपाकुसुमशो-
भिता ॥ प्रियाप्रियंकरी विश्वा दीनवेदाविनाशिनी ॥७०॥ ज्ञानेश्व-
री ज्ञानदात्री ज्ञाना नानंदप्रदायिनी ॥७१॥ ताम्बोरवसंपन्ना ताम्बूलशी-
लसमन्विता ॥७२॥ रूपयौवनसंपन्ना रूपयौवनशोभिता ॥७३॥ ता-
म्रयाम्रावती ताम्बोरवंशुदरी ॥७४॥ लसत्तारांपातप्रख्याता-
ठककवचशोभिता ॥ हृत्कमलस्थिता देवी हृत्पद्मस्थोपरिस्थिता ॥७५॥
हृत्पद्मध्यानिलया हृत्पद्मध्याननिवासिनी ॥ कुमुद्वती कुमुद्दनी
कुमुदाकरशोभिता ॥७६॥ कौसुंभवस्त्रहाराढ्या कौसुंभाहृता मस्त-
का ॥ स्वयंभूकुसुमराशिका मग्ना ध्यानवतीसहा ॥७७॥ शुक्रप्रिया श्री

स्वयंभुकुसुमसैका ॥२॥ स्वयंभुकुसुमप्रियारिणी

शुक्लरक्ता शुक्लसंज्ञा नतत्परा ॥ हर्षा वर्षा सुपर्वा च निष्पर्वा पापनाशिनी ॥१६॥ मध्यमा मोहसंपन्ना मध्यमा मोदधारिणी ॥ सर्वाश्रया सर्वगम्या नंदकेदलधारिणी ॥१७॥ नारीपुष्पसमग्रा च नारीपुष्पसमन्विका ॥ नारीपुष्पोत्सवा नारी नारीपुष्परता मृगी ॥१८॥ चतुर्भुजा दशभुजा ह्यष्टादशभुजान्विता ॥ द्विभुजा षड्भुजा ह्यष्टारपंकजोपरिसंस्थिता ॥१९॥ कौवेरी कौरवी कौल्या कुलकेकुध्वा कृपालिनी ॥ विपरीतकदलीजंघा रंभोरू रामवल्लभा ॥२०॥ निष्प्राचारा निष्प्रामूर्त्तिर्निष्प्राचंद्रसमप्रभा ॥ चांद्री चंद्रकला चंद्रा चारुचंद्रसमप्रभा ॥२१॥ श्रोतस्वनी श्रोतवती सर्वदुर्गतिनाशिनी ॥ सर्वाधारा सर्वमयी सर्वानंदप्रवर्द्धिनी ॥२२॥ सर्वचक्रेश्वरी सर्वा सर्वमंत्रमयी सदा ॥ सहस्रानयनप्राणा सहस्रानयनप्रिया ॥ सह

लाक्षीबीजसुमनाःसदैभा सर्वभूषिका॥ षष्ठिका षष्ठ्कंद्रस्था षड्व-
र्गफलदायिनी॥८४॥ षट्विंशत्पद्ममध्यस्था षट्विंशद्दलमध्य-
गा॥ हकारवर्णनिलया हकाराक्षरभूषिता॥८५॥ हारिणी हा-
रवनिता हारहीरकभूषिता॥ ह्रींकारबीजसहिता ह्रींकाररू-
पशोभिता॥८६॥ कंदर्पस्य कला कुल्या कौलिनी कुलतर्पिता॥
केतकीकुसुमप्राणा केतकीदलभूषिता॥८७॥ केतकीकुसुमास-
क्ता केतकीपादभूषिता॥ कर्पूरपूर्णवदना कलानाथसमप्रभा॥८८॥
कालकेलिप्रिया कीर्ति कंदर्पकुसुमोत्सुका॥ कादंबिनी कामग-
तीः कुंजरेश्वरगामिनी॥८९॥ खर्वा खर्वजनप्रख्या लोचना खग-
भूषिता॥ खद्योतइवदुर्लक्षा खद्योतइवचंचला॥९०॥ गयागया-
हायत्रामश्रीता गीतवाद्यप्रियागतिः॥ गतोश्वरी गतोन्या च गता

॥९१॥
गुह्यागमा गूढा॥ गेयाढ्या गेयासंपत्तिर्गेयादात्री गेयात्मिका॥
गुर्वी गुरुतरा गौरी गाणपत्यफलप्रदा॥९२॥ घर्मांशुरहिता
घर्मा घर्मविंदुविनाशिनी॥ घर्घरा घोरवदना घोरदैत्यविना
शिनी॥९३॥ घोषा घोषवती घुष्या घोरपत्नी घनालया॥
चर्चरी चारुनयना चारुवक्त्री चतुर्भुजा॥९४॥ चतुर्वेदमयी चं
द्री चंद्रस्था चतुरानना॥ चलच्चकोरनयना चलत्खञ्जनलो
चना॥९५॥ चलद्भोजेनयना चलद्भोजशोभिता॥ छात्री
छत्रप्रिया छत्रा छत्रचामरशोभिता॥९६॥ छिन्नमा छदीं छिन्न
शिरा छिन्ननासा छलान्विता॥ छला छलाढ्या छलसंस्था छलह
ता छलच्छिद्रा॥९७॥ छकारवर्णनिलया छकाराढ्या छलप्रिया॥

ता·स·
८

छद्मिनी छद्मनिरता छद्मा छद्मनिवासिनी॥ जगन्नाथप्रिया
जीवा जगन्नाथरता जया॥ जीर्णा जीमूतवनिता जीमूतैरपि शो
भिता॥९९॥ जामातृवरदा जंभा जमलार्जुनधारिणी॥ जवान्वि
ता जन्मरता जन्मारातिवरप्रदा॥१००॥ जिता जयश्री जयदा जयदा
त्री वरप्रदा॥ झर्झरी झिल्लिकातङ्कध्वनी झरी झर्झरी का तथा॥१०१॥
ञकारकारिणी टीत्कीकारिणी टङ्कधारिणी॥ ठक्कुरा ठोड्
मरुका डाल्का डीडमरुप्रिया॥१०२॥ ढक्कारवाद्या ढकारी तुलसी
तालभञ्जिका॥ तुला तौलिनी कातीर्णा तारा तारापाला का तथा॥३॥
तन्त्रविज्ञा तन्त्ररता तन्त्रविद्या वतन्त्रदा॥ तान्त्रिका तन्त्रविद्यावत
न्त्रसारा वतन्त्रपा॥१०४॥ तन्त्रधात्री तन्त्रकारी तन्त्रराज्ञा वरतोत्तरा॥

जय

श्री
८

दानदात्री दानवर्त्ता दानसम्मानतोषिता॥ दानवैःसेविता दान्ता दामोदरपरायणा॥ दधिप्रियवरदा कृष्टा दानवे
दधिमर्दिनी

नीथा।

तेजप्रभावातिगम्या तेजसारफलप्रदा॥५॥तपस्यातोलि
नीतोर्त्तातोनातोतिलसीतुषा॥तुषारकरपूर्णास्यातुषा
रकरमण्डिता॥६॥तुहिनाभ्रसमानास्यात्तुहिनाभ्रसम
प्रभा॥तुषारकरतुल्याङ्गीतुषारकरसुन्दरी॥७॥तुषारधा
मतुल्यास्यातुषाराभ्रसमानना॥तुषाराद्रिसुतातार्क्ष्या
तालस्थातालवर्जिता॥८॥तारस्वरेणसहितातारस्वरवि
भूषिता॥थकारकूटनिलयाथकाराक्षरमालिनी॥९॥
दयावतीदीनरतादुःखदारिद्र्यनाशिनी॥दौर्भाग्यदुःख
दलिनीदौर्भाग्यपदनाशिनी॥१०॥दुहितादीनबन्धुश्चदा
नवेन्द्रविनाशिनी॥दीर्घनेत्रादीर्घकचादीर्घनासाचदी

ता·स·
१

र्घिका ॥११॥ दारिद्रदुःखसमनी दुष्टासुरनिषुदिनी ॥ दैत्यिका दैत्यहा दीना दैत्येन्द्रविनाशिनी ॥१२॥ धनधान्यप्रदा धन्या धनेश्वरधनप्रदा ॥ धर्मिता धर्मिका धर्मा धर्मप्रवर्द्धिनी ॥१३॥ धनेश्वरी धर्मरात्री धर्मानंदप्रवर्द्धिनी ॥ धनाध्यक्षा धनश्रीता धनाढ्या धनतोषिता ॥१४॥ धीरा धैर्यवती हृष्या धवला भोजसंनिभा ॥ धारित्री धारिणी धात्री धरेशा धवलास्यदा ॥१५॥ धर्मिका धर्मसहिता धर्मनिंदकवर्जिता ॥ नवीना नीरजा निहा निम्ननाभी नगेश्वरी ॥१६॥ नूतना भोजनयना नवीना भोजसुंदरी ॥ नागरी नागराजेष्टा नागराजसुता नगा ॥१७॥ नागराजगतिर्नाग नागमाल्यविभूषणा ॥ ना

वर्धी२

श्री
१

। ऽ
नागराजप्रिया नागा नागाराध्या शुभालया

गेश्वरी नागरूढा नागराजकुलेश्वरी॥८॥नवीनीन्दुक
लानांदीनद्दिकेश्वरवल्लभा॥नीरजा नीरजाक्षी वं नीर
जद्वंद्वलोचना॥९॥नीरजस्रस्ता नीरवा नीति निर्मल
देहिनी॥नागयज्ञोपवीताढ्या नागयज्ञोपवीतिका॥१०॥
नागकेसरसंतुष्टा नागकेसरमालिनी॥नवीनकेत
कीकुंदमकरंदसुभूषिता॥११॥नायका नायकप्रीता
नायकश्रीतितोषिता॥नायकप्रेमसहिता नायकप्रे
मभूषिता॥१२॥नायकानेद्वनिलया नायकानेद्वका
रता॥नर्मकर्मरता नित्या नर्मकर्मपरायणा॥१३॥न
र्मकर्मज्ञीयानामी नर्मधर्मपरायणा॥नर्मप्रीता नर्म

थ्या

मंदार स्रग
भूषिता

श्री

रतानर्मेधर्मैकपालिका॥२४॥नर्मकर्मैकसहितानर्मकर्मैकतो
षिता॥नरनारीगुणाश्रीतानरनारीवरप्रदा॥२५॥नारायणा
प्रियानित्यानिष्कवर्णानिकारहा॥पुष्पप्रियापुष्परतापौष्पी
पानपरायणा॥२६॥पौष्पीप्रियासुपुष्पेज्यापुष्पदामवि
भूषिता॥पुराणदापूर्णिमापुराणापुराणकोटिफलप्रदा॥२७॥
पुराणागमविद्याख्यापुराणागमतोषिता॥पुराणागमगो
प्याख्यापुराणागमगोपिता॥२८॥पुराणागोचरापूर्वापूर्वा प॰
श्रोढविनाशिनी॥प्रह्लादहृदयाह्लादगेहिनीपुराणचाटि
ती॥२९॥फल्गुनीफल्गुनप्रीताफल्गुनप्रेमधारिणी॥फ
ल्गुनफलप्रदावैवफल्गाराजविभूषिता॥३०॥फल्गुणाकारा

हा१

फलिता प्रीता फलिता ~~[illegible]~~ विमुखिता ॥ फली शाकृत सर्वांगाभ्य

षणा फलिता वाहिनी ॥ ३१ ॥ फलिता प्रीता फलिता रता फलिता केक

ला धारिणी ॥ फलेश्वरी फलासक्ता फलभूषणा भूषिता ॥ ३२ ॥

फकाररूप सर्वांगी फल्गुनावेदवह्निनी ॥ बाहुदेवरतावि

द्या विद्याविद्यानकारिणी ॥ ३३ ॥ वीणावती वलाकीराणीवा

लपीयूषलोचना ॥ वलावत्सुमती विद्याविद्याहारविभूषि

ता ॥ ३४ ॥ विद्यावती वैद्यवती व्रीडावैवस्वतीरता ॥ वाराणीवि

लासकारिणी वरांगस्थावरानना ॥ ३५ ॥ विह्वलोर्वंशस्थल

स्थावरा वाग्वती बिंध्यवासिनी ॥ वानीरतरुसंस्थावदानीर

कुसुमोत्सुका ॥ ३६ ॥ भीतिहा भयहा भानोरुग्जालतमप्रभा ॥

५

सो विं भा

श्री

६१

भार्गवेस्वा भृगोःहस्या भार्गवजाद्विवेदिता ॥३७॥ भीतिहा भय
संपन्ना भीमाकारा मञ्जुहरी ॥ मायाधरी मानरता मानसंमा
नतत्परा ॥३८॥ माधवानन्ददा माध्वी मन्दिरा मन्दिरेश्वरा ॥
महोत्साहप्रलोपेता महती महदद्भुता ॥३९॥ मन्दिरा मोदिन
लिनामदृशा मञ्जनेरता ॥ यज्ञे [illegible] यज्ञा विद्या यज्ञाप्तानन्द
वर्द्धिनी ॥४०॥ यज्ञाः कर्पूरधवला यज्ञो रामविभूषिता ॥ यज्ञ
राजस्वसा यज्ञोन्मार्गानन्दविवर्द्धिनी ॥४१॥ यादन्नानन्दकारिता
यादवानन्दवर्द्धिनी ॥ यज्ञप्रीता यज्ञमयी यज्ञकर्मविभूषिता ॥४२॥
रामप्रिया रामरता रामतोषणतत्परा ॥ राज्ञी राजकुलेश्वा
वराजराजेश्वरी रमा ॥४३॥ रामरामा रमरामा रम्या रामानन्द

श्रीबोधसिंहासीनाश्रीववक्षस्थले स्थिता ५

प्रग्रथिनी॥रजनीकरपूर्णास्यारक्तोत्पलविलोचना॥४४॥ली
गली प्रेमसंतुष्टा लागली प्रतापपुञ्जिया॥लीलाहास्यरता बलेल
नालीलालीलालावृतीलया॥४५॥लेकेश्वरपराप्रीता लेकेश
वरदायिनी॥लवंगकुसुमप्रीता लवंगीकुसुमस्रजा॥४६॥
ब्राताविवश्वरूहिता विवस्वप्रेमधारिणी॥नारराधाचार
लाम्राल्याधारराधाश्रीःशारदुता॥४७॥षट्कोणचक्रमध्य
स्थासंपदाहूतिविक्षोभिता॥षेमात्रूपवातत्थाराचईश्वरीश्व ६३।६
रवदप्रभा॥४८॥उग्रावेवतथावेग्राकारकारीक्ष्मस्वरोङ्
वा॥लंकारवर्णाकूटस्थाल्पकारस्वरभूषिता॥४९॥राप
वावेषातथावोष्यापौकारा हारधारिणी॥पेसापःका

रवनिता सर्वांगमङ्गोपिता॥ ५०॥ ॐ॥ यइदंपठतिस्तोत्रंप्र
त्यहंभक्तितत्परः॥ दिवारात्रौ वृसंध्यायां समयेवमहेश्वरि॥
५१॥ स्तवमात्रस्यपाठेनराजाकिंकरतामियात्॥ सर्वांगमेधुरू
ज्यः स्यात्सर्वतंत्रेस्वयंहरः॥ ५२॥ शिवस्यानेवसंध्यायांश्रून्या
गारेचतुष्पथे॥ यःपठेच्छृणुया[illegible]पि स योगी नात्र संशयः॥ ५३॥
पापिनामापिसेत्पक्षिअसंग[illegible]रवैरिमाः॥ गन्धाद्यानिता
निकल्याणिनान्यानितुकहावनः॥ ५४॥ हरेर्नामैनेगस्तो
यात्रस्यकोतुलसीदलं॥ नान्यचिंताप्रकर्तव्या नान्यपिंसक
हावनः॥ सिंदूरकरवीराद्यैः पुष्पैर्लोहितकैः शिवां॥ योर्चे
येद्भक्तिभावेन तस्यासाध्यंनकिंचन॥ ५५॥ वातस्तंभजल

स्तंभं गतिस्तेभो विवस्वतः ॥ वह्नेः शैत्यं करोत्येव स्तवस्यास्य प्र
कीर्त्तनात् ॥५७॥ श्रियमाकर्षयेत्तूर्णं अरीन्मर्दयते हठात् ।
मोहयेद्राजराजानं देवानपि वशं नयेत् ॥५८॥ यः पठेच्छृणु
याद्वापि एकचित्तेन सर्वदा ॥ सदीर्घायुः सुखी धामी वाणी
तस्य वशंकरी ॥५९॥ सर्वतीर्थाभिषेकेन गयाश्राद्धेन यत्फ
लं ॥ तत्फलं सकलं देवि यः पठेदेकचित्ततः ॥६०॥ येषामारा
धने श्रद्धा येव साभित्रयतः ॥ तेषां हृतार्थी सर्वत्र गतिर्देवी
पहालये ॥६१॥ अरण्ये क्षालतामच्छोष्ठिलाइडेन ताडयेता ।
जलावस्ते लानमल्लुत्यगच्छेत्तापिकोपट ॥६२॥ अष्टम्यां च
चतुर्दश्यां नवम्यां शनिवासरे ॥ सिद्धौतौ मंगलैरागौः अम

वास्यांव योर्वयेत॥६३॥ वर्षप्राप्यचद्वेभितस्थस्युः सर्वासिद्धयः॥
मृतवत्साच या नारी सौभाग्यपरिपीडिता॥६४॥ वंध्यावा काकवंध्या
वा मृतप्रजाच योगना॥ धनधान्यविहीनाच रोगग्रस्ताकाकुलाच
या॥६५॥ तामिरेतन्महाभागे भूर्जपत्रे लिखापयेत॥ सम्यग्भुजे
ववग्रीयात्सर्वसौख्यवती भवेत॥६६॥ स्वेवं पुमानपिप्रायो दुःखे
न परिपीडितः॥ सभायां व्यसने घोरे विवादे शत्रुसंकटे॥ वातुरं
गतथायुद्धे सर्वत्र परिपीडिते॥ सारस्तात्तस्य कल्याणि संक्षयं
याति दूरतः॥६७॥ पूजनीयाप्रयत्नेनश्रून्यागारे शिवालये॥
बिल्ववृक्षतटे देवि सर्वदाकुलमंडले॥६९॥ सर्वदारासर्वसंपूते
भक्तो दुग्धसतंडुलैः॥ स्वपत्रपत्रिकासंपूज्ये नैवेद्यैश्चयथाविर्तः॥७०॥
निवाहितेव यद्द्रव्यैर्मोक्तव्यं चाविधानतः॥ तन्नवैदृश्यते मोहाद्गौ

तुष्यन्ति देवताः॥७१॥ अनेनैवावधानेन योर्च्चयेत्परमेश्वरं॥
सभूमिवलये देवि साम्राज्यश्रीर्न संशयः॥७२॥ महाशंखेन
कल्याणि सर्वकार्य्यं जपादिकं॥ कुलसर्वस्वकस्यैव प्रभावो
वर्णितो मया॥७३॥ न शक्यते मया ख्यातुं वर्षकोटिशतैरपि॥
किंचिन्मयापि वा पल्यो कथितं परमेश्वरि॥७४॥ जन्मांतरस
हस्रेशा वर्णितुं नैव शक्यते॥ कुलीनाय प्रदातव्यं ताराभक्ति
पराय च॥७५॥ अनन्यगतये देवि वैष्णवाय विशेषतः॥ कु
लीनाय महेशाय गतिश्रद्धापराय च॥७६॥ महात्मने सदा
देयं परिक्षीतगुणाय च॥ नाभक्ताय प्रदातव्यं पथ्यातरपं
य च॥७७॥ न देयं देवदेवेशि गोप्यं सर्वागमे सदा॥ पठनीय

सौरव

म.

सत्यं देवि सर्वविस्त्यात्सत्यं सर्वदा ॥७२॥ यः स्तोत्रं कुलनायकं प्रति
दिनं भक्त्या पठेन्मानवः स स्यात् द्वित्तवयेषु नेष्वरस्स मो विद्याम
देवी कल्पद्रुः ॥ सौंदर्येण समृद्धिमानमनसिजः कात्यायनी तद्यु
ति मानत्या श्रीकर एव भक्त्यै विभवे भूमिपतिर्नान्यथा ॥७३॥
॥ ॥ इति श्रीरुद्रयामले हरगौरीसंवादे भक्तिकुलसर्वस्वना
मस्तोत्रं संपूर्णं ॥ ॥ देव्युवाच ॥ तारारहजोः श्रुता नाथ भावा
स्य सकला स्तुतिः ॥ सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि कवचं मन्त्रविग्रहं ॥१॥
त्रैलोक्यमोहनं नाम सर्वापद्विनिवारकं ॥ रैव स्वचिते नाथ
कृपया मे प्रकाशय ॥२॥ भैरव उवाच ॥ देवदानवगंधर्वपू
जितेश्राणावल्लभे ॥ त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं श्रूयतां परं ॥३॥

घोक्षं वै
र्त कथ्याति

सर्वविद्यामयं देवि सर्वमन्त्रमयं ध्रुवं ॥ सर्वरक्षाकरं सर्वसिद्धि
विद्याऽदायकं ॥४॥ वेदव्यासोपि यद्धृत्वा सर्वज्ञः पठनाद्यतः ॥
यद्धृत्वा पठनादीशस्त्रोलोक्यविजयीऽजयः ॥५॥ धनाधिपः कु
वेरोपि देवाधीशाम्रचीपतिः ॥ पठनाद्धारणात्तस्य यतः सर्वे
दिगीश्वराः ॥६॥ सर्वैश्वर्ययुताः सन्तः सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः ॥ य
स्य प्रसादादीशोहं भैरवाणां सुरेश्वरि ॥७॥ क्रोधाधिपो महा
भीमो देवेशोऽत्र स्थितप्रभः ॥ न दद्यात्परशिष्येभ्यो दद्याच्छिष्ये
भ्य एव वा ॥८॥ अन्यभक्तेभ्योपि पुत्रेभ्यो दत्वा मृत्युमवाप्नुयात् ॥
त्रैलोक्यमोहनस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः ॥९॥ छन्दो विराट्
देवता च साग्रेताराप्रकीर्तिता ॥ चतुर्वर्गेषु विद्यानां विनियो

ता·क
२५

गः प्रकीर्त्तितः॥ ॐ ह्रीं स्त्रीं मे शिरः पातु हूं फट् पातु ललाटं ह्रैं॥
सार्द्धपंचाक्षरी तारा पाया श्रेत्रयुगं मम॥ १॥ ॐ ह्रीं स्त्रीं हूं श्रो
ती पाया श्रमः पातु च नासिकां॥ तारा षडक्षरी पायाद्वदनं
ष्ठऽम्रुषरा॥ २॥ ह्रीं स्त्रीं हूं फट् वदनं जिह्वां पायान्महेश्व
री॥ ह्रीं स्त्रीं हूं गलं पातु सापि नीलसरस्वती॥ ३॥ स्त्रीं स्कंधौ
पातु नियतं तारैकाक्षररूपिणी॥ हूं घटं मे सदा पातु बीजै
काक्षररूपिणी॥ ४॥ ऐं ह्रीं स्त्रीं हूं च फट् पायात् श्रीतारा मे
भुजद्वयं॥ हूं ह्रीं स्त्रीं हूं च फट् पायात् श्रीतारा मे स्तनद्वयं॥ ५॥
श्रीं ह्रीं स्त्रीं हूं च फट् पायात् श्रीतारा हृदयं मम॥ हूं ह्रीं स्त्रीं हूं
च फट् बीजं तारा पृष्ठं सदावतु॥ स्त्रीं ह्रीं स्त्रीं हूं च फट् पायात्पा

श्री
२५

श्रीं कामस्वरूपिणी॥ ॐ ह्रीं स्त्रीं हूं नमः पायात्कुब्जी महाष
ड्डहारी॥७॥ ऐं सौं ॐ ऐं क्लीं फट् स्वाहा कटिदेश्मो सदावतु॥
रुपष्ठाम्हरी महाविद्यासाम्हा व्रह्मस्वरूपिणी॥८॥ ख्फ्रें हो
ॐ ऐं श्रीं ह्रीं साग्रुह्यदेश्मो सदावतु॥ सह्मासरी बोग्रताराम्र
लविद्यास्वरूपिणी॥९॥ ॐ ह्रीं तां हूं नमस्ताराये सकलप
हततः॥ डुस्तरं तारय्य पदं तारावज्रतावहृद्य॥ स्वाहेति वमहा
विद्याजाउनी सर्वदावतु॥ ऐं सौं ॐ ऐं क्लीं फट् स्वाहा जंघे
पातु पराम्बिका॥११॥ ॐ ह्रीं स्त्रीं हूं वफट् तारा हंसा घेता न
वाहरी॥ महोग्रतारा पादौ मे नित्यं पातु महेश्वरी॥१२॥ ऐं
ह्रीं श्रीं हसौः सहौ वदवद वाग्वादिनीतिवा॥ कामबीजगेयं

ता॰क॰
२६

ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौः स्हौः वदवद वाग्वादिनि ऐं ग्लौं ऐं क्लीं ऐं क्लीं नीलसरस्वति ऐं ऐं ऐं काहि कौं स्वाहा - ३।

नीलसरस्वती स्वरूपश्लोकाः ॥४॥ ऐं ऐं ऐं काहि कुलं रीं स्वाहेति
व पार्वती ॥ वक्त्रस्य स्त्राक्षिपिमयी पातु नाराखिलेवपुः ॥५॥ ह्रो
क्रों वामाक्षिपुकूट श्रीसरस्वत्यनलप्रिया ॥ कूर्चं चैता पातु यो
र्व मूलविद्या दक्षासरी ॥६॥ तारो माया वधूः कूर्चं कालिकास
कला ततः ॥ उग्रतारे भगः कामः परा लक्ष्मीस्त्रिवाङ्क्रोधो ॥७॥ सा
महाषोडशी प्रोक्ता तारादेव्या मयानघ ॥ विधिवक्त्रहस्ताद्स्य
मस्तुः हस्तु पर्यन्त यैता ॥८॥ एषा विद्या मया ते प्रातं त्रोदिया
मलेडुखा ॥ सा प्रतं कथितं तुभ्यं कवचागतया प्रिये ॥ इति ते क
थितं देवि दुर्लभं गुह्यतरं प्रिये ॥ त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं मं
त्रविग्रहं ॥ ब्रह्मविद्यामयं भद्रे केवलं ब्रह्मरूपिता ॥ मंत्राव

ॐ ह्रीं स्त्रीं हूं ग्लौं क्लीं ॐ ग्नतारे ऐं स्त्रीं ह्रीं श्रीं हूं क्रौं

श्री
२६

वास्प

ग्रामएवैतत्कवचं मन्त्ररूपोदितं ॥ ४१ ॥ य इदं मम भक्तो विधिव
त्कवचं प्रपठेद्यदि ॥ त्रिसकृद्वा यथाज्ञानं भैरवस्तेन साक्षा
द्भवेत् ॥ ४२ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः कुलकोटिसमुद्धरेत् ॥ यः
स्यात्सर्वविद्याप्रहारिका रिजपादितु ॥ ४३ ॥ शतमष्टोत्त
रं जप्त्वा पुरश्चर्याविधिः स्मृतः ॥ शतमष्टोत्तरं जप्त्वा भवेद्
सिद्धिर्देहः ॥ ४४ ॥ त्रैलोक्यविवरे श्रीरोगराजानां यथा प्र
हः ॥ गद्यपद्यमयी वाणी भवेत् गंगाप्रवाहवत् ॥ पुष्पाञ्ज
ल्यष्टकं दत्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् ॥ पंचवर्षसहस्राणां पू
जायाः फलमाप्नुयात् ॥ ४६ ॥ भूर्जे विलिख्य गुटिकां स्वर्णस्था
धारयेद्यदि ॥ पुरुषो दक्षिणे वाहौ योषिद्वामभुजे तथा ॥ ४७ ॥

वकुभग्रवती नारीउत्पसो धनपुत्रवान्॥ सर्वसिद्धीश्वरोभू
त्वा विहरेद्भैरवो यथा॥ स्नातजात्रं प्राप्पुण्यराशिः॥ ब्रह्मास्त्रो
घातिभैरवी॥ मात्यानिकुञ्जमान्येव भवेत् तेसुखदानिया॥
तस्य गेहाविरल्ल श्रीर्वाणी वक्रे वसेद्ध्रुवं॥ इदं कवचमज्ञात्वा
तारां यो भजते धमः॥ स्वल्पायुःनिर्धनो मूर्खो भवत्येव न सं
शयः॥ ४०॥ सत्ता साये प्रातभजन समये यातु ममत्र कृपा
तत्वं मातः सकलजन विद्रजानन्ते॥ त्वद्दृस्यासमानमन्यो
न पदिय्यादृग म्मो हन्ते [illegible] न दयाहृदेहदृकृलातसक
लामीह मयी तो॥ ४१॥ ॥ इति श्रीभैरवतंत्रे त्रैलोक्यवि
जयं नाम कवचं सम्पूर्णं॥ ऽथ लीत्यावकं ज्याल ज्वालामि

ह्रीं॰

भास्वच्छ्रितामक्ष्मसेंस्थोसाधुह्रोंसुखवीं ॥१॥ अवेंदुस्थपादेन
केठेनिपीड्यःस्थितोवामकेनांघ्रिणांपीड्यःमाना ॥ ॥ हृद
हृद्यैवमानोदरीमेघवर्णांसमस्तुंगपीनस्तनाभोगरम्या ॥
जवारावैरागपूर्णतांगिनेत्रालल्लैजिह्वयादंष्ट्रयुग्माभिभूतास्यां ॥२॥
ललद्वीपिचर्मावृतांगीस्थितास्याज्जटाजूटमध्येस्थितेन्दीव
राजी ॥ ॥ स्थिबोहेश भास्वत्त्रिपुंथगामि सर्पजटाजूटमध्येस्थि
तास्तोम्यमूर्ति ॥३॥ मितकेशावक्रारिरश्छिन्नेसम्यकेग
लौलोहितामानवामुंडमाला ॥ दधानवपवाशतातास्वट्वान
सखड्गयुग्धिंछिन्नमुंडावलिव्योमितांगी ॥४॥ महास्ट.क

समंसोकरापाद्यों सत्वस्फुरत्पाशिनाथास्येतौ महासि।
धृतेवामऋषिस्फुरस्फुरहस्तनीलस्फुरनीलपंकेरुहधार
यंतौ।। प्रकुरेसवऊश्येरघस्ताद्ध्यानंस्तताकर्ष्यैको
वामपार्श्वेकिपालोनागवार्त्तेसेसारजाआतिष्ठरां
स्फुरखेर्टकाषायास्वऊयेतौ।। ह्रीं।। विचित्रोस्थिमालां
करालेकेपालेलेलाटेचपंशोन्वितेधारस्येतौ।। घूना
भाहिवधेजटाजूटमुसौर्णभारागरागोभासखंडलौ
वा।। स्फुरस्फुरमरोचिमहाकायनागस्फुरश्चासकेयूर

द्धवर्णाभनागोद्धसत्कंकणो नस्फुरन्नीलसत्क्षेत नागाभिरामो ॥ २

शोभाभिरामो ॥ शरीरे रा दुर्वादलश्यामलौमैः कृते वा रूप्यज्ञोप
वीते दधानो ॥ ८ ॥ दधानो वक्रं दामनागेन सम्यक् कृते वा रुका
ष्ठ यस्त्रं पवित्रं ॥ महापाद लाभेन नागेन वत्तौ विभूषो वपोद
द्ध येसं दधानं ॥ विरंचितया मीदशी वा रुरूपामये याम दीर्घा
म पा संसारं ॥ कुरंगेशिखामौलिप्रभा रंजितोद्भिन्नतामेषदो
सं पदाभीष्टदात्री ॥ १० ॥ यदीयप्रसादादिदं विघ्नजातं जनःश्रा
द्धया नोदते सम्यगेव ॥ स देवस्तवं यः पठेदेकचित्तो हि सायं स्तस्य
न्तौ क्रो भवेत्तत्र नूनं ॥ न दारिद्र्यपापं वने रोदुर्मतिः स्याद्ध्येमेनापि ग्रे २
मोहे तथा धर्मकामो ॥ १२ ॥ इति श्रीगंधर्वतंत्रे उग्रतारास्तवः ॥
ॐ जयजयजगज्जननि निजजन्यमानजननि जनावननवतित्रि

राज्ञित सृष्टिस्थितिप्रलयकलाकलापिनी सकलकलुषजल
प्रतिकूलिनी प्रेतहृदयसमर्पितपादघोरतरस्फुटतरावकटाट्ट
हासिनी परमपदब्रह्मसंविन्मितसंमतप्रणतजनप्रतिपादित
प्रणातितते परमात्मजीवात्मगते परमेऽस्मदाद्यनेकप्रकटसं
कटहरणातत्परे स्वीकृतकर्त्रीखड्गखर्परेन्दीवरकरे सश्वद्वर्द्ध
मानकूर्च्चबीजोत्पन्नतनो तारे रिणासंतोषकारिणि तदपारसं
सारसागरोत्तारणतरणीकृतचरणारविन्दे यढं हारूढं हारक
ङ्कं ये बे ये खर्वगर्वे खर्वापर्वगे खर्वमूर्त्ते सत्कोऽवेयसंवोहित
स्फुटजटाजूटतटे विघ्नकट एकजटे उग्रउत्कटजै विष्टपिकजन
जाड्योत्पाटके रक्तपालमालिकें विके महामाये नीलकाये

नीलसरस्वति महोग्रतारे त्राहि मां सर्वतः त्रासादितनमोनम
स्ते॥ इति श्रीमत्स्यसूक्ते एकजटोपनिषत्स्तोत्रं॥ शून्यागारे
श्मशाने यदि जपति जडस्त्वेकलिंगे तडागे गंगागर्भे गिरौ वाप्य
विरमलमतिः सर्वदा भक्तियुक्तो॥ विद्या श्री नीलवर्णा भुवन
जनपतिः सर्वशास्त्रार्थवेत्ता देहान्ते योगमुख्यः परमसुखप
दं प्राप्य निर्वाणमेति॥१॥ पीठे वा नानागारे रम्ये वास्तव्येनाद्वि
जन्मना॥ शाकेग्निवसुकालाब्दः मासे पौषे तु शोभने॥ पक्षे
तु शुक्ले द्वितीयायां श्रीकाले समाश्रिके॥२॥ शुभमस्तु॥ न तारं
सदृशो देव न तारं सदृशो मनुः॥ न यन्त्रसदृशी पूजा न नरः स
दृशो बलिः॥ श्रीतारिणीचरणारविंदे समर्प्यपत्रं॥ शुभं

गकृतनारु [illegible] यज्ञोदग्रीतं [illegible] ॥ दधानाथे [illegible]
तस्यकृहत
शोभाभिरामो ॥ श्रीरैतार्द्वर्दाहलवपामलौ [illegible] सुवं
वारुकाटयल्रजे पवित्रौ ॥ दो ॥ मरापाटलो मेन

रुमसान

१८ ख ॥ नामसि [illegible]

वस्तोभिमानादपमानतश्चेद्विधीयतेपेक्षतारकवेरंग ॥ हेलाहतांनेकना [illegible]
शूलोहरीन्द्रकोशविकाशितहानिः ॥

४२४२

॥ ॥ द्वादिनपिण्डदानविधिः ॥ ॥

श्री ५ को सरकार

नं.१८

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥अथदशाहदिनपिण्डदानविधिः ॥ ॥असगोत्रः सगोत्रो वा यदि स्त्री यदि वा पु
मान् ॥ प्रथमेहनि यो दद्यात्स दशाहं समापयेत् ॥ अथ कर्त्ता जलाशयसमीपे शुचौ देशे गाढभूमिं प
रिकल्प्य पिण्डस्थानादेशान्यां पिण्डपाकस्थानं कुर्यात् ॥ अन्यावोह्यपि पृथक्पाकेन कार्यः ॥ दक्षि
णप्रवाहे कैवर्त्यादिः कार्यो ॥ अथ अपसव्येन स्नानानन्तरमुदकदानम्· तत्रार्द्रवासाँचम्य· कृतोप
रिस्थापितपाषाणोह्रस्नातापसव्यो दक्षिणाभिमुखः कुशहस्तः कुशतिलजलान्यादाय· अद्यामुकगो
त्रामुकप्रेत एषतिलतोयाञ्जलिस्ते मया दीयते तेनवोपतिष्ठताम्· इतिवाक्येन· एकस्मिन्नेव पाषा
णोपरि दशाहदिनपर्यन्तं दद्यात्· पाषाणाधिपर्यवोनकर्त्तव्यः · स्त्रीप्रेतायांतु· अद्येहामुकगोत्रे ऽ
मुकप्रेते एषतिलतोयाञ्जलिस्ते मयादीयते तेनवोपतिष्ठताम्· इतिवाक्येन· ॥ ॥अथप्रथमपिण्ड
दानप्रयोगः ॥ दीपं प्रज्वाल्य· कर्त्ता कुशहस्तः सोत्तरीय आचम्य कृतापसव्यो दक्षिणाभिमुखः
पातितवामजानुर्वेदिकायां दक्षिणाग्रान्कुशानास्तीर्य· कुशतिलजलान्यादाय· अद्यामुक
गोत्रामुकप्रेत पिण्डस्थाने ऽदमवनेजनन्ते मया दीयते तेनओपतिष्ठताम्· इत्यास्तरणकुशोप
रिपितृतीर्थेनावनेजनं दद्यात्· स्त्रीप्रेतायांतु· अद्येहामुकगोत्रे ऽमुकप्रेते पिण्डस्थाने ऽ

श्रा

दमवनेजनं तेमयादीयतेतवोपतिष्ठताम्· इतिवाक्येनदद्यात्· ततस्तिलघृतयुतंपिण्डं कृत्वाति
लजलसहितमादाय· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेत एषशिरःपूरकप्रथमपिण्डस्तेमयादीयतेतवो
पतिष्ठताम्· स्त्रीप्रेतायांतु· अद्यामुकगोत्रेऽमुकप्रेते एषशिरःपूरकप्रथमपिण्डस्तेमयादीयते
तवोपतिष्ठताम्· प्रत्यवनेजनस्थानोपरिपिण्डंदद्यात्· ततः· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेत इदंपि
ण्डप्रत्यवनेजनं तेमयादीयतेतवोपतिष्ठताम्· स्त्रीप्रेतायांतु· अद्यामुकगोत्रेऽमुकप्रेते इदं॰
पिण्डोपरिप्रत्यवनेजनंदद्यात्· ततः प्रेतमुद्दिश्य तूष्णीमेवोशीरचन्दनोर्णासूत्रभृङ्गरा
जपत्रपूगीफलपुष्पाक्षतैः पिण्डमभ्यर्च्य कुशादिकमादाय· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेत एता
निपिण्डस्योशीरचन्दनोर्णासूत्रभृङ्गराजपत्रपूगीफलपुष्पाक्षतधूपदीपनैवेद्यानिते
मयादीयन्तेतवोपतिष्ठन्ताम्· स्त्रीप्रेतायांतु· अद्यामुकगोत्रेऽमुकप्रेते एतानि॰ इत्युक्त्वा ततः·
अथाञ्जलिदानम्· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेत एष तिलतोयाञ्जलिस्तेमयादीयतेतवोपतिष्ठ
ताम्· स्त्रीप्रेतायांतु· अद्यामुकगोत्रेऽमुकप्रेते एष॰ इत्येकंतिलतोयाञ्जलिंपिण्डोपरिदद्या
त्· अथपुटपात्रम्· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेत इदंसतिलतोयपूर्णपुटपात्रंतेमयादीयतेत

स्त्रीपक्षेतु· दद्यासि   स्त्रीपक्षेतु· पातयासि

णोपतिष्ठताम्· स्त्रीप्रेतायांतु· अद्यामुकगोत्रेऽमुकप्रेतेऽदं०ऽस्यैकं सतिलतोयपूर्णघटपात्रं दद्या
त्· तत्रस्त्रिकाष्ठिकयोः घटपात्रमहवेनीरं क्षीरं चा ददाय· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेतऽस्त्रिकाष्ठि
कास्थितनीरक्षीरयुतघटपात्रं तेमयादीयते तवोपतिष्ठताम्· स्त्रीप्रेतायांतु· अद्यामुकगो
त्रेऽमुकप्रेतेस्मै०ऽमुत्सृजेत्· प्रार्थना· श्मशानानलदग्धोसि परित्यक्तोसि बान्धवैः· इ
दं नीरमिदं क्षीरमत्र स्नाहि ऽदं पिबऽति पठेत्· ततः सतिलकुशीतलजलपूर्णघटं कृत्वा· अ
द्यामुकगोत्र अमुकप्रेत एष सतिलकुशीतलजलोपेतो घटस्ते मयादीयते तवोपतिष्ठताम्·
स्त्रीप्रेतायांतु· अद्यामुकगोत्रेऽमुकप्रेते एष०ऽमुष्यै कुशीतलजलोपेतः सर्वोपस्करसं
स्त्रीपक्षेतु· प्रेताये युतः· एष घटो मयादत्तः प्रेतायमुपतिष्ठताम्· अनादिनिधनो देवः शंखचक्रगदाधर·
अक्षय्य पुण्डरीकाक्ष प्रेतमोक्षप्रदो भव॥ अथ दक्षिणा· सद्येन· कुशतिलजलसहितं लो
हमादाय· अद्यामुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य कृतैतच्छिद्रः पूरकप्रथमपिण्डदानप्रतिष्ठार्थ
मिदं लोहं पलपरिमितं यमदैवतं दक्षिणात्वेन दातुमहमुत्सृजे॥ तत्सर्वं जले क्षिपेत्॥
इति प्रथमदिनकृत्यम्· ॥अथ द्वितीयादिनकृत्यम्· ॥पूर्वदिनकृतदेशं गत्वा सर्वं पूर्ववदि

२

धाय· शिरोघस्त्, ·कर्णाक्षिनासिकापूरको द्वितीयः पिण्डः ·द्वे अञ्जली ·द्वे सजलपुटपात्रे· तृतीयादि
ने· गलांसभुजवक्षपूरकस्तृतीयः पिण्डः ·त्रयो ऽञ्जलयः ·त्रीणिपुटपात्राणि। चतुर्थदिने नाभिलि
ङ्ग गुदपूरकश्चतुर्थः पिण्डः ·चत्वारस्तिलतोयाञ्जलयः ·चत्वारि पुटपात्राणि· पंचमदिने· जा
नुजंघापादपूरकः पञ्चम पिण्डः ·पंचतिलतोयाञ्जलयः ·पंचपुटपात्राणि· षष्ठदिने सर्वम
र्मपूरकः षष्ठः पिण्डः ·षट्तिलतोयाञ्जलयः ·षट्पुटपात्राणि ·सप्तमदिने· सर्वनाडिपूरकः
सप्तमपिण्डः ·सप्ततिलतोयाञ्जलयः ·सप्तपुटपात्राणि· अष्टमदिने· दन्तलोमादिपूरकोऽष्ट
मः पिण्डः ·अष्टौ तिलतोयाञ्जलयः ·अष्टौ पुटपात्राणि· नवमदिने· वीर्यपूरको नवम
पिण्डः ·नवतिलतोयाञ्जलयः ·नवपुटपात्राणि· नवमदिने वाससां प्रक्षालनाय दानम्·
कर्तुर्दशमदिने वा· दशमदिने· पूर्णतातृप्ताक्षुद्विपर्ययहेतुको दशमपिण्डः ·दशतिल
तोयाञ्जलयः ·दशपुटपात्राणि· प्रथमदिनमारभ्य दशाहदिनपर्यन्तं वस्त्रं नो व्यन्यस्रो
ने कर्तव्यः ·स्वगिलभेदने सुवर्णरजताभ्यां· मृण्मयपाकभाण्डानां त्यागः ·ततः पुत्रा
णां यथा चारमन्येषामपि प्रेतकनीयसां सपिण्डानां नखलोमानि वापयित्वा तिलतै

श्री प्रेतादकुम्भ

लेनांऽस्थिसंचयं पञ्चत्वे नशिरःश्रोन्मृ अयत्नात्वा प्रेतस्य पृष्ठवासांसि आश्रितेभ्यो दद्यात्. आचम्य. वासो प्रेतमहतं नवप्राणनं वा अहतम प्रेतोपरि धाय. गोहिरण्य तोरो वनदधिहव्यां गोमृत्तिकादेर्यथालाभं स्पर्शं कृत्वा ब्राह्मणो जलं क्षत्रियो वाहनायुधम्. वैश्यः प्रतोदप्रग्रहौ शूद्रो यष्टिं संस्पृश्य ब्राह्मणानां स्वस्ति वाचयित्वा सर्वेन त्रैवर्ण ओरत्न. अग्निनिर्दिने ब्राह्मणानां पंचगव्यप्राशनमिति ॥ स्थिरत्वार्थेन पिण्डेन प्रेतस्य पञ्चतसदा ॥ द्वितीयेन तु कर्णाक्षिनासिकान्तं समासतः ॥१॥ गलांशभुजवक्षांसि तृतीयेन तथा क्रमात् ॥ चतुर्थेन तु पिण्डेन नाभिलिंगगुदानि च ॥२॥ जानुजंघे तथा पादौ पंचमेन विधीयते ॥ सर्वमर्माणि षष्ठेन सप्तमेन तु नाडयः ॥३॥ दन्तलोमाद्यष्टमेन वीर्यं तु नवमेन च ॥ दशमेन तु पूर्णत्वं तृप्तता क्षुद्विपर्ययः ॥४॥ पिण्डस्तु पंचपंचाशत्तोयस्याञ्जलयः क्रमात् ॥ तावन्ति तोयपात्राणि संपूर्णानि तिलैः सह ॥५॥ इति ॥ ॥ दशाहदिनपर्यन्तो पिप्पलादिवृक्षे जलपूर्णघटं कृत्वाऽधश्छिद्रं शिक्ये धारयेत् ॥ अपसव्येन. कुशतिलजलान्यादाय. अद्यामुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य पापगणन्पक्षज श्रमविनाशनार्थमिदमाकाशगाधिकरणीकमघादि

स्त्रीप्रेतायान्तु· अद्यामुकगोत्राया अमुकप्रेतायाः पा मन्त्रा नय०

दशादिनं यावत्तेमयादीयते तवोपतिष्ठताम्· ऽस्तुत्सृजेत्· ॥ अथ सायङ्काले दीपदानविधिः ॥ ॥ सायंकाले गोमयोपलिप्तत्रिकाष्ठिकोपरि दीपपानीयंपुष्पं च स्थाप्य यावद्दशो चाल्ते दद्यात्· तत्र वाक्यं। अपसव्येन कुशतिलजलान्यादाय· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेतन एष दीपस्तेमयादीयते तवोपतिष्ठताम्· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेतन इदं पानीयं ते तवोपतिष्ठताम्· अद्यामुकगोत्रामुकप्रेतन इदं पुष्पं ते मयादीयते तवोपतिष्ठताम्· स्त्रीप्रेतायान्तु· अद्यामुकगोत्रे ऽमुकप्रेते एष दीप० अद्यामुकगोत्रे ऽमुकप्रेते इदं पानीयं० अद्यामुकगोत्रे ऽमुकप्रेते इदं पुष्पं० ऽस्तुत्सृजेत्· अनेनपञ्चप· इदं पिब· इदं परिधेहि· ॥ अथ कर्णशयनस्थलसमीपे जलपूर्णघटोपरितिलतैलेन वा दशाहपर्यन्तमहर्निशं दीपं प्रज्वालयेत् ॥ तत्र वाक्यं· दक्षिणाभिमुखोपसव्येन कुशतिलजलान्यादाय· अद्यामुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य यमदुर्गमार्गमहाघोरान्धतमसः सन्तरणार्थं मयादिदशादिनं यावत् घटोपरिस्थ एष दीपस्ते मयादीयते तवोपतिष्ठताम्· स्त्रीप्रेतायान्तु· अद्यामुकगोत्राया अमुकप्रेतायाः यमदुर्गमार्ग० ऽस्तुत्सृजेत्· ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

कर्णभोजनसमये काकवलिदानं ॥ पुटपात्रेन्नं निधाय· हस्ते जलं गृहीत्वा· इमं मन्त्रं पठेत्·

पूर्वं शवं स्नापयित्वा चन्दनपीतांवरादि परिधाप्य चितायां उदक्शिरसं प्रेतं निधाय · दत्तीकुंडनादिकं कृत्वा स्नात्वा च ३

काकोसि यमदूतोसि गृहाण बलिमुत्तमम् ॥ यमद्वारपथे घोरे नमाप्त्या पितुमर्हसि ॥१॥ यमाय धर्मराजाय मृत्यवे चान्तकाय च ॥ दक्षिणान्दिशमाश्रित्य प्रेतान्ते बलिमाहर ॥२॥ इति शुभम् ॥ ॥ अथाग्निदानमंत्रः ॥ ॐ दक्षिणहस्तेन दीपं गृहीत्वा वामहस्तेन इन्धनसम्पुटं गृहीत्वा इमं मन्त्रं पठन् त्रिः प्रदक्षिणीकृत्यापसव्यं कृत्वा मुखे वह्निं क्षिपेत् · अनेन मंत्रेण · कृत्वा तु दुष्कृतं कर्म जानता वाप्यजानता ॥ मृत्युकालवशं प्राप्य नरं पंचत्वमागतं ॥१॥ धर्माधर्मसमायुक्तं लोभमोहसमावृतम् ॥ दहेयं सर्वगात्राणि दिव्यान् लोकान्स गच्छतु ॥२॥ अथार्द्धशरीरदग्धे होममंत्राः ॥ सघृतेन्धनसम्पुटं गृहीत्वा वह्नौ प्रक्षिपेत् · तन्मन्त्राः ॥ अस्मात्वमभिजातोसि त्वदयं जायतां पुनः ॥ असौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहा ज्वलति पावके ॥१॥ इति मंत्रेण सप्तधा पठन् प्रज्वेत्कोमाकृतिं दद्यात् ॥ ॥ ॥

अथ चितायां पिण्डदानविधिः ॥ दाहानन्तरं स्नानं कृत्वापसव्यो दक्षिणाभिमुखः षट्पिण्डान् दद्यात् · अथावनेजनं दद्यात् · अमुकगोत्रामुकप्रेत मृतस्थाने इदमवनेजनं ते मया दीयते तवोपतिष्ठताम् · स्त्रीप्रेतायां तु · अमुकगोत्रे ऽमुकप्रेते मृतस्थाने ० एवं · द्वारस्थाने · चत्वरे · विश्रामे · काष्ठचयनस्थाने · संचयनस्थाने · इति षट्स्थाने ऽवनेजनं दद्यात् · ततः सघृतदुग्धतैलमु

ष्टि मासादयावनेजनोपरि दद्यात्॥ अथामुकगोत्रामुकप्रेत मत्र स्थाने प्रथमपिण्डस्ते मया दीयते
तवोपतिष्ठताम्. श्रीप्रेतायास्तु. अथामुकगो२मुकप्रेतमृतस्थाने० ९ चं. द्वारस्थाने. चत्वरस्था
ने. विश्रामस्थाने. काष्ठचयनस्थाने. संचयनस्थाने. इति षट् अवनेजनस्थानेषु प्रत्ये
कषट्पिण्डान् दद्यात्. ॥ मृतस्थाने शवो नाम तेन नाम्ना प्रदीयते॥ तेन भूमिर्भवेत्तुष्टा तदधि
ष्ठात्र देवता॥१॥ द्वारदेशे भवेत्पान्थस्तेन नाम्ना प्रदीयते॥ तेन दत्तेन तुष्यन्ति गृहवास्त्वधिदेवताः॥२॥
चत्वरे खेचरो नाम तेन नाम्ना प्रदीयते॥ तेन तत्रोपघाताय भूतकोटिः पलायते॥३॥ विश्रामे भू
तसंज्ञोयं तेन नाम्ना प्रदीयते॥ पिशाचा राक्षसा यक्षा ये चान्ये दिग्निवासिनः॥४॥ तस्य होत
व्यदेहस्य नैवायोग्यत्वकारकाः॥ चितामोक्षप्रभृति प्रेतत्वमुपजायते॥५॥ चितायां साध
कं नाम वदन्त्येके खगेश्वर॥ केपितं प्रेतमेवाहुर्ये था कल्पविदस्तथा॥६॥ तदाहि तत्र तत्रापि
प्रेतनाम्ना प्रदीयते॥ इत्येवं पंचपिंडैर्हि शवस्याहुतियोग्यता॥७॥ अन्यथा चोपघाताय पूर्वोक्ता

४२३४ ~~ने. ५४~~

॥ ॥अथरेव्याकवच॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ यद्गुह्यं परमं लोके सर्वरक्षाकरं नृणाम्॥ यन्न कस्यचिदाख्यातं तन्मे ब्रूहि पितामह॥१॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ अस्ति गुह्यतमं विप्र सर्वभूतोपकारकम्॥ देव्यास्तु कवचं पुण्यं तच्छृणुष्व महामुने॥२॥ प्रथमं शैलपुत्री च द्वितीयं ब्रह्मचारिणी॥ तृतीयं चन्द्रघण्टेति कूष्माण्डेति चतुर्थकम्॥३॥ पंचमं स्कन्दमातेति षष्टं कात्यायनीति च॥ सप्तमं कालरात्री च महागौरीति चाष्टमम्॥४॥ नवमं सिद्धिदात्री च नवदुर्गा प्रकीर्तिताः॥ उक्तान्येतानि नामानि ब्रह्मणैव महात्मना॥५॥ अग्निना दह्यमानस्तु शत्रुमध्ये गतो

रणे॥ विषमेदुर्गमेचैवभयार्त्ताशरणंगता॥६॥ नतेषांजायतेकिंचिदशुभंरणशंक
टे॥ नापदंतस्यपश्यामिशोकदुःखभयंनहि॥७॥ यैस्तुभक्त्यास्मृतानूनंतेषांवृ
द्धिःप्रजायते॥ प्रेतसंस्थातुचामुण्डावाराहीमहिषासना॥८॥ ऐन्द्रीगजसमारूढा
वैष्णवीगरुडासना॥ माहेश्वरीवृषारूढाकौमारीशिखिवाहना॥९॥ लक्ष्मीपद्मा॰
सनादेवीपद्महस्ताहरिप्रिया॥ श्वेतरूपधरादेवीईश्वरीवृषवाहना॥१०॥ ब्राह्मीहंसस
मारूढासर्वाभरणभूषिता॥ नानाभरणशोभाढ्यानानारत्नोपशोभिताः॥११॥ दृश्यन्तेरथ
मारूढादेव्याःक्रोधसमाकुला॥ शंखंचक्रंगदांशक्तींहलंचमुसलायुधम्॥१२॥ खे

श्रीदेवी
॥२॥

टकं तोमरं चैवपरशुं पाशमेवच ॥ कुन्तायुधं त्रीशूलं चशारंगायुधमुत्तमम॥१३॥
दैत्यानांदेहनाशायभक्तानामभयायच ॥ धारयंत्यायुधानित्यंदेवानांचहिता
यवै॥१४॥ नमस्तेस्तुमहारौद्रेमहाघोरपराक्रमे ॥ महामायेमहोत्साहेमहाभय
विनाशिनी ॥ त्राहिमांदेविदुःप्रेक्षेशत्रूणांभयवर्द्धिनी ॥१५॥ प्राच्यांरक्षतुमामै
न्द्रीआग्नेयामग्नीदेवता ॥ दक्षिणेरक्षवाराही नैरित्यांखड्गधारिणी ॥१६॥ प्रती
च्यांवारुणीरक्षेद्वायव्यांमृगवाहिनी ॥ उदीच्यांरक्षकौमारी ऐशान्यांशूलधारि
णी॥१७॥ ऊर्ध्वंब्रह्माणिमेरक्षेदधस्ताद्वैष्णवीतथा ॥ एवंदशदिशोरक्षेच्चामु

कव
॥२॥

ण्डाशववाहना॥१८॥जयामेचाग्रतपातुविजयापातुपृष्टतः॥अजितावामपार्श्वे
तुदक्षिणेचापराजिता॥१९॥शिखामेद्योतिनीरक्षेदुमामूर्ध्निव्यवस्थिता॥माला
धरीललाटेचभ्रुवौरक्षेद्यशस्विनी॥२०॥त्रिणेत्राचभ्रुवोर्मध्येयमघंटाचनाशि
के॥शंखिनीचक्षुषोर्मध्येश्रोत्रयोर्द्वारवासिनी॥२१॥कपोलौकालिकारक्षेत्क
र्णमूलेतुशांकरी॥नाशिकायांसुगन्धायउत्तरोष्ठेचचर्चिका॥२२॥अधरे
चामृतकलाजिह्वायांचसरस्वती॥दन्तानरक्षतुकौमारीकंठमध्येतुचण्डिका
॥२३॥घण्टिकांचित्रघण्टाचमहामायाचतालुके॥कामाक्षीचिबुकंरक्षेद्वा

चंमेसर्वमङ्गला॥२४॥ग्रीवायांभद्रकालीचपृष्ठवंशेधनुर्धरी॥नीलग्रीवाबहिः
कण्ठेनलिकांनलकूवरी॥२५॥स्कन्धयोर्खड्गिनीरक्षेद्बाहुमेवज्रधारिणी॥ह
स्तयोर्दण्डिनीरक्षेदम्बिकाचाङ्गुलीस्तथा॥२६॥नखान्शूलेश्वरीरक्षेत्कुक्षौर
क्षेन्नलेश्वरी॥स्तनौरक्षेन्महादेवीमनःशोकविनाशिनी॥२७॥हृदयेललितादेवी
उदरेशूलधारिणी॥नाभौचकामिनीरक्षेद्गुह्यंगुह्येश्वरीतथा॥२८॥पूतनाकामि
नीमेढ्रंगुदेमहिषवाहिनी॥कट्यांभगवतीरक्षेज्जानुनीविंध्यवासिनी॥२९॥जं
घेमहावलारक्षेत्सर्वकामप्रदायिनी॥गुल्फयोर्नारसिंहीचपादपृष्ठेचतेजसी

॥३०॥ पादाङ्गुलीषु श्री रक्षेत् पादाधस्तलवासिनी ॥ दंष्ट्राकरालिनी रक्षेत्केशांश्चैवोर्द्ध्वकेशिनी ॥३१॥ रोमकूपेषु कौमारी त्वचं वागीश्वरी तथा ॥ रक्तमज्जावसामांसेन्वस्थिमध्येस्व पार्वती ॥३२॥ अंत्राणि कालरात्री च पित्तं च मुकुटेश्वरी ॥ पद्मावती पद्मकोशे कफे चूडामणिस्तथा ॥३३॥ ज्वालामुखी नखाज्वालामभेद्या सर्वसंधिषु ॥ शुक्रं ब्रह्माणि मे रक्षेच्छायां छत्रेश्वरी तथा ॥३४॥ अहंकारं मनो बुद्धिं रक्षमे धर्मधारिणी ॥ प्राणापानौ तथा व्यानौ उदानञ्च समानकं ॥३५॥ वज्रहस्ता च मे रक्षेत्प्राणां कल्याणशोभने ॥ रसे रूपे च गन्धे

च शब्दस्पर्शे च योगिनी ॥३६॥ सत्वं रजस्तमश्चैव रक्षेन्नारायणी सदा ॥ आयुर
क्षतु वाराही धर्मं रक्षतु वैष्णवी ॥३७॥ यशः कीर्तीं च लक्ष्मीश्च धनं विद्यां च चक्रि
णी ॥ गोत्रमिन्द्राणि मे रक्षेत्पशून्मे रक्ष चंडीके ॥३८॥ पुत्रान् रक्षेन्महालक्ष्मी भा
र्यां रक्षतु भैरवी ॥ पन्थानं सुपथा रक्षेन्मार्गं क्षेमकरी तथा ॥३९॥ राजद्वारे महाल
क्ष्मी विजया सर्वत स्थिता ॥ रक्षाहीनं तु यत्स्थानं वर्जितं कवचेन तु ॥४०॥ त
त्सर्वं रक्ष मे देवी जयन्ती पापनाशिनी ॥ पदमेकं न गच्छेत्तु यदिच्छेच्छुभमात्मनः
॥४१॥ कवचेनावृतो नित्यं यत्र यत्रैव गच्छति ॥ तत्र तत्रार्थलाभश्च विजयः

सर्वकामिकः॥४२॥यंयंचिन्तयतेकामंतंतंप्राप्नोतिनिश्चितम्॥ परमैश्वर्य
मतुलंप्राप्स्यतेभूतलेपुमान्॥४३॥निर्भयोजायतेमर्त्यः संग्रामेष्वपराजि
तः॥त्रैलोक्येतुभवेत्पूज्यः कवचेनावृतःपुमान्॥४४॥ इदंतुदेव्याःकवचं
देवानामपिदुर्लभम्॥यःपठेत्प्रयतोनित्यंत्रिसंध्यंश्रद्धयान्वितः॥४५॥
देवीकलाभवेत्तस्यत्रैलोक्येष्वपराजितः॥ जीवेद्वर्षशतंसाग्रमपमृत्यु
विवर्जितः॥४६॥नश्यन्तिव्याधयःसर्वेलूताविस्फोटकादयः॥ स्थावरं
जंगमंवापिकृत्रिमंचापियद्विषम्॥४७॥अभिचाराणिसर्वाणिमंत्रयं

श्रीदेवी
॥५॥

चाशिभूतले ॥ भूचराः खेचराश्चैव कुलजाश्चोपदेशिकाः ॥४८॥ सहजाकुल
जा मालाडाकिनी शाकिनी तथा ॥ अंतरीक्षेचरा घोरा डाकिन्यश्च महाब
लाः ॥४९॥ ग्रहभूतपिशाचाश्च यक्षगंधर्वराक्षसाः ॥ ब्रंह्मराक्षसवेतालाः कु
ष्माण्डभैरवादयः ॥५०॥ नश्यन्ति दर्शनात्तस्य कवचे हृदि संस्थिते ॥ मानो
न्नतिर्भवेद्राज्यं तेजोवृद्धिकरं परम् ॥५१॥ यशसा वर्द्धते सोपि कीर्तिमण्डित
भूतले ॥ जपेत्सप्तसतिं चण्डीं कृत्वा तु कवचं पुरा ॥५२॥ यावद्भू[illegible]ण्डलं ध
त्ते सशैलवनकाननम् ॥ यावत्तिष्ठति मेदिन्यां संततिः पुत्रपौत्रकीम् ॥

कव
॥५॥

श्रीदेवी
॥६॥

५३॥ देहान्तेपरमंस्थानंयत्सुरैरपिदुर्लभम॥ प्राप्नोतिपुरुषोनित्यंमहामाया
प्रसादतः॥५४॥ इतिश्रीहरिहरब्रंह्मविरचितंदेव्याकवचंसम्पूर्णम॥ ॥

कव
॥६॥

॥ इतिश्रीलकवच ॥

४२३५

~~बौ. पूक~~

इन्द्राक्षी स्तोत्रंम्

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि ... पुस्तकालय

इ॰स्तो॰ श्रीगणेशायनमः ॐअस्यश्रीइन्द्राक्षीस्तोत्रमंत्रस्यपुरन्दरऋषिरनुष्टुप्छन्दः श्रीइन्द्राक्षीदे
१ वतालक्ष्मीवीजंभुवनेश्वरीशक्तिर्माहेश्वरीकीलकमिंद्राक्षीप्रसादसिद्ध्यर्थेजपेविनियोगः शि
रसिपुरन्दरऋषयेनमः मुखेअनुष्टुप्छन्दसेनमः हृदिइन्द्राक्षीदेवतायेनमः गुह्येश्रींबी॰
जायनमः पादयोर्ह्रींशक्तयेनमः सर्वाङ्गेक्लींकीलकायनमः इतिऋष्यादिन्यासः अथक
रन्यासः ॐश्रीइन्द्राक्षीअङ्गुष्ठाभ्यान्नमः ॐह्रींमहालक्ष्मीतर्जनीभ्यान्नमः ॐक्लींमाहे
श्वरीमध्यमाभ्यान्नमः ॐश्रींअम्बुजाक्षीअनामिकाभ्यान्नमः ॐह्रींकात्यायनीकनिष्ठि॰
काभ्यान्नमः ॐक्लींमाहेश्वरीकरतलकरपृष्ठाभ्यान्नमः इतिकरन्यासः अथाङ्ग राम:
न्यासः ॐश्रींइन्द्राक्षीहृदयायनमः ॐह्रींमहालक्ष्मीशिरसेस्वाहा ॐक्लींमाहेश्वरीशि॰ १
खायैवौषट् ॐश्रींअम्बुजाक्षीकवचायहुं ॐह्रींकात्यायनीनेत्रत्रयायवौषट् ॐक्लींको

मारीअस्त्रायफट्   इतिहृदयादिन्यासः   अथदिग्बंधनम्   ब्राह्मीमेपूर्वतःपातुमा
हेश्वर्य्यग्निकोणके   कौमारीयाम्यदिक्पातुनैरृत्यांवैष्णवीतथा   वाराहीपश्चिमेपातुना
रसिंहीचवायवीम्   उदीच्यांकालरात्रीचईशान्यानुसरस्वती   भैरवीचोर्द्धतःपायादधस्ता
द्विन्ध्यवासिनी   अथध्यानम्   इन्द्राक्षींद्विभुजांदेवींनानालङ्काराभूषिताम्   प्रसन्न
वदनांध्यायेत्पीनवस्त्रद्वयान्विताम्   वामहस्तेवज्रधरांदक्षिणेचवरप्रदाम्   प्रसन्नव
दनाम्भोजामप्सरोगणसेविताम्   देवींसुसौम्यवदनांपाशाङ्कुशवरप्रदाम्   त्रैलोक्य
मोहिनींदुर्गामिन्द्राणीनामकीर्त्तितां   एवंध्यात्वाततोदेवींवाञ्छितार्थस्यसिद्धये   पूजनी
याप्रयत्नेनस्तोत्रपाठपुरस्सरम्   इन्द्रउवाच   इन्द्राक्षीनामसादेवीदैवतैःसमुदाहृ
ता   गौरीशाकंभरीदेवीदुर्गानाम्नीतिविश्रुता १ कात्यायनीमहाकालीचन्द्रघण्टाम

२·स्तो· ह्रातपा सावित्रीसाचगायत्रीब्रह्माणीब्रह्मवादिनी २ नारायणीभद्रकालीरुद्राणीकृ
२ ष्णपिंगला अग्निज्वालारौद्रमुखीकालरात्रीतपस्विनी ३ मेघस्वनासहस्राक्षीविकटां
गीजलोदरी महोदरीमुक्तकेशीघोररूपामहाबला ४ अजिताभद्रदानन्तारोगहर्त्रीशिव
प्रिया शिवदूतीकरालाक्षीप्रत्यक्षपरमेश्वरी ५ इन्द्राक्षीचेन्द्ररूपाचइन्द्रशक्तिपराय
णा सदासंमोहिनीदेवीसुन्दरीभुवनेश्वरी ६ वाराहीनारसिंहीचभीमाभैरवनादिनी
श्रुतिःस्मृतिर्धृतिर्मेधाविद्यालक्ष्मीसरस्वती ७ अनन्ताविजयापूर्णामानस्तोकापराजि
ता भवानीपार्वतीदुर्गाहैमवत्यम्बिकाशिवा ८ एतैर्नामपदैर्दिव्यैस्तुताशक्रेणधीम
ता ज्वरमृत्युभयंघोरंहरन्तिज्वरनाशिनी ९ चौरव्याघ्रभयंनत्रमनसापिनचिन्तयेत् राम:
आयुरारोग्यमैश्वर्यंज्ञानंवित्तंयशोबलम् १० त्रिसंध्यंयःपठेन्मर्त्योलभतेनात्रसंशयः २

इं·स्तो· शतमावर्त्तयेद्यस्तुमुच्यतेव्याधिबन्धनात् ११ आवर्त्तयेत्सहस्रन्तुलभतेवाञ्छितंफलम्
३ श्री राजानंव[illegible]माप्नोतिषण्मासान्नात्रसंशयः १२ अष्टम्याञ्चचतुर्द्दश्यामिदंस्तोत्रंपठेन्नरः पठ
नस्तस्यनश्यन्तिविघ्नसंघातकारकाः १३ रक्तवस्त्रैश्चपुष्पैश्चरक्तचन्दनचर्च्चितैः धूपैर्दीपैश्च
नैवेद्यैःप्रसन्नाभवतिध्रुवम् १४ प्रातरुत्थायपठनात्षण्मासात्सिद्धिमेतिनरः सन्ध्यासुपा
स्थित्यसर्वकामार्थसिद्धये १५ नाभिमात्रजलेस्थित्वासहस्रपरिसंख्यया जपेत्स्तोत्रमिदं
मन्त्रंवाचासिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् १६ कारागृहेयदाबद्धोमध्यरात्रेतदाजपेत् पठेन्मासत्रये
णैवमुच्यतेनात्रसंशयः ७ अनेनविधिनाभक्त्यामंत्रसिद्धिप्रजायते सन्तुष्टाचभवेद्दे रामः
वीप्रत्यक्षंसंप्रजायते १८ इतिश्रीइन्द्राक्षीस्तोत्रंसंपूर्णम् अथमूलमंत्रः ३
ॐ ह्रींश्रींइन्द्राक्षीह्रींश्रींऐंस्वाहा शुभम्

४२३६ ~~नं ५५७~~

रुद्रषडङ्गस्तुतिविधानम्

श्रीः ॥ रत्नैः कल्पितमासनं हिमजलैः स्नानंच दिव्याम्बरं नानारत्नविभूषितं मृगमदामोदांकितं चन्दनं ॥
जातीचंपकबिल्वपत्ररचितं पुष्पंच धूपं तथा दीपं देव दयानिधे पशुपते हृत्कल्पितं गृह्यतां ॥१॥ सौ
वर्णे मणिखंड रत्नैरचिते पात्रे घृतं पायसं भक्ष्यं पंचविधं पयोदधियुतं रम्भाफलं पानसम् ॥ शा
कानामयुतं जलं रुचिकरं कर्पूरखंडोज्वलं ताम्बूलं मनसा मया विरचितं भक्त्या प्रभो स्वीकुरु ॥२॥
छत्रं चामरयोर्युगं व्यजनकं चादर्श ॥ रुद्रपूजा ॥ कं निर्मलं वीणाभेरिमृदङ्गकाहलकला गीतं च
नृत्यं तथा ॥ साष्टांगं प्रणतिस्तुतिर्बहुविधा चैतत्समस्तं मया संकल्पेन समर्पितं तव विभो पूजां
गृहाण प्रभो ॥३॥ आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणाः शरीरं गृहं पूजा ते विषयोपभोगर
चना निद्रा समाधिस्थितिः ॥ संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो यद्यत्कर्म करो
मि तत्तदखिलं शंभो तवाराधनम् ॥४॥ करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा श्रवणनयनजं वा मान
सं वापराधम् ॥ विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेव शंभो ॥ ॥ शुभम् ॥ ॥

ष·सू·
१

श्रीगणेशायनमः अथषडङ्ग·सूक्तं सहस्तोमाऋचंज्ञात्वा गायत्रीत्रिष्टुभंजपेत् ज्ञात्वागणे
शात्वंजपेत्पुरुषसूक्तकं १ ईशसूक्तंजनोज्ञात्वास्वरसूक्तंपुनर्जपेत् नमस्तेघोऽश्वंज्ञात्वान्यासं
कुर्याद्विधानतः २ षट्पृक्षीनीलसूक्तंचपुनर्योऽष्टाऋक्कृपेत् ॐयतेह्येनमस्मेनत्वंविह्वयमेव
च ३ मीढुष्टमंचचत्वारिवयंसोमाष्टकंजपेत् विश्वतश्चक्षुऋक्कृत्वावाजश्चमेहृदयंततः
४ ऽअग्नाविष्णूद्वयंज्ञात्वाईमामेचैवमंजपेत् यतोयतऋचंज्ञात्वाजपेद्विश्वानिदेवच ५ नम
स्तेह्रेचऋक्कृत्वापयःपृथिव्यामयिसप्तिच विष्णोरराटकंचैवततोग्निर्देवतापुनः ६ द्यौः
शान्तिश्चततोज्ञात्वास्वर्वोमित्रस्यानिच ऋचंवाचंत्रयंज्ञात्वाअपाम्केनेद्वयंजपेत् ७
ईमारुद्राद्वियोऽस्त्वांरूपायेनसंजपेत् तच्चक्षुरितिऋक्कृत्वात्वस्मिनश्चापिसंजपेत्

रामः
१

८ मनोजूतिर्कैचंत्र स्वाननो रुद्रस्य गायत्री एकादशमहारुद्रैरतिरुद्रईजीरितः नवहोमसंख्या
रुद्रसंख्याहोमे प्रतिमन्त्रक्रमेण होमः ॥१२१॥ मुख्य पक्षः दशांशहोमः कनिष्ठपक्षः शतां
शहोमः एवं महारुद्रेतिरुद्रेपि मन्तव्ये आहुतिसंख्यामाह रुद्रसंख्याफलं देवि पृच्छसि यग
होमम एकादश्यादिपारायणं यथावत्कथयामि ते १ संकल्पपूर्वं संपूज्य न्यासांके शुभमन्त्रमाकृ
ते· स्नात्वा पंचामृतेनैव ध्यानपूर्वं शिवं जपेत् २ बालग्रहोपशान्त्यर्थमेकावृत्तिं तु कारयेत्. उ
पसर्गोपशान्त्यर्थं त्रिरावृत्तिं पठेन्नरः ३ ग्रहोपशान्त्यै कर्तव्यं पंचावृत्तिं वरानने महाभये समुत्
पन्ने सप्तावृत्तिं तु धारयेत् ४ नवावृत्त्यैच्छांतिर्वाजपेयफलं लभेत् राजवश्यविभूत्यै च रु
द्रावृत्तिं तु धारयेत् ५ रुद्रैस्त्रिभिः कामसिद्धिर्वैरिहानिश्च जायते रुद्रैः पंचभिः शत्रूंश्च वशनया

स्त्रीवश्यमाप्नुयात् ६ रुद्रैः सप्तभिः सौख्यं स्याच्छ्रीयमाप्नोति मानवः नवरुद्रैः पुत्रपौत्रधन
धान्यसमन्वितः ७ राजभीतिविनाशाय वैरस्योच्चाटनाय च धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनाय
ततः परं ८ अल्पमृत्युविनाशाय तथारोग्ययशः श्रिये राजतुष्टिप्रदेयाय महारुद्रैकसंख्यया
९ त्रिभिश्चैव महारुद्रैरसाध्यसाधनाय च पंचभिश्च महारुद्रै राज्यकामः प्रसाध्यते १० सप्तभिश्च
महारुद्रैः सप्तलोकाः प्रसाध्यते नवभिश्च महारुद्रैः पुनर्जन्म न जायते ११ अतिरुद्रैकसंख्येन दे
वत्वं प्राप्नुयान्नरः शाकिन्यादिभये प्राप्ते एकावृत्तिर्जपेन्नरः १२ भूतप्रेतपिशाचानां भये च द्वि
रावृत्तितः ग्रहदोषदशायां च पंचावृत्तिं न संशयः १३ ज्वरातिसारदोषादौ वातपित्तकफा
दिषु सर्वरोगोपशान्त्यर्थं सप्तावृत्त्या न संशयः १४ सर्वार्थसाधनायैव नवावृत्तिं पठेन्नरः अ

साध्यरोगनाशाय मनोंभीप्सितकर्मणे १५ अल्पमृत्युविनाशाय तथारिष्याथवेष्टनः सर्वशांन्तिभवेन्नवग्रहस्थानशांशयः १६ ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रस्यामुकशर्म्मणो यजमानस्यायुरारोग्यैश्वर्यधनरोनरहर्षविजयोदयपूर्वकसाऽस्यदुःखदुर्भिक्षदौर्मनस्यदौर्भाग्योपसर्गमहामारीवातोल्कापातनिर्घातभूकम्पादिसूचितदोषोपशमनार्थं दुःस्वप्नसुस्वप्नतावाप्तिपूर्वकवालग्रहदशान्तर्दशादुष्टग्रहगोचरदोषोपशान्त्यर्थं वाह्याभ्यान्तरज्वरापस्मारातिसारादिपीडोपशमनार्थं नानाविधविस्फोटकादिरोगोपशान्त्यर्थं अकालमृत्युनिवारणार्थं मनसेप्सितयशुभफलप्राप्त्यर्थं शत्रुपराजयपरसदुर्गयुद्धविजययशमारिपुक्षयश्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं समस्तफलंवाप्तये नानाविधकल्पारोगोत्पत्तिसमस्तरोगोपशान्त्यर्थं रुद्राध्यायस्य परमोहि

प.स्व: ऋषिः योसादित्यः पुरुषः सर्व्वरूपो देवता गायत्र्यनुष्टुप्पंक्तिश्छंदांसि अविछिंनजलधारयासि
३ ञ्चेयरिपंचाश्वत्थानपूर्वकशान्तिश्रीयमंवैरविघ्नकायनानानामदुर्म्मांसांश्रातरणामेभिश्चंदन
पुष्पाक्षतपुंगीफलवासोभिस्त्वामहंवृणो ॐ वृतोस्मीति प्रतिवचनं यथाविहितंकर्म्मकुरु ॐ
करवाणीति प्रतिवचनं अपसर्पन्तुयेभूतायेभूताभुविसंस्थिताः येभूताविघ्नकर्त्तारःतेन
श्यन्तुशिवाज्ञया अपक्रामन्तुभूतानिपिशाचाःसर्वतोदिशम् सर्वेषामविरोधेनाशिवकर्म
समारभेत् अथदिग्बन्धनं ईश्वरायनमः पूर्वे आग्ने श्वरायनमः आग्नेये यमेश्वरायनमो
दक्षिणे निरृते श्वरायनमो निरृतये वरुणेश्वरायनमः पश्चिमे वायवेश्वरायनमो वायव्ये रामः
सोमेश्वरायनमोउदीच्यां ईशानेश्वरायनमईशाने आकाशेश्वरायनमः ऊर्द्ध्वायां अनंतेश्वरा ३

यनमः पृथिव्याम् सर्वेश्वरायनमः सर्वेदिशाः ॐनमोभगवतेरुद्रायेतिदशाक्षरमंत्रेणप्राणाया
मत्रयंकुर्यात् पूरक ३६ १२ कुंभक १२ २४ रेचक ६ १२ १८ अथहृदयादिन्यासः सहस्रोमाः १
यज्जाग्रत २ हृदयायनमः सहस्रशीर्षा १६ शिरसे अद्भ्यःसंभृतः ६ शिखायै आशुःशिशा
नः १० कवचाय नमस्ते १६ अस्त्रायईति ध्यायेन्नित्यंगिरीशंरजतगिरिनिभंचारुचंद्रावतं
सं रत्नाकल्पोज्ज्वलांगंपरशुमृगवराभीतिहस्तंप्रसन्नं पद्मासीनंसमंतात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्र
कीर्तिवसानं विश्वाद्यंविश्वबंद्यंविश्ववंद्यंनिखिलभयहरंपंचवक्त्रंत्रिनेत्रं १ शुद्धस्फटिकसं
काशंत्रिनेत्रंपंचवक्त्रकं गंगाधरंदशभुजंसर्वाभरणभूषितं २ नीलग्रीवंशशांकांकंनागय
ज्ञोपवीतिनं गजचर्मपरिधानंव्याघ्रचर्मोत्तरीयकं ३ दिव्यसिंहासनासीनंदिव्यभोगसमन्वि

ष.स्तु. ४ नं शिवं देवताना समायुक्तं उमादेहार्द्धधारिणं ४ स्कंदपुराणोक्तस्तुतिः पुलस्त्य उवाच देवाधि
देवदेवाय त्र्यंवकाय कपर्द्दिने त्रिपुरघ्नाय शर्वाय नमोन्धकनिषूदने १ विरूपायातिरूपाय बहु
रूपाय शंभवे कालांजकाय कालाय कालिनागेश्वराय च २ नमो वृसिरोहवे व्रह्मरूपा नमोनमः
नमस्ते भगनेत्रघ्न भास्करामिततेजसे ३ नमो ईशाय गणेश पूजा पूर्वक शिवपूजां कृत्वा ॐ नमः
शिवायेति जलस्नानं नमः। शंभवाय मयोभवाय च नमः शंकराय च मयस्कराय च नमः शिवा
य च शिवतराय च ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदया अथावाहनं
महादेव क्रियते तव तुष्टये आवाहनेन देवेश मम शांतिप्रदो भव आचमनं मयादत्तं चेतपाद्यं पुष्प
गंधसमन्वितं गृहाण देवदेवेश प्रसंनो वरदो भव अर्घं शिवेन वचसा अर्घोसि त्वमुपाकांतवा रामः ४

द्यैनानेनवैद्यभो गृहाणत्वंमयादत्तंप्रसन्नोभवशंकरः आचमनीयं अमृतोचम् आचमनीयंमः
यादत्तंमयाविश्वेश्वरस्पद्वे गृहाणपरमेशानतुष्टोभवमयार्घ्यवे स्नानीयं अमोयः स्नानीयंचमहा
देवदीयतेमवतुष्टये मयादत्तंहिदेवेशगृहाणपरमेश्वरः पुनराचमनीयं अमोयः पुनराचमनीयं
चदीयतेमवतुष्टये गृहाणदेवदेवेशप्रसन्नोभववैद्यभो यज्ञोपवीतं नमोस्तु यज्ञोपवीतंसोवर्णम
यादत्तंचशंकर गृहाणपरमातुष्ट्यतुष्टोभवशंकरः वस्त्रं प्रस्तुत्वं स्नत्वामोमयादत्तंमोनीयंसु
शोभनं गृहाणत्वंसुरश्रेष्ठंममआयुःप्रदोभवः गंधं विद्रुपस्वतुः सुगंधंचंदनंमयादत्तंचवैद्यभो
भक्त्यापरमयाशंभोसुगंधंकुरुमांप्रभो पुष्पं याते पुष्पमस्तुइदंशंभोमयादत्तंसुशोभनं गृहाण
देवदेवेशममकांतिप्रदोभव अक्षता परीते अक्षताश्चमहादेवदीयतेमवशांतये अक्षतांच

पं.वि. प्रदानेनममशांतिप्रदोभव धूपं अवनस्पत्युः धूपंविशिष्टं परमं दिव्यो वधिविजृंभितं गृहाणप
५ रमेशानममशांत्यर्थमेवच दीपं नमस्ते दीपं हि परमं शोभोद्भुतं प्रज्वलितं मया दत्तं गृहाणदेवे
शममज्ञानप्रदोभव दीपावलिमयादत्तं गृहाणपरमेश्वरः आरार्तिक प्रदानेनममतेजप्रदोभव
नैवेद्यं मानः फलपुष्पादिनैवेद्यं तांबूलादिकमेणाच गृहाणत्वं हि देवेशममभोगार्थमेवच
अथपंचामृतस्नानं आप्यायस्वेतिगोतमऋषिः पयोदेवतागायत्रीछंदः दोर्ध्वकेईस्नाना
क्षीरस्नानेविनियोगः ॐ पयः पृथिव्यां गोक्षीरधामदेवेशगोक्षीरेणमयाकृतं स्नपनं देवदे
वेश गृह्णाणपरमेश्वर ततः क्षीरस्नानानंतरं शुद्धोदस्नानं आपोअस्मांमातरेतिप्रजापति रुम्:
ऋषिस्त्रिष्टुप्छंदः आपोदेवताशुद्धोदकस्नानेविनियोगः आपोऽअस्मान्मातरः शुन्धयन्तु घृ ५
तेनः ओषधीजुपयोऽदिव्यन्तरिक्षेपयोधाः पयस्वतिप्रदिशः संतुमह्यम्. ३

मेनतोघृतस्यः पुनन्तु विश्वतः स्वाहा ब्रह्मवरुणादेवीसह दाभ्यः शुचिनापूतममिद्राक्षातयसोम
रसितान्त्वासिवासंसगंधांपरिदधेभद्रंवर्णमुष्यम् पुनः पूजां कृत्वा ॐ भूर्भुवः स्वरिति पूजां
विसर्ज्जयेत् एवंसर्वत्र दधिक्राव्णाइतिवामदेवऋषिर्दधिर्देवताअनुष्टुप्छन्दः पूर्ववक्त्रेतत्पु
रुषायदधिस्नानेविनियोगः दधिक्राव्णोअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः सुरभीनोमुखाकर
त्प्रणआयूंषितारिषत् दध्नाचैवमहादेवस्नपनंक्रियतेमया गृहाणेवमयादत्तंसुप्रसं
नोभवाव्यये ॐ घृतंमिमिक्षेतिगृत्समदऋषिः घृतोदेवतात्रिष्टुप्छन्दः पश्चिमवक्त्रेसद्यो
जाताय घृतस्नानेविनियोगः घृतंमिमिक्षेघृतमस्ययोनिर्घृतेश्रितोघृतम्वस्यधाम· अनुष्व
धमावहमादयस्वस्वाहाकृतंवृषभवक्षिहव्यम् सर्पिषाचमहादेवस्नापनंक्रियतेमया गृहा

णाश्चद्वयाहृतंनवश्रीस्वर्णमेवच मधुवातेतिगोतमऋषिर्मधुर्देवतागायत्रीछंदोहस्तिगावक्रे
अश्वोरथमधुस्नानेविनियोगः मधुवाताऋतायतेमधुक्षरन्तिसिन्धवः माध्वीर्नःसन्त्वोषधीः
इदंमधुमयाहृतंनवस्तुष्वर्णमेवच गृहाणत्वांहिदेवेशमयाआनीतप्रतीछभव अपाꣳरस:
मित्यस्यइन्द्राबृहस्पतिऋषिस्त्रुष्टुप्छंदः महाशिवोदेवताउत्तरवस्त्रेवासदेवायशर्करस्ना
नेविनियोगः अपाꣳरसमुद्वयसꣳसमाहितम्· अपाꣳरसस्योगृह्णाम्युत्तममुपयामगृही
तोसीन्द्रायत्वाजुष्टꣳ·गृह्णाम्येषतेयोनिरिन्द्रायत्वाजुष्टतमम् सितयादेवदेवेशस्नपनंक्रिय
तेमया गृहाणाश्चद्वयाहृतंसुप्रसंनोभवप्रभो एवंपंचामृतेनैवस्नापनीयोवृषध्वजः उपचा
रंचषोडशाकंततःकुर्याच्चबुद्धिमान्· षडंङ्ग·मंत्राणपवंश्रीमहारुद्रलिंगोपार्जआक्लिंनजलधारः

[illegible]

४२३७

~~नं ४५~~

गजेन्द्र मोक्ष स्तोत्रम्

करोतिश्यामलांभूमिंहरिन्मरकताश्मभिः॥४॥ ४

भा॰ १

श्रीगणेशायनमः॥श्रीशुकउवाच॥आसीद्गिरिवरोराजंस्त्रिकूटइतिविश्रुतः॥क्षीरोदेना
वृतःश्रीमान्योजनायुतमुच्छ्रितः॥१॥तावताविस्तृतःपर्यक्त्रिभिःशृंगैःपयोनिधिम्॥दि
शःखंरोचयन्नास्तेरौप्यायसहिरण्मयैः॥२॥अन्यैश्चककुभःसर्वारत्नधातुविचित्रितैः॥
नानाद्रुमलतागुल्मैर्निर्घोषैर्निर्झराम्भसां॥३॥सचावनिज्यमानांघ्रिःसमंतात्पयऊर्मिभिः
॥सिद्धचारणगंधर्वविद्याधरमहोरगैः॥किन्नरैरप्सरोभिश्चक्रीडद्भिर्जुष्टकंदरः॥५॥यत्रसं
गीतसन्नादैर्नदद्गुहममर्षया॥अभिगर्जंतिहरयःश्लाघिनःपरशंकया॥६॥नानारण्यप
शुव्रातसंकुलद्रोण्यलंकृतः॥चित्रद्रुमसुरोद्यानकलकंठविहंगमः॥७॥सरित्सरोभिरच्छो
दैःपुलिनैर्मणिवालुकैः॥देवस्त्रीमज्जनामोदसौरभांब्वनिलैर्युतः॥८॥तस्यद्रोण्यांभ
गवतोवरुणस्यमहात्मनः॥उद्यानमृतुमन्नामआक्रीडंसुरयोषिताम्॥९॥सर्वतोलंकृ

हरिः १

तं दिव्यैर्नित्यपुष्पफलद्रुमैः ॥ मंदारैः पारिजातैश्च पाटलाशोकचंपकैः ॥१०॥ चूतैः प्रियालैः
पनसैराम्रैराम्रातकैरपि ॥ क्रमुकैर्नारिकेलैश्च खर्जूरैर्बीजपूरकैः ॥११॥ मधुकैः शालतालैश्च तमा
लैरसनार्जुनैः ॥ अरिष्टोडुंबरप्लक्षैर्वटैः किंशुकचंदनैः ॥१२॥ पिचुमंदैः कोविदारैः सरलैः सुरदा
रुभिः ॥ द्राक्षेक्षुरंभाजंबूभिर्वदर्यक्षाभयामलैः ॥१३॥ विल्वैः कपित्थैर्जंबीरैर्दंतीभल्लातकादि
भिः ॥ यस्यैकं कांचनं शृंगं सेवते वै दिवाकरः ॥१४॥ अपरं राजतं शृंगं सेवते वै निशाकरः ॥ तृतीयं
ब्रह्मसदनं प्रकृष्टं शृंगमुत्तमं ॥१५॥ न तत्कृतघ्नाः पश्यंति न नृशंसा न नास्तिकाः ॥ न तप्ततपसो
लोके ये च पापकृतो जनाः ॥१६॥ तस्मिन्सरः सुविपुलं लसत्कांचनपंकजं ॥ कुमुदोत्पलकह्लार
शतपत्रश्रियार्जितं ॥१७॥ मत्तषट्पदनिर्घुष्टं शकुंतैश्च कलस्वनैः ॥ हंसकारंडवार्किरौंच
क्राह्वैः सारसैरपि ॥१८॥ जलकुक्कुटकोयष्टिदात्यूहकुलकूजिताम् ॥ मत्स्यकच्छपसंचारच

भाः लत्पद्मरजःपयः॥१९॥ कदंववेतसनलनीपवञ्जुलकैर्वृतम्॥ कुंदैः कुरवकाऽशोकैः शिरी
२ षैः कुटजेङ्गुदैः॥२०॥ कुब्जकैः स्वर्णयूथीभिर्नागपुन्नागजातिभिः॥ मल्लिकाशतपत्रैश्च मा
धवीजालकादिभिः॥२१॥ शोभितंतीरजैश्चान्यैर्नित्यर्तुभिरलंद्रुमैः॥२१॥ तत्रैकदात द्गि
रिकाननाश्रयः करेणुभिर्वारणयूथपश्चरन्॥ सकणटकां कीचकवेणुवेत्रवद्विशालगुल्मं
प्ररुजन्वनस्पतीन्॥२२॥ यद्गन्धमात्राद्धरयो गजेन्द्रा व्याघ्रादयो व्यालमृगाः सखड्गाः॥ महोर
गाश्चापि भयाद्द्रवन्ति सगौरकृष्णाः सरभाश्चमर्यः॥२३॥ वृका वराहा महिषर्क्षशल्या गोपुच्छशा
लावृकमर्कटाश्च॥ अन्यत्र क्षुद्रा हरिणाः शशादयश्चरन्त्यभीता यदनुग्रहेण॥२४॥ सघर्म
तप्तः करिभिः करेणुभिर्वृतो मदच्युत्करभैरनुद्रुतः॥ गिरिं गरिम्णा परितः प्रकंपयन्निषे हरिः
व्यमाणोऽलिकुलैर्मदाशनैः॥२५॥ सरोऽनिलं पङ्कजरेणुरूषितं जिघ्रन्विदूरान्मदविह्वलेक्ष २

जै २

रा:॥वृतःस्वयूथेनतृषार्दितेनतत्सरोवराऽभ्यासमथाऽगमद्द्रुतम्॥२६॥विगाह्यतस्मिन्नमृता
म्बुनिर्म्मलंहेमारविन्दोत्पलरेणुवासितम्॥पपौनिकामंनिँपुष्करोद्धृतमात्मानमद्भिःस्नप
यन्गतक्लमः॥२७॥स्वपुष्करेणोद्धृतशीकरांवुभिर्निपाययन्संस्नपयन्यथागृही॥घृणी
करेणुःकलभांश्चदुर्मदोनाचष्टकृच्छ्रंकृपणोऽजमायया॥२८॥तंतत्रकश्चिन्नृपदैवचोदि
तोग्राहोवलीयँश्चरणेरुषाऽग्रहीत्॥यदृच्छयैवंव्यसनंगतोगजोयथावलंसोतिवलोविच
क्रमे॥२९॥तथातुरंयूथपतिंकरेणवोविकृष्यमाणंतरसावलीयसा॥विचुक्रुशुर्दीनधियोऽ
परेगजाःपार्ष्णिग्रहास्तारयितुंनचाशकन्॥३०॥नियुध्यतोरेवमिभेंद्रनक्रयोर्विकर्षतोरंत
रतोवहिर्मिथः॥समाःसहस्रंव्यगमन्महीपतेसप्राणयोश्चित्रममंसतामराः॥३१॥ततोगजेंद्र
स्यमनोवलौजसांकालेनदीर्घेणमहानभूद्व्ययः॥विकृष्यमाणस्यजलेऽवसीदतोविपर्ययोभूऽ

त्मकलं जलौकसः॥३२॥ इत्थं गजेंद्रः स यदाप संकटं प्राणस्य देही विवशो यदृच्छया॥ अपारयन्ना
त्मविमोक्षणे चिरं दध्याविमां बुद्धिमथाभ्यपद्यत॥३३॥ न मामिमे ज्ञातय आतुरं गजाः कुतः क
रिण्यः प्रभवंति मोचितुम्॥ ग्राहेण पाशेन विधातुरावृतोप्यहं च तं यामि परं परायणं॥३४॥
यः कश्चनेशो वलिनोंतकोरगात्प्रचंडवेगादभिधावतो भृशम्॥ भीतं प्रपन्नं परिपाति यद्भया
न्मृत्युः प्रधावत्यरणं तमीमहि॥३५॥ इति श्रीमद्भागवते महापुराणे अष्टमस्कंधे गजेंद्रोपाख्या
ने नाम द्वितीयोध्यायः॥२॥ बादरायणिरुवाच॥ एवं व्यवसितो बुद्ध्या समाधाय मनो हृदि॥ जजा
प परमं जाप्यं प्राक्जन्मन्यनुशिक्षितम्॥१॥ गजेंद्र उवाच॥ ओं नमो भगवते तस्मै यत एतच्चि
दात्मकम्॥ पुरुषायादिवीजाय परेशायाभिधीमहि॥२॥ यस्मिन्निदं यतश्चेदं येनेदं य इ
दं स्वयम्॥ योस्मात्परस्माच्च परस्तं प्रपद्ये स्वयंभुवम्॥३॥ यः स्वात्मनीदं निजमाययार्पितं क्व

चिद्विभातंक्वचतत्तिरोहितम॥अविद्धदृक्साक्ष्युभयंतदीक्षतेसआत्ममूलोऽवतुमांपरात्प
रः॥४॥कालेनपंचत्वमितेषुकृत्स्नशोलोकेषुपालेषुचसर्वहेतुषु॥तमस्तदासीद्गहनंगभीरं
यस्तस्यपारेऽभिविराजतेविभुः॥५॥नयस्यदेवाऋषयःपदंविदुर्जन्तुःपुनःकोऽर्हतिगन्तुमीरितु
म्॥यथानटस्याकृतिभिर्विचेष्टतोदुरत्ययाऽनुक्रमणःसमावतु॥६॥दिदृक्षवोयस्यपदं
सुमङ्गलंविमुक्तसङ्गामुनयःसुसाधवः॥चरन्त्यलोकव्रतमव्रणंवनेभूतात्मभूताःसुहृदः
समेगतिः॥७॥नविद्यतेयस्यचजन्मकर्मवाननामरूपेगुणदोषएववा॥तथापिलोका
प्ययसंभवाययःस्वमाययातान्यनुकालमृच्छति॥८॥तस्मैनमःपरेशायब्रह्मणेऽनन्तश
क्तये॥अरूपायोरुरूपायनमआश्चर्यकर्मणे॥९॥नमआत्मप्रदीपायसाक्षिणेपरमात्मने
॥नमोगिरांविदूरायमनसश्चेतसामपि॥१०॥सत्वेनप्रतिलभ्यायनैष्कर्म्येणविपश्चिता॥नमः

कैवल्यनाथायनिर्वाणसुखसंविदे।।११।।नमःशान्तायघोरायमूढायगुणधर्मिणे।।निर्विशेषा
यसाम्यायनमोज्ञानघनायच।।१२।।क्षेत्रज्ञायनमस्तुभ्यंसर्वाध्यक्षायसाक्षिणे।।पुरुषायात्म
मूलायमूलप्रकृतयेनमः।।१३।।सर्वेन्द्रियगुणद्रष्ट्रेसर्वप्रत्ययहेतवे।।असताच्छाययोक्ताय
सदाभासायतेनमः।।१४।।नमोनमस्तेऽखिलकारणायनिष्कारणायाऽद्भुतकारणाय।।सर्वा
गमाम्नायमहार्णवायनमोऽपवर्गायपरायणाय।।१५।।गुणारणिछन्नचिदूष्मपायतत्क्षो
भविस्फूर्जितमानसाय।।नैष्कर्म्यभावेनविवर्जितागमस्वयंप्रकाशायनमस्करोमि।।
१६।।मादृक्प्रपन्नपशुपाशविमोक्षणायमुक्तायभूरिकरुणायनमोलयाय।।स्वांशेनस
र्वतनुभृन्मनसिप्रतीतप्रत्यग्दृशेभगवतेबृहतेनमस्ते।।१७।।आत्मात्मजाप्तगृहवित्तज
नेषुसक्तैर्दुष्प्रापणायगुणसङ्गविवर्जिताय।।मुक्तात्मभिःस्वहृदयेपरिभावितायज्ञाना

त्मनेभगवतेनमईश्वराय॥१८॥यंधर्मकामार्थविमुक्तिकामाभजंतइष्टांगतिमाप्नुवन्ति
॥किंचाशिषोरात्यपिदेहमव्ययंकरोतुमेऽदभ्रदयोविमोक्षणम्॥१९॥एकांतिनोयस्यन
कंचनार्थंवांछंतियेवैभगवत्प्रपन्नाः॥अत्यद्भुततच्चरितंसुमंगलंगायन्तआनन्दसमु
द्रमग्नाः॥२०॥तमक्षरंब्रह्मपरंपरेशमव्यक्तमाध्यात्मिकयोगगम्यम्॥अतीन्द्रियंसुक्ष्ममि
वाऽतिदूरमनन्तमाद्यंपरिपूर्णमीडे॥२१॥यस्यब्रह्मादयोदेवावेदालोकाश्चराचराः॥नाम
रूपविभेदेनफल्ग्व्याचकलयाकृताः॥२२॥यथाऽर्चिषोऽग्नेसवितुर्गभस्तयोनिर्यान्तिसं
यान्त्यऽसकृत्स्वरोचिषः॥तथायतोऽयंगुणसंप्रवाहोबुद्धिर्मनःखानिशरीरसर्गाः॥२३॥
सवैनदेवोऽसुरमर्त्यतिर्यङ्नस्त्रीनषण्ढोनपुमान्नजन्तुः॥नायंगुणःकर्मनसन्नचाऽसन्निषे
धशेषोजयतादशेषः॥२४॥जिजीविषेनाऽहमिहाऽमुयाकिमन्तर्बहिश्चावृतयेभयोन्या॥२

दा

भाः
५

च्छामिकालेननयस्यविप्लवस्तस्यात्मलोकावरणस्यमोक्षम्॥२५॥सोहंविश्वसृजंविश्वमवि
श्वंविश्ववेदसम्।विश्वात्मानमजंब्रह्मप्रणतोस्मिपरंपदम्॥२६॥योगरन्धितकर्माणोहृदि
योगविभाविते।योगिनोयंप्रपश्यन्तियोगेशंतंनतोस्म्यहम्॥२७॥नमोनमस्तुभ्यमसह्यवेगशक्ति
त्रयायाऽखिलधीगुणाय।प्रपन्नपालायदुरन्तशक्तयेकदिन्द्रियाणामनवाप्यवर्त्मने॥२८॥ना
यंवेदस्वमात्मानंयच्छक्त्याहंधियाहतम्।तंदुरत्ययमाहात्म्यंभगवंतमितोस्म्यहम्॥२९॥श्री
शुकउवाच॥एवंगजेन्द्रमुपवर्णितनिर्विशेषंब्रह्मादयोविविधलिंगभिदाभिमानाः।नैते
यदोपसस्रुपुर्निखिलात्मकत्वात्तत्राखिलामरमयोहरिराविरासीत्॥३०॥तंतद्वदार्तमुपल
भ्यजगन्निवासस्तोत्रंनिशम्यदिविजैःसहसंस्तुवद्भिः।छन्दोमयेनगरुडेनसमुह्यमानश्च
क्रायुधोऽभ्यगमदाशुयतोगजेन्द्रः॥३१॥सोन्तःसरस्युरुबलेनगृहीतआर्तोदृष्ट्वागरुत्मति

हरिः
५

हरिं खउपात्तचक्रम्॥ उत्क्षिप्यसांवुजकरंगिरमाहकृच्छ्रान्नारायणाखिलगुरोभगवन्नम
स्ते॥३१॥ तंवीक्ष्यपीडितमजःसहसावतीर्य्यसग्राहमाशुसरसःकृपयोज्जहार॥ ग्राहाद्विपाटि
तमुखादरिणागजेन्द्रंसंपश्यतांहरिरमूमुचदुस्रियाणाम्॥३३॥ ॥१०१॥ ॥इतिश्रीभागव
तेमहापुराणेऽष्टमस्कन्धेगजेन्द्रमोक्षणंनामतृतीयोध्यायः॥ ३ ॥श्रीशुकउवाच॥ तदा
देवर्षिगन्धर्वाब्रह्मेशानपुरोगमाः॥ मुमुचुःकुसुमासारंशंसंतःकर्म्मतद्धरेः॥१॥ नेदुर्दुन्दुभ
योदिव्यागन्धर्वानन्नृतुर्जगुः॥ ऋषयश्चारणाःसिद्धास्तुष्टुवुःपुरुषोत्तमम्॥२॥ योसौग्राहः
सवैसद्यःपरमाश्चर्य्यरूपधृक्॥ मुक्तोदेवलशापेनहूहूगन्धर्वसत्तमः॥३॥ प्रणम्यशिरसाधी
शमुत्तमश्लोकमव्ययम्॥ अगायतयशोधामकीर्तन्यगुणसत्कथम्॥४॥ सोऽनुकंपितईशेन
परिक्रम्यप्रणम्यतम्॥ लोकस्यपश्यतोलोकंस्वमगान्मुक्तकिल्बिषः॥५॥ गजेन्द्रोभगवत्स्पर्शा

द्विमुक्तोऽज्ञानबन्धनात्॥ प्राप्तो भगवतो रूपं पीतवासाश्चतुर्भुजः॥६॥ स वै पूर्वमभूद्राजा पा
ण्ड्यो द्रविडसत्तमः॥ इन्द्रद्युम्न इति ख्यातो विष्णुव्रतपरायणः॥७॥ स एकदाराधनकाल आ
त्मवान्गृहीतमौनव्रत ईश्वरं हरिम्॥ जटाधरस्तापस आप्लुतोऽच्युतं समर्चयामास कुलाच
लाश्रमः॥८॥ यदृच्छया तत्र महायशा मुनिः समागमच्छिष्यगणैः परिश्रितः॥ तं वीक्ष्य तूष्णी
मकृतार्हणादिकं रहस्युपासीनमृषिश्चुकोप ह॥९॥ तस्मा इमं शापमदादसाधुरयं दुरा
न४ त्माकृतबुद्धिरद्य॥ विप्रावमन्ता विशतां तमोऽन्धं यथा गजस्तब्धमतिः स एव॥१०॥ श्रीशुक उ
वाच॥ एवं शप्त्वा गतोऽगस्त्यो भगवान्सानुगः॥ इन्द्रद्युम्नोऽपि राजर्षिर्दिष्टं तदुपधारय
न्॥११॥ आपन्नः कौञ्जरीं योनिमात्मस्मृतिविनाशिनीम्॥ हर्यर्चनानुभावेन यद्गजत्वेऽप्य
नुस्मृतिः॥१२॥ एवं विमोक्ष्य गजयूथपमब्जनाभस्तेनापि पार्षदगतिं गमितेन युक्तः॥ गंध

हरिः
६

र्वसिद्धविबुधैरुपगीयमानकर्माऽद्भुतं स्वभवनं गरुडासनोऽगात् ॥१३॥ एतन्महाराज त
वेरितो मया कृष्णाऽनुभावो गजराजमोक्षणम् ॥ स्वर्ग्यं यशस्यं कलिकल्मषापहं दुःस्वप्नना
शं कुरुवर्य शृण्वताम् ॥१४॥ यथानुकीर्त्तयन्त्येतच्छ्रेयस्कामा द्विजातयः ॥ शुचयः प्रातरुत्था
य दुःस्वप्नाद्युपशान्तये ॥१५॥ इदमाह हरिः प्रीतो गजेन्द्रं कुरुसत्तम ॥ शृण्वतां सर्वभूता
नां सर्वभूतमयो विभुः ॥१६॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ये मां त्वां च सरश्चेदं गिरिकन्दरकान
नम् ॥ वेत्रकीचकवेणूनां गुल्मानि सुरपादपान् ॥१७॥ शृंगाणीमानि धिष्ण्यानि ब्रह्म
णो मे शिवस्य च ॥ क्षीरोदं मे प्रियं धाम श्वेतद्वीपं च भास्वरम् ॥१८॥ श्रीवत्सं कौस्तुभं मा
लां गदां कौमोदकीं मम ॥ सुदर्शनं पाञ्चजन्यं सुपर्णं पतगेश्वरम् ॥१९॥ शेषं च मत्कलां
सूक्ष्मां श्रियं देवीं मदाश्रयाम् ॥ ब्रह्माणं नारदमृषिं भवं प्रह्लादमेव च ॥२०॥ मत्स्यकूर्मवरा

द

भा: हाद्यैरवतारैः कृतानिमे॥कर्माण्यनंतपुण्यानि सूर्यं सोमंहुताशनम्॥२१॥प्रणवं सत्यमव्यक्तं
गोविप्रान्धर्ममव्ययम्॥दाक्षायणीर्द्धर्मपत्नीः सोमकश्यपयोरपि॥२२॥गंगां सरस्वतीं नन्दां का
लिन्दीं सितवारणम्॥ध्रुवं ब्रह्मऋषीन्सप्तपुण्यश्लोकांश्च मानवान्॥२३॥उत्थायायऽपररात्रां
ते प्रयताः सुसमाहिताः॥स्मरंति मम रूपाणि मुच्यंते ह्येनसोऽखिलात्॥२४॥ये माँ स्तुवन्त्यने
नांग प्रतिबुध्य निशात्यये॥तेषां प्राणात्यये चाहं ददामि विमलां मतिम्॥२५॥श्रीशुक उवा
च॥इत्यादिश्य हृषीकेशः प्रध्माय जलजोत्तमम्॥हर्षयन्विबुधानीकमारुरोह खगाधिपम्
॥२६॥इति श्रीभागवते महापुराणेऽष्टमस्कन्धे गजेन्द्रमोक्षणं चतुर्थोध्यायः॥४॥श्रीशाके
१७१२ श्रीसंम्वत् १८४७ नेपाली ९१० चैत्रवदि १३ रोज १ लिखितम् श्रीगजेन्द्रमोक्षणं हरिः
नाम पुस्तकम् समाप्तम् संम्पूर्णम्॥राम कृष्णाय नमः॥गोविन्दाय नमः॥शुभम्॥

४२३३ ~~नं. ५५~~

कालिकासहस्रनाम स्तोत्रम्

श्री ५ को सरकार
[illegible]

का.
१

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ महत्वनाम ॥ कैलाशशिखरे रम्ये नानादेवगणावृते ॥ नानावृक्षलताकीर्णे ना
नापक्षिरवैर्युते ॥१॥ चतुर्मण्डलसंयुक्ते शृंगारमंडपे स्थिते ॥ समाधौ संस्थितं शान्तं क्रीडन्तं योगिनीप्रियं ॥
२॥ तत्र मौनधरं दृष्ट्वा देवी पृच्छति शंकरं ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ किं त्वया जप्यते नाथ किं त्वया स्मर्यते सदा ॥३॥ सृष्टि
कुत्र विलीनास्ति पुनः कुत्र प्रजायते ॥ ब्रह्माण्डकारणं किं तत् किमाद्यं कारणं महत् ॥४॥ मनोरथमयी सिद्धिर्वा
सिद्धिः कथ्या शिवा ॥ भुक्तीया कल्पनासिद्धिः कोटिसिद्धिः परं त्वकां ॥५॥ ज्ञाक्रियानादृष्टाकं चराचरभुवनाश्रयः
महेशजालसिद्धादिजालानां रचनाकथा ॥६॥ अणिमादेव चरत्वं च परकायप्रवेशनं ॥ नवीनसृष्टिकरणं स
मुद्रशोषणं तथा ॥७॥ अमायां चन्द्रसंदर्शो दिवा चन्द्रप्रकाशनं ॥ चन्द्रादृकं चादृष्टिस्तम्भनं तथा सूर्यादृकं शिवा ॥
गजलेशलमथन्नं च वज्रोवह्निमयपत्वकं ॥ ब्रह्मविद्यादिनिर्माणसिन्धारणं करणं चणं ॥८॥ पादुका गुटिका
यक्षीवेतालापंचकं तथा ॥ स्वापणां तथा गुप्तिस्तथैव च विलासनां ॥१०॥ महामधुमतीसिद्धिः कथ्यापघावना

रामः
१

शिवाज्ञया भोगवन्ति सिद्धिर्यावत्यः सन्ति सिद्धयः ॥ १ ॥ केन मंत्रेण जपता कलौ पापसमाकुले । आयुष्यैश्वर्य
रहिते कथं भवति नहृदा ॥ २ ॥ श्रीशिव उवाच । विना मंत्रं विना स्तोत्रं विनैव जपता प्रिये । विना ध्यानं विना यंत्रं विना
पूजां विना प्रिये ॥ ३ ॥ विना बलिं विना न्यासं भूतशुद्धिं विना प्रिये । विना केशादिभिर्देवि देहदुःखादिभिर्वि
ना ॥ ४ ॥ सिद्धिराशु भवेद्येन तन्ते देव कथ्यते मया । शृण्व ब्रह्माण्डगोलेषु पंचाशत्कुन्मसध्यगो ॥ ५ ॥ यं च स्वर्गस्थ
थिता नाना सर्वाजे कालिका स्थिता । अनन्तकोटिब्रह्माण्ड राजहन्त्री एकेशिवा ॥ ६ ॥ दात्या व्यष्टि न्यालयं कृत्वा कृ
त्स्नवर्णं विधाय च । महानिर्गुणरूपा तु वाचातीता परा कला ॥ ७ ॥ क्रीडया स्वस्वरूपं तु भर्तारं तु प्रकल्पयेत् ॥ स्व
दृशं भवकार्यार्थं छायायाहृत्य तदा मया ॥ ८ ॥ छायाशक्तिश्च सा जाता तया कालो विनिर्मितः ॥ स्वनिर्विंमतं दृष्टं जा
ता ज्ञानाविधा तु सा ॥ ९ ॥ स्वेच्छया तु किं विशिष्टं ज्ञानं विज्ञानकं परम् । शक्तिया विधा जाता नानारूपा इच्छाता महेश्वरि
१० ब्रह्माण्डगोलं देवेशि राजहन्त्री स्थितं च यत् ॥ साकृपा स्या पश्यामास स्वस्वस्थानकर्मणा च ॥ ११ ॥ अतः वेद

का. स्वेछया देवी सा कामरूपपरायणा ॥ महेछा कथ्यते देवी यथा वदस्व दारया ॥२२॥ प्रभुणात्तत्समये देवी शिवं परशु
२ णोत्तरां ॥ तादृच्छां निर्गुणां शान्तां सच्चिदानन्दविग्रहां ॥२३॥ कामपत्नं सुन्दरां सुलक्षं सर्वदेवस्तुतं वरां ॥ आदिनाः
थं शरणानीतं कात्यायनीं संस्तुनीमीश्वरां ॥२४॥ अथवा परात्परं देवं कामरूपपरायणां ॥ स्तुत्वा र्थं मा गता नन्देवगणवर्का
मरस्यो गराज्ञा ॥२५॥ पा॥ यक्षिणी किंनरी मर्त्या सर्वे रूपा धारिणी लोकमाता ॥ श्री सनन्माय पद्मा ब्राह्मी सुन्दरी ब्राणाव
क्षमो ॥२६॥ धासे लोकसुन्दरी ब्राणस्वामिनि ब्राणरंजिनी ॥ किमागतं भवत्याद्य ममभाग्याणी वो महानाम ॥२७॥
उक्ता सोन धरां शंभु सृजयस्य कारोगणाः ॥ गंधर्वा ऊचुः संहारानारिनं देव त्वं का विश्वजनप्रियः ॥२८॥ दानाद्दृ
रां भकार्यार्थ सुघुज्ञो सि महादभो ॥ मैरपा हम्बमिनन्देवं गलार्थं प्रणातानां ॥२९॥ शवयोगो नावकालेन समा
त्मे प्रगायन स्तुगाधारं भकालो हिवर्तने स्तुढुं शंकर ॥३०॥ इत्युक्ता ते कोटयः सखि तस्या प्रपश्य विन्दुन ॥ ब्रह्मा रामः
णी वैष्णविनाच्च माहेश्वरी कोटिकोटयः ॥३१॥ भवकामरूपानन्ददर्शनार्थं समुद्भवा ॥ तं जाता नाच्चा गता दैवचा २

चास्माकं मोक्षसागरः ॥३४॥ निहत्वा कामिनं नान्यं मोक्षं महेश्वर ॥ कारणैर्दृश्यतेस्माभिर्महन्मोक्षार्थका
रकाः ॥३५॥ एवमेव तु चास्माभि कर्तव्यं भर्तृशासनम् ॥३६॥ एवं श्रुत्वा महादेवो ध्यानावस्थितमानसः ॥३७॥ ध्यानं
हित्वाथ मायानु प्रोवाच कालिकां प्रति ॥ भैरव उवाच ॥ कालिकालिहृण्डमाले प्रिये भैरवनादिनि ॥३८॥
शिवाहपधरे क्रूरे घोरदंष्ट्रे भयानके ॥ त्रैलोक्यभक्षणकरी तुन्दर्पः शक्तिनेत्रन ॥३९॥ धात्तुन्दरीवीक्षणां क
र्मकार्यं कालप्रियो ज्ञिवा ॥ ध्यानं तु च महादेवी नाः गच्छन्ति गृहं प्रति ॥४०॥ नवरूपं महाकालि महाकाल
प्रियंकरी ॥४१॥ नासां तु न्दरं रूपं त्रैलोक्यप्रियकारकं ॥४२॥ एवं मायाप्रभाविष्टो महाकालो वदतान्त्राविर्दद
कालवचः श्रुत्वा कालं प्राह कालिका ॥४३॥ मायया छाद्य चास्मानं निजश्रीरूपधारणी ॥४४॥ नः प्रभृति श्री
मात्वं भविष्यन्ति युगे युगे ॥४५॥ त्वा यो घो तं यो देवि दिवावहित्रि स्वरूपणां ॥ तो श्रीरूपमासाद्य क्रीडन्ती
च परस्परं ॥४६॥ अज्ञानं चैव सर्वेषां भविष्यन्ति युगे युगे ॥ एवं ज्ञात्वा प्रदत्तानु पुनः प्रोवाच कालिका ॥४७॥

विपरीतरतिं कृत्वा चिन्तयन्ति भजन्ति ये तेषां वरप्रदास्यामि तत्र नित्यं वसाम्यहं ॥४३॥ इस्तुत्वा कालिकावि
धानत्रैवा नरध्यायन्नात्रं शास्त्रिरवर्वषट् हन्नवस्तुर्द्देकोटय ॥४४॥ दर्शनार्थं नपश्ये देशावैकुत्वगनाद्य
यामि नमामि प्रभपादे देवि हाहा मामि विद्यामना ॥४५॥ किं करोमि क गच्छामि इत्येवं भ्रमसंकुलो ॥ नदाकाल्या
कृतानात्मनि मचिन्ता परः शिव ॥४६॥ धांपं तत्र प्रमाद रुद्रकुकाल्याद् नाम्नि मन्त्रं ॥ पंचशाननदर्म्य पूर्व्ववः
तेशानगोचरां ॥४७॥ श्रीचक्रराज प्रमादरचनाभ्या मनस्यर ॥४८॥ नमन्तिधाम्यमारात्रे लोकं चक्रमध्य
गां ॥४९॥ तवकपारं दर्शनार्थं कोटगुं दगुं गंगना ॥ नक्रमामि विद्यादेवि महाश्री चक्रनायिका ॥५०॥ श्रीत्वाविन्दो
परं हृद्यं भ्रदर्शु मनोहरां ॥ रूपं तानं महेशानि तात्रिपुरसुन्दरा ॥५१॥ रूपं द्वा महादेवो राजराजेश्वरो हयन्
ता ॥ मस्याकदाद्यमात्रेतान स्यारूपधरः शिव ॥५२॥ विनाशंगारसंभुक्ता नदाताना महेश्वरा ॥५३॥ विना कालं
दानो देवि जगत्स्यावरं जंगमां ॥५४॥ यतीनश्चंगारो नदाकि त्वं क्वापि नास्ति महेश्वरी ॥ तुन्दर्य प्रार्थिता कालीकुट्टा

त्रोवाच कालिकां ॥ ३ ॥ त्वं वै यां नेत्रकेशेषु ममां श्रोत्रं भविष्यति ॥ सर्वाङ्गव्यापकं देवेशि मम मां शक्तिरूपि
णि ये ॥ ४ ॥ सा त्वं व्यापकतत्त्वात्तद्व्योमे नैव तिष्ठति तद्वक्राणां महेशानि सततं तिष्ठति तिष्ठन्ति ॥ ५
॥ शक्तिलकुं भितातानि न्याहमत्र सुरेशानि चेत् भविष्यति मलिनात्मा तन्त्र सुरेशानि ॥ ६ ॥ घोरसत्तां
शिष्यत्वा ध्यानपरा काली चिन्तनतत्परा ॥ ७ ॥ नरा काली त्वन्तायुक्तास्तान्त्यजेत् महेश्वरि ॥ ८ ॥ वरं ब्रूहि वरं ब्रूहि
वरं ब्रूहि तत्सन्तोषा ~~सुर्तुकाचा~~ मम शक्तिं परां देहि वरोवं चापि तेन मया ॥ ९ ॥ तं तोष्टुं नायं कथयते न श
क्तिर्भविष्यति कालुवाच मम नाम सहस्रञ्च मया दृष्टं विशिष्टितं ॥ १० ॥ सत्यरूपं कारणं त्वं महासत्त्वा
त्मानायकं वरहानाभिधं नाम सहस्रार्द्धं हरणायकं ॥ ११ ॥ तत्सत्त्वं महामायेन च शक्तिर्भविष्यति ॥ अतः प्र
भृति श्रीविद्यातन्त्राय पारतन्त्र्यतां ॥ १२ ॥ तदेव नाम सहस्रं सुन्दरी शक्तिदायकं कथ्यते परया भक्त्या साध
यत्वं महेश्वरि ॥ १३ ॥ मधेमांसेल व्याप्रकैः शैवैरक्षैश्च व्याप्रयोगतर्पयेत् स्तुतये त्काली विपरीतरतीचरेत् ॥

।८३। विपरीतरतो देवि कालीनिष्ठमिमं पठेत्। साधकः कथुकतुष्यात्तु मैथुनात्तु विराजते ।८४। भावेन वी
आपकाविद्या सम्प्रशान्तस्यासिन्नी पञ्चमीरसाधनं सुदृढीरस्फालनं नाशिन्या ।८५। पूजिता बलिप
दृष्टा नाशिता च स्यादि चण्डिकाकामानन्दपरस्तोत्रपाठनात्सुखमानसा ।८६। चन्द्रसानन्दपरमानन्दे
सुनानन्दनोषिणी कोपिना हृदयास्ता तां देवाशिस्त्रविपर्यया ।८७। विपरीतारतादेशोऽविपरीतरतानु
रासक्षरणा तु द्रा च ब्रह्मसाक्षात्समाला त्रयप्रिया ।८८। पावलिवेद्रहस्तो युक्ताकेशो दिगम्बराविभूषितः । हाथ्याःस्य
नानन्दीवेद्यापासुङ्कपराजयतां ।८९। यपठेत्सहस्रनामास्यमेधासोत्रासनामकांयपादिव्याष्टके:
।९। प्रथमस्तंत्रासराणमात्रनः ।९०। मन्त्रवानेन महाकाली ब्रह्मसत्रावरणमात्रनः । कथ्यते नामसाहस्रं सावधान
मनाः शृणु ।९१। सर्वसाधारस्मेधासस्यनाम साहस्रकस्य च महाकालऋषिर्वीरुष्णिक् छन्दः श्रीकाली
कादेवता ह्रीं बीजं कालीमायाबीजं हूं शक्तिः कालीकाबीजं कीलकं परकारीं ।९२। ओं काल

कावरणनादि स्वेष्टार्थेविनियोग॥ कीलकेन षडंगानि षड्दीर्घायेन कारयेत्॥१८ ध्यानं च पूर्ववंकृत्वा साध
येत्स्वेष्टसाधनं॥ ॐ अस्य श्रीमाद्याद्यहाकालीहृदयककाराद्यसहस्रनामस्तोत्रस्य महाकालऋषिरुष्णिक्छ
न्दः॥ श्रीदक्षिणकालिका देवता ह्रीं बीजं हूं शक्तिः क्रीं कीलकं श्रीदक्षिणकालिकावरदानादिस्वेष्टार्थेजपेवि
नियोगः॥ ऋष्यादिन्यासः॥ ॐ महाकालभैरवऋषये नमः॥ शिरसि॥ उष्णिक्छन्दसे नमो मुखे॥ श्रीदक्षिणकालि
देवतायै नमो हृदि॥ ह्रीं बीजाय नमो गुह्ये॥ हूं शक्तये नमो पादयोः॥ क्रीं कीलकाय नमः सर्वाङ्गे॥ इति अङ्गन्यासः॥
अथ करन्यासः॥ क्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ क्रीं तर्जनीभ्यां नमः॥ क्रूं मध्यमाभ्यां वषट्॥ क्रैं अनामिकाभ्यां नमः॥
क्रौं कनिष्ठिकाभ्यां वौषट्॥ क्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां फट्॥ अथ देहन्यासः॥ क्रां हृदयाय नमः॥ क्रीं शिरसे स्वा
हा॥ क्रूं शिखायै वषट्॥ क्रैं कवचाय हुं॥ क्रौं नेत्रत्रयाय वौषट्॥ क्रः अस्त्राय फट्॥ अथ ध्यानं॥ सद्यश्छिन्नशिरः॥
कृपाणमभयं हस्तैर्वरं विभ्रतीं घोरास्यां शिरसां स्रजं सुरुचिरांमुन्मुक्तकेशावलीम्॥ सृक्कासृक्प्रवहां श्म

का.
५

शाननिलयांघ्रुन्मोः शवालंकृतीक्ष्णामाङ्गी कृतमेखलां शवकरैर्देवीं भजे कालिकाम्॥ ॐ क्रीं काली क्रूं करा
लीच कल्याणी कमला कला॥१०५॥ कलावती कला रत्याच कला भूज्या कलाग्निका॥ कला हृह्वा कला कुह्ला
कला काह्वा कला कला॥१०६॥ कला कोटिसमाभासा कला कोटिप्रभृतिना॥ कला मयी कला धारा कला पारा
कलागम्या॥१०७॥ कला राध्या कमलिनी ककरा कहराकरी॥ ककारवर्णसर्वाङ्गी कला कोटिविभूषिता॥१०८॥
ककार कोटिगुणिता ककार कोटिभूषणा॥ ककारवर्णहृदया ककारमंत्रमंडिता॥१०९॥ ककारवर्णमुकुटा कका
रवर्णभूषणा॥ ककककवर्णरूपा ककवाह्वपरायणा॥११०॥ ककवीरास्फालरता कमला करपूजिता॥ कमला
करनाथाच कमला करूपधृका॥१११॥ कमला कराभिदृस्या कमला करपारगा॥ कमला करमध्यस्था कमला करतो
तोषिता॥११२॥ कथंकारपरालापा कथंकारपरायणा॥ कथंकारपदान्तस्था कथंकारपदार्थभूः॥११३॥ कमलाक्षी
कमलजा कमलाक्षप्रपूजिता॥ कमलाक्षवरोद्युक्ता ककारा कर्बुराक्षरा॥११४॥ करतारा करच्छिन्ना करश्यामा

रमः
५

करार्णवा। करवृंस्मा कररंगा करोदरा करवृजिना।७८। करनीया करामश्री करन्यासा करप्रिया करद्योरणा करकञा
करकोकरकांतरा।७९। करकाचलहर्षा च करकाचलशोभिनी। करकाचलपूर्वी च करकाचलनोभिरणी।८०॥
करकाचलगेहस्था करकाचलरक्षिणी। करकाचलसन्मान्या करकाचलशालिनी। करकाचलवेषाढ्या कर
काचलरंजिता।८१। करकाचलकान्तारा करकाचलमालिनी। करकाचलशोभाढ्या करकाचलरूपिणी।८२॥
करामलकसंस्था च करामलकसिद्धिदा। करामलकसंपूज्या करामलकतारिणी।८३। करामलककाली च कराम
लकलोचनी। करामलकमाला च करामलकशोभिनी।८४। करामलकवन्ध्या करामलकदायिनी। कञ्जनेत्रा
कंजगतिः कंजस्था कंजधारिणी।८५। कंजमालाप्रियकरा कंजरूपा च कंजजा। कंजजातिः कंजगतिः कंजहोम
परायणा।८६। कंजमंडलमध्यस्था कंजाभरणाभूषिता। कंजसन्माननिरता कंजोत्पत्तिपरायणा।८७। कंज
राशिसमाकारा कंजारण्यनिवासिनी।८८। करंजवृक्षमध्यस्था करंजवृक्षवासिनी।८९। करंजवृक्षभूषाढ्या करं

का॰
६

जारण्यवासिनी॥ करंजमालाभरणा करवालपरायणा॥९६॥ करवालप्रहृष्टाङ्गा करवालप्रियागतिः॥ कर
वालप्रियोत्कण्ठा करवालप्रहारिणी॥९७॥ करवालमयी कर्म्मा करवालप्रियंकरी॥ कबन्धमालाभरणा क
बन्धराशिमध्यगा॥९८॥ कबन्धकूटसंस्थाना कबंधानन्तभूषणा॥ कबन्धनादसंतुष्टा कबंधासनधारिणी
॥९९॥ कबंधगृहमध्यस्था कबन्धवनवासिनी॥ कबन्धकाञ्चिकारिणी कबन्धराशिभूषणा॥१००॥ कबन्धमा
लाजपदा कबन्धदेहवासिनी॥ कबन्धासनमान्या च कपालमालधारिणी॥१॥ कपालमालामध्यस्था कपाल
व्रततोषिता॥ कपालदीपसंतुष्टा कपालदीपरूपिणी॥२॥ कपालदीपवरदा कपालकज्जलस्थिता॥ कपाल
मालाजपदा कपालजपतोषिणी॥३॥ कपालसिद्धिसंतुष्टा कपालभोजनोद्यता॥ कपालव्रतसंस्थाना कपा
लकमलालया॥४॥ कवित्वामृतसारा च कवित्वामृतसागरा॥ कवित्वसिद्धिसंहृष्टा कवित्वदानकारिणी॥५॥
कविहृष्टा कविगतिः कविहृद्या कविप्रिया॥ कविब्रह्मानन्दरूपा कवित्वामृततोषिता॥६॥ कविमान

रामः
६

समंस्थाना कविकांक्षाप्रपूरिणी॥ कविकण्ठस्थिता कं ह्रीँ कं कं कं कविपूर्तिदा॥७॥ कङ्काला कङ्कालादानमानसा
कङ्कालप्रिया॥ कपालकङ्कालसमा कङ्कालेशप्रपूजिता॥८॥ कङ्कालागीतमध्यस्था कङ्कालानन्दरूपिणी॥
कङ्कालप्रियसन्तुष्टा कङ्कालप्रियतोषिणी॥९॥ कपालमालाभरणा कपालकरभूषणा॥ कपालकरभूषा
ढ्या कपालचक्रमंडिता॥१०॥ कपालकोटिनिलया कपालदुर्गकारिणी॥ कपालगिरिसंस्थाना कपालचल
वासिनी॥११॥ कपालपात्रसन्तुष्टा कपालार्घ्यपरायणा॥ कपालार्घ्यप्रीयमाणा कपालार्घ्यवरोद्यता॥१२॥ कपाल
चक्ररूपा च कपालरूपमात्रगा॥ कदली कदलीरूपा कदलीवनवासिनी॥१३॥ कदलीपुष्पसुप्रीता कदली
फलमानसा कदलीहोमसन्तुष्टा कदलीदर्शनोद्यता॥१४॥ कदलीगर्भमध्यस्था कदलीवनसुन्दरी॥ कदम्बपु
ष्पनिलया कदम्बवनमध्यगा॥१५॥ कदम्बकुसुमामोदा कदम्बवनतोषिणी॥ कदम्बपुष्पसंपूज्या कदम्बपुष्प
होमदा॥१६॥ कदम्बपुष्पमध्यस्था कदम्बफलभोजिनी॥ कदम्बकाननान्तस्था कदम्बाचलवासिनी॥१७॥ कः
च्छपा कच्छपाराध्या कच्छपासनसंस्थिता॥ कर्णपूरा कर्णनासा कर्णाढ्या कालभैरवी॥१८॥ कलप्रीता कलह

का.
७

दा कल्नहा कल्नहामृगा। कर्णपक्षी कर्णवार्त्ता कपत्नी कर्णसुन्दरी॥९॥ कर्णपीच्चाविनी कर्णमंजरी कपिकच्छु-
दा। कपिकच्छुविहपाद्या कपिकच्छुस्वरूपिणी॥१०॥ कस्तुरी मृगसंस्थाना कस्तूरी मृगरूपिणी। कस्तूरी मृगः
संजाता कस्तूरी मृगमध्यगा॥११॥ कस्तूरी रसनीलांगी कस्तूरी गन्धतोषिता। कस्तूरी पूजकप्राणा कस्तूरी पूज-
कप्रिया॥१२॥ कस्तूरी प्रेमसंतुष्टा कस्तूरी प्राणधारिणी। कस्तूरी पूजकानन्दा कस्तूरी गन्धरूपिणी
॥१३॥ कस्तूरी मालिकारूपा कस्तूरी पूजनप्रिया। कस्तूरी तिलकानन्दा कस्तूरी तिलकप्रिया॥१४॥ कस्तूरी हो-
मसंतुष्टा कस्तूरी तर्पणोद्यता। कस्तूरी मार्जनोद्युक्ता कस्तूरी चक्रपूजिता॥१५॥ कस्तूरी पुष्पसंपूज्या कस्तूरी चर्वः
णोद्यता। कस्तूरी गर्भमध्यस्था कस्तूरी वस्त्रधारिणी॥१६॥ कस्तूरी कामोदरता कस्तूरी वनवासिनी। कस्तूरी व-
नसंरक्षा कस्तूरी प्रेमधारिणी॥१७॥ कस्तूरी शक्तिनिलया कस्तूरी कुंडमध्यगा। कस्तूरी कुंडसंस्नाता कस्तूरी कुं-
डमज्जना॥१८॥ कस्तूर्यर्चनसंतुष्टा कस्तूरी जीवधारिणी। कस्तूरी परमामोदा कस्तूरी जीवनक्षमा॥१९॥ क-
स्तूरी जातिभावस्था कस्तूरी गन्धचुम्बना। कस्तूरी गंधसंमोहविराजितकपालभृत्॥२०॥ कस्तूरी मदनःस्था

रामः
७

मदनान्तःस्था कस्तूरीमदहर्षदा ॥ कस्तूरिकाविनानाभ्या कस्तूरिमृगमध्यगा ॥३१॥ कस्तूरीस्पर्शकप्राणा कस्तूरीनिन्दकान्तका ॥ कस्तूर्यामोदरसिका कस्तूरीक्रीडनोद्यता ॥३२॥ कस्तूरीदाननिरता कस्तूरीवरदायिनी ॥ कस्तूरीस्थापनाशक्ता कस्तूरीस्थानरंजिनी ॥३३॥ कस्तूरीकुशलप्रश्ना कस्तूरीस्तुतिवन्दिता ॥ कस्तूरीवन्दकाधारा कस्तूरीस्थानवासिनी ॥३४॥ कहरूपा कहाध्याच कहानन्दा कहात्मभूः ॥ कहपूज्या कहेत्याख्या कहहेया कहात्मिका ॥३५॥ कहमाला कराढ्यभूषा कहमंत्रजपोद्यता ॥ कहनामस्मृतिपरा कहनामपरायणा ॥३६॥ कहपारायणरता कहदेवी कहेश्वरी ॥ कहहेतुः कहानन्दा कहनादपरायणा ॥३७॥ कहमाता कहान्तःस्था कहमन्त्रा कहेश्वरा ॥ कहगोत्रा कहाराध्या कहध्यानपरायणा ॥३८॥ कहतंत्रा कहकहा कहाचार्यपरायणा कहाचारा कहगति ॥ कहतांडवकारिणी ॥ कहारण्या कहगतिः कहशक्तिपरायणा ॥ कहराज्यरता कर्मसाक्षिणी कर्मसुन्दरी ॥४०॥ कर्मविद्या कर्मगतिः कर्मतंत्रपरायणा ॥ कर्ममात्रा कर्मगात्रा कर्मधर्मपरायणा ॥४१॥ कर्मरेखामोहकरी कर्मकीर्तिपरायणा ॥४२॥ कर्मविद्या कर्मसारा धर्मधारा च कर्मभूः ॥ कर्मकारा कर्महारा कर्मको

गुकसुन्दरी॥४३॥कर्मकाली कर्मतारा कर्मछिन्ना च कर्मदा कर्मचांडालिनी कर्मवेदमाता च कर्मभूः॥४४॥कर्म
कांडरतानन्ता कर्मकांडानुमानिता कर्मकांडपरीणाहा कर्मठी कमठाकृतिः॥४५॥ कमठाराध्यहृदया कमठा
कण्ठसुन्दरी॥ कमठासनसंसेव्या कमठी कर्मतत्परा॥४६॥ करुणाकरकान्ता च करुणाकरवन्दिता॥ कठोर
करमाला च कठोरकुचधारिणी॥४७॥ कपर्दिनी कपटिनी कठिनी कङ्कभूषणा॥ करभोरुः कठिनदा करभा क
रभालया॥४८॥ कलभाषामयी कल्पा कल्पना कल्पदायिनी॥ कमलस्था कलामाला कमलास्या क्वणत्प्र
भा॥४९॥ ककुद्मिनी कष्टवती कक्षकक्षार्चिता कडा॥ कचार्चिता कचतनुः कचसुन्दरधारिणी॥५०॥ कठोरकु
चसंलग्ना कटिसूत्रविराजिता॥ कर्णभक्षप्रिया कन्दा कथा कन्दगतिः कलिः॥५१॥ कलिघ्नी कलिदूती च क
विनायकपूजिता॥ कणकक्षानियन्त्री च कश्चित्कविवरार्चिता॥५२॥ कर्त्री च कर्तृकाभूषा करिणी कर्ण
शत्रुपा॥ करणेशी करणादा करणावा कलानिधा॥५३॥ कलना कलनाधारा कारिका करका करा॥ कलज्ञे
या कर्कराशि कर्कराशिप्रपूजिता॥५४॥ कन्याराशि कन्यका च कन्यकाप्रियभाषिणी॥ कन्यकादानसं

ढेष्टा कन्यादान सन्तोषिणी ॥७५॥ कन्यादान करानन्दा कन्यादान गृहेहृदा ॥ कर्षणा कक्षदहना कम्भिना कम्भिना
सना ॥७६॥ करमालानन्द कर्त्री करमाला सन्तोषिना करमाला श्रयानन्दा करमाला समागमा ॥७७॥ करमा
लामिङ्गिरात्री करमाला करविप्रिया ॥ करविप्रिया कररमा करदान परायणा ॥७८॥ करनन्दा कलिगतिः कलिवृ
ज्या कलिसत्वा ॥ करानन्दा कविगतिः कविपूज्या कलिसत्व ॥७९॥ कलनादनिनादस्था कलदानवरप्रदा ॥
कलनादसमाजस्था कहोला च कहोलदा ॥८०॥ कहोलगेहसंस्था च कहोलवरदायिनी ॥ कहोलकविताधा
र कहोलऋषिमानिता ॥८१॥ कहोलमानसाराध्या कहोलवाक्यकारिणी ॥ कहोलगेहमध्यस्था कहोलव
रकारिणी ॥८२॥ कर्तृहया कर्तृमयी कर्तृमाता च कर्तरी ॥ कनीया कनकाराध्या कनीनकमयी कथा ॥ कनी
यानन्दनीलया कनकानन्दतोषिता ॥८३॥ कनीनककराकाष्ठा कथारी ककरी करा ॥ कारगस्था कारगतिः
कारबन्धपरायणा ॥८४॥ कारनाथप्रिया कराभा कथानेक सन्तोषिना ॥ कमनीया कमनका कमनीयपरविभ्रण
णा ॥८५॥ कमनीयसमाजस्था कमनीयव्रतप्रिया ॥ कमनीयगुणाराध्या कपिला कपिलेश्वरी ॥८६॥ कपिला

राध्यहृद्या कपिलाप्रियदायिनी ॥ कएईलँह्रीँस्वरूपा च कएईलँह्रीँवरप्रदा ॥६७॥ कएईलह्रीँसिद्धिदात्री क
एईलह्रीँस्वरूपिणी ॥ कएईलंह्रीँमंत्रवर्णा च कएईलंह्रीँप्रसूः कला ॥६८॥ कवर्गा च कपाटस्था कपाटोद्घाटन
क्षमा ॥ कंकाली च कपाली च कंकालप्रियभाषिणी ॥६९॥ कंकालभैरवाराध्या कंकालमानसंस्थिता ॥ कंका
लमोहनिरता कंकालमोहदायिनी ॥७०॥ कलुषघ्नी कलुषहा कलुषार्तिविनाशिनी ॥ कलिपुष्पा कलादा
ना कशिपुकश्यपार्चिता ॥७१॥ कश्यपा कश्यपाराध्या कलिपूर्णा कलेवरा ॥७२॥ कलेवरकरी काञ्ची कव
र्गा करालिका ॥ करालभैरवाराध्या करालभैरवेश्वरी ॥७३॥ कराला कलनाधारा कपर्दीशवरप्रदा ॥ कपर्दी
शप्रेमलता कपर्दिमालिकायुता ॥७४॥ कपर्दिजपमालाढ्या करवीरप्रसूनदा ॥ करवीरप्रियप्राणा करवी
रप्रपूजिता ॥७५॥ कर्णिकारसमाकारा कर्णिकारप्रपूजिता ॥ करीषाग्निस्थिता कर्षा कर्षमात्रसुवर्णदा ॥
॥७६॥ कलशा कलशाराध्या कषाया करिगानदा ॥ कपिला कलकंठी च कलिकल्पलता मता ॥७७॥ क
ल्पलता कल्पमाता कल्पकाली च कल्पभूः ॥ कर्पूरामोदरुचिरा कर्पूरामोदधारिणी ॥७८॥ कर्पूरमाला

भरणा कर्पूरवासपूरिता ॥ कर्पूरमालाजयदा कर्पूरार्णवमध्यगा ॥ ७९ ॥ कर्पूरतर्पणरता कर्पूरवरधारि:
णी ॥ कपटेश्वरसंपूज्या कपटेश्वररूपिणी ॥ ८० ॥ कट्टु कपिध्वजाराध्या कलापपुष्परूपिणी ॥ कलापपुष्प
रुचिरा कलापपुष्पपूजिता ॥ ८१ ॥ क्रकचा क्रकचाराध्या कथंब्रुमा करालता ॥ कथकालविनिर्मुक्ता काली
कालक्रिया क्रतुः ॥ ८२ ॥ कामिनी कामिनीपूज्या कामिनीपुष्पधारिणी ॥ कामिनीपुष्पनिलया कामिनीपुष्प
पूर्णिमा ॥ ८३ ॥ कामिनीपुष्पपूजार्हा कामिनीपुष्पभूषणा ॥ कामिनीपुष्पनिलया कामिनीपुष्पचुंबना
८४ कामिनीयोगसंतुष्टा कामिनीयोगभोगदा ॥ कामिनीकुण्डसंमग्ना कामिनीकुण्डमध्यगा ॥ ८५ ॥ का
मिनीमानसाराध्या कामिनीमानतोषिता ॥ कामिनीमानसंचारा कालिका कालकालिका ॥ ८६ ॥ कामा
च कामदेवी च कामेशी कामसंभवा ॥ कामभावा कामरता कामार्त्ता काममंजरी ॥ ८७ ॥ काममंजीररणिता
कामदेवप्रियान्तरा ॥ कामकाली कामकला काली कामकलाभिधा ॥ ८८ ॥ काली कामकला कालिकाला
नलसमप्रभा ॥ कल्पान्तदहना कान्ता कान्तारप्रियभासिनी ॥ ८९ ॥ कालपूज्या कालरता कालमाता च का

का.
६

लिनी॥ कालवीरा कालघोरा कालसिद्धा च कालदा ।१९०। कालांजनसमाकारा कालिंजरनिवासिनी॥ का
लऋद्धिः कालवृद्धिः कारागृहविमोचिनी ।१९१। कादिविद्या कादिमाता कादिस्था कादिसुन्दरी॥ काशी
कांचिच कांचीशा काशीशवरदायिनी ।१९२। क्रीँबीजा चैव क्रीँबीजा हृदयाय नमः स्मृता॥ काम्या काम्यग
तिः काम्यसिद्धिदात्री च कामभू ।१९३। कामाख्या कामरूपा च कामचापविमोचिनी॥ कामदेवकलारामा का ग४
मदेवकलालया ।१९४। कालरात्री कामरात्री कांतारचलवासिनी॥ कालरूपा कालगतिः कामयोगप
रायणा ।१९५। कामसंमर्द्दनरता कामगेहविकाशिनी॥ कालभैरवभार्या च कालभैरवकामिनी ।१९६। काल
भैरवयोगस्था कालभैरवभोगदा॥ कामधेनुः कामदोग्ध्री काममाता च कांतिदा ।१९७। कामुका कामुकारा
ध्या कामुकानन्दवर्द्धिनी॥ कार्तवीर्या कार्तिकेया कार्तिकेयप्रपूजिता ।१९८। कार्या कारणदा कार्यकारि
णी कारणांतरा॥ कांतिगम्या कांतिमयि कान्त्या कात्यायनी च का ।१९९। कामसारा च काश्मीरा काश्मीराचा राम:
रतत्परा॥ कामरूपाचाररता कामरूपप्रियंवदा॥ २००॥ कामरूपा कामसिद्धि कामरूपमनोमयी॥ कार्त्तिः ६

कौ कार्त्तिका राध्या कांचना रक्तस्तनम् ॥७३॥ कांचना रक्तस्तनाभा कांचना रक्तप्रकृति ना ॥ काचहरपा काच भूमिः
कां रूपयात्र प्रभोक्ति ना ॥९॥ कां रूप ध्वनि मयी काम सुन्दरी काम चुंबना ॥ का रूप पुष्पवती का श्रा काम द्रुम
समाकुला ॥३॥ काम पुष्पा काम भूमिः काम सूत्या च काम सा ॥ काम देहा काम गेहा काम वीज परायणा ॥४॥
काम ध्वज समारूढा काम ध्वज समाश्रिता ॥ का रूपी का रूपाराध्या का रूपानन्द दायिनी ॥५॥ कालिन्दी ज
लं संकाशा कालिन्दी जल प्रकृति ना ॥ का देव पूजा निरता का देव परमार्थदा ॥६॥ कर्मणी कर्मणा कारा काम का
र्मणा कारिणी ॥ कर्मणा त्रोटन करी कामिनी कारणा हृया ॥७॥ का व्याघ्र ना च कालिंगा कालिंग मर्द्दनोद्यता
का लागुरु विभूषा ढ्या कालागुरु विभूषित ना ॥८॥ का लागुरु सुगंधा च कालागुरु प्रमर्दना ॥ का केरा:
नी लंडी ना का वेरी नीर वासिनी ॥९॥ का ल चक्र समा कारा का ल चक्र निवासिनी ॥ कानना कानना धारा:
का हकाहता कामधा ॥१०॥ का स्थित्वा पवासिनी का हुा काम पत्नी च काम भूः ॥ का देवरी पानरता मथा का देव
री कला ॥११॥ काम वंद्या च कामेशी का मराज प्रकृति ना ॥ का मराजेश्वरी विद्या काम कौतुक कौतुकनाश ॥१२॥ कां

वीडज्ञा कांक्षिनहरा काश्यपा कांचनकामिनी ॥ कांचनाद्रिसमाकारा कांचनाद्रिप्रदानदा ॥४२॥ कामकीर्तिः
कामकेशी कालिका कान्तारप्रिया ॥ कामभेदा च कामार्तिनाशिनी कामभूमिका ॥४३॥ कालनिर्णाशिनी का
व्यवनिता कामरूपिणी ॥ कामस्था कामसंदीप्तः कामदा कामसुन्दरी ॥४४॥ काहेश्री कारणावरा कामेश्री
तृजनोधना ॥४५॥ कांचिन्नूपुरमेखलाढ्या कुंकुमाभरणान्विता ॥४६॥ कालचक्रा कालगतिः कालचक्रमनोभवा
कुंदमध्या कुंदपुष्पा कुंदपुष्पप्रिया कुजा ॥४७॥ कुंडमाता कुजाराध्या कुठारवरधारिणी ॥ कुंजरस्था कु
शरता कुशेशयविलोचना ॥४८॥ कुनटी कुररी कुद्रा कुरंगी कुरजा कूया ॥ कुम्भीनसविभूषा च कुम्भा
नसवधोद्यता ॥४९॥ कुम्भकर्णमनोल्लासा कुलचूडामणिः कुला ॥ कुलालगृहकन्या च कुलचूडामणि
प्रिया ॥५०॥ कुलपूज्या कुलाराध्या कुलपूजापरायणा ॥ कुचभूषा तथा कुक्षिः कुरंगीगणसेविता ॥५१॥ कुपुष्पा
कुलरता कुलपुष्पपरायणा ॥ कुलवस्त्रा कुलाराध्या कुलकुंडसमप्रभा ॥५२॥ कुलकुंडसमुल्लासा कुंडपुष्प
परायणा ॥ कुंडपुष्पप्रहसना कुंडगोलोद्भवात्मिका ॥५३॥ कुंडगोलोद्भवाधारा कुंडगोलमयी कुहूः ॥ कुंड

गोलमयीप्राणा। कुण्डगोलविभूषिता ॥२४॥ कुण्डगोलमनोल्लासा। कुण्डगोलवरप्रदा। कुलदेवरता कुब्जा
कुलसिद्धिकरी परा ॥२५॥ कुलकुण्डसमाकारा कुलकुण्डसमानभूः। कुण्डसिद्धिः कुण्डऋद्धिः कुमारीपूज-
नोद्यता ॥२६॥ कुमारीपूजकप्राणा कुमारीपूजकालया। कुमारीकामसंतुष्टा कुमारीपूजकात्मिका ॥२७॥ कुमा-
रीव्रतसंतुष्टा कुमारीरूपधारिणी। कुमारीभोजनप्रीता कुमारी च कुमारदा ॥२८॥ कुमारमाता कुलदा कुल-
योनिः कुलेश्वरी। कुललिंगा कुलानन्दा कुलरम्या कुतर्कधृक् ॥२९॥ कुंति च कुलकान्ता च कुलमार्गपरायणा ॥
कुब्जा च कुलकुब्जा च कुब्जिका कुलकामदा ॥३०॥ कुलीनांगी कुब्जिका च कुब्जीकानन्दवर्द्धिनी। कुलीना कुंजरग-
तिः कुंजरेश्वरगामिनी ॥३१॥ कुलपाली कुलवती तथैव कुलदीपिका। कुलयोगीश्वरी कुण्डा कुंकुमारुणवि-
ग्रहा ॥३२॥ कुंकुमानन्दसंतोषा कुंकुमार्णववासिनी। कुसुमा कुसुमप्रीता कुलभूः कुलसुन्दरी ॥३३॥ कुद्वती कु-
मुदिनी कुशला कुलटालया। कुलटालयमध्यस्था कुलटासंगतोषिता ॥३४॥ कुलटाचुंबनोद्युक्ता कुशावर्त्ता
कुलार्णवा। कुलार्णवाचाररता कुण्डली कुण्डलाकृतिः ॥३५॥ कुमतिश्च कुलश्रेष्ठा कुलचक्रपरायणा ॥ कू

हस्त्या क्रं रहहिश्च कुं भल्ला कं भल्ला कूभिा ॥३६॥ क्र वाल्ला कूभि हृ पा च कूर्चबीजं धरा च कां क्रं क्रं क्रं शब्दरागा क्रैं:
कैं क्रैं क्रैं परापरा ॥३७॥ क्रूं क्रूं क्रूं शाहूभिल्लया कुक्कुराल्लयवासिनी। कुक्कुराशं गसंयुक्ता कुक्कुरानन्तविग्रहा ॥३८॥
कूर्चा रंभा कूर्चबीजा कूर्चजा परापरा। कुलिनी कुलसंख्याना कूर्च कुराड परापरा ॥३९॥ कूर्चबीजं भालदेशा:
कूर्चमलकक्षविना। कुलहस्ता भाकूर्मा कूर्मा चलनिवासिनी ॥४०॥ कुलविन्दुः कुलश्रीवा कुलचक्रि परापरा
कुटबिन्दु भगिा प्रख्या कुंकुमकुमवासिनी ॥४१॥ कुचमर्द्दनसंतुष्टा कुचजा परापरा। कुचस्पर्शनसंतुष्टा कुच:
लिंगनहर्षदा ॥४२॥ कुगतिप्रीकुवेराच्या कुचस्था कुलनायिका। कुगायना कुचधरा कुगीता कुहर्षनिका ॥४३॥
कुगेया कुहराभासा कुगोया कुप्रदारका। कीर्त्तिकिरातिनी क्लिन्ना किरणा किन्नरीप्रिया ॥४४॥ कीं कारा कीं
जपाशक्ता कीं हूं ह्रीं मंत्ररूपिणी ॥ किर्मीरा भद्रहाकाङ्क्षी किशोराचार्चा किरीटिनी ॥४५॥ पृष्ठा कीटभाषा कीटः
योनिः कीटमाता च कीटदा। किंशुरका कीरभाषा च क्रियाधारा क्रियावती ॥४६॥ धा। कीं कीं शाह्रपराक्लीं
क्लीं क्लें क्लैं क्लौं मंत्ररूपिणी ॥ कौं कौं कुं कैं कौं स्वाहारूपा कः फट् मंत्रस्वरूपिणी ॥४७॥ केशकी ह्वपरा नन्दा के

न्तकी भरणान्विता ॥ केकरा केशिनी केशि केशिसूदनतत्परा ॥ ४८ ॥ केशरूपा केशमुक्ता कैकेयी कौशिकी तथा ॥
कैरवा कैरवाह्लादा केशरा केतुरूपिणी ॥ ४९ ॥ केशवाराध्यहृदया केशवासक्तमानसा ॥ क्लैब्यविनाशिनी क्लै
ग ३ बा क्लीँ बीँजपतोषिता ॥ ५० ॥ कोशला कोशलाक्षी च कोशला च कोमला तथा ॥ कोलापुरनिवासा च कोलापुरनि
वासिनी ॥ ५१ ॥ कोटरूपा कोटराक्षी क्रोधिनी काकरूपिणी ॥ केका च कोलि कोटिकोटिमंत्रपरायणा ॥ ५२ ॥ कोघन
ज मंत्रगुप्ता केरूपा केरलाश्रया ॥ केरलाचारनिपुणा केरलेन्द्रगृहस्थिता ॥ ५३ ॥ केदाराश्रमसंस्थाना केदारेश्व
रपूजिता ॥ क्रोधरूपा क्रोधपदा क्रोधमाता च कौशिकी ॥ ५४ ॥ कोदण्डधारिणी क्रौँचा कौशल्या कौशलाङ्ग
ना ॥ कोलिनी कोलिकाद्या कोलिकानन्दवासिनी ॥ ५५ ॥ कौतुकी कौमुदा कोला कौमारी कोरवार्चिता ॥ ५६ ॥ कोडि
न्या कोशली क्रोधज्वाला भास्वररूपिणी ॥ ५७ ॥ कोटिकालानलज्वाला कोटिमार्त्तविग्रहा ॥ कृत्तिका कृष्ण
वर्णा च कृष्णा कृत्या क्रियातुरा ॥ ५८ ॥ कृशाङ्गी कृतकृत्या च क्रः स्वाहा स्वरूपिणी ॥ क्रौँ क्रौँ हूँ फट् मंत्रवर्णा क्री
क्रूँ ह्रूँ फट् नमः स्वधा ॥ ५९ ॥ क्रीँ क्रीँ ह्रीँ ह्रीँ तथा हूँ हूँ फट् स्वाहा मंत्ररूपिणी ॥ इति श्री सर्वसाम्राज्यमेधा नाम सह

स्वकं भूगृग स्त्रीशक्तिहीनात्वं स्वरूपाभिधमेव चाकल्पितं दक्षिणाकाल्याः स्तुत्यैंद्रीनियोगतः ॥६०॥ वरदा
न वृषंगेन रहस्यमपि दर्शितं मया गोपनीयं सदा भक्त्या पठनीयं परात्परं ॥६१॥ प्रातर्मध्याह्नकाले च संध्यायां राज
यो रपा ॥ पूजाकाले जपांते च पठनीयं विशेषतः ॥६२॥ यः पठेत् साधकाधीशः कालिरूपो हि वर्त्तते ॥ पठेद्वा पाठयेद्वा
पि शृणोति श्रावयेदपि ॥६३॥ चक्रं नो पयेद्वापि न भवेत् कालिकासुता ॥ सहेलया सकलीलं ग्रापः कश्चित् मानवः प
ठेत्सा ॥६४॥ सर्वदुःखविनिर्मुक्तस्त्रैलोक्यविजयी कवि ॥ सूतवंध्या काकवंध्या कंन्यावंध्या च कन्यका ॥६५॥ पुत्रव
वंध्या मृतवंध्या श्रुत्वा स्तोत्रमनुत्तमं ॥ सर्वं साह्वयतां नारी सत्कवी चीरजीविनं ॥६६॥ कंठे निर्दक्षकीर्तिमंतं लभः
नारी सय ॥ पठन्कामपुरस्कृत्य कालीध्यानादेव तां ॥६७॥ भंगकाम करोह न्या मंत्री भवति नान्यथा ॥ योनि
पुष्पे लिंगपुष्पे ऊराडगोलोद्भवे रपा ॥६८॥ स्वयोगसंभवपुष्पे च सदेवीपूजनके ॥ कालिपुष्पे पीठतो येऽयो
क्षालितं विदुराम ॥६९॥ कल्पद्रुमे दैवीनरवकाला गुरुक्रमात् ॥ अर्हांगं ग्रो धूपदीपैः जपापाठकसंयुतैः
॥७०॥ राज्ञ वंदना सिंदुरै मंत्स्यमांसादि भूषणैः ॥ मधुभिः पायसैः क्षीरैः शाधिते भोगिते रपा ॥७१॥ महोपका

मेरते श्वनेवे घेपद्भ्रमान्विमे ॥ दूजा पिन्वा महाकाली महाकालेन लालिता ॥१०॥ शाविद्याराज्ञी कुक्षुकांचन
प्रामोवं पठेच्छ्वो कालीभक्तो विकचितः सिंदूरासि लकान्वितः ॥११॥ आसान्नूल घ्राणमुखोत्तुकके शोणदंग
वर ॥ महावधो निक्षिप्तमो वीरः श्मशाने मुरमान्वितः ॥१२॥ भास्स्मान्वये विन्दुपीठेष्वाकी गोहि वावनो ॥ सया
नो षष्मुंजानः कालिदर्शनमात्र्युयान् ॥१३॥ थमनवयवघन्हो नकर्मनदनंनफलं लभेत् ॥१४॥ षयेकमलसासान्
समहेश्रीकालिकांविका ॥१५॥ वांकविन्वे नारतीतुल्पमोदेथ मुनदशमम ॥ मसो बोगमम: कार्यं श्रुमो त्रु सिधरो
पथा ॥१६॥ ब्रह्मला ब्रह्ई वदर्शषा त्रैलोक्यविजया ब्रह्मविन् ॥ सा तुहमो कार्यकर्त्ता भवेच्छिव समः कलौ ॥१७॥ यादशि
शय चन्द्रकर्त्ता चादिवाराति विपर्यये ॥ महादेव समो योगी त्रैलोक्यं क्षोभकस्तथा ॥१८॥ राज्ञाने चतुर्ममसुता सा
ह्नके करोसमो भवेत् ॥ गजांश्वरथपत्ती नां मंत्राणामधिपः क्रमी ॥१९॥ आयुधे च भुज्ञराडी वजा पलिनव
र्जितः सर्वबोदरा गान्धूपातस्वं कालं महेश्वर ॥२०॥ ब्रह्मलारडगोलदेवेशी नन सप्तदुर्धर्भः क्वचिन् ॥ सर्वहस्त

गणं हुत्वा मन्त्रकार्यो विचारतः ॥७॥ शाकुलं तु यथोक्तं तु हृन्मन्त्रेण कालिकां विधिं यजेत ॥ विघ्नराज्ञीं च संपूज्य पठेन्ना-
मसहस्रकं ॥८॥ श्रीमन्त्रोरथमयी सिद्धिस्तस्य हस्ते सदा भवेत् ॥ पद्दारं समालिख्य संतुष्य परमेश्वरी ॥९॥ षाहस्र-
हस्रिकया यो गं कृत्वा ज्ञात्वा स्तवं पठेत् ॥ यो नित्यं वीक्ष्य पठेत्स्तोत्रं कुबेरसदृशो भवेत् ॥१०॥ शाकुलं गोलोद्भवं घृ-
तपर्णाक्तैः होमयेत्त्रिदिना ॥ पञ्चमो महेशानि विधिरेवं विमार्जयेत् ॥११॥ यो नरः गंगीश्रु नृदरारम्यां चंचलां का-
मगर्वितां ॥ समानीय प्रयत्नेन संशोधन्या स योगतः ॥१२॥ पूजनं चैव संस्थाप्य दृष्ट्वा विकसितां चरेत् ॥ मूलच-
क्रं जपं भार्यादैन्या दरात् संपुटं ॥१३॥ ताः संपूज्य परमेशानि सर्वं लभते महेश्वरि ॥ नज्ञा कृत्वा महेशानि हृद्विरागी सं-
सारे चिह्वेत् ॥१४॥ अष्टोत्तरशतं योनिं संसंस्थाप्य प्रयत्नतः ॥ स योगी भूपतनपूज्यं सर्वविद्याधिपो भवेत् ॥२०॥ स्व-
न्यागारे शिवालये हि वा देवालये नद्याः ॥ स्वन्यदेशे प्रान्तरे च गंगागर्भे चतुष्पथे ॥२१॥ श्मशाने पर्वते वा क्षेत्रे एक-
लिंगे शिवालये कोटरे योनौ कृत्वा मा गृहे वेश्यागृहे नरः ॥२२॥ शाकुन्तिनी गृहमध्ये वा कदलीमण्डपे सदा

पठेत्सहस्रनामाख्यं स्तोत्रं सर्वार्थसिद्धये ॥२३॥ आरोप्य स्वम्भुदुर्गे चरतो शक्तिसमागमे ॥ कालीं संचिंत्य स्ववपु
पठेन्नामसहस्रकं ॥२४॥ सर्वसिद्धिश्वरो भूत्वा वांछासिद्धिं स विंदति ॥ स्वयम्भूडकयोर्योनि त्वचिकाकोमले शिवे
॥२५॥ पावित्रे ह्रे शववद्धे वा गुह्यस्वस्त्रासने पिबन् ॥ कालीं संचिंत्य वज्रपेन्नरो नामसहस्रकं ॥२६॥ पंचानन्दपरो भूत्वा
पठन्त्वा कालिकास्तवं ॥ शुक्रकेशोस्त्रियावा सो मैथुनी शयने स्थितो ॥२७॥ पठन् स्वा कालीं पठेत्स्तोत्रं वं खेचरीसिद्धि;
हृद्भागभवेन्नाः ॥ चिकुरं योगमासाद्य उत्कोत्मारणमेव चा ॥२८॥ गानस्त्वा श्रीदक्षिणाकालीशक्तिपात्रशतं
मेन्नाः ॥ लतांस्पृष्ट्वा जपित्वा पिरमेत्वा चिन्त्य वन्द्यपा ॥२९॥ आलोकयद्दिशा वामापरशक्तिविशेषतः ॥ कुरु;
त्वा श्रीदक्षिणां कालीं योनिं ह्यकरणां चरेत् ॥३०॥ पठेन्नामसहस्रं यः श्लोकवाद्यप्यधिको भवेन्न ॥ लतां
नरेभ्युत्प्रवंकृत्वा कालीं निराकुलं ॥३१॥ दशावधानो भवति मासमात्रेण साधकः ॥ कालरात्र्यां महा
रात्र्यां वीररात्र्यां भयिव्विये ॥ चतुर्दश्यां मोहरात्र्यां महत्यां शंकसेश्च सेश्वरा ॥ कुकुर्द्यो [illegible] भोमा

कौ०
१४

नाड्यां निशामुखे ॥३॥ भवस्यां मंगलशब्देन पाठकुलनियोगिनो ॥ कुलसंपुटयन्त्रेण पठेत्त्रासमसहस्र
कम् ॥४॥ तुर्य्योनो भवेदाशु किन्नरीसिद्धिमाप्नुयात् ॥५॥ पश्चिमाभिमुखं लिंगं हृदयस्थं ध्रुवनकं ॥६॥ तत्र
स्थित्वा जपेन्मन्त्रं सर्वकामानवाप्नोति ॥ भौमवारे निशार्द्धे च अमावास्यादिनेषु भो ॥ मामाषभक्त व
लिं छागं कुक्कुटं च पायसं ॥ गन्धमीनं शोणितं च दधि दुग्धं गुडार्द्रकं ॥७॥ बलिं दत्त्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रत्र
रसहस्रकं ॥ देवं धर्वमिद्रापेः सेवितः सुरसुन्दरी ॥ मन्त्रे मे देवि शिशाखेन नम्यवासन संहिताहस्रवयं
भवेद्ध्रुवं नात्र कार्यविचारणा ॥१०॥ हि लवा ली लवा भक्त्या कालीकौलिनि निरंकुश ॥११॥ हृत्सा दृकं मयेद्देवी मा
हेश्वरीं मोहयेत्सकलान् ॥१२॥ आकर्षयेन्महाविद्यां दृष्ट्वा पूर्वा त्रिवाशमन ॥ मर्दीनविद्युतिमांसं पमा हान्नाभु
मारणं ॥१३॥ भुवभुच्चाटयेन्नूनं स्तम्भनं च वशीकरणं च रेणु ॥ विषमाहिव मार्जारव्याघ्रवराहकौ ॥ थावकुंपूकर
ता पो ते डिंडिभैः शाशके पलै ॥ ह्रां ह्रीं ते सास्थिमांसौश्च कारयो हृद्ध्यपायसे ॥ शाम्का हंवाशि सिंधुमैचैः सु

रामः
१४

तारं हि स्वसा सवे । योनिसालिङ्गनी रे स्वयोनिलिङ्गा स्वगेरपा॥४॥ ततजात कुसुमे पूज्य जपान्ते जपेदेक्षि
कां सर्वसाधारण्यं नाशाहकुचानचास्व शक्तिमम्॥५॥ धाताना त्यालापे पठेत्स्तोत्रं कालीहृदोऽहनगयानां॥६॥ दक्षि
णा कालिका तस्य गेहे स्थिरा नान्यथा॥ धनैः स्मालना गृहे गत्वा तस्याश्चुंबनं ततः॥ तस्या योनौ सुरं दत्वा
नइसं विलहं तु पेत्॥७॥ जनं जनेनासमाहत्वं पठेद्भक्तिपरायणः॥ कालिकादर्शनं तस्य भवस्येव तिया मनः॥८॥ ना
तः स्य पात्र गृहे गत्वा मकारपंचकाचिनम्॥९॥ ब्रह्मनसंच संस्थाप्य शक्तिस्या तद्वारायण॥ हश्मात्रा मांदनकह्ह
त्वा स्वहृंतां समाचरेत्॥ कतन मध्यसंभाप्यं तत्र सावरां जपेत्॥१०॥ ह्रां संभाले श्रां केशे श्रां सिंदुरमण्ड
लो॥ समहदयं कुचद्वन्द्वे श्रां नाभौ महेश्वरि॥११॥ ह्रां योनौ महेश्वरि ध्यायच श्रां तत्र्यां॥ जपेत् नग्न महेशानि न
नेत्र पठेत्स्तु ति॥१२॥ एत्वा नावधानो भवति मासमात्रेण साधकः॥ मातंगिनी समा नीय किं वा कापालिकं ह्यो
वा॥१३॥ यं समालाङ्पेकायों गतेधार्यात् सुडशार्के तप देयोनिचक्रं शक्तिचक्रं स्वचक्रको॥१४॥ एवं क्रमेण स

हेशानिमुणसंवर्त्तं प्रयुज्यते ॥ उरसा मनस्विनो वीरो मकारं पंचकान्वितः ॥ १२५ ॥ अन्यासामालिंग्य प्रयुज्यते दन्या
संयुंज्य वैपरीत्येन ॥ अन्या संप्रयुज्यते न च न्यास मर्थयेज्ज पेत् ॥ १२६ ॥ अन्यथा नेतु मुखं दत्वा पुनः पूर्वं बद्धं च रेत् ॥
अवधानसहस्रेषु शक्तिपाशशानेषु च ॥ १२७ ॥ आकाशभणिते वैशिन्या सपंचकथो गतः ॥ पवनो शक्तिमानो
यगानशक्तिपरायणः ॥ १२८ ॥ कुलाचारं कंसे रोवनस्याथोनीविकाशये तु ॥ गजब्रह्मा प्रदत्ता च प्रयेत्रा म
सहस्रका ॥ १२९ ॥ हकपाले न च हापंला प्यय नेन वैपठे तु ॥ महाकवि करोमत्या नात्र कार्यविचारणा ॥ १३० ॥
कामानौ शक्तिमानो यथो नेतु मूलचक्रकं ॥ बालिरव्यपरमेशानि न त्र मंत्रं स्त्रिविच्छवो ॥ १३१ ॥ नाह्वि
हस्तु जपे द्वेवि सर्वसाध्यार्थ सच वित्तु ॥ अस्तु नान्यपि शाध्यास्ता वेसदान्यान् पेक्षका ॥ १३२ ॥ अवि नाभ्या सेवि
नापासे विनापा नाद्भिः प्रियो भव तु वे दापि वो मन्त्वा विका लज्ञा स्तै वर्धन ॥ १३३ ॥ चतुर्विधं च पां ट्रिंसं न
स्पहस्त गतं क्षरणा ॥ द्वैवावलि प्रदानं सर्वदा स्युन्य संडयो ॥ १३४ ॥ कालिका नं मंत्रा चिं ताना ललसा धनमे

वन्चा॥ सहस्रनामपाठश्च कालीनामप्रकीर्त्तितं॥३३॥ भक्तस्यहत्यमेना वदन्य दम्भुर्दयां विद्रु॥ वीरसाधनकं
मंत्रिव पूजा बलिसाध्या॥३५॥ दासिं द्रूराजिलको देवी वेरूपा त्वा बोनिरं नरं॥ वेरूपा गेगे निशाचारो रात्रौ वर्द्ध
दनं स्था॥३७॥ शाक्तिपूजा योनि हृष्ट्र खड्ग फलो दिगम्बर॥ मुक्तकेशो वीरवीवेष नाम्बुलपूरि नानन॥३८॥ ना
कालीभक्तो भवेद्देवि नान्यथा क्षोभमाप्नुयात्॥ हृग्धस्वादी योनिलेही संविदा सर्वपूर्णितां॥३९॥ रो॥ बेरूपा तनाम
मायोगा कालीचक्रसमः स्वयं॥४०॥ विरूपा देहसंभायोगा त्काली देहमयः स्वयं॥ वेरूपा मध्यगं वीरं कदा वरूपा
भिसाधकं॥४१॥ रवंवदति सा काली नस्माद्रूपा गणं गना॥ वेरूपा कन्या नंपा पीठ जाति भेदकुल क्रमा त्॥४
२॥ अकुलक्रम भेदेन ज्ञात्वा चैव कुमारिका कुमारीं पूजयेद्भक्त्या जपां ते देव वासिया॥४३॥ अथः पंचेन्नामसा
हस्रं काली दर्शन भाग्भवे त्॥ भक्त्या रूपा कुमारीं तु वेरूपा कुलसमुद्भवां॥४४॥ ब्रह्मा हो माहिमिसो ध्यज्ञ
त्वा स्तोत्रं पठेच्छिवो॥ त्रैलोक्यवीजयी भूत्वा जपा चक्रप्रदर्शका॥४५॥ पयदत्तं कुमार्यै तु सदनं तत्कलं

भवेन्ना॥ कुमारीपूजनफलं मया वक्तुं न शक्यते॥७६॥ घात्वांचल्यागहिणींकिंचित्सम्यङ्नामयमंत्रलिंगा॥ काचे-
न्द्रजिता गलाऽद्वितीयं द्विजितं भवेन्ना॥७७॥ कुमार्यर्थ्यवशक्रूरयस्य सर्वमेतच्च राचरां॥ हां क्रिं मानीयमाना
त्रैन्यासजालं प्रविश्यसेन्ना॥७८॥ बालां वामभागे संस्थाप्य पठेन्नामसहस्रकं॥ सर्वसिद्धीश्वरो भूत्वा तत्र कार्या
विचारणा॥७९॥ श्मशाने स्थाप्य भवेत्तु स्योगलिंगं स्फुरंचरेन्ना॥८०॥ दिगंबरः सहस्रं च तत्तु पंचुष्यं समानये त्
॥८१॥ स्ववीर्येण तु तं कृत्वा तस्यैकं प्रजपेत्तु नेन्ना॥ तस्य ध्यानं तामहाभक्त्या समायान्ति नरः सहस्रा॥८२॥ मेघं के
शं स्ववीर्यं च पंचपत्रं मार्जनीगतं॥८३॥ कके शोऽस्त्रावाशो मूलमंत्रः पुरःसरं॥८४॥ यथा कुजवारे मध्यरात्रौ होमः
कृत्वा श्मशाने कोप पठेन्नामसहस्रकं॥ पृथ्वीशाकर्षणं चरेन्ना॥८५॥३॥ तुष्टस्तु तो भवेद्देविसंयोगानन्दनस्यते
पुनश्चित्कुरमाशाद्य मूलमंत्रं जपेच्छिवो॥८६॥ चन्द्रावहीन मध्यरात्रौ वीर्यस्तु स्मार्थ साधक॥८७॥ कालिकां पूजये
न्तत्पठेन्नामसहस्रकं॥८८॥ पृथ्वीशाकर्षणं कुर्यात्तत्र कार्या विचारणा॥८९॥ कदलीवनमाशाद्य लक्षमंत्रं ज

पेत्ररा॥ ५६॥ मधुमत्याः स्वयं देव्या सेव्यमानः स्मरोपमः॥ स्त्रीयं मधुमती सुक्ता नप्यास्या वरजंगमं॥ ५७॥ कर्ष
णीनि ममु चार्ध ठ ठ स्वाहा मन्तु चरेत्॥ त्रैलोक्याकर्षणी विद्या मस्यहृल्ले सताभवेत्॥ ५८॥ नवांकुरां च रत्
नानि हि मन्त्री लभ्यन्ते नराः॥ आकर्षयत्यंकुनि धेनुमेरोश्चादिगं नरः॥ ५९॥ अलभ्यानि च वस्तूनि द्रवाद्भूमीतला
द्यपा॥ हृनानस्वर्गरस्यानां रहस्यं विहितां मया॥ ६०॥ राज्ञां चकपथयस्थेषां सत्यं सत्वरमाविशेत्॥ हसौ पव
र्धकाठेन भवेत्स्यधावति पति॥ ६१॥ ॐ ह्रीं पद्मावति पदं नवत्रैलोक्यनामचा॥ धानीं चकथय ह्रूं स्वाहा मन्त्रेमं
त्रईशीनि॥ ६२॥ उल्लाविद्यादिकानां च त्रैलोक्ये याहृशी भवेत्॥ सर्ववश्यतिदेवेशि कालेड्र कविशुभः॥ ६३॥ वि
वर्षपाठनोदेवि लभेद्रोगवर्जितं कं॥ महाकालेन हुंयाचितानाधूमगतोपिचा॥ ६४॥ मस्य दर्शनमात्रे
शाचीरड्डीवश्यतो भवेत्॥ ष्टनसंडीविनी सुक्ता मन्त्रस्याथयहूं॥ ६५॥ स्वाहा मन्त्रे मन्तुरास्यानेस्वशक्ति
द्रोभवेन्नरः॥ ॐ ह्रीं त्वक्त्रवाराहि कालीस्वप्ने कथय चोहरेत्॥ ६६॥ अमुकस्यामुकं देहि ह्रौं स्वाहा मन्त्र

का·
३७

र्भवेत्॥ स्वक्षासिद्धा चतुर्वर्षान्तस्य स्वक्षेत्रदास्यिन्ता॥६७॥ चतुर्वर्षस्य पाठेन चतुर्वेदाधिपो नरः॥ मद्वक
ञ्जलसंयोगा हृस्सः काव्यं करोति चा॥६८॥ तस्य वाक्परिचर्यायां भ्रान्तिर्भवति भारती॥ प्रसरं तु करं दत्वा
वदवारी मासि तु वन्॥६९॥ साधको गन्ध्या कुर्वन्तन्त थेव भविष्यति॥ ब्रलाण्डगोलकेना च यथा काचिद्रा
गतीनतो॥७०॥ मनस्तासि द्वयोर्देवि करामलकवद्वेत्॥ साधकस्मृतिमात्रेण यावन्त्यः सन्ति सिद्धयः॥७
१॥ स्वयमायान्ति पुरतो दासीनां तु का कथा॥ विदेशवासिनो भूत्वा वर्तन्ते चेटकाईका॥७२॥ अमायां चन्द्र
दर्शे च चन्द्रग्रहणमेव वा॥ अष्टम्यां भूतौ चन्द्रंचे चन्द्रसूर्याग्रहकं तथा॥७३॥ अष्टाहस्तु तथा चाष्टोकरो
त्येव महेश्वरि॥ आरामारवेचरन्त्वं च चत्वरं च रञ्जरेगति॥७४॥ पादुकाखड्गवेतालायक्षिणी गुह्यकादयः
तिलकोञ्जननाहस्य चराचरकथानकं॥७५॥ पातनं संजीवितं सिद्धिर्गुटिका च रसायनं॥ खड्गाद्धि निधिः
द्विदैवोक्ता वाक्यासिद्धिश्चरन्त्वयं॥७६॥ तस्य हस्ते भवेद्देवि नात्र कार्या विचारणा॥ केनो वाहं तु भो वस्त्रे विना

राम:
३७

नैवेद्यैर्ग्रहो ॥९॥ अभितो च फलैर्यथेष्टैः स्वं द्रव्यं प्रयत्नतः ॥ मध्ये च कं हरागोक्षं पश्चिणो नामलेखनं ॥१०॥ ग्रा
नत्रस्ता ग्रहे ग्रानि त्रैलोक्य किञ्चयी भवेत् ॥११॥ कोऽहं शान्त साहस्यां निर्जित्य चरणां शिरो ॥१२॥ ग्रहुतरस्या
नि बहुस्वं स्वगृहं ग्रामि पार्वति ॥१३॥ को ग्रहान्नं हशोः लोका भवन्ति च अक्षवां ॥१४॥ कलत्रं स्यात् व्ययत्नेन ना
मता हस्य कं पठेन्नरः ॥ होषकार्यो महेशानि सर्वे यान्ति निवारणः ॥१५॥ भूतप्रेतग्रहादीनां रक्षसां ब्रह्म
राक्षसां ॥ डाकिनीनां भैरवानां स्कंदवैनायिकादिकान् ॥१८॥ नाशये स्मरणमात्रेण नात्र कार्या विचारणा
॥ भस्माभिमन्त्रितं कृत्वा ग्रहग्रस्तं विलेपयेत् ॥१९॥ भस्म संलापनाद्देवि सर्वग्रहनिवारणं ॥ नवनीतं चाभि
रोव ३ मन्त्रितं स्त्रीणां दद्यान्महेश्वरि ॥२०॥ वन्ध्या पुत्रवतीं नात्र कार्या विचारणा ॥ कण्ठे वा वामबाहौ वा योनौ
वा धारणात् सिद्धिदो ॥२१॥ पुत्र बहुपुत्रवती नारी सुभगा जायते ध्रुवं ॥ ग्रहपीडितस्त्रीणां शिरे च धारयेत्सर्वसिद्धये
॥२२॥ कण्ठे वा हो वाहौ शिखायां हृदये नाभिगोचरे ॥ कटिस्थाने शिखायां च धारयेत्सर्वसिद्धये ॥२३॥ वलवा

कीर्त्तिमान्धन्यो धार्म्मिकः साधकस्तथा ॥ भक्तस्त्रिरत्नानां च गणानामधिपः स्मृतः ॥ ८ ॥ कामिनीकर्षणो
युक्तः ॐ क्रीं दक्षिणकालिके क्रीं स्वाहा इत्यनेन मन्त्रमयुतं जपेन्नामकः ॥ ९ ॥ आकर्षणं च रहे विद्वान्
श्चैव स्तम्भना ॥ वशीकरणकामो हि हूं हूं ह्रीं ह्रीं च दक्षिणे ॥ १० ॥ कालिके पूर्व्ववीजानि पूर्व्ववत्प्रजपन्पठे
त्सर्व्वस्त्रीमपि वशयेन्नात्र कार्य्यविचारणा ॥ ११ ॥ ह्रीं दक्षिणे कालिके च स्वाहा इत्यनेन जपेन्नाम सहस्रं
च त्रैलोक्यं मारयेत्क्षणात् ॥ १२ ॥ अथ स्तवराज प्रदानं व्यविद्याराज्ञी प्रवेदिने ॥ कुलीनाय प्रशान्ताय दान्ताय धार्म्मि
काय च ॥ १३ ॥ भक्ताय ज्येष्ठपुत्राय गुरुभक्तिपराय च ॥ भक्तभक्ताय योग्याय शक्तिभक्तिपराय च ॥ १
४ ॥ देयं सहस्रनामाख्यं स्तवं काल्याः प्रकाशितं ॥ शैवाय विष्णुद्रोहविवर्जिताय च ॥ १५ ॥ पवि
त्रपाय पूजनयुक्ताय कुमारीपूजकाय च ॥ दुर्गाभक्ताय शैवाय महाकालप्रजापिने ॥ १६ ॥ अद्वैतभावयुक्ता
य कालीभक्तिपराय च ॥ १७ ॥ गुरुदैवतमन्त्राणां महैक्यस्थापिताय च ॥ १८ ॥ अभेदेन स्मरेन्मन्त्रं शास्त्रविना

नशं शाय ॥ ओं मंत्रं भावयन्मंत्री तन्निवसन्न च गा गायत्र ॥१४॥ ससता क्रौ वैर वी सौ त्र मस्व स्वर्गी सिद्धिसिन्त ॥ अ
थो ध्यायन्नद्यान्तर्वां सिद्धिरोधः प्रजायते ॥१६॥ छ्रीं स्त्री निं हकाया पत्तग्न संवि श्वनिन्द को ॥ मु राम्रु रवी
मत्रं स्मृत्वा मुराव नरिप्पति ॥२०॥ वामृत्ना घोर आसा द्यपम घोरे च हूँ वदेत् ॥ घोर रूपे महा घोर
मुखी भीमपदं वदेत् ॥५॥ भीषणा पमुक महृयं तं हेतुं च मम्रु तं तत्पा ॥ शिवं वह्नियुगानं चं च हूँ हः फट् च म
त्रुर्भवेत् ॥२८॥ तस्या स्मरणादेव दुष्टानां च मुखे मुगा ॥ अवनीर्णा भवेद्देवि नात्र कार्या विचारणा ॥२९॥ स्व
नायपरं तं चायपरनिन्दाप रायचा ॥ भक्ताय दुष्ट सम्त्याय पशिवाहपरायचा ॥७॥ शिवा भक्ताय दुष्टाय प प
रदारतायचा ॥ नसौ वंदर्शयेद्देवि विद्यां वहु स्याकरो भवेत् ॥३१॥ कालिकानन्दहृदयः कालिकाभक्तमा
नसः कालिभक्तो भवेन्नित्यो हिधन्यहृपसप्र वत्स ॥३२॥ कलौ काली कलौ काली कलौ काली तु केवला ॥
कलौ काली कलौ काली कलौ काली वरप्रदा ॥३३॥ विल्वपत्रसहस्राणि करवीराणि वै तथा ॥ प्रति ना

का. ग्रा पूजयेद्विजेन्नकालीं वरप्रदां ॥ बिल्वपत्रसहस्रं च यत्रिनाग्रा समर्पयेत् ॥ चकमं पूज्य देवेशि कालिकाव
३९ रमाप्नुयात् ॥ ४ ॥ मंत्रसौभप्नुते देवि कलशस्य जलेन च ॥ ग्रामसेवये देवि सर्वसौभविनासहृत् ॥ ०॥ तथा
मदनकं देवि सर्वसौभविनाशकं ॥ तथा मदनकं देवि सहस्रं माहरेद्बुधः ॥ ५ ॥ सहस्रेनाग्रां सं पूज्य कालि
कावरमाप्नुयात् ॥ चक्रं विलिख्य देहस्थं धारयेत् कालिकातनुः ॥ ६ ॥ शाकाल्ये निवेदितं यदन्नं चैकं भक्षयेद्धि
कोदकं देहधरोन्व्रा कालिदेहस्थितो भवेत् ॥ ७ ॥ नैवेद्यानि च कान्हृह्यान्हृह्यान्हृ व्यंजिभैरवायोगिन्य:
श्च महावीराश्च पानेयघनाः सदा ॥ ८ ॥ भामांसास्थिचर्वणो पुत्रा भक्षयन्ति न संशयः ॥ तस्माद्ब्रासिं दे मनसा
कर्मणा वचसा किल ॥ ९ ॥ पू ॥ अन्यथा कुरुते यस्तु तस्य पातो भविष्यति ॥ क्रमदीक्षाविहीनानां सिद्धिर्भव
ति नान्यथा ॥ ११ ॥ मंत्रसौभश्च वाप्नुयात् श्रीरायुर्भवेद्ध्रुवं ॥ पुत्रदारी च लक्ष्मीहारी राज्यहारी भवेद्ध्रुवं ॥ १ राम:
२ ॥ क्रमदीक्षायुतो देवि क्रमाराध्यमवाप्नुयात् ॥ एकवारं पठेद्देवि सर्वपापविनाशनं ॥ १३ ॥ द्विवारं पठेद्दे ३९

𑐰𑐶𑑄𑐱𑐵𑐰𑐶𑑄𑐱𑐟𑐶𑐣𑐶𑐟𑑂𑐫𑐱𑑅𑑌𑑑𑑙𑑌𑐟𑑂𑐬𑐶𑐰𑐵𑐬𑑄𑐥𑑂𑐬𑐥𑐛𑐾𑐡𑑂𑐫𑐳𑑂𑐟𑐸𑐰𑐵𑐐𑐷𑐱𑐳𑐩𑐟𑐵𑑄𑐰𑑂𑐬𑐖𑐾𑐟𑑂𑑌𑐔𑐟𑐸𑐬𑑂𑐰𑐵𑐬𑑄𑐥𑐛𑐾𑐡𑑂𑐡𑐾𑐰𑐶𑐔𑐵𑐟𑐸𑐬𑑂𑐰𑐬𑑂𑐐𑑂𑐫𑐵𑐢𑐶𑐥𑑀𑐨
𑐰𑐾𑐟𑑂𑑌𑑒𑑐𑑌𑐥𑑄𑐔𑐰𑐵𑐬𑑄𑐥𑐛𑐾𑐡𑑂𑐡𑐾𑐰𑐶𑐥𑑄𑐔𑐎𑐵𑐩𑐵𑐢𑐶𑐥𑑀𑐨𑐰𑐾𑐟𑑂𑑌𑐲𑐜𑑂𑐰𑐵𑐬𑑄𑐥𑑂𑐬𑐥𑐛𑐾𑐡𑑂𑐡𑐾𑐰𑐶𑐲𑐜𑐿𑐱𑑂𑐰𑐬𑑂𑐫𑐩𑐫𑑀𑐨𑐰𑐾𑐟𑑂𑑌𑑒𑑑𑑌𑐳𑐥𑑂𑐟𑐎𑐵
𑐥𑐛𑐾𑐡𑑂𑐡𑐾𑐰𑐶𑐎𑐵𑐩𑐣𑐵𑐱𑑂𑐔𑐶𑑄𑐟𑐶𑐟𑐵𑑄𑐮𑐨𑐾𑐟𑑂𑑌𑐀𑐲𑑂𑐚𑐰𑐵𑐬𑑄𑐥𑐛𑐾𑐡𑑂𑐡𑐶𑐰𑐵𑐴𑑂𑐣𑐷𑐱𑑀𑐨𑐰𑐟𑐶𑐢𑑂𑐬𑐸𑐰𑑄𑑌𑑒𑑒𑑌𑐣𑐰𑐰𑐵𑐬𑑄𑐥𑐛𑐾𑐡𑑂𑐡𑐾𑐰𑐶𑐣𑐰𑐣𑐵𑐠
𑐳𑐩𑑀𑐨𑐰𑐾𑐟𑑂𑑌𑐡𑐱𑐰𑐵𑐬𑑄𑐎𑐷𑐬𑑂𑐟𑐫𑐾𑐡𑑂𑐫𑑀𑐡𑐱𑐵𑐴𑑂𑐰𑐶𑐔𑐾𑐱𑑂𑐰𑐬𑑅𑑌𑑒𑑓𑑌𑐰𑐶𑑄𑐱𑐡𑑂𑐰𑐵𑐬𑑄𑐎𑐷𑐬𑑂𑐟𑐫𑐾𑐡𑑂𑐫𑑅𑐳𑐬𑑂𑐰𑐿𑐱𑑂𑐰𑐬𑑂𑐫𑐩𑐫𑑀𑐨𑐰𑐾𑐟𑑂𑑌𑐥𑑄𑐔
𑐰𑐶𑑄𑐱𑐟𑐶𑐰𑐵𑐬𑐾𑐲𑐸𑐳𑐬𑑂𑐰𑐔𑐶𑑄𑐟𑐵𑐰𑐶𑐣𑐵𑐱𑐎𑐺𑐟𑑂𑑌𑑒𑑔𑑌𑐥𑑄𑐔𑐵𑐱𑐡𑑂𑐰𑐵𑐬𑐩𑐵𑐰𑐺𑐟𑑂𑐫𑐥𑑄𑐔𑐨𑐹𑐟𑐾𑐱𑑂𑐰𑐬𑑀𑐨𑐰𑐾𑐟𑑂𑑌𑐱𑐟𑐰𑐵𑐬𑑄𑐎𑐷𑐬𑑂𑐟𑐫𑐾
𑐡𑑂𑐫𑑅𑐱𑐟𑐵𑐣𑐣𑑂𑐡𑐳𑐩𑐵𑐣𑐢𑐷𑑅𑑌𑑒𑑕𑑌𑐱𑐟𑑄𑐥𑑄𑐔𑐎𑐩𑐵𑐰𑐺𑐟𑑂𑐫𑐳𑑂𑐰𑐐𑐟𑐬𑐵𑐖𑐾𑐱𑑂𑐰𑐬𑑀𑐎𑐮𑑂𑐥𑑀𑑌𑐳𑐴𑐳𑑂𑐬𑐵𑐰𑐬𑑂𑐟𑐣𑐵𑐡𑑂𑐡𑐾𑐰𑐶𑐮𑐎𑑂𑐲𑑂𑐩𑐷𑐩𑐵
𑐩𑐵𑐴𑐐𑐸𑐣𑐾𑐱𑑂𑐰𑐬𑑄𑑌𑑒𑑖𑑌𑐟𑑂𑐬𑐶𑐳𑐴𑐳𑑂𑐬𑑄𑐳𑐩𑐵𑐰𑐺𑐟𑑂𑐫𑐟𑑂𑐬𑐶𑐣𑐾𑐟𑑂𑐬𑐳𑐩𑐡𑑂𑐫𑐸𑐟𑐶𑑅𑑌𑑒𑑗𑑌𑐥𑑄𑐔𑐳𑐴𑐳𑑂𑐬𑐩𑐵𑐰𑐺𑐟𑑂𑐫𑐎𑐵𑐩𑐎𑑀𑐚𑐶𑐰𑐶𑐩𑑀𑐴
𑐣𑑅𑑌𑑒𑑘𑑌𑐡𑐱𑐳𑐴𑐳𑑂𑐬𑐩𑐵𑐰𑐺𑐟𑑂𑐫𑐨𑐰𑐾𑐡𑑂𑐡𑐱𑐐𑐸𑐣𑐾𑐱𑑂𑐰𑐬𑑅𑑌𑐥𑑄𑐔𑐰𑐶𑑄𑐱𑐳𑐴𑐳𑑂𑐬𑐾𑐞𑐔𑐟𑐸𑐬𑑂𑐰𑐬𑑂𑐐𑐵𑐡𑐶𑐳𑐶𑐡𑑂𑐢𑐶𑐨𑐸𑐎𑑂𑑌𑑒𑑙𑑌𑐮𑐎𑑂𑐲𑐵𑐰
𑐬𑑂𑐟𑐣𑐩𑐵𑐟𑑂𑐬𑐾𑐞𑐮𑐎𑑂𑐲𑑂𑐩𑐷𑐥𑐟𑐶𑐳𑐩𑑀𑐨𑐰𑐾𑐟𑑂𑑌𑐮𑐎𑑂𑐲𑐡𑑂𑐰𑐫𑐵𑐰𑐬𑑂𑐟𑐣𑐵𑐟𑑂𑐟𑐸𑐩𑐴𑐵𑐡𑐾𑐰𑑄𑐰𑐶𑐖𑐾𑐲𑑂𑐫𑐟𑐶𑑌𑑒𑑐𑑌𑐮𑐎𑑂𑐲𑐥𑑄𑐔𑐎𑐩𑐵𑐰𑐺

भूर्जपत्रे लिखेत्स्तुत्यं सर्वकामार्थसिद्धये । धारयेत्पूजयेद्भक्त्या ध्यायेद्धृन्मध्यतः ४
गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं प्रयत्नतः ।४९ रहस्यातिरहस्यं च रहस्यातिरहस्यकं ।५०। श्लोकार्धपाद
मात्रं वा पाठार्थं च नरः सर्वकामानमाप्नुयात् पाठयेद्देवि नक्तं दिवसं चरेत् ।५१। गुल्मकं स्वजपेद्भक्त्या स्वार्त्ति
फलसिद्धये महामारीभयं नष्टं चौराग्निवातजं ।५२। राजभूतादिभयं नष्टं सर्वत्र सुखमेधते । कुं कुः
मालक्तकेनैव रोचनागुरुयोगतः ।५३। भाश्रिवज्रभयं नष्टं न चौरादिविशेषतः । इति संसेवतः स्तो
त्रं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ।५४। इति गादिनमशोधकालिकावर्णनहनं प्रप्रठनियादिमनत्या सर्वसि
द्धिश्वरस्यात् । अभिनवसुखकामं सर्वविद्याभिरामं भवति सकलसाधुः सर्वविद्यासमृद्धिः ॥४ ५५॥ ॥
इति श्रीमहादेवविरचितायां महाकालसंहितायां कालीकालसंवादे सुन्दरीवरदानाख्यककारादिसह
स्रनामस्तोत्रं समाप्तः ॥ श्रीसंवत् ८२४ दाशालमिति काशुगवाद्वागोडामू शुभमस्तु ॥ ॥ ॥ रामः

४२२५

नं. १६

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि संस्कृत महाविद्यालय

हरितालिका तथा ऋषिपञ्चमी पूजा

हरिता
१

श्रीगणेशायनमः॥ ॥अथ हरितालिकाविधिः॥ सँचन्नतियाम्हूर्तमात्रसत्वेपि परेवग्रा
ह्या॥चतुर्थीसहिता यातु सा तृतीयाशुभप्रदः॥अवैधव्यकरीस्त्रीणांपुत्रपौत्रफल
प्रदा॥द्वितीयाशेषसंयुक्तां या करोति विमोहिता॥ सा वैधव्यमवाप्नोति प्रवदन्ति मनी
षिणः॥इति माधवीये आपस्तंबवाक्यं॥ परयुतायाः प्राशस्त्याभिधानात्॥ पूर्वयु
तानीन्द्या गवरणाच्च॥अथप्रयोगः॥ तैलाभ्यंगं कृत्वा तिलामलकैः स्नात्वाचम्य दी
पंप्रज्वाल्य॥कुशतिलयवजलान्यादाय॥ ॥अद्येह ममैतज्जन्मनि सर्वपापक्ष
यपूर्वकदीर्घायुरारोग्यपुत्राप्तिपतिर[illegible]पुत्रपौत्रादिसन्ततिपरिछिन्नत्वधनधान्यादि
ऋद्धिनरकादर्शनकालीनसुखभोगश्रुतिस्मृतीपुराणागमोक्तफलावाप्तये गौरीलोकमह
नत्वकामासांवत्सरीक हरितालिकाव्रतांगभूतं गौरीसहितशिवपूजनमहंकरिष्ये॥अथ
नियममंत्रः॥अद्यस्थित्वा निराहारः श्वोभूते परमेश्वरि॥ करिष्ये पारणं गौरि व्रतंमेसफ
लंकुरु॥अथपसुलिप्तवर्तुलमंडलंविधायलिंगतोभद्रंविलिख्य कदलिस्तंभैस्तोर
णादिकंकृत्वा पट्टवस्त्रैराछाद्य तन्त्रताम्र॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

म

श्री

राम:
१

तिर्नो अरिष्टं कृत्वा बृहस्पति देवता प्रतिष्ठापने विनियोगः ॐ मनोजूतिर्जुषतामाज्यस्य

ॐ मं संस्थाप्य तत्र ताम्रपात्रोपरि सौवर्णीं मृन्मयीं सौकनादिनिर्मितां गौरीमहेश्वर प्रतिमां संस्थाप्य
अपराह्णे पूजां कुर्यात् ॥ नमोस्त्वनन्तायेति दीपं संपूज्य ॥ गणानान्त्वेति गणपतिं संपूज्य ॥ आ
जिघ्र कलशमिति कलशं संपूज्य ॥ तत्र प्रतिमायाः पूर्वे द्वारपालाय नमः इति पंचोपचारैः पू
जयेत् ॥ आग्नेयदले भैरवं ॥ दक्षिणदले महाकालं ॥ नैरृत्ये नन्दिं ॥ पश्चिमे भृंगिं ॥ वाय
व्ये भैरविं ॥ उत्तरे वृषभं ॥ ईशाने चंडं नाममन्त्रैः पंचोपचारैः पूजयेत् ॥ ततो मध्ये ॥ मनोजू
तिरिति प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा गौरीमहेश्वरयोः ॥ अथांगपूजा ॥ ततः पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा ॥ देवाधिदे
वाय नमः पादौ पूजयामि ॥ शंकराय नमो जंघे पूजयामी ॥ शिवाय नमो जानुनी पूजयामि ॥
शूलपाणये नमो गुल्फौ पूजयामि ॥ शंभवे नमः कटिं पूजयामि ॥ स्वयम्भुवे नमो गुह्यं पूजया
मि ॥ महादेवाय नमो नाभिं पूजयामी ॥ विश्वकर्त्रे नमः उदरं पूजयामी ॥ सर्वतोमुखाय नमः
पार्श्वौ पूजयामि ॥ स्थाणवे नमः स्तनौ पूजयामि ॥ नीलकंठाय नमः कण्ठं पूजयामि ॥ श्रीकण्ठाय

बृहस्पतिर्यज्ञमिमं तनोत्वरिष्टं यज्ञं

ये

ॐ समिमं दधातु विश्वेदेवास इह मादयन्तामोंप्रतिष्ठ ॥ ५५

हवृहस्पतिर्ऋषिः

शि

नमोमुखंपूजयामि ॥ त्रिनेत्राय नमो नेत्रे पूजयामि ॥ शशिभूषणाय नमो मुकुटं पूजयामि ॥ पार्वतीस-
हिताय देवाधिदेवाय नमः सर्वाङ्गं पूजयामि ॥ अथ धरांपूजा ॥ सर्वाय क्षितिमूर्तये नमः ईशान्यां ॥
भवाय जलमूर्तये नमः ॥ प्राच्यां ॥ रुद्रायाग्निमूर्तये नमः आग्नेये ॥ उग्राय वायुमूर्तये नमः ॥
५ वायव्यां दक्षिणे ॥ भीमाय आकाशमूर्तये नमः ॥ नैरृत्यां ॥ पशुपतये यजमानमूर्तये नमः ॥ वारुण्यां ॥
महा देवाय सोममूर्तये नमः ॥ ईशानाय सूर्यमूर्तये नमः ॥ उत्तरे ॥ इति सम्पूज्य ॥ अथ ध्यानं ॥ मन्दारमालाकु-
लितालकायै कपालमालांकितशेखराय ॥ दिव्याम्बरायै च दिगम्बराय नमः । शिवायै च नमः शिवाय ॥
तप्तस्वर्णनिभां दुकूलवसनां रम्यां त्रिपिनेत्रां निचन्द्रालंकृतशेखरां त्रिनयनां नानाभूषणाभिरामां शिवां वाम-
दर्विकान्तमनसान्निभांजनकरां विभ्रां अथाभिध्यायी शंभोः मूर्तिं च गांशुश्रनिभां वामोकसंस्थां भजे
अथ आवाहनं ॥ आगच्छ त्वं विश्वनिधानमलोज्योतिःस्वरूपो महनीयकीर्ते ॥ उमामहेशौ कृतं प्रसादं संपूज-
येहं सुरसंतानमुपेतं ॥ अथ आसनम् ॥ सिंहासनं काञ्चननिर्मितं च ध्रुविदुर रत्नैः परितो विभूषितम् ॥ प-
र्यङ्कतुल्यासनरम्यरत्नं तं कृत्तिवासे शौच शुभासनाय ॥ अथ पाद्यं ॥ अनेकशो दुःखसमुद्रमग्ना-
न्निन्द्रादिमुख्यान् अजसेविनश्च ॥ उद्धृत्य सतोषय शश्वन्मयानिस्तौ नामि शंभो च शिवाय पाद्यं ॥ अथा-

शिव २

र्घं ॥ अस्त्र स्वर्णरत्नाढ्यतांबुपुष्प पद्मः कल्पोधैर्युतमंबुचेतत् ॥ सुवर्णपात्रास्थितमर्घ्यमध्यं गृह्णी
तमीशौ कुलतद्धितमस्मे ॥ अथ आचमनं ॥ यत्प्राणिनां जीवनमुत्तकेष्व सर्वस्य संशुद्धिकरं पं
रंच ॥ तत्पार्वतीशौ करयोश्च तुभ्यं समर्पितं स्वीचमनीयनीरं ॥ अथ पंचामृतस्नानं ॥ दुग्धम् ॥ सुधा
रसेंदु निर्वाण नापि यस्मादमृतं चन्द्रापि रात्सेऽथा ॥ प्रसिद्धं तद्दीरमिदं हितस्यादि गौर्गोवरस्य कृत्स्न येत्नुपैसतु
दधि ॥ सुस्वादमिन्दुप्रभमच्छमेतत् सुगंधिपूर्णं रुचिनिर्मितं यत् ॥ उमेशयोस्त्वामुत्तिरस्तु तेन दध्याति
रम्ये शाम्भो हरेण ॥ घृतं ॥ हैमंगविनं परमं पवित्रं यद्ध्वराणां मपि साधनं च ॥ स्नानाय सार्वः
प्रतिगृह्य माम् तदुमामहेशौ वरदौ मते तत् ॥ अथ मधु ॥ अनेककल्प द्रुमपुष्परद्व सानाल
तात्पुष्परसं निर्पीय ॥ यन्माक्षिकाभिर्मधु संचितं तदुमेशयोः संस्नुतये स्तु सम्यक् ॥ अथ शर्क
र ॥ उमांश भूत्वा चतुधाभिन्न यागो ल्पेन पुंडे सुरसोद्भवाद्य ॥ सा शार्करा स्नानकृतये स्तु रं स्ना शीला
वतीशं करयोस्तु नित्यम् ॥ अथ स्नानं ॥ गंगाजलं काचनकुंभसंस्थं मयासमानीतमिदं हिम
नया ॥ अस्तु स्नानं पावनपावनं तदुमामहेशात् कृतयेस्तु हृद्यं ॥ अथ वस्त्रयुग्मं ॥ दुकूलयुग्मं श
रदिन्दुशोभमतिवरोपनवतागितपूतं ॥ अनु स्नानं दिव्यमुमेशयोस्तु पुष्प कर्पूरप्रीतिकंचदत्तम् ॥
ध ध ई

हरिः
उ

अथ गंगाजलं येतीर्थानीति मंत्रेण ॥ अथ यज्ञोपवीतं ॥ अथ स्वर्णकार्पाससंजातं तुभ्यं यद्धिनिर्मितं पद्म
मुखाच्च मंत्रितं ॥ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं ॐ गृहाणेश्वरधारणाय ॥ अथ सौभाग्यद्रव्यं सिंदूरादि ॥
सिंदूरं ताटंकयुगं न्चीतं च सूकरणं सर्वेणाहरिद्रुयाच्च ॥ गृहाण हारेश्वरि कुंकुमं तत्सौभाग्यहे
तुकमं मंगलं परं ॥ अथ चूर्णं ॥ कर्पूरागुरुसारकेसरनखैश्चंदरकं सारिकाखुरस्य भूरिभिस्तैर्मै
विरचितं दुःखेसुगंधालये ॥ मचूर्णं शुचिणं धराजसहितेर्नानाविधैर्वस्तुभिर्युक्तं चार्पितं मिश्वरिश्वर
मुदे दत्तं हि वामे शिवो ॥ अथ मुद्रिकादि अलंकरणानि ॥ मुद्रिकाकंकणाकुंडलानि किरीटहाराणि
भूषणानि ॥ गौरि गौरीश्वराभिभूषणाय गृहाण नमेतानि मयार्पितानि ॥ अथ काचादिनिर्मित
वलयादि ॥ सौभाग्यदानि वलयानि विभूषणानि काचादिनिर्मितशुभानि तवप्रियाय ॥ गृहाण गौरि
तवभूषणाय भक्त्यार्पितानि भवतीभवंश कृत्वा ॥ अथ दर्पणं ॥ इन्त्रस्थे वोपचारे घृजलर्प्रधानि
केषु च ॥ गृहाण गात्रं बिलोक दर्पणं सुरेश्वरि ॥ अथ चामरं ॥ शशांककरसंकाशं हेम डि सित
धाराङ्कुरं ॥ प्रोत्साहनं च शुभ्रानां चामरं सुरवंद्य ॥ अथांजनम् ॥ नमस्ते देवदेवेशि नमस्ते शंकरप्रिये ॥ सम-
चक्षुर्वामज नं कर्तुं देवि दत्तं ग्रहाण ताम् ॥ अथ चंदनम् ॥ गौरि चंदनं केशरचंद्रभागकसारिकाद्ये

उ

उ

रश्मिभिर्युतं तव ॥ कृपया गृहाणच्छन्दनमक्षशीतं गृह्णीत मेतत् गौरि गिरिजे ॥ अथाक्षताः ॥ इमेक्षता
श्चारुरुचो मनोज्ञाः कुंकुमाक्ता नयनाभिरामाः ॥ दात्त्वा यशीं शंकरयोस्तु तुष्टे मयार्पितास्त्वं
गालिताग्रभक्त्या ॥ अथ पुष्पाणि ॥ मन्दारचंपककरवीरकुसुमपारिजातसन्तानकल्पमुरवमोगर
केतकीजं ॥ भक्त्यार्पितानि कुसुमानि मयाहृतानि गृह्णीत मंव गिरिजे वरदे भवेताम् ॥ अथ
धूपं ॥ धूपं दशांगगुग्गुलोत्थं सुगंधि चेतोहरमुत्तमंच ॥ आघ्रेयमेषां च सुरेश्वराराङ्गप्रतिष्ठितं
मे गौरि गिरिजाद्यखांको ॥ अथ दीपं ॥ आज्यं वर्त्तियुतं त्रिलोचनमुखं दीपेन संयोजितं त्रैलोक्यतिमि
रापहं च चिंति वद्दत्तं मयाभक्तितः ॥ गृह्णीतं मम दीपमुत्तममिदं ब्रह्मादिदेवैस्तुतौ सर्वांरिशा
शिशेखरे प्रतनुतं लक्ष्मीं गृहे मे सदा ॥ अथ नैवेद्यं ॥ लड्डुकान्नरसैरपूपवटकैः सच्छष्कुलिकाभि
र्व्यासमध्येन्द्राकरयायुतैर्बहुविधैः पक्वान्नवर्यैः सदा ॥ कर्पूरादिसुवासितैश्चिक्करैर्हि घेसुभक्त्या
मयानैवेद्यपुरतोर्पितं मगावतोर्गृह्णीतं मेवेश्वरी ॥ अथाचमनं ॥ कर्पूरवासितं तोयं गंगायाः सुस
माहृतं ॥ आचम्यतां जगन्नाथ प्रणमामि हर प्रभो ॥ अथ फलं ॥ रम्यं फलं दिव्यमहीरुहोत्थं म
नोज्ञमास्यास्यार्पितं मयात्र तोयत ॥ इहान्यजन्मन्यपि तेन कामाः सर्वे भवन्दे याफलदा भवन्तु ॥ अ

५३

हरिः
४

यतामृतं ॥ कर्पूरवैलैरामोदैर्लवंगैः पूगीफलैर्योजितमिंदुवर्णैः ॥ पर्णैर्युतं नागलतोत्थपर्णैस्तां-
म्बूलमेतद्धि वयोल्ल नु छेप ॥ अथ लवंगाष्टकं ॥ अथ सुवर्णम् ॥ हिरण्यमेतत्परमंपवित्रं सर्वेषु
जीवोत्तमं दुत्तमं च ॥ अनन्तपुण्यफल प्रदम मे चारोंऽथयोमत्तुष्टि दमत्तुनितं ॥ अथ प्रदक्षिणा ॥
अनेकजन्मस्वपि मत्कृतानि पापानि सर्वाण्यपि यानि कानि ॥ नाशं प्रयान्त्वद्य प्रदक्षिणानि तानि
प्रदक्षिणाभिस्तु भवत्कृताभिः ॥ अथ नीराजनम् ॥ नीराजनं पञ्च सुदीपिकाभिः समुज्वलं तिमिरि-
तार्पितं च ॥ कर्पूरकेनापि विनिर्मितं मे हृतो तमं तक्कीरिजोऽध्या कौ ॥ अथ पुष्पाञ्जलिः ॥ इमा-
निपुष्पाणि मनोहराणि सुरासुराणामपि दुर्लभानि ॥ कल्पद्रुमादिद्रुमजानि तानि पुष्पाञ्जलि-
र्मेऽस्तु सुखाय नित्यं ॥ अथ नमस्कारः ॥ नित्यानन्दमया यत्र चन्द्र शिरसे देवाय नमस्ते नमो गौरीशाय शंभु
निन्दुमाल समहृद्वि आंतिशया भवने गौ ध्येंगुभ नि उभ सुराज माहिषा प्राणाहर्त्रैनमोहास्व वापि
वजन्मजन्मसुचिरं देवोस्तु देवो मम ॥ शिवायै सर्वमंगल्यै शिवरूपे नमोऽस्तु ते ॥ विष्णुरूपे नमस्तुभ्यं शिवा-
यै सनातन्यै नमः ॥ नमस्ते ब्रह्मरूपिणि शंखे गोयर्ये धात्र्यै नमो नमः ॥ गायत्री त्वं च सावित्री त्वं सिद्धा त्वं च
हृत्कामे शी त्वं क्षान्ति त्वमादेवि त्वं स्वाहा त्वमसन्धु धी ॥ त्वं पुष्टा त्वं ... देवि त्वं धृतिस्त्वं क्षमाधृतिः ॥

मु

स्वधा

प

रामः
४

गर

घोरसंसारभितानांत्राहिमांसिंहवाहिनि ॥ येनकामेनदेवेशि पूर्चितासिमहेश्वरी ॥ सौभाग्यंदे चातिमें 1
यंसुत्रपौत्रचिरमायुषं ॥ देहिरुपंभगमातःप्रसन्नेभवपार्वति ॥ अथविसर्जनम ॥ आवाहनम
नजानामीनजानामिविसर्जनम ॥ पूजांचैवनजानामीक्षमस्वपरमेश्वर ॥ मंत्रहिनम
[illegible]:क्रयाहिनम विधिहिनम चयद्भवेत ॥ तत्सर्वं क्षम्यतांदेवप्रसिदपरमेश्वर ॥ अ
पदद्विरात ॥ अथेकतेतार हरितालिकापूजाव्रतसांगतासिद्धार्थंइमांदक्षिणांप
देवमहादेवसंतुष्टकभोगसम्प: असमर्पित्राह्मणायसंप्रददे ॥ इति हरितालिका पूजा
उमा श्रीमाजार १९०६ सालमिति भाद्रसुदि ८ रोज १ मा लिखिमैलेवाकाले लिखितामपनाके
ओकनाकनाथादेवकोमले लिखिमिताभाले: [illegible]
विंजनदानमः ॥ अन्नसुवर्णपात्रस्थंसवस्त्रंफलदक्षिणंमः ॥ वायनंगौरिविप्रायदत्तामीप्री
तयेनवः ॥ सौभाग्याक्रांतानोसर्वसंपत्समृद्धये ॥ गौरिगिरिशंतुष्ट्यर्थंवायनंप्रददाम्यहम ॥
रौप्य

हरितालि
५

हरितालीकाव्रतोद्यापनविधिः

रामः
५

विजनवनम:॥ अनसुतगणपाः स्वमलस्य फलदाक्षरम्॥ वयः यलं सर्वा विप्राय
दत्ता कुञ्जितचेतवः॥ सौम्यारोग्यकामानां सर्वसंपत्समृद्धये॥ गोरि गौरि संगुरु
पंचायसं ब्रदद्यम्पहन्॥ ५॥ ॥ ॥ ॥ फुः ॥ ०॥ ०॥ ०॥ ०॥

श्री

म्ल्मिको पूजा को पुस्त
कहा कु॥ ॥ ॥ ॥ ०॥

श्रीगणेशाय नमः॥ 5

श्री श्री गणेशाय नम

श्रीगणेशायनमः॥ ॥अथऋषिपञ्चमिविधिर्लिख्यते॥ ॥तत्रादौकलसं
संस्थापः॥ अथसंकल्पः॥ अद्येत्यादिदेशकालौसंस्मृत्वाःऽअद्येहमम उपजन्मा
वधिदन्तधावनंमंत्रः॥ आयुर्वलंयशोवर्चःप्राजाःपशवसुनिच॥ ब्रह्मप्रज्ञांचक्षांमे
चतन्नोदेहिवनस्पतिः॥ मुखदुर्गन्धिनाशायरदानांचविशुद्धये:॥ ष्ठीवनाय
यगात्राणांकुर्वेहंदन्तधावनम्:॥ अनेनदन्तान्संशोध्यस्नायंनत्वास्नानपूर्व
कम्॥ तिलामलककल्केनकेशांसंशोध्ययत्नतः॥ अथप्रयोगः॥ तत्रमध्याह्नेऽ
नुपहतंवासःपरिधाय:॥ शुचिर्भूत्वाचम्य कौशादिमुद्रिकांकृत्वाधारणपञ्चा
ङ्गविन्यस्यः दीपंप्रज्वाल्य:॥ संकल्पंकुर्यात्॥ अद्येत्यादिदेशकालौसंकीर्त्य
अमुकगोत्रायाअमुकनाम्नीदेव्यायाममास्त्रिधर्मिणीवस्थायांप्रथमऋतु
दर्शनादारभ्यअद्यस्नानपर्यन्तंज्ञाताऽज्ञातकृतभाण्डादिस्पर्शजनितदुरितनिवृत्ती

राम:

कामनावाऋषिपंचमीव्रताङ्गत्वेनदीपकलशगणेशपूजापूर्वकंकस्यपादीसप्तऋ
षिनांसारुंधतिकानांपूजनमहंकरिष्येत्‌ः॥ ॥नमोस्त्वनन्तायेतिदीपंसंपूज्यः॥कल
शंसंस्थाप्यः॥धान्यमसीतिधान्यंः॥आजिघ्रकलशंसंस्थाप्यः॥वरुणस्योत्तंजलंः॥या
ॐयधोतिसर्वोषधिः॥स्योनापृथ्वीतिसप्तमृदः॥याःफलिनीतिपूगीफलंः॥ॐसधपेति
यवान्‌ःॐहिरण्यगर्भेतिपञ्चरत्नानीः॥गंधद्वारामितिगंधम्‌ः॥काण्डात्काण्डेतिदूर्वान्‌॥
अश्वत्थेतिपञ्चपल्लवमेतन्मुखेराज्याघः॥बृहस्पतेतिवस्त्रयुग्मंः॥तत्वायामितिवरुणं
पूजयेत्‌ः॥ततःकलशेगंगादींश्चपूजयेत्‌ः॥सर्वेसमुद्राइतिपठेत्‌ः॥कलसस्यमुखेविष्णु
कण्ठेरुद्रसमाश्रिताः॥मूलेतत्रस्थितोब्रह्मामध्येमातृगणास्मृताः॥कुक्षौतुसागराः
सर्वेःसप्तद्वीपावसुंधराः॥ऋग्वेदोथयजुर्वेदःसामवेदोह्यथर्वणः॥अंगैश्चसहितासर्वेकल
शंतुसमाश्रिताः॥ ॥अथगणेशपूजाः॥गणानांत्वेतिपठित्वाः॥धूपादिवगणेशायनमः
हिरण्यदूर्वासिंदूरंगणाधिपतयेनमः॥वक्रतुण्डेतिः॥ततःपरंकलशोपरिसौवर्णरौप्य
ताम्रपात्रेःप्रतिमाष्टकपूजनंकुर्यात्‌ः॥अथध्यानं॥नारायणंनमस्कृत्यनरंचैवनरो
त्तमम्‌ः॥देवींसरस्वतींव्यासंततोजयमुदीरयेत्‌ः॥सप्त र्षयः शुभाःश्रेष्ठाःसर्वेषांचशु
भप्रदाः॥सर्वपापप्रणाशार्थंज्ञानतोज्ञानतःकृतम्‌ः॥कश्यपोत्रिर्भरद्वाजोविश्वामित्रोथगौत
मः॥

३ अथवै २ ऋषिपञ्चम्यांकरिष्येहंव्रतंशुभम्‌॥
भर्सौल्यंचप्रसादेननिर्विघ्नंजायतांमम॥३

ॐ मनोजूतिरित्यस्य बृहस्पति ऋषिः बृहती छन्दो बृहस्पतिर्देवता प्रतिष्ठापने विनियोगः॥ ॐ मनोजूति
तिष्ठ ४ ॥१६॥५८

ऋषिः
२

यम

म

मन्त्री विशिष्ठ ऋषसाक्षी स्त्रैवाप्यरूस्यतिः॥ नमो ब्रह्मरूपदेवाय ब्रह्मरागस्तेजसे नमः॥ सूर्यकोटिप्र
तीकाश अग्निः ऋषिवर्य नमोस्तु ते॥ अध्याया नमः॥ आंगिरस महाभागा चतुर्वेदस्वरूपणः॥
यावद्बुद्धिसिद्धिः सर्वेषां यथा भवतात्सहमः॥ ॐ सहस्रशीर्षा॥ कस्यपः स्नागकुमारीः ॐ भृगो ॐ
भरद्वाजः विश्वामित्रः ॐ गौतम ॐ यमदग्नि ॐ वशिष्ठः ॐ मनोजूति ॐ अरुन्धति स्मागच्छ प्रतिष्ठा
प्य॥ अध्यास नमः॥ ऋग्यजुःसामवेदानां स्वरूपध्यान मो नमः॥ पुराणपूजये भ्योहि देवर्षिभ्यो
नमो नमः॥ पुरुषसूक्त॥ कस्यपो॥ अर्घपाद्यः॥ गन्ध अक्षतैश्च फलपानीयं गृहाणत्तु भो द्विजा॥ पुरा
द्धरन्तः प्राज्ञाः सनुष्टाः सनु सदा मम॥ एनाद्यानस्य॥ अध्यायः॥ नभस्य सितपक्षे प्या माचिता
ऋषिसत्तमा॥ रक्षन्तु पापं नृमेसर्वे गन्धं त्वं नमोस्तु ते॥ त्रिपाद् ऊर्ध्व॥ अथाच मनीयं॥ स्तोका
नांनु षिकर्त्तारे युयं सर्वे तपोधना॥ गन्धं ला चम न चैतन्म रुषिभ्यो नमो नमः॥ ततो विराट॥
अथ पञ्चामृत स्नानं॥ गन्धं॥ पयपृथिव्यां॥ कस्यपो॥ दध्याक्राः॥ दधिक्राव्णो॥ घृतेन॥ घृतंमि
मक्षे॥ मधुना॥ मधुवातेति ऋचा॥ शर्करा॥ अपांरस॥ उद्धरेक स्नानं॥ आपो अस्मान्मात
अपस्नानं॥ मन्दाकिनि गौतमी च जमुना च सरस्वती॥ ताभ्यो जलमयानितं स्नानार्थं प्रति
ऋ यज्ञात॥ तस्माद्यज्ञात॥ अथ वस्त्रं॥ सर्वानां नयोनिष्ठ ब्रह्मज्ञासस्वपवादिनः॥ दः आशिषाप्रतिगृ
स्तु ते॥ ऋषयः सन्तु मे सदा॥ तस्माद्यज्ञात्॥ अथ यज्ञोपवीतं॥ यज्ञोपवितकं पूर्वं ब्रह्मणा निर्मि
तं पुरा॥ गन्धं तन्तुः अनयः सर्वे धारणार्थाय मे त्रिनसूः॥ तस्मादश्वा॥ अथ पत्सोभागपद्रुवः॥ कस्य०

ॐ घृतवन्तु घृते नमो घृतश्च पुनन्तु॥
विश्व हिरण्यगर्भ देवीः उदि
दायः भूतिरभूत सोमः इन्द्राय पलो
नानूासिता न्या त्रोसर मामाप्यरदधे

ऋषः
२

श्री

अथ अलंकरणानि ॥ सुमुद्रिकाकङ्कणकुण्डलानि किरिटहारांङ्गदभूषणानि ॥ अत्र न्वैमि रूष
णाकारणाय सर्वेषामिदमिदं हि भक्त्या ॥ अथ चंदनं ॥ कुङ्कुमागुरुकस्तूरिकेसरैर्निर्मितं गुरा
गन्धाढ्यं चंदनं दिव्यं गृह्णन्तु मुनिसत्तमा ॥ तैः पज्ञमः ॥ अथ सिंदूरं ॥ सिंदूरं रोचनं दिव्यं भर्तुरा
युर्विवर्द्धनम् ॥ सर्वेरत्नाधिकं दिव्यं सिंदूरं प्रतिगृह्यतां ॥ अथ अक्षता ॥ रंजिताः कुङ्कुमौघेन अक्षताश्चा
तिशोभनाः ॥ गृह्णन्तु मयि संतुष्टाः प्रसन्ना ऋषिपुङ्गवाः ॥ अक्षतानभिमंदतः ॥ अथ यवाक्षता ॥ धान्य
राजा यवाङ्ख्यादविष्णुप्रीतीकरा यवा ॥ तस्माद्देयाः प्रदानेन ममास्त्वविकलं फलम् ॥ अथ पुष्पा
णि ॥ मालतीचंपकादीनि मालत्यादीनि वै द्विजाः ॥ मयाहृतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्य
ताम् ॥ यनन्तु हर्षे ॥ अथ तुलसीपत्रं ॥ सर्वौषधिराजे पत्रं पवित्रं हरिप्रियं मङ्ग[illegible]नासदं च ॥ दु
धिकं निर्वृत शालीरामांह्ने सद्योमस्तुलसीदलं त्वं ॥ अथ कल्हारं ॥ नमस्ते पापविध्वंसि संततासि
तुराजरैः ॥ विंध्याचलाङ्गे वकुलमालिनि यदाऽस्तु सदा ममः ॥ अथ कर्पूरं ॥ कन्दर्पदर्पकं यस्मात्क
र्पूरेणाच दर्पणम् ॥ अर्हयामि भवत्तापस्त्वद्घ्राणादपसर्पतु ॥ अथ धूपं ॥ वनस्पति[illegible]ोदिव्यो गंधा
ब्यसुमनोहरः ॥ आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यताम् ॥ धा[illegible]रोस्पः ॥ अथ दीपं ॥ आज्य

८२

चवर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ॥ दीपं गृह्णन्तु ग्रनयस्त्रैलोक्यतिमिरापहम् ॥ चन्द्रमा मनसः ॥
अपनैवेद्यं ॥ नानापक्वान्नजं रम्यं रसैः षड्भिः समन्वितम् ॥ नैवेद्यमक्षयं सर्वं गृह्णन्तु सततोत्सुका ॥ ना
भ्या आसि ॥ अथ फलं ॥ आदित्यलाम ॥ जम्बिरं चैव नारिङ्गं कूष्माण्डं मातुलिङ्गकं ॥ कर्कटीसहितं देवा ग्र
हृन्तु ऋषिसत्तमाः ॥ अथ ताम्बूलं ॥ पूगीफलं स ताम्बूलं कर्पूरादिसमन्वितं ॥ पवित्रीकारणं ग्र
ण्यं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ यत्पुरुषेण ॥ अथ फलं ॥ इदं फलं मया रम्यं स्थापितं भवदग्रतः ॥
तेन मे सफलाः कामा भवन्तु गुन यसदा ॥ सप्तास्यात ॥ दर्पणं ॥ कश्यपो ॥ चामरं ॥ कश्यपो ॥ अं
न्त्रः ॥ कस्यपो ॥ दुर्व्यः ॥ हिरण्यः ॥ प्रदक्षिणाः ॥ यानि कानी ॥ नमस्कारः ॥ नमो वो ब्रह्मवादिभ्यः सु
र्षिवर्गेभ्य एव च ॥ अग्न्यधिपतिभ्यश्च सप्तर्षिभ्यो नमो नमः ॥ निराजनं ॥ त्वं ज्योतिः सर्वदेवानां तेजसाति
तेजस्तु नमः ॥ आत्मज्योतिः परं धाम दिवौ प्रतिगृह्यतां ॥ अग्निर्देवता ॥ कर्पूरनीराजनं ॥ क्षमापनं ॥ न्यूना
तिरिक्तानि परिस्फुटानि यानि हि कर्माणि पूर्णकृतानि ॥ तानि हि कर्माणि मम क्षमन्तु ऋषयः सदा सप्तऋषि
द्विजेशाः ॥ नमोस्तु वासुदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ॥ शान्तिरस्तु शिवं चास्तु अशेषविघ्नः क्षमस्व मे ॥ विसर्ज
नं ॥ यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय पार्थिवं ॥ इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थं पुनरागमनाय वै ॥ दक्षिणादानं ॥ अथ

[illegible] गोप ब्राह्मणात् दातुः संप्रदे ॥ इति श्रीऋषिपंचमीपूजा समाप्तः शुभम् — १९८० साल मिति भाद्र शुदि ५ रोज ५ शुभम्

~~९५२~~

४२२८

एकादशाङ्गन्यास.

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि संस्कृत पाठशाला

श्रीगणेशाय नमः॥ ॥अथ रुद्रन्यासः॥ तदङ्गतया विहितं भूतशुद्धिप्राणप्रति
ष्ठादिकं करिष्ये। इति स्वयं जपकरणपक्षे संकल्पः॥ यजमानार्थं जपकरण
पक्षे तु अमुकशर्मणो यजमानस्याज्ञया जपमहं करिष्ये इति संकल्प्य विशे
षः। दक्षिणेसं सरस्वत्यै नमः। शंखनिधये नमः॥ वामभागे ॐ लक्ष्म्यै नमः।
ॐ पद्मनिधये नमः॥ पृथ्वि त्वयेति मेरुपृष्ठ ऋषिः सुतलं छन्दः कूर्मो देवता
आसनदाने विनियोगः। ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता। त्वं
च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम्। विश्वशक्त्यै नमः। ॐ मायाशक्त्यै
नमः। ॐ भूर्भुवः स्वः आत्मासनाय नमः। अनेन मन्त्रेण पुष्पादिनात्मन
आसनदानम्। ॐ अर्द्धकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभोजने। तिष्ठ देवि
शिखामध्ये चामुण्डे ह्यपराजिते। इति शिखाबन्धनम्। अपक्रामन्तु भूतानि
पिशाचाः सर्वतोदिशम्। सर्वेषामविरोधेन ब्रह्मकर्म समारभेत्। सर्वभूत
निवारकाय शार्ङ्गाय सशराय सुदर्शनाय अस्त्रराजाय हुं फट्। अनेन तो
लत्रयं कृत्वा स्वस्य परितः सर्वदिक्षु अस्त्रमुद्राप्रदर्शनम्। स्वदक्षिणभा
गे ॐ गुरुभ्यो नमः। ॐ परमगुरुभ्यो नमः। ॐ पूर्वसिद्धेभ्यो नमः। ॐ आचार्ये
भ्यो नमः। स्ववामभागे ॐ गणेशाय नमः। ॐ दुर्गायै नमः। ॐ क्षेत्रपालाय
नमः। ॐ योगिनीभ्यो नमः। ॐ क्षेत्रेशाय नमः। ॐ अपसर्पन्तु ते भूता ये भू
ता भूमिसंस्थिताः। ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया। अनेन मन्
त्रेण स्ववामपार्ष्णिना त्रिवारं भूमिताडनम्॥ भूरसीत्यस्य प्रजापतिऋषिः
प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दः स्वयमातृणा देवता भूशुद्धौ विनियोगः। भूमौ हस्तं दत्वा
भूरसीति मन्त्रजपः। ये भूतानामिति मन्त्रस्य कौण्डिन्यऋषिः त्रिष्टुप् छन्दः
नारायणो देवता भैरवनमस्कारे विनियोगः। ये भूतानामधिपतयो यस्मि
ञ्छ्लोका अधिश्रिताः। य ईशे महतो महांस्तेन गृह्णामि त्वामहं मयि गृह्णामि त्वाम
हम् इति पठित्वा ॐ क्षेत्रभूताधिपतये भैरवाय नमः इति भैरवनमस्कारः॥ ततो
दशाक्षरेण प्राणायामः॥ इति भूतशुद्धिः॥ तत्र मूलाधारहृदयब्रह्मरन्ध्रेषु सत्य
ज्ञानसुखात्मकं ज्योतिर्मयमेकमखण्डं ब्रह्मास्तीति भावनम्। तत्र आत्मनः स
मन्ता दृष्टिप्राकारोऽस्तीति भावनम्। ततः स्वहृदये धर्मकर्मसमुद्भूतं ज्ञाननालं वै
राग्यकर्णिकं ऐश्वर्याद्यष्टदलं परमशोभनं कमलमधोमुखमस्तीति भावनं।
ततः ॐ मित्युच्चार्य प्रणवेन तत्कमलमूर्ध्वमुखं जातमिति भावनम्। ततो ॐ इत्यु
च्चार्य तत्कमलकर्णिकामध्ये चैतन्यात्मकः प्रदीपकलिकाकारो जीवस्तिष्ठति
सम्मूलाधाराद्दीप्तया विद्युत्सहस्रप्रभाभास्वरया बिसतन्तुसदृश्या सुषुम्णामा
र्गेण हृदयकमलमागतकुण्डलिन्या मुखेन गृहीत्वा द्वादशान्तस्थितसहस्रकम

त्वंप्रतिनीतंतत्वस्यपरमात्मनासहएकीभूतंइतिभावनं।ततःक्षल्लयोळकारे।ळल्ल
योहकारे।हल्लयःसकारे।सल्लयःषकारे।षल्लयःशकारे।शल्लयोवकारे।वल्लयोल
कारे।लल्लयोरकारे।रल्लयोयकारे।यल्लयोमकारे।मल्लयोभकारे।भल्लयोब
कारे।बल्लयोफकारे।फल्लयःपकारे।पल्लयोनकारे।नल्लयोधकारे।धल्लयोदका
रे।दल्लयेथकारे।थल्लयस्तकारे।तल्लयोणकारे।णल्लयोढकारे।ढल्लयोडकारे
।डल्लयेठकारे।ठल्लयष्टकारे।टल्लयेञकारे।ञल्लयोझकारे।झल्लयोजकारे।जल्लयो
छकारे।छल्लयश्चकारे।चल्लयोङकारे।ङल्लयोघकारे।घल्लयोगकारे।गल्लयो
खकारे।खल्लयःककारे।कल्लयअःकारे।अःल्लयःअंकारे।अंल्लयऔकारे।औल्ल
यओकारे।ओल्लयऐकारे।ऐल्लयएकारे।एल्लयोॡकारे।ॡल्लयोऌकारे।ऌल्ल
योॠकारे।ॠल्लयऋकारे।ऊल्लयउकारे।उल्लयईकारे।ईल्लयइकारे।इल्लयआ
कारेआल्लयेअकारे।अल्लयॐकारे।इत्यादिप्रकारेणअकारपर्यन्तंलयंभाव
यित्वाॐकारंसहस्राम्बुजब्रह्मरन्ध्रेलयंगतइतिभावनम्।ततःपादादिजानुपर्यन्तंच
तुरस्रंपीतंपृथिवीमण्डलंतत्रपादगमनक्रियागन्धघ्राणपृथिवीधूलनिवृ
त्तिसमानवायवःसन्तिइतिभावयित्वा।ॐहुंब्रह्मणेपृथिव्याधिपतयेनिवृत्ति
कलात्मनेहूंफट्स्वाहाइतिमन्त्रमुच्चार्यतेनसर्वेकुण्डलिनीद्वाराअप्सुलयंगताइतिभा
वनम्।ततोजान्वादिनाभिपर्यन्तंअर्द्धचन्द्राकारंधवलंजलमण्डलंतत्रहस्तादान
रसरसनाजलजिह्वाप्रतिष्ठोदानवायवःसन्तिइतिभावयित्वाॐह्रींविष्णवे
जलाधिपतयेप्रतिष्ठाकलात्मनेहूंफट्स्वाहाइतिमन्त्रमुच्चार्यतेनसर्वेकुण्ड
लिनीद्वाराअग्नौलयंगताइतिभावनम्।ततोनाभ्यादिहृदयपर्यन्तंत्रिकोणंर
क्तंवह्निमण्डलंतत्रपायुविसर्गविलजेनायरूपचक्षुस्तेजोरूपविद्याव्यानाःसन्ति
इतिभावयित्वाॐहूंरुद्रायतेजोधिपतयेविद्याकलात्मनेहूंफट्स्वाहाइतिमन्त्र
मुच्चार्यतेनसर्वेकुण्डलिनीद्वारावायौप्रलयंगताइतिभावनम्।ततोहृदयादिभ्रूपर्यन्तं
कलंवर्तुलंस्वरंविन्दुलाञ्छितंवायुमण्डलंतत्रोपस्थानंदनविषयस्पर्शत्वचाद्यानि
शान्त्यपानाःसन्तिइतिभावयित्वाॐह्रैंईश्वरायवाय्वधिपतयेशान्तिकलात्मने
हूंफट्स्वाहाइतिमन्त्रमुच्चार्यतेनसर्वेकुण्डलिनीद्वाराआकाशेलयंगताइतिभावनम्।
ततोभ्रूमध्यादिब्रह्मरन्ध्रपर्यन्तंस्वच्छंवर्तुलंव्योमाकाशमण्डलंतत्रवाग्वदनवचनश्रोत्राद
ओत्राकाशसदाशिवशान्त्यतीतप्राणाःसन्तिइतिभावयित्वाॐहौंसदाशिवायाका
शाधिपतयेशान्त्यतीतकलात्मनेहूंफट्स्वाहाइतिमन्त्रमुच्चार्यतेनसर्वेकुण्डलि
नीद्वाराअहंकारेलयंगताइतिभावनम्।ततोहंकारोमहत्तत्वेलयंगतः।महत्त
त्वंमात्रकासंज्ञकनादब्रह्मरूपायांहृल्लेखार्थभूतायांप्रकृतौलयंगतं।तथा
भूताप्रकृतिर्नित्यशुद्धस्वभावेस्वप्रकाशेसत्यज्ञानानन्दलक्षणेपरमका
रणेब्रह्मणिलयंगतेतिभावनम्।ततःशरीरस्यअन्तर्यामीऋषिःप्रकृति
पुरुषश्छन्दःसत्यंदेवतास्वशरीरेपापपुरुषशोषणेविनियोगः।इसुका

प्राणापानौ निरुध्य । मम दक्षिणकुक्षौ ब्रह्महत्यादिशिरस्कः स्वर्णस्तेयभुजयु
गलः सुरापानहृदयो गुरुतल्पकटिद्वयस्तत्संसर्गिपदयुगलः पातकाङ्गः उपपा
तकरोमा संकीर्णप्रकीर्णकादिशिरसंधिनिचयो रक्तश्मश्रुविलोचनो वामहस्तक
रालः खड्गचर्मधरः पिशाङ्ग ऊर्ध्वकेशः कज्जलप्रभः पापपुरुषस्तिष्ठतीति भाव
नम् । ततो यमिति वायुबीजबीजस्य किष्किन्धा ऋषिः जगती छन्दः सर्वभूतात्मा
मि वायुर्देवता पापपुरुषशोषणे विनियोगः । नाभौ दशदलं कमलं दशाक्षरविंदु
लाञ्छितं तन्मध्ये वर्तुलं वायुमण्डलं धूम्रवर्णं तत्र स्फुरत् यं बीजं इति भावयित्वा
वामनासापुटेन वायुं पूरयन् । ॐ यं ॐ इति षोडशवारं जपित्वा वायुं कुंभयन् चतुःष
ष्टिवारं जपित्वा दक्षिणनासापुटेन वायुं रेचयन् द्वात्रिंशद्वारं जपित्वा तस्मादुत्थि
तेन प्रचण्डवायुना साधिष्ठानं पापपुरुषं शोषयामीति भावनम् । रमिति व
ह्निबीजस्य कश्यप ऋषिः जगती छन्दः वैश्वानरोऽग्निर्देवता साधिष्ठानपापपुरुष
दहने विनियोगः । हृदये द्वादशदलं कमलं द्वादशाक्षरविन्दुलाञ्छितं तन्म
ध्ये त्रिकोणं वह्निमण्डलं रक्तवर्णं जाज्वल्यमानं तत्र स्फुरत् रं बीजं इति भाव
यित्वा वामनासिकया वायुं पूरयित्वा ॐ रं इति षोडशवारं जपित्वा वायुं कुम्भयन्
रं इति [illegible]वारं जपित्वा दक्षिणनासिकया वायुं रेचयन् द्वात्रिंशद्वारं जपित्वा तस्माद्वह्नि
बीजादुत्थितेन ज्वालासमूहेन साधिष्ठानं पापपुरुषं दहामीति भावनम् ।
ततो यमिति व[illegible]बीजं [illegible] दक्षिणनासापुटेन साधिष्ठानपाप
पुरुषभस्म रेचयेत् । ततो वमिति वरुणबीजस्य । हिरण्यगर्भ ऋषिः निचृद्गाय
त्री छन्दः वरुणो देवता भस्मावशोषितस्य पापपुरुषस्याप्लावने विनियोगः ।
कण्ठे षोडशदलं षोडशाक्षरविन्दुलाञ्छितं तन्मध्ये चन्द्राकारं वरुणमण्ड
लं च अमृतकलाप्रकाशं तत्र स्फुरत् वं बीजं भावयित्वा वामनासिकया वायु
पूरणपूर्वकं कुम्भयित्वा ॐ वं ॐ इति द्वात्रिंशद्वारं जपित्वा पुनर्वायुं पूरयन् षड्
वारं जपित्वा दक्षिणनासिकया वायुं रेचयेत् षड्वारं जपित्वा मूलाधा
रात्कुण्डलिनीशक्तिमुत्थाप्य सुषुम्णामार्गेण द्वादशान्तर्गतं विभाव्य तत्र
[illegible] वं बीजनिर्गतामृतप्रवाहेण भस्मावशोषितं साधिष्ठानं पापपुरुषं सं
प्लावयामीति भावनम् । ततो लमिति पृथिवीबीजस्य ब्रह्मा ऋषिः निचृद्गा
यत्री छन्दः परमात्मा देवता भस्मीभूतनश्वरशरीरनिर्माणे विनियोगः । मूला
धारे पार्थिवमण्डलं चतुरस्रं वज्रविन्दुलाञ्छितं पीतवर्णं ब्रह्मदैवतं गन्धात्
मकं तत्र स्फुरत् लं बीजं ओंकारकाठिन्येन शरीरं दृढं जातमिति भावयेत्
हृन्मध्ये हस्तं दत्त्वा लं बीजं द्वादशवारं जपेत् । ततो हंसमित्याकाशबीजस्य हंस
मुनिः अनुष्टुप् छन्दः सदाशिवो देवता देहसुस्थिरीकरणे विनियोगः ।।

ललाटे द्विदलं पद्मं हक्षाक्षरविन्दुलाञ्छितं तन्मध्ये वर्तुलं व्योममण्डलं
सुनीलप्रभं वासुदेवदैवतं शब्दतन्मात्रं नवस्फुरद्धंबीजंइति स्मरन् ललाटे ह
स्तं दत्वा हंबीजं द्वादशवारं जपन् देहस्य स्थिरीभूतत्वंइति भावनम्। हौमिति सदाशि
वबीजस्य सदाशिव ऋषिः गायत्रीछन्दः आपिहंसो देवता जीवस्थापने विनि
योगः। मस्तके सहस्रंदलं सहस्राक्षरविन्दुलाञ्छितं गोक्षीरधवलं [illegible]
लेन मूलाधारे स्थिता सुषुम्णामार्गेण मूलाधारस्वाधिष्ठाने स्वाधिष्ठानान्म
णिपूरकं मणिपूरकादनाहतं अनाहताद्विशुद्धं विशुद्धेराज्ञाचक्रं आज्ञाचक्राद्ब्र
ह्मस्थाने इति क्रमेणागतया सूक्ष्मभासा शक्त्या परमात्मनः सकाशाज्जीवो हृदय
मानीतः सोहंइति भावनम्। ततः ॐ हूं फट् इत्युच्चार्य प्राणं संनिरुध्य मस्तके ह
स्तं दत्वा हौंबीजं द्वादशवारं जपेत्। ततः सच्चिदानन्दरूपं नित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्व
भावं परिपूर्णब्रह्मैवाहमस्मि इति जीवात्मनो ऐक्यभावनम्। तस्मात्परब्रह्मणः
सकाशात्प्रकृतिः प्रकृतेर्महान् महतोऽहंकारः। अहंकारादाकाशः आकाशाद्वायुः
वायोरग्निः अग्नेरापः। अद्भ्यः पृथिवी पृथिव्या ओषधयः ओषधिभ्योऽन्नं।
अन्नाद्रेतः रेतसः पुरुषः समुत्पन्न इति स्वशरीरस्य नजीतंइति भावनम्। तस्मिन्
शरीरे सर्वात्मकं सच्चिदानन्दरूपं ब्रह्मान्तर्यामिरूपेण प्रतिष्ठमिव तिष्ठतीति
भावनम्॥ ॥इति भूतशुद्धिः॥ ॥अथ प्राणप्रतिष्ठा। तत्र प्राणप्रतिष्ठामन्त्रस्य ब्र
ह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः ऋग्यजुःसामानि छन्दांसि क्रियामयवपुः प्राणाख्या शक्ति
देवता प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः। ॐ कं खं गं घं ङं अं पृथिव्यप्तेजोवाय्वाका
शात्मने आं हृदयाय नमः। ॐ चं छं जं झं ञं इं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने ईं
शिरसे स्वाहा। ॐ टं ठं डं ढं णं उं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने ऊं। शिखा
यै वौषट्। ॐ तं थं दं धं नं एं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं कवचाय
हुं। ॐ पं फं बं भं मं ओं वक्तव्यादानगमनविसर्गात्मने औं नेत्रत्रयाय वौ
षट्। ॐ यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं मनोबुद्ध्यहंकारचित्तात्मने अः अस्त्राय फ
ट्॥ ॐ आं नाभेरधः। ॐ ह्रीं हृदयादिनाभिः। क्रों मस्तकादिहृदयम्। ॐ यं त्वगात्मने न
मः हृदि। ॐ रं असृगात्मने नमः। ॐ लं मांसात्मने नमः। ॐ वं मेदात्मने नमः।
ॐ सं अस्थ्यात्मने नमः। ॐ षं मज्जात्मने नमः। ॐ हं प्राणात्मने नमः। ॐ सं जी
वात्मने नमः। ध्यानम्। रक्ताम्भोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढा कराब्जैः
पाशं कोदण्डमिक्षूद्भवमथगुणमप्यङ्कुशं पञ्चबाणान्॥ विभ्राणासृक्कपालं
त्रिनयनलसिता पीनवक्षोरुहाढ्या देवी बालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणश
क्तिः परा नः। ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हं सः सोऽहं मम प्राणा इह प्राणाः।
ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हं सः मम जीव इह स्थितः। ॐ आं ह्रीं क्रों य
रं लं वं शं षं सं हं स मम वाङ्मनश्चक्षुः सर्वेन्द्रियाणि इहायान्तु सुखं चिरं ति
ष्ठन्तु स्वाहा॥ इति प्राणप्रतिष्ठा॥ ॥ततो गर्भाधानादिषोडशसंस्कार
सिद्ध्यर्थं षोडशवारं प्रणवजपः कार्यः। ततो मूलाधारात् कुण्डलिनीं विस

तन्तुसदृशीअनेककोटिविद्युत्प्रकाशाकुण्डलिनीसंज्ञापरापश्यन्तीमध्यमावैखरी
रूपाविलिनाप्रणवावयवैर्मातृकारूपेणप्रपंचस्तजनीतिभावनम्॥अथप्राणाया
मत्रयम्।अकारादिषोडशस्वराननुच्चरन्वामनासिकयावायुपूरयेत्।ककारादिपंचवि
शतिस्पर्शाननुच्चरन्वायुंकुंभयेत्।यकारादिक्षकारान्तानुच्चरन्रेचयेत्।पुनस्तथैवदक्षि
णनासिकयापूरयेत्तथैवकुंभयेत्।तथैववामनासिकयारेचयेत्।पुनस्तथैवनासा
पुटद्वयेनसृजेत्।तथैवकुंभयेत्तथैवरेचयेत्।इतिप्राणायामत्रयम्॥अस्यश्रीसृ
ष्टिमातृकामन्त्रस्यब्रह्माऋषिःगायत्रीछन्दःसृष्टिमातृकासरस्वतीदेवताहलो
बीजानिस्वराःशक्तिःक्षंकीलकंसृष्टिमातृकान्यासेविनियोगः।ब्रह्मऋषिःशि
रसिगायत्रीछन्दोवदने।मातृकासरस्वतीदेवताहृदये।हलोबीजानिगुह्ये।स्वरा
शक्तिःपादयोः।इतिमातृकाऋष्यादिन्यासः॥ॐ अं कं खं गं घं ङं आं अंगुष्ठा
भ्यांनमः।ॐ इं चं छं जं झं ञं ईं तर्जनीभ्यांनमः।ॐ उं टं ठं डं ढं णं ऊं मध्यमा
भ्यांनमः।ॐ एं तं थं दं धं नं ऐं अनामिकाभ्यांनमः।ॐ ओं पं फं बं भं मं औं
कनिष्ठिकाभ्यांनमः।ॐ अं यं रं लं वं शं षं सं हं क्षं अः करतलकरपृष्ठाभ्यांन
मः।एवंहृदयादि॥ध्यानम्॥पंचाशल्लिपिभिर्विभक्तमुखदोःपन्मध्यवक्षस्थलांभा
स्वन्मौलिनिबद्धचन्द्रशकलामापीनतुङ्गस्तनीम्।मुद्रामक्षगुणंसुधाढ्यकल
शंविद्यांचहस्ताम्बुजैर्बिभ्राणांविशदप्रभांत्रिनयनांवाग्देवतामाश्रये॥१॥अथक
रस्थमातृकान्यासः।नपुंसकानिकरतलयोर्विन्यस्यऌॡ।ततोदक्षिणकनि
ष्ठिकादिवामाङ्गुष्ठान्तमङ्गुलीषुषोडशस्वरान्विन्यस्य।वामतर्जनीमारभ्यदक्षि
णतर्जन्यन्तंएकैकस्यांपर्वत्रयेषुचतुस्त्रिंशद्वर्णान्क्रमेणकादिसान्वि
न्यस्याङ्गुष्ठयोर्हलौ।सबीजेष्वग्रेषुक्षकारंविन्यसेत्।इतिकरस्थमातृकान्यासः॥
तद्यथा॥अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः।कं खं गं घं ङं चं छं
जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं हं क्षं।ततः
पूर्वोक्तान्येवमातृकाक्षराणि।अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः
कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं
हं क्षं शरीरेव्याप्य इतिकरस्थमातृकान्यासः।अथअन्तर्मातृकान्यासः।अं
आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः।इतिषोडशपत्रेकण्ठे।ॐ कं खं गं घं
ङं चं छं जं झं ञं टं ठं इतिद्वादशपत्रेहृदि।ॐ डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं इतिद
शपत्रकेनाभौ।ॐ बं भं मं यं रं लं इतिषट्पत्रकेलिङ्गे।ॐ वं शं षं सं इतिचतुःपत्र
केपाये।ॐ हं क्षं इतिभ्रुवोर्मध्ये।इत्यन्तर्मातृका।अथबहिर्मातृकान्यासः।ॐ अं
नमःशिरसि।ॐ आं नमोमुखवृत्ते।ॐ इं नमोदक्षिणनेत्रे।ॐ ईं नमोवामनेत्रे।ॐ
उं नमोदक्षिणकर्णे।ॐ ऊं नमोवामकर्णे।ॐ ऋं नमोदक्षिणनासापुटे।ॐ ॠं
नमोवामनासापुटे।ॐ ऌं नमोदक्षिणगण्डे।ॐ ॡं नमोवामगण्डे।ॐ एं नमऊर्ध्वो
ष्ठे।ॐ ऐं नमोऽधरोष्ठे।ॐ ओं नमऊर्ध्वदन्तपङ्क्तौ॥ॐ औं नमोऽधोदन्त
पङ्क्तौ।ॐ अं नमोमूर्ध्नि।ॐ अः नमआस्ये।ॐ कं नमोदक्षिणबाहुमूले।ॐ
खं नमः कूर्परे।ॐ गं नमोमणिबन्धे।ॐ घं नमोऽङ्गुलिमूले।ॐ ङं नमोऽङ्गुल्य

ये। ॐ चँ नमो वामबाहुमूले। ॐ छँ नमः कूर्परे। ॐ जँ नमो मणिबन्धे। ॐ झँ नमोऽङ्गुलिमूले।
ॐ ञँ नमोऽङ्गुल्यग्रे। ॐ टँ नमो दक्षोरुमूले। ॐ ठँ नमो जानुनि। ॐ डँ नमो गुल्फे। ॐ ढँ न
मोऽङ्गुलिमूले। ॐ णँ नमोऽङ्गुल्यग्रे। ॐ तँ नमो वामोरुमूले। ॐ थँ नमो जानुनि। ॐ
दँ नमो गुल्फे। ॐ धँ नमोऽङ्गुलिमूले। ॐ नँ नमोऽङ्गुल्यग्रे। ॐ पँ नमो दक्षपा
र्श्वे। ॐ फँ नमो वामपार्श्वे। ॐ बँ नमः पृष्ठे। ॐ भँ नमो नाभौ। ॐ मँ नम उदरे।
ॐ यं त्वगात्मने नमः हृदि। ॐ रँ असृगात्मने नमः दोर्मूले। ॐ लँ मांसात्मनेन
मः ककुदि। ॐ वं मेदात्मने नमः दक्षकक्षायाम्। ॐ शँ अस्थ्यात्मने नमो
वामकक्षायाम्। ॐ [illegible] मज्जात्मने नमः हृदयादि हस्तयोः। ॐ सँ शुक्रात्म
ने नमः हृदयादि पादयोः। ॐ हँ आत्मनौ स्थात्मने नमः हृदादि जठरे। ॐ
क्षँ परमात्मने नमः हृदादि मुखे। इति वर्णमातृकान्यासः॥ ॥ॐ
त्रिर्यविश्वामित्र[illegible]च मसपोऽहुँ ऋष्याय छन्दः पुरस्ताय नम इति शिरसि। ॐ गो
तमभारद्वाजाभ्यां नमः नेत्रयोः। ॐ विश्वामित्राय नमः दक्षिणकर्णे। ॐ
जमदग्नये नमः वामकर्णे। ॐ वसिष्ठकश्यपाभ्यां नमः नासापुटयोः।
ॐ अत्रये नमः वाचि। इति सप्तर्षिन्यासः प्रथमः। ॐ गायत्र्यै अग्न
ये नमः शिरसि। ॐ उष्णिहे सवित्रे नमः ग्रीवायाम्। ॐ बृहत्यै बृहस्प
तये नमः पृष्ठवंशानूके। ॐ बृहद्रथन्तराभ्यां द्यावापृथिवीभ्यां नमः
दक्षिणबाहौ। एवमेव पुनर्वामबाहौ। एवमग्रे पिष्टुगपन्स्य नृसिंभवे
स्थदने। ॐ त्रिष्टुभे ऐन्द्राय नमः नाभौ। ॐ जगत्यै आदित्याय नमः श्रो
तयोः। ॐ अतिछन्दसे प्रजापतये नमः लिङ्गे। ॐ यज्ञायज्ञियं वैश्वान
राय नमः गुदे। ॐ अनुष्टुभे विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ऊर्वोः। ॐ पङ्क्त्यै म
रुद्भ्यो नमः जान्वोः। ॐ द्विपदायै विष्णवे नमः पादयोः। ॐ विछन्द
सेवायवे नमः नासापुटयोः। ॐ न्यूनाक्षरायै अद्भ्यो नमः हस्तद्वये विप
र्यासेन मस्तकादिपादान्तम्। इति छन्दोन्यासो द्वितीयः। अग्नेजात
न्निषं चानापरमेष्ठी ऋषिः द्वयोस्त्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्देवता योऽग्नीत्यादि
त्रिस्तरां यजुषां लिङ्गोक्ता देवता न्यासे विनियोगः। अग्नेजातान्। चत्वारि
शृङ्गा इति यज्ञपुरुष ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्देवता आवाहने विनियोगः।
ॐ चत्वारि शृङ्गे। त्वा वाहनम्। इति केचित्। इडेत्यादिरवं श्लोकेषु केषुवि
न्म ओङ्कारविवस्वानृषिः यथामहे गायत्र्यादीनि सप्तधीरा छन्दांसि कानिचि
ध्रुवं विप्रजापतिर्देवता अत्रप्रकृते कर्मसु विनियोगः। चत्वास क्लिरीतिसर
त्रस्य दध्यङ्ङाथर्वण ऋषिः महाबृहती छन्दः धर्मो देवता आसने विनियोगः
ॐ भूर्भुवः स्वः चतुःस्रक्ति० सम्भ्रिम॥ इत्यासनस्य ईशनम्। जातवेदस इत्य
स्य कश्यप ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः जातवेदाग्निर्देवता जपयोगप्जातार्थसिद्धिरस्तु

जपे विनियोगः। जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः। स नः
पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः। अक्षरं ब्रह्मसदनं वेद
नां स्थानम् अमृतम्। गायत्री छन्दः सोमात ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोम्। ३। अथल
घुषडङ्गः। मनो जूतिरित्यस्य आङ्गिरसबृहस्पतिऋषिः छन्दः बृहस्पतिर्देवता
हृदयन्यासे०। मनो जूतिर्जु० हृदयाय नमः। अबोध्यग्निरित्यस्य बुधगविष्ठिरावृ
षी त्रिष्टुप्छन्दोऽग्निर्देवता शिरोन्यासे०। अबोध्यग्निः। शिरसे स्वाहा। मूर्द्धानन्दि
त्यस्य भारद्वाज ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्देवता शिखान्यासे०। मूर्द्धानं दिवः। शि
खायै वौषट्। मर्माणि ते इत्यस्य अप्रतिरथ ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः मर्माणि देवता
कवचन्यासे विनियोगः। मर्माणि ते कवचाय हुम्। विश्वतश्चक्षुरिति विश्व
कर्मा भौवन ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः विश्वकर्मा देवता नेत्रन्यासे विनियोगः। विश्वत
श्चक्षुः एकः। नेत्रत्रयाय वौषट्। अयं नेत्रन्यासो नित्यस्वनतु काम्यजपे।
मानस्तोक इत्यस्य कुत्स ऋषिः जगती छन्दः एकरुद्रो देवता अस्त्रन्यासे
वि०। ॐ मानस्तोके० वीरान्हे० अस्त्राय फट्। परस्परतालत्रयं कृत्वा आ
त्मानमभितः तर्जन्यङ्गुष्ठाभ्यां पुनः पुनः संयुक्तवियुक्ताभ्यां सर्वदिक्षु
अस्त्रन्यासः। ॐ भूर्भुवः स्वः इति दिग्बन्धः। इति लघुषडङ्गन्यासः। जात
वेदस इत्यस्य कश्यप ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः जातवेदाग्निर्देवता प्राकारचिन्त
ने विनियोगः। ॐ जातवेदसे०। पर्ग्निः इति प्राकारचिन्तनम्। अङ्कुश
मुद्रया आत्मनि माहात्म्यसन्निधापनम्। यज्जाग्रतोति षडृचस्य शि
वसंकल्प ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः मनो देवता हृदयन्यासे विनियोगः। य
ज्जाग्रतो दूर० संकल्पमस्तु हृदयाय नमः। मुखाद्विनिर्गताङ्गुष्ठसंयुक्तो
कृत्वा हृदये न्यसेत्। सहस्रशीर्षेति षोडशर्चस्य नारायणपुरुष ऋषिः आद्या
नां पञ्चदशानाम् अनुष्टुप्छन्दः अन्त्यायास्त्रिष्टुप्छन्दः पुरुषो देवता शिरोन्या
से विनियोगः। सहस्रशीर्षा सानि देवाः। मुखाद्विनिर्गताङ्गुष्ठसंयुक्तो
निसर्जनीको कृत्वा शिरसे स्वाहा। अद्भ्यः संभृत इति षडृचस्य नारा
यणपुरुष ऋषिः आद्यानां तिसृणां त्रिष्टुप्छन्दः चतुर्थपञ्चमयोरनुष्टु
प्छन्दः अन्त्यायास्त्रिष्टुप्छन्दः उत्तरनारायणो देवता शिखान्यासे विनि
योगः। ॐ अद्भ्यः संभृतः० मयि धारा० शिखायै वौषट्। मुष्टिप्रकारो कृ
त्वाङ्गुष्ठावधः प्रसक्तौ गौ कनिष्ठिके चोर्ध्वगः कृत्वा शिखायाम्। आशुः
शिशान इति सप्तदशानाम् अप्रतिरथ ऋषिः आद्यानां द्वादशानां त्रिष्टु
प्छन्दः इन्द्रो देवता अवसृष्टेत्यनुष्टुप्छन्दः इषुर्देवता प्रेतेत्यनुष्टुप्छ
न्दः इन्द्रो देवता असौ या इति त्रिष्टुप्छन्दः मरुतो देवता यत्रेति पङ्क्तिश्छ

न्दः रुद्रो देवता मर्माणि ते वर्मणेति त्रिष्टुप्छन्दः मर्माणि देवता सप्तदशानां कवचन्यासे विनियोगः
ॐ आशुः शिशानो० ७ । कवचाय हुं ॥ अङ्गुष्ठौ प्रसक्तौ शेषाङ्गुलीश्चक्रीकृत्य स्कन्धौ मूर्द्धं पश्चा
न्मुखं कृत्वा उभयपार्श्वतः कौ हृदन्तं नयेत् कवचे ॥ विभ्राडित्यस्य विभ्राडृषिः जगतीछन्दः उदु
त्यमिति त्रयाणां प्रस्कण्व ऋषिः गायत्रीछन्दः चतुर्णामेषां सूर्यो देवता तं प्रत्नथेत्यस्या
वत्सार काश्यप ऋषिः गायत्रीछन्दः विश्वेदेवा देवता अयं वेन इत्यस्य वेन ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः सो
मो देवता चित्रमित्यस्य आङ्गिरसकुत्स ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः आ न इत्यस्य आगस्त्य ऋषिः त्रिष्टुप्छ
न्दः यदद्य इत्यस्य श्रुतकक्षसुकक्षा ऋषिः गायत्रीछन्दः तरणिरित्यस्य प्रस्कण्व ऋषिः गायत्री
छन्दः तत्सूर्यस्येति द्वयोः कुत्स ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः बडित्ति द्वयोर्जमदग्निऋषिः आद्यस्य बृ
हतीछन्दः द्वितीयस्य सतोबृहतीछन्दः श्रायन्त इत्यस्य नृमेध ऋषिः बृहतीछन्दः अद्या
देवा इत्यस्य कुत्स ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः आकृष्णेनेति हिरण्यस्तूप आङ्गिरस ऋषिः त्रिष्टु
प्छन्दः । चित्रमित्यादीनां सूर्यो देवता सर्वेषां नेत्रन्यासे विनियोगः । ॐ विभ्राड् बृहत्पि
बतु० यस्यन्ता ७ नेत्रत्रयाय वौषट् । नेत्रे मुखं हस्तं कृत्वा तर्जन्यङ्गुष्ठकनिष्ठिका व
कृत्वा मध्यमां किंचित्प्रसार्य इतरांगुलीर्नमयेन्नेत्रे । अत्र केपि नेत्रन्यासोऽग्नि
यस्य जपेत्काम्ये । नमस्त इत्यादि षोडशर्चस्य रुद्राध्यायस्य परमेष्ठी ऋ
षिः नमस्तेत्यस्य गायत्रीछन्दः यात इत्यादि तिसृणां अनुष्टुप्छन्दः अध्यवो
चदिति त्रयाणां पंक्तिछन्दः नमो हिरण्यादि सप्तानां अनुष्टुप्छन्दः मा न इ
ति द्वयोः कुत्स ऋषिः जगतीछन्दः सर्वासामेकरुद्रो देवता अस्त्रन्यासे विनियो
गः । ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव० हवामहे अस्त्राय फट् । परस्परं तालं कुर्यात् । अस्त्रन्या०
। अत्रापि पूर्ववदस्त्रन्यासः । इति हृदयादिषडङ्गन्यासः । प्रणवस्य ब्रह्मा
ऋषिः दैवी गायत्रीछन्दः परमात्मा देवता हृदयन्यासे विनियोगः । ॐ भूर्भुवः स्व
रिति महाव्याहृतीनां प्रजापतिऋषिः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दांसि अग्निवायुसूर्या देवता
क्रमेण शिरःशिखाकवचास्त्रन्यासे विनियोगः । ॐ हृदयाय नमः । ॐ भूः शि[illegible]रसे स्वा
हा । ॐ भुवः शिखायै वौषट् । ॐ स्वः कवचाय हुम् । ॐ भूर्भुवः स्वः अस्त्राय फट् । इति प्रण
वादिमहाव्याहृतिन्यासः पञ्चमः । नमो वः किरिकेभ्य इति पञ्चानां रुद्राहुतीनां परमेष्ठी
ऋषिः यजूंषि रुद्रदेवत्याः क्रमेण मुख हृदयोदर नाभि लिङ्ग न्यासे विनियोगः । ॐ नमो वः
किरिकेभ्यः मुखे । ॐ देवानां हृदयेभ्यः हृदये । ॐ नमो विचिन्वत्केभ्यः उदरे । ॐ नमो
विक्षिणत्केभ्यः नाभौ । ॐ नम आनिर्हतेभ्यः लिङ्गे । इति पञ्चमहाव्याहृतिन्यासः षष्ठः ।
यात इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता शिखान्यासे विनियोगः । ॐ या ते
रुद्र शिवा० कर्णीहि शिखायाम् । अस्मिन्महती इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छ
न्दः बहुरुद्रो देवता शिरोन्यासे विनियोगः । ॐ अस्मिन्महत्यर्णवे० इति । शिरसि
ॐ सहस्राणीत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः बहुरुद्रो देवता ललाटन्यासे विनियो
गः । ॐ सहस्राणि सह० ललाटे । ॐ हंस इत्यस्य वामदेव ऋषिः जगतीछन्दः सूर्यो दे
वता भ्रुवन्यासे विनियोगः । ॐ हंसः शुचिषत् । भ्रुवोर्मध्ये । त्र्यम्बकं यजामहे नेत्र
योः । नमः स्रुत्यायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः यजुः त्रिलोचनो देवता कर्णन्यासे वि
नियोगः । ॐ नमः स्रुत्याय कर्णयोः । ॐ मानस्तोक इत्यस्य कुत्स ऋषिः जगतीछ

न्दः एकरुद्रो देवता नासिकान्यासे विनियोगः । मानस्तोके । नासिकाभ्याम् । ॐ अवतत्य धनुरि
त्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता मुखन्यासे विनियोगः । ॐ अवतत्य धनुः । मुखे ।
ॐ नीलग्रीवाः शितिद्वयोः परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः बहुरुद्रो देवता कण्ठन्यासे विनियोगः ।
ॐ नीलग्रीवाः कण्ठे । ॐ नमो गणेभ्य इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः यजुः तिस्रो [illegible]तयो रुद्रदेव
ताप्रकन्यासे विनियोगः । ॐ नमो गणेभ्यः । पृष्ठभागे । ॐ नम आयुधायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः
अनुष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता उपबाहुन्यासे विनियोगः । ॐ नमस्ते । उपबाहोः । येतीर्था
नीत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः बहुरुद्रो देवता हस्तन्यासे विनियोगः । ॐ
ये तीर्थानि । हस्तयोः । सद्योजातमित्यस्य सद्योजात ऋषिः उपरिष्टाद्बृहती छन्दः
ब्रह्मा देवता अङ्गुष्ठन्यासे विनियोगः । ॐ सद्योजातं प्र० । भवोद्भवाय नमः । अङ्गु
ष्ठाभ्यां नमः । वामदेवायेत्यस्य वामदेव ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः विष्णुर्देवता तर्जनी
न्यासे विनियोगः । ॐ वामदेवाय० । मनोन्मनाय नमः । तर्जनीभ्यां नमः । अ
घोरेभ्य इत्यस्य अघोर ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः रुद्रो देवता मध्यमाङ्गुलि न्यासे वि
नियोगः । ॐ अघोरेभ्यथ० । रूपेभ्यः । मध्यमाभ्यां नमः । तत्पुरुषायेत्यस्य
तत्पुरुष ऋषिः गायत्री छन्दः सूर्यो देवता अनामिकान्यासे विनियोगः । ॐ त
त्पुरुषाय वि० प्रचोदयात् । अनामिकाभ्यां नमः । ॐ ईशान इत्यस्य ईशान
ऋषिः बृहती छन्दः सदाशिवो देवता कनिष्ठिकान्यासे विनियोगः । ॐ ईशा
नः सर्वविद्यानां सदाशिवो० कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ॐ नमो वः किरिकेभ्य
इति परमेष्ठी ऋषि अनुष्टुप्छन्दः बहुरुद्रो देवता हृदयन्यासे विनियोग । ॐ
नमो वः कि० । हृदि । ॐ नमो गणेभ्य इति परमेष्ठी ऋषि आसुर्युष्णिक छन्दः ग
णादयो रुद्रा देवताः पृष्ठन्यासे विनियोगः । ॐ नमो गणेभ्यो० पृष्ठे । ॐ नमो
हिरण्यबाहव इत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः यजुः तिस्रोशीतयो रुद्रो देवता पार्श्वन्या
से विनि० । ॐ नमो हिरण्यबाहवे० । पार्श्वयोः । ॐ हिरण्यगर्भ इत्यस्य हि
रण्यगर्भ ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः ब्रह्मा देवता नाभिन्यासे विनि० । ॐ हिरण्यगर्भः
नाभौ । ॐ मीढुष्टमेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता क
टिन्यासे विनि० । ॐ मीढुष्टम शिवतमः कट्याम् । ॐ ये भूतानामित्यस्य
परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः बहुरुद्रो देवता गुह्यन्यासे विनि० । ये भू
तानाम० । गुह्ये । ॐ जातवेदस इत्यस्य कश्यप ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः जात
वेदाग्निर्देवता गुदन्यासे० । ॐ जातवेदसे० । गुदे । ॐ मानो महान्तमिति
त्यस्य कुत्स ऋषिः जगती छन्दः रुद्रो देवता ऊरुन्यासे विनि० । ॐ मानो म
हान्तमु० ऊर्वोः । ॐ एषत इत्यस्य प्रजापति ऋषिः यजु रुद्रो देवता जानुन्यासे
विनि । ॐ एष ते रुद्रभागः पञ्चः । जान्वोः । ॐ येऽक्षेष्वित्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अ

नुष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता जंघान्यासे विनि०। ॐ येध्वक्षेषु। जंघयोः। ॐ मे च सजम
सीत्यस्य प्रजापतिऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता पादन्यासे विनि०। ॐ
मे च जमसि। पादयोः। ॐ अध्यवोचदिति परमेष्ठी ऋषिः पङ्क्तिश्छन्दः एकरु
द्रो देवता कवचन्यासे विनि०। ॐ अध्यवोचदधि। कवच। ॐ नमो बिल्मिने
त्यस्य परमेष्ठी ऋषिः वज्रोक्तस्तोत्रतियो रुद्रो देवता उपकवचन्यासे विनि०
योगः। ॐ नमो बिल्मिने। उपकवचम्। कवचाद्विपरीतं उपकवचम्। ॐ नमो
स्तु नीलग्रीवायेत्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता तृतीय
न्यासे विनियोगः। ॐ नमोस्तु नीलग्रीवाय। तृतीयनेत्रे। ॐ प्रमुञ्च धन्वन
त्यस्य परमेष्ठी ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः एकरुद्रो देवता दिग्बन्धने विनि०। ॐ प्र
मुञ्च धन्व दिग्बन्धः। ॐ नमो भगवते रुद्रायेति दशाक्षरस्य प्रजापति ऋषिः
विराट्छन्दः रुद्रो देवता मूर्द्धन्यासे विनि०। ॐ नमः मूर्द्ध्नि। ॐ नं नमः
नासिकायाम्। ॐ मों नमः ललाटे। ॐ भं नमः मुखे। ॐ गं नमः कण्ठे। ॐ
वं नमः हृदये। ॐ तं नमः दक्षिणहस्ते। ॐ रुं नमः वामहस्ते। ॐ द्रां नमः ना
भौ। ॐ यं नमः पादयोः। दशाक्षरमन्त्रवर्णन्यासो दशमः॥ ॐ काला
ग्निरुद्राय नमः पादयोः। ॐ कूर्माय नमः जान्वोः। ॐ भीमाय नमः उ
दरे। ॐ शिवाय नमः शिरसि। ॐ सदाशिवाय नमः शिखायाम्। ॐ श्रीरु
द्राय नमः शिरसि। ॐ चन्द्रशेखराय नमः ललाटे। ॐ त्रिनेत्राय न
मः नेत्रयोः। ॐ भैरवाय नमः श्रोत्रयोः। ॐ शंकराय नमः नासिकयोः
ॐ पशुपतये नमः मुखे। ॐ नीलकण्ठाय नमः कण्ठे। ॐ व्यापकाय नमः हृ
दये। ॐ गंगाधराय नमः हस्तयोः। ॐ शिवाय नमः नाभौ। ॐ वामदेवा
य नमः लिङ्गे। ॐ त्र्यम्बकाय नमः जंघयोः। ॐ सर्वेशाय नमः पादयोः। ॐ
शिवाय नमः सर्वाङ्गेषु। ॐ करविपर्ययेण व्यापकमुद्रा। ॐ कालाग्निरुद्राय नमः पादयोः। ॐ भवो
द्भवाय नमः जंघयोः। ॐ वृषारूढाय नमः जान्वोः। ॐ त्रिमूर्तये नमः कट्याम्। ॐ समस्तभुवनपदाय
नमः नाभौ। ॐ महादेवाय नमः हृदये। ॐ नीलकण्ठाय नमः कण्ठे। ॐ भीमरूपाय नमः मुखे। ॐ प्र
लोकाप्राणरक्षितस्थां नमः नासापुटयोः। ॐ भैरवाय नमः कर्णयोः। ॐ त्रिलोचनाय नमः नेत्रयोः।
ॐ चन्द्रशेखराय नमः ललाटे। ॐ शिवाय नमः शिरसि। ॐ पञ्चशिखाय नमः शिखायाम्। ॐ शिवा
य नमः सर्वाङ्गेषु। ॐ शिवाय नमः ललाटे। ॐ रुद्राय नमः कण्ठे। ॐ ईशानाय नमः नाभौ। ॐ
अनन्ताय नमः पादयोः॥ ॥इति महारुद्रनामन्यासो नवमः॥ ॥ॐ सद्योजातमित्यस्य सद्यो
जातऋषिः उपरिष्टाद्बृहतीछन्दः ब्रह्मा देवता कपिलगौवर्णः पश्चिमदिङ्मुखमिति सत्वांसवाहनं ब्र
ह्मस्थानमिति मन्त्रनारायणमुद्राप्रसन्नस्वरूपं ह्रां बीजं ऋद्धिः वृद्धिः द्युतिर्लक्ष्मीर्मेधा कान्तिः स्वधा प्रभा
कलाः पादयोर्न्यसे०। ॐ सद्योजातं प्रप०। भवोद्भवाय नमः कनिष्ठाङ्गुष्ठयोगेन पादयोर्न्य
सेत्। प्रालेयामलबिन्दुकुन्दधवलं गोक्षीरफेनप्रभं भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहनं
ज्वालावलीलोचनम्। ब्रह्मेन्द्रादिमरुद्गणैः स्तुतिपरैरभ्यर्चितं योगिभिः वन्देहं
सकलं कलङ्करहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम्॥१॥ अलिचशानमित्यस्याहरतेप

गर्भऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः ब्रह्मा देवता ब्रह्मन नमस्कारे विनियोगः। ॐ ब्रह्मयशानं विवः
सद्योजाताय पश्चिमवक्त्राय ब्रह्मरूपाय हां नमः। वारामुद्राप्रदर्शनम्। वामदेवायेत्य
स्य वामदेवऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः विष्णुर्देवता सिन्दूरवर्णः उत्तरादिक् आपस्तत्वं गरु
डवाहनं दक्षिणहस्ते रातमन्त्रः पद्ममुद्रा विष्णुः स्वरूपं हां बीजम् रजो रक्षा रतिपाल्या
कामास्वं जोविनी प्रिया। बुद्धिश्छाया च धाता च भ्रामिली मोहिनी ऽवराः। कलाः। गुह्य
न्यासे०। ॐ वामदेवाय नमो०। मनोन्मनाय नमः। अङ्गुष्ठानामिकायोगेन गुह्ये न्यसे
त्। गोरोचनकुङ्कुमपिञ्जरं स्तिलकं व्यापारगुगरुस्थलं भ्रूविक्षेपकटाक्षवीक्षणाल
सत्संसिक्तकर्णोत्पलं हिन्दोलविवफलाधरं प्रहसितं नीलालकालंकृतं वन्दे पूर्ण
शशाङ्कमण्डलनिभं वक्त्रं हरस्योत्तरम्। इदं विष्णुरिति मेधातिथिऋषिः गायत्रीछ
न्दः विष्णुर्देवता नमस्कारे वि०। ॐ इदं विष्णु०। वामदेवायो नर० वक्त्राय विष्णुरूपा
य ह्रीं नमः। नमस्कारः। पद्ममुद्राप्रदर्शनम्। अघोरेभ्योऽथ इत्यस्य अघोरऋषिः अनुष्टु
प्छन्दः रुद्रो देवता कृष्णो वर्णः दक्षिणादिक् तेजस्तत्वं कूर्मो वाहनं इमा रुद्रायेति
मन्त्रः शूलमुद्रा हृद्रः स्वरूपं हं बीजं तमो मोहा क्षमा निद्रा स्मृति माया भया ज्वराः क
लाः। हृदयन्यासे०। ॐ अघोरेभ्योऽथ घोर० रुद्ररूपेभ्यः। अङ्गुष्ठमध्यमायोगेन हृदये न्य
सेत्। कालाभ्रभ्रमराञ्जनद्युतिनिभं व्यावृत्तपिङ्गेक्षणं धारोल्बणे दृद्यनिःसृतांश
दंष्ट्रोच्चण्डकुलं सर्पप्रोतकपालभाक्तिसंकलं पाणीन्दुमालोरखरं ने
दक्षिणमीश्वरस्य कुटिलं भ्रूभङ्गरौद्रं मुखम्। इमा रुद्रायेत्यस्य कुत्सऋषिः ज
गतीछन्दः एकरुद्रो देवता नमस्कारे विनियोगः। ॐ इमा रुद्राय। अघोराय द
क्षिणाय वक्त्राय रुद्ररूपाय हुं नमः। नमस्कारः। त्रिशूलमुद्राप्रदर्शनम्। तत्पुरु
षायेत्यस्य तत्पुरुषऋषिः गायत्रीछन्दः सूर्यो देवता रक्तवर्णः पूर्वादिक् वायुस्तत्वं अ
श्ववाहनं हः संकुचितहस्तमन्त्रः व्यापकमुद्रा रुद्रस्वरूपं हैं बीजं शान्तिविद्या
प्रतिष्ठानिवृत्तयः कला मुखन्यासे वि०। ॐ तत्पुरुषाय० प्रचोदयात्। तर्जन्यङ्गुष्ठयो
गेन न्यसेत्। संवर्ताग्नितडित्प्रतप्तकनकप्रस्पर्धितेजोरुणं गम्भीरध्वानितस्सुता
उद्दामप्रोच्छ्वसिताग्राधरम्। अङ्गुद्युतिलोलपिङ्गजटाभारप्रबद्धोरगं वन्दे सि
द्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं मुखं शूलिनः। हंसः शुचिषदिति वामदेवऋषिः जगती
छन्दः सूर्यो देवता नमस्कारे विनि०। हंसः शुचिषत्। तत्पुरुषाय पूर्ववक्त्राय रुद्र
स्वरूपाय हैं नमः। नमस्कारः। व्यापकमुद्राप्रदर्शनम्। ईशान इत्यस्य ईशानऋषिः वृह
तीछन्दः सदाशिवो देवता ओंकारवर्णः ऊर्ध्वादिक् खं तत्वं वृषभो वाहनं नमामीशानं इ
ति मन्त्रः ज्ञानमुद्रा ईशानस्वरूपं हौं बीजं शान्त्यतीत्याद्या नमशिविज्यालिन्यः क
लाः शिरोन्यासे विनि०। ॐ ईशानः सदाशिवोम्। लिङ्गमुद्रां शिरसि न्यसेत्॥ व्य
क्तं व्याप्य गुणोत्तरं च वरदं येन तथाधिकं तस्मादुत्तरतः परं तदक्षरमिति ध्येयं
सततं योगिभिः। वन्दे नामसवर्जितं मनसा सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं शान्तं पञ्चममी
श्वरस्य वदनं खं व्यापि तेजोमयम्। तमीशानमित्यस्य गोतमऋषिः जगतीछ
न्दः सदाशिवो देवता नमस्कारे वि०। ॐ तमीशानं। ईशानायोर्ध्ववक्त्राय ईशान

स्वरूपाय हौं नमः। नमस्कारः। ज्ञानमुद्राप्रदर्शनम्। इति पंचब्रह्ममन्त्रैः पञ्चवक्त्रन्यासोद्
ग्रामः। कनिष्ठाङ्गुष्ठयोगेन सद्योजातकलान्यासः। ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सिद्ध्यै नमः दक्षिण
पादे ॐ हां सद्योजाताय वै ऋद्ध्यै नमः वामपादे। ॐ हां भवे धृत्यै नमः दक्षिणहस्ते। ॐ हां भवे
न लक्ष्म्यै नमः वामहस्ते। ॐ हां नातिभवे मेधायै नमः नासिकायाम्। ॐ हां भजस्व मां कान्त्यै न
मः शिरसि। ॐ हां भवस्वधायै नमः वामहस्ते। ॐ हां नातिभवे मेधायै नमः नासिकायाम्।
ॐ हां भजस्व मां कान्त्यै नमः शिरसि। ॐ हां भव स्वधायै नमः दक्षबाहौ। ॐ हां उद्भवाय प्र
भायै नमः वामबाहौ। इति सद्योजातकलान्यासः। अङ्गुष्ठानामिकायोगाद्वामदेवकला
न्यसेत्। ॐ हिं वामदेवाय नमो रजसे नमः गुह्ये। ॐ हिं ज्येष्ठाय नमो रक्षायै नमः लि
ङ्गे। ॐ हिं श्रेष्ठाय नमो रत्यै नमः दक्षिणोरौ। ॐ हिं रुद्राय नमः पाल्यै नमः वामोरौ
ॐ हिं कालाय नमः कामायै नमः दक्षिणजानुनि। ॐ हिं कलविकरणाय नमः
संयमिन्यै नमः वामजानुनि। ॐ हिं बलाक्रियायै नमः दक्षिणजंघायाम्। ॐ हिं
विकरणाय नमो बुद्ध्यै नमः वामजंघायाम्। ॐ हिं बलाय नमः छायायै नमः द
क्षिण स्फिचि [illegible]। ॐ हिं बलप्रमथनाय नमो धात्र्यै नमः वामस्फिचि। ॐ हिं सर्वभूतद
मनाय नमो भ्रामिण्यै नमः कट्याम्। ॐ हिं मनोमोहिन्यै नमः दक्षिणपार्श्वे। ॐ हिं उन्म
नाय नमः ज्वरायै नमः वामपार्श्वे। इति वामदेवकलान्यासः। अङ्गुष्ठमध्यमायोगेन अघोर
स्य कलान्यासः। ॐ हुं अघोरेभ्यस्तमायै नमः हृदि। ॐ हुं घोरेभ्यो मोहायै नमः कण्ठे।
ॐ हुं अघोरे क्षमायै नमो दक्षिणांसे। ॐ हुं घोरतरेभ्यस्वस्तलायै नमो वामांसे। ॐ हुं सर्व
तः सर्वनिद्रायै नमो नाभौ। ॐ हुं सर्वेभ्यो मायायै नमो जठरे। ॐ हुं नमस्ते अभयायै नमः पृष्ठे।
ॐ हुं रुद्ररूपेभ्यो ज्वरायै नमः उरसि। इति अघोरवक्त्रकलान्यासः। अङ्गुष्ठतर्जनीयोगे
न तत्पुरुषकलान्यासः। ॐ हें तत्पुरुषाय विद्महे नमः प्रगुनरमुखे। ॐ हें प्रचोदयात्
निवृत्त्यै नमः पश्चिमवक्त्रे। इति तत्पुरुषकलाचतुष्टयन्यासः। तर्जन्यङ्गुष्ठया ईशानकला
न्यासः। ॐ हों ईशानः सर्वविद्यानां शशिन्यै नमः ऊर्ध्वमुखे ॐ हों ईश्वरः सर्वभूतानाम् अङ्ग
दायै नमः पूर्ववक्त्रे। ॐ हों ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा इष्टायै नमः दक्षिणवक्त्रे।
ॐ हों शिवो मे अस्तु मरीच्यै नमः उत्तरवक्त्रे। ॐ हों सदाशिवोम् ज्वालिन्यै नमः पश्चिमव
क्त्रे। इति ईशानपञ्चकलान्यासः। इत्यस्त्रिंशत्कलान्यास एकादश। त्रातारमित्य
स्य गर्ग ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः इन्द्रो देवता संपुटीकरणे विनियोगः। ॐ त्रातारमिन्द्र० प्राच्यै दिशे
नमः इन्द्राय नमः। त्वं नो अग्न इत्यस्य हिरण्यस्तूप ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्देवता संपुटी
। ॐ त्वं नो अग्ने तव। आग्नेय्यै दिशे नमः अग्नये नमः। सुगन्नु पन्थामित्यस्य प्रजापति
ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः यमो देवता संपुटी०। ॐ सुगन्नु पन्था दक्षिणायै दिशे नमः यमाय नमः। असुन्व
न्तमित्यस्य विश्वामित्र ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः निरृतिर्देवता संपुटी०। नैरृत्यै दिशे नमः नि
रृतये नमः। तत्त्वा यामीति शुनःशेप ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः वरुणो देवता संपुटी०। ॐ
तत्त्वायामि पश्चिमायै दिशे नमः वरुणाय नमः। आ नो नियुद्भिरित्यस्य वसिष्ठ ऋषिः
त्रिष्टुप्छन्दः वायुर्देवता संपुटी०। आ नो नियुद्भिः वायव्यै दिशे नमः वायवे नमः। व
यं सोमेत्यस्य [illegible] ऋषिः गायत्रीछन्दः सोमो देवता संपुटी०। वयं सोम० उदी
च्यै दिशे नमः सोमाय नमः। तमीशानमित्यस्य गौतम ऋषिः जगती छन्दः ईशानो दे
वतासंपु०। ईशान्यै दिशे नमः ईशानाय नमः। अस्मे रुद्रा इत्यस्य प्रगाथ ऋषिः त्रिष्टु

[illegible] ब्रह्मा देवता सं० ॐ अस्मे रुद्रा० ऊर्ध्वायै दिशे नमः । ब्रह्मणे नमः । स्योना पृथिवीत्यस्य मे
धातिथि ऋषिः गायत्री छन्दः पृथिवी देवता सं० । स्योना पृथिवी नो भव । अधस्तायै दिशे नमः
अनन्ताय नमः । इति स्पर्शः करन्यासः । एतत्संपुटमध्यस्थमात्मानं ध्यायेत् । अथ ध्यानम् । अ
थ ध्यानं रुद्रं ध्यायेत् । त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्रं च स्वाहस्तं दशायुधम् । नमस्ते [illegible] धनुः पाणि [illegible]
[illegible] हस्तम् । दशभुजं प्रसन्नवदनं भयपाशपिनाकिनम् । अक्षसिद्धि शूलं सौम्यं सर्वाभरण
भूषितं । नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं शोभितं दरम् । शुद्धस्फटिकसंकाशं नागयज्ञोपवीतकं
[illegible] गजचर्मपरीधानं व्याघ्रचर्मोत्तरीयकम् । इष्टस्कन्धसमारूढमुमादेहार्द्धधारिणम् । दुर्
भं कालिकः जटाशिखा [illegible] घातकारिणम् । अमृतेनाप्लुतं हृष्टं दिव्यभोगसमाकुलम् । दिग्
देवता समायुक्तं सुरासुरैर्नमस्कृतम् । [illegible] सच्चिदानन्दं [illegible] मक्षयम् अव्ययम् भक्ता
नामनुकम्पिनं सर्वव्यापिनं त्रिलोकनाथमेवं रुद्रं [illegible] सर्वकामसुखप्रदं भगाः । शाकि
नी डाकिनी भूतपिशाच [illegible] ग्रहः । ज्वलन्तं तेजपुञ्जं प्रज्वलानलसन्निभौ । इ
ति ध्यानम् । मानोमहान्तमित्यस्य कुत्स ऋषिर्जगती छन्दः एकरुद्रो देवता आवाहने
विनियोगः । ॐ मानोमहान्तं ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

४२३१

~~ई ५८~~

आर्यास्तोत्रम्

श्री ५ को सरकार
[illegible] संरक्षण [illegible]

॥ वैशंपायनउवाच ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ ॥ आर्यास्तवं प्रवक्ष्यामि यथोक्तमृषिभिः पुरा ॥ नारायणीं नमस्यामि
देवीं त्रिभुवनेश्वरीम् ॥१॥ त्वं हि सिद्धिर्धृतिः कीर्त्तिः श्रीर्विद्या सन्नतिर्मतिः ॥ संध्या रात्रिः प्रभा निद्रा
कालरात्रिस्तथैव च ॥२॥ आर्या कात्यायनी देवी कौशिकी ब्रह्मचारिणी ॥ जननी सिद्धसेनस्य उ
ग्रचारि महाबला ॥३॥ जया च विजया चैव पुष्टिस्तुष्टिः क्षमा दया ॥ ज्येष्ठा यमस्य भगिनी नीलकौशेय
वासिनी ॥४॥ बहुरूपा विरूपा च अनेकविधिचारिणि ॥ विरूपाक्षी विशालाक्षी भक्तानां परिरक्षि
णी ॥५॥ पर्वताग्रेषु घोरेषु नदीषु च गुहासु च ॥ वासस्ते च महादेवि वनेषूपवनेषु च ॥६॥ शबरैर्बर्बरैश्चै
व पुलिन्दैश्च सुपूजिता ॥ मयूरपिच्छध्वजिनी लोकान्क्रमसि सर्वशः ॥७॥ कुक्कुटैश्छागलैर्मेषैः
सिंहैर्व्याघ्रैः समाकुला ॥ घण्टानिनादबहुला विंध्यवासिन्यभिश्रुता ॥८॥ त्रिशूली पट्टिशधरा सूर्यच
न्द्रपताकिनी ॥ नवमी कृष्णपक्षस्य शुक्लस्यैकादशी तथा ॥९॥ भगिनी बलदेवस्य रजनी कलहप्रिया ॥

श्रेयासः सर्वभूतानां निष्ठा त्वं परमा गतिः ॥१०॥ नन्दगोपसुता चैव देवानां विजयावहा ॥ चीरवासा
सुवासाश्च रौद्री संन्ध्याचरी निशा ॥११॥ प्रकीर्णकेशी मृत्युश्च सुरा मांसबलिप्रिया ॥ लक्ष्मीरल
क्ष्मी रूपेण दानवानां वधाय च ॥१२॥ सावित्री चापि देवानां माता मन्त्रगणेषु ॥ कन्यानां ब्रह्मच
र्यं त्वं सौभाग्यं प्रमदासु च ॥१३॥ अन्तर्वेदी च यज्ञानाम् ऋत्विजां चैव दक्षिणा ॥ कर्षुकाणां च सी
तेति भूतानां धारणीति च ॥१४॥ सिद्धिस्त्वं यात्रिकाणान्तु माता भूतगणस्य च ॥ यक्षाणां प्र
थमा यक्षी नागानां सुरसेति च ॥१५॥ ब्रह्मवादी त्वथो दीक्षा शोभा च परमा तथा ॥ ज्योतिषां त्वप्र
भा देवि नक्षत्राणां च रोहिणी ॥१६॥ राजद्वारेषु तीर्थेषु नदीनां संगमेषु च ॥ पूर्णा च पूर्णिमा चन्द्रे
त्वं बुद्धिरम्बिका शुचिः ॥१७॥ सरस्वती च वाल्मीकिः स्मृतिर्द्वैपायने तथा ॥ ऋषीणां धर्मबुद्धि
स्तु देवानां मानसी तथा ॥ सुरा देवी तु भूतेषु स्तूयसे त्वं [illegible]कर्मभिः ॥१८॥ इन्द्रस्य चारुदृष्टिस्त्वं सह
स्रनयनेति च ॥ तापसानां च देवी त्वम् अरणी चाग्निहोत्रिणाम ॥१९॥ क्षुधा च सर्वभूतानां तृ

श्री·दे शिन्नं दैवतेषु च ॥ स्वाहाहात्र पि[illegible]र्निर्मेधा वसूनां त्वं वसुमती ॥२०॥ आम्नात्वमानुषाणां च पुष्टिश्च
॥२॥ क्षत्तकर्मणाम ॥ दिशश्च विदिशश्चैव तथाह्यग्निशिखा प्रभा ॥२१॥ शकुनी पूतना त्वं च रेवती च सुदा
रुणा ॥ निद्रापि सर्वभूतानां मोहिनी क्षत्रिया तथा ॥२२॥ विद्यानां ब्रह्मविद्या त्वं त्वमोंकारो वषट् तथा
था ॥ नारीणां पार्वती च त्वं पौराणीमृषयो विदुः ॥२३॥ अरुन्धती च भर्तॄणां प्रजापतिवचो य
था ॥ यथार्थनामभिर्दिव्यैरिन्द्राणी चेति विश्रुता ॥२४॥ त्वया व्याप्तमिदं सर्वं जगत्स्थावरजंगम
म ॥ संग्रामेषु च सर्वेषु अग्निप्रज्वलितेषु च ॥ नदीतीरेषु चौरेषु कान्तारेषु भयेषु च ॥२५॥ प्रवासेरा
जबन्धे च शत्रूणां च प्रमर्द्दने ॥ प्राणात्ययेषु सर्वेषु त्वं हि रक्षा न संशयः ॥२६॥ त्वयि मे हृदयं देवि त्व
यि चित्तं मनस्त्वयि ॥ रक्ष मां सर्वपापेभ्यः प्रसादं कर्तुमर्हसि ॥२७॥ इमं यः सुस्तवं दिव्यमितिहासप्रकल्पि ॥श्री
तम ॥ यः पठेत्प्रातरुत्थाय शुचिः प्रयतमानसः ॥२८॥ त्रिभिर्मासैः कांक्षितं च फलं वै संप्रयच्छति ॥२॥

षड्भिर्मासैर्वरिष्ठं तु वरमेकं प्रयच्छति ॥ २८ ॥ अर्चितात्त्रिभिर्मासैर्दिव्यं चक्षुः प्रयच्छति ॥ सम्वत्स
रात्सिद्धिं तु यथाकामं प्रयच्छति ॥ २९ ॥ सत्यं कृष्णञ्च दिव्यञ्च वेदपायनवचो यथा ॥ नृणां बन्धं वधं घो
रं पुत्रनाशं धनक्षयम ॥ ३१ ॥ व्याधिं मृत्युभयं चैव पूजिताशमयिष्यसि ॥ भविष्यसि महाभागे वरदे काम
रूपिणी ॥ मोहयित्वा च तं कंसमेकात्वं भोक्ष्यसे जगत ॥ ३२ ॥ अहमप्यात्मनो वृत्तिं विधास्ये गोषु गो
पवत् स्ववृद्ध्यर्थमहं चैव करिष्ये कंसगोपताम ॥ ३३ ॥ एवं तां स समादिश्य गतोऽन्तर्धानमीश्व
रः ॥ सा चापि तं नमस्कृत्य तथास्त्विति च निश्चिता ॥ ३४ ॥ यश्चैतत्पठते स्तोत्रं शृणुयाद्वाप्यभी
रणाग्राः ॥ सर्वार्थसिद्धिं लभते नरो नास्त्यत्र संशयः ॥ ३५ ॥ ~~इति श्री महाभारते खिलेषु हरिवंशे वि~~
~~ष्णुपर्वणि स्वप्नगर्भविधाने आर्यास्तुति नाम स्तोत्रं सम्पूर्णम्~~ ॥ शुभम् ॥ ॥
~~अथ मन्त्रः~~ ॥ ॐ देवकीसुत गोविन्द वासुदेव जगत्पते । देहि मे तनयं कृष्ण त्वामहं शरणं गतः ॥ १०८
~~ॐ ह्रीं क्लीं श्रीं स्वाहा~~ १— दिनप्रति जपनु पर्छ पाठ पनि दिनप्रति गर्नु अवश्य कामना सिद्धि

आ· लो· होला· वर्षदिन भित्रमा सर्वथ्याहोला· अमम ॥ ॥

२

दुवको सट्टापी व.

श्री

रा

५।

४२२५

बाल ग्रह शान्ति स्तोत्रम् - २६

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि संस्कृत

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ प्रणम्यशिरसाशांतंगणेशानंतमीश्वरम्॥ बालग्रहस्तवंवक्ष्ये
समस्ताभ्युदयप्रदम्॥१॥ तपसायशसादीप्त्यांवपुषाविक्रमेणच॥ पूजनीयः
सदास्कन्दः सनोदेवः प्रसीदतु॥२॥ रक्तमाल्याम्बरधरोरक्तमाल्यानुलेपनः॥ र
क्तादित्योज्वलः शान्तः सनोदेवः प्रसीदतु॥३॥ योनन्दनः पशुपतेर्मातृणांपावकस्य
च॥ गंगोमाकृत्तिकानांचस०॥४॥ देवसेनापरिवृतोदेवसेनान्वितः सदा॥ देवसेनापतिः श्री
मान्स०॥५॥ शक्तः शक्तिधरः शूलः कुमारः शिखिवाहनः॥ सुरारिहामहासेनः स०
॥६॥ प्रकृत्यासुंदरीदातादेवैश्वर्योदयान्वितः नानाविनोदसंपन्नः स०॥७॥ १

प्रबोधास्तुप्रबोधाचबोधनास्तुअबोधना॥प्रबुद्धाचप्रबोधाचस्तुप्रीतास्तुमनास्तथा॥८॥
मनोन्मनीतिविख्यातायोगिभ्यःपान्तुवालकम्॥मुद्गनाहस्तिनीचैवमह्वेगावि
भीषणा॥९॥विद्युज्जिह्वामहानासाशतानंदातथापरा॥वालद्राप्रमद्राचेतियो०
॥१०॥हरिणीचाथवाराहीवानरीक्रोष्टुकीतथा॥कुबेरीकोटराक्षीचकुंभकर्णी
चवंहिनी॥११॥वालाद्विकारिणीचेतियोगिभ्यःपांतुवालकम्॥शुद्धाविशुद्धाश्र
द्धाचयोगसिद्धामितंवद्रा॥१२॥सुभगासुभद्रागौरीवलाधिकरणीतिच॥नानावि
ज्ञानविख्यातायो०॥१३॥लंबाप्रलंबाचतथालंबकर्णीचलंबिनी॥ज्वालाक

रालीकालिंदीकालिकाली यथोदिता ॥१४॥ स्वछंदाचारसंपन्नायो० ॥ अग्रणीतास्यअग्रणीताव
मालिनीविश्वमालिनी ॥१५॥ विमलाकमलामालीलोलामालाचविश्रुता ॥ शिवरंस्पोभ्य
पाकामंयो० ॥१६॥ वायुवेगामहावेगासुवेगावेगवाहिनी ॥ शाशिनीहंसिनीहृष्टिःपुष्टिः
पौष्टिकासिद्धिदा ॥१७॥ दिव्यानुभावसंवाहिन्योयो० ॥ अमरीभ्रामरीनित्यानिर्भिन्नाशुभ
गायुहा ॥१८॥ क्लेदिनीह्लादिनीवामायो० ॥ रुद्रशक्तिविनिष्क्रांतासैवाष्टांतिक्रमोदितम् ॥
१९॥ योगिनीवृन्दमेतद्धिसिद्धविद्याधरार्चितम् ॥ स्कंदस्यहाधिदैवंतद्बालकंपांतुसर्वदा ॥२०॥
शकुनीरेवतीदेवीशिखावमुखमंडिका ॥ अलंबापूतनाख्याचकटपूतनिकापुनः ॥२१॥

विंजयागोमुखाधूम्रामुण्डमालातथापरा॥अथालंगावप्रासावमुक्तद्राप्पथवांविका
॥२२॥तपनीचैवकामीचदेवीप्रेतमुखीतथा॥ऐन्द्रीमार्जारिकाभूयः कुरंगिवक्त्रभा
कृशा॥२३॥कालरात्रीचमायाचलोहितापिलपिञ्जिकाः॥भीतारिणीचक्रवाराभीष
णादुर्जयापरा॥२४॥तापिनीकरकोलीचमुल्लकेशीमहाबला॥अहंकारीजयातहुंडज
मेघाग्निदारिका॥२५॥रोहिनीमुकुटाभिरम्याललाटापिङ्गलातथा॥शीतलावासिनीचैवताप
सीपापराक्षसी॥२६॥मानसीघनदादेवीचलनावर्त्तिनीतथा॥यमुनाजातवेदाचमाननीकल
हंसिनी॥२७॥वालिकादेवदूतीचवायसीपक्षिणीतथा॥स्वछन्दपालिकाचैववासिनी

वाम्बिकेतिच॥२८॥एतास्मात्कुलोत्पन्ना चतुःषष्टिसमन्विता॥ योगिन्योनित्यसन्तुष्टास्कंदा
पस्मारदेवता॥२९॥नानारक्षाधिकारस्था बालकंपान्तुसर्वदा॥ महालक्ष्मी महानासा महा
सेना महाबला॥३०॥महाकंपा महाभीमा महातेजा महाबला॥ महासेना महाचण्डा मोहि
नीवरनायिका॥३१॥एकवीरा विशालाक्षी सुकेशी सुमना तथा॥ सुकेशिनी च सन्तुष्टा दारु
नी च विलंबिनी॥३२॥ भामिनी चाथ सौवर्णी सिंहवक्त्रा करंकिनी॥ भ्रमदा चञ्चलांवपाचाराड
लामिछिद्रापरा॥३३॥ शाकोदरी धृती स्वाहा स्वधा रव्या च सनातनी॥ संवरा च तथा देवी नील
ग्रीवा तथाम्बिका॥३४॥ विमला गंधिनी नामा क्रौडन्ति चैव वाहिनी॥ कर्षिणी मालती २

ऊल्काकालकर्णिचचरिका॥३५॥विघ्नान्नाशुहरेचेतिपार्वतीसङ्कृतिर्गता॥पंचाशत्तत्वसंप
न्नाशाकुनीदैवतप्रिया॥३६॥योगिन्यःकामरूपिण्योबालकंपान्तुसर्वदा॥विश्वंतपाङ्गभा
वज्ञासर्वज्ञासर्वगागुहा॥३७॥दुर्गासरस्वतीज्येष्ठापमापद्मापरायणा॥जमदारोहिणीरम्या
ताग्रहाग्रहाहिनीविभा॥विभूतिर्वितिथागीतिःप्रकृतिःसम्मतिर्जया·एताभगवतास्त्रापो
गिनीयोगासिद्धिदा॥३९॥पंचविंशतिविख्याता देवताशक्तिगोचरा॥जगद्राप्यायनकरा
बालकंपान्तुसर्वदा॥४०॥नन्दश्चैवोपनन्दश्चगोमतीसुमतिस्तथा॥विद्युज्जिह्वोमहाका
लकारकस्त्रिमिलोचनः॥४१॥तेजश्चराडोविरूपाक्षोगोमुखोवडवामुखः॥काला

नेलः करालश्च शंकुकर्णो विभीषणाः ॥४२॥ एते संक्रन्दनोत्पन्ना वीराः षोडशराक्षसाः ।प्रेत
नादेवता ह्येता बालकं पान्तु सर्वदा ॥४३॥ वज्रिणी शक्तिनी चापा दण्डिनी खड्गिनी तथा ।
पाशिनी ध्वजिनी देवी गदिनी शूलिनी तथा ॥४४॥ चिक्रिणी वज्रिणी च सर्वकारा
भयप्रदा ॥ एता हि सर्वदा देव्यो योगिन्यो देवकीर्त्तिताः ॥४५॥ अश्विभूतप्रधाना या पा
पात्मा शाक्तपूतना ॥ प्रधाना मातरः सर्वा बालकं पान्तु सर्वदा ॥ अर्थकोजनकोभ्
माउयस्कन्दस्य कीर्त्तिताः ॥ वीरेशा पितृभिः स्रष्टा नैगमेशाधिदैवता ॥४७॥ पंचशक्ति
प्रधानास्ते बालकं पांतु सर्वदा ॥ भैरवी वीरभद्राश्च क्षेत्रपालाविनायकाः ॥४८॥ डा ४

किन्नोरुद्रशाकिन्यो यक्षराक्षसपन्नगाः॥ खगाश्चावान्तराभूता मनुष्याः पशवोमृगाः॥
४९॥ सरीसृपाश्चसन्तुष्टाः वालकं पातु सर्वदा॥ आदित्यावसवोरुद्रा पितरोमरुतस्तथा॥
५०॥ मुनयोमनवः कालाग्रहयोगासनातनाः॥ सिद्धाः साध्याश्चगन्धर्वा देवाश्चाप्सर
सांगणाः॥ ५१॥ विद्याधरामहादैत्या वालकं पातु सर्वदा॥ सहजा योगजाश्चैव वीरजा
मंत्रजास्तथा॥ ५२॥ योगिन्यो योगविन्नया नानाविभवगोचराः॥ भावनामात्रसंतुष्टा वा
लकं पातु सर्वदा॥ ५३॥ भूर्लोके च भुवर्लोके स्वर्लोके याश्च मातरः॥ अधश्चोर्ध्वं च तिर्य
ङ्ः च क्रीडन्त्यो नन्तमूर्त्तयः॥ ५४॥ प्रशान्ता योगसंपन्ना दिव्यैश्वर्यसमन्विताः॥ स्वच्छन्द

परसंभ्रतैर्भैरवैः परिवारिताः ॥ ५५ ॥ रक्षन्तु बालकं प्रीताः शान्तिमायान्तु चेतसा ॥ इथं स्तोत्रमिदं पु
रापं बालरक्षाधिकारकम् ॥ ५६ ॥ जपेत्सन्तानरक्षार्थं बालद्रोहोपशान्तये ॥ ५७ ॥ ॥
इति प्रयोगसारे बालग्रहस्तवं संपूर्णं शुभम् ॥ संवत् १८३७ ॥ वैशाखशुदि ३ रोज २ शुं

पू

७

स्त्रिया वा पुरुषेणापि नियमाल्लिङ्गसन्निधौ ॥ २१ ॥ अयं जप्
पठं स्तोत्रं प्रपठेन्नात्र संशयः ॥ इत्युक्त्वाऽन्तर्दधे बालः सोपि
विप्रो गृहं गतः ॥ २२ ॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे काशीखण्डे आत्मविश्वेश्वर
स्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥ इति पाठं समाप्य प्रार्थयेत् । अन्यथा शरणं नास्ति
त्वमेव शरणं मम ॥ तस्मात्कारुण्यभावेन रक्ष मां परमेश्वर ! ॥ यदक्षर
पदभ्रष्टं मात्राहीनं च यद्भवेत् ॥ तत्सर्वं क्षम्यतां देव ! प्रसीद परमेश्वर ! ॥
॥ इति समापयेत् ॥ एवं प्रातः पूजापूर्वकमेकादशि स्तोत्रपाठं कृत्वा मध्या
ह्ने पुनरेकादशि स्तोत्रपाठं कृत्वा सायं पुनरेकादशि स्तोत्रपाठं कुर्यात्
एवं प्रातः पूजापूर्वकं त्रिकालमभिलाषाष्टकस्तोत्रपाठं वर्षपर्यन्तं
कृत्वा काशिस्थ संकटालय पीपलस्थ श्रीमदात्मविश्वेश्वरस्य सेवने कृते
सत्पुत्रः शीघ्रं भवति । काश्यां तत्कारणासम्भवे अन्यत्र कुत्रापि शिवे

[illegible]

७

समाप्तमिदम् ॥

४२३०

१३५

॥ अम्बिकायाष्टकप्रयोगः ॥

समाप्तमिदम् ॥

४२३० १३८

श्री ५ को सरकार

॥ अभिलाषाष्टकप्रयोगः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अभिलाषाष्टकप्रयोगः ॥ आचम्य प्राणानायम्याऽर्घ्यं संस्थाप्य सामग्रीं संप्रोक्ष्य देशकालौ संकीर्त्याऽहं मम (यजमानस्याऽमुकस्य वा) श्रीमदात्मविश्वेश्वर पादपङ्कज प्रसादसिद्धिद्वारा जन्मजन्मान्तरीणादृष्टाधीनाऽनपत्यत्वदोषपरिहारपूर्वकं दीर्घायुरारोग्यसद्गुणसम्पन्नपुत्रकामनया श्रीमदात्मविश्वेश्वरस्य (श्रीमदात्मविश्वेश्वरस्वरूपस्य शिवस्य वा) यथामिलितोपचारैः पूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्य पूजां कुर्यात्- यथा ध्यानम्-

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम्॥ पद्मासीनं समन्तात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं विश्वाद्यं विश्ववन्द्यं निखिलभयहरं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रम्॥ ध्यानं समर्पयामि— आत्मविश्वेश्वराय नमः। (साम्बसदाशिवाय नम इति वा)॥ पाद्यम्— महादेव महेशान महानन्द परायण॥ पाद्यं गृहाण देवेश पार्वत्या सहितेश्वर॥ एतावानस्येति पाद्यं समर्पयामि॰ अर्घ्यम्— त्र्यम्बक त्वं महादेव वियदादिविधायक॥

अर्घ्यं गृहाण देवेश साम्बसर्वार्थसाधक.॥ त्रिपादूर्ध्वे ति– अर्घ्यं समर्पयामि॰ आचमनीयम्– त्रिपुरान्तक दीनार्त्तिनाश श्रीकण्ठ मूर्त्तिधृक् ॥ गृहाणाचमनं चारु पवित्रोदककल्पितम्.॥ ततो विराड॰ इति– आचमनीयम्॰ स्नानीयम्– त्रिकाग्निकालाकालाग्निसंहारकरणोद्यत.॥ स्नानं तीर्थाहृतैस्तोयैर्गृहाण परमेश्वर.॥ तस्माद्यज्ञात्॰ इति स्नानीयं समर्पयामि॰ सति सम्भवे पञ्चामृतस्नानीयं शुद्धोदकस्नानीयं च समर्पयेत्.॥ ततः स

ति सम्भवे शतरुद्रिय मन्त्रै रभिषेकं च कुर्य्यात् ॥ ततो वस्त्रम्–
कालाग्निरुद्र सर्वज्ञ वाघदभयदायकः । वस्त्रं गृहाण देवेश दिव्यगन्धो
पशोभितम् ॥ तस्मान्नास॰ इति वस्त्रं (तदभावे पुष्पं जलं वा) सम
र्पयामि ॥ यज्ञोपवीतम्– विश्वेश्वर महादेव राजराजप्रियेश्वर ॥
नीलकण्ठोपवीतं च मया दत्तं गृहाण भोः ॥ तस्मादश्वा॰ इति य
ज्ञोपवीतं (तदभावे पुष्पं जलं वा) समर्पयामि ॥ गन्धम्–स
र्वेश्वर जगद्वन्द्य दिव्यासनसमास्थित ॥ गन्धं गृहाण देवेश दि॰पग

२

ध्यसमर्चितः ॥ त्र्यम्बकम्० इति गन्धं समर्पयामि॥ पुष्पम्– मन्दारि
व शिवानन्दकारणेश्वर गणेश्वर॥ पुष्पाणि बिल्वपत्राणि विचित्रा
णि गृहाण भोः!॥ यत्पुरुषम्० इति पुष्पाणि बिल्वपत्राणि
समर्पयामि। धूपम्– महादेव मृडानीश जगदीश निरञ्जन॥
धूपं गृहाण देवेश साज्यं गुग्गुलधूपितम्॥ ब्राह्मणोस्येति धूपं स
मर्पयामि। दीपम्– हिरण्यबाहो सेनानी पशूनाम्पते शिव॥
दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरापह॥ चन्द्रमा० इति दीपं सम०

२

नैवेद्यम्— अन्नाना मपि सर्वेषां पते दैन्यार्त्तिनाशनं.॥ षड्रसैश्च
समायुक्तं गृहणान्नं निवेदितम्.॥ नाम्ना भासीति नैवेद्यं
समर्पयामि॰ एवं समये फलताम्बूलादीनि दक्षिणां च. पुष्पा
ञ्जलिः— हरिश्चागिरिजाधव निरधार निरा अव.॥ पुष्पाञ्जलि
मिमं शम्भो गृहाण वरदो भव.॥ तत्पुरुषेणेति पुष्पाञ्जलिं स
मर्पयामि॰ नमस्कारमन्त्र— मृडानीनाथ मे सर्वानपराधानमे
क्षमः॥ नमस्ते इति प्रणामं त्वं गृहाणाष्टाङ्गसंयुतम्.॥ सहास्याव०

४ नि नमस्कारान्समर्पयामि॰ एवं प्रदक्षिणामपि कुर्यात्.।। ततो
ऽभिलाषाष्टकस्तोत्रपाठं कुर्यात्. ।। यथा— विश्वानर उवाच.।।
एकं ब्रह्मैवाद्वितीयं समस्तं सत्यं सत्यं नेह नानास्ति किञ्चित्.।।
एको रुद्रोन द्वितीयोवतस्थे तस्मादेकं त्वां प्रपद्ये महेशम्.।।१।।
एकः कर्त्ता त्वंहि विश्वस्य शम्भो नानारूपेष्वेकरूपोऽस्यरूपः।।
यद्वत्त पन्यर्क एकोऽप्यनेकस्तस्मान्नान्यं त्वां विनेशं प्रपद्ये।।२
रज्जौ सर्पः शुक्तिकायां च रौप्यं नीरैः पूरस्तन्मृगाख्ये मरीचौ।। ४

यद्वत्तद्वद्विभागोव प्रपञ्चो यस्मिन्भाति तं प्रपद्ये महेशम्॥३॥ तोयेशैत्यं दाहकत्वं च वह्नौ तापो भानौ शीतभानौ प्रसादः॥ पुष्पेगन्धो दुग्धमध्ये च सर्पिर्यत्तच्छम्भो त्वं ततस्त्वां प्रपद्ये॥४॥ शब्दं गृह्णास्यश्रवास्त्वं हि जिघ्रे रघ्राणस्त्वं व्यङ्घ्रिरायासि दूराद्॥ व्यक्षः पश्येस्त्वं रसज्ञोप्यजिह्वः कस्त्वां सम्यग्वेत्त्यतस्त्वां प्रपद्ये॥५॥ नो वेदस्त्वामीशसाक्षाद्धि वेद नो वा विष्णुर्नो विधाताऽखिलस्य॥ नो योगीन्द्रा नेन्द्रमुख्याश्च देवा भक्तो वेद त्वामतस्त्वां प्रपद्ये॥६॥

नो नैः गोत्रं नापि जन्मापि नाम्ना नो वा रूपं नैव शीलं न देशः॥ इत्थं
भूतोपीश्वर स्त्वं त्रिलोक्याः सर्वान्कामान्पूरये स्तद्भजे त्वाम्॥ ७
त्वत्तः सर्वं त्वं हि सर्वं स्मरारे त्वं गौरीश स्त्वं हि नग्नो निशान्तः॥
त्वं वै वृद्ध स्त्वं युवा त्वं च बाल स्तत्किं यत्त्वं नास्यत स्त्वां नतोस्मि॥ ८॥
स्तुत्वेति भूमौ निपपात विप्रः स दण्डवद्यावदतीव हृष्टः॥ ताव
त्स बालो खिलवृद्धवृद्धः प्रोवाच भूदेव गी वृणीहि॥ ९॥ ततस्तु
त्थाय हृष्टात्मा मुनि र्विश्वानरः कृती॥ प्रत्यब्रवीत्किमज्ञातं सर्वज्ञस्य

तव प्रभो·॥१०॥ सर्वान्तरात्मा भगवाञ्छर्वः सर्वप्रदो भवान्·॥ याच्ञां
प्रति नियुङ्क्ते मां किमीशो दैन्यकारिणीम्·॥११॥ इति श्रुत्वा वचस्त
स्य देवो विश्वानरस्य ह·॥ शुचेः शुचिव्रतस्याथ शुचिस्मित्वाब्रवी
च्छिशुः॥१२॥ बाल उवाच॥ यथाशुचे शुचिष्मत्यां योभिलाषः
कृतो हृदि·॥ अचिरेणैव कालेन संभविष्यत्यसंशयः॥१३॥ तव पुत्र
त्वमेष्यामि शुचिष्मत्यां महामते·॥ ख्यातो गृहपतिर्नाम्ना शुचिः
सर्वामरप्रियः॥१४॥ अभिलाषाष्टकं पुण्यं स्तोत्रमेतत्त्वयेरि
तम्॥ अब्दं त्रिकालपठनात्कामदं शिवसन्निधौ·॥१५॥ एतत्स्तो
त्रस्य पठनं पुत्रपौत्रधनप्रदम्·॥ सर्वशान्तिकरं चापि सर्वापत्परिना

शृणुम् ॥ ५६॥ स्वर्गापवर्गसम्प्राप्तिकाङ्क्षे नात्र संशयः ॥ प्रातरुत्थाय
सुस्नातो लिङ्गं समभ्यर्च्य शृणमयम् ॥ ५७॥ वर्षं जपन्निदं स्तोत्र
मपुत्रः पुत्रवान्भवेत् ॥ वैशाखे कार्त्तिके माघे विशेषनियमैर्यु
तः ॥ ५८॥ यः पठेत्स्नानसमये लभते सकलं फलम् ॥ कार्त्ति
कस्य तु मासस्य प्रसादादिह मानवः ॥ ५९॥ तव पुत्रत्वमेष्या
मि यस्त्वन्यस्तत्पठिष्यति ॥ अभिलाषाष्टकमिदं न देयं य
स्य कस्यचित् ॥ ६०॥ गोपनीयं प्रयत्नेन महावन्ध्याप्रसूतिकृत् ॥

~~नं ९७~~

४२२८.

श्री ५ को सरकार

[illegible]

श्रीगणेशायनमः अथकर्कसङ्क्रान्तौप्रदोषसमयेकण्टारकपूजाविधिः॰ कृ
त्यसङ्ग्रहे प्रदोषसमयेराजन्कर्कसङ्क्रमणारवि॰प्रतिवर्षंपूजनीयःकण्टारकनि
शाचरः १ तूनादिभ्योभयंनास्तितथारिष्टभयापनुत्॰शारलेन्धनदीपांश्चदान
वाउल्कयासह २ फलानिचप्रदेयानिनित्कालसम्भवानिच॰ माषपिष्टमयंदे
यंनैवेद्यंखाद्यिकाभिरम ३॰ तत्रायंक्रमः पट्टवस्त्रोवा॰ शुक्लवस्त्रोपरि॰ग्रहणाका
र॰कण्टारक॰ निशाचर प्रतिमांलिखित्वा सन्ध्यासमयेपूजयेत तत्रकर्तोक्त
शहस्तमात्रतरीयं गोमयोदकेनोपलिप्ते॰ पाषाणोपरि॰ वाम्बुज्ञभूमौ दीपंप्रज्वा।

ल्याचम्य कुशतिलजलान्यादाय· ॐ अद्येत्यादि· देशकालौ सङ्कीर्त्यामुकगोत्र
स्यामुकशर्म्मणो मम· नूनाग्रीष्मभयनिवृत्तिकामनया कर्कसङ्क्रान्तौ प्रदो
षसमये दीपकलशगणेशपूजापूर्वकं· कणाकपूजनमहं करिष्ये· इति·
दीपकलशगणपतीपूजयेत्· ततः तद्विन्नपाषाणोपरि· ॐ मनोजूतिरिति·
ॐ भूर्भुवः स्वरिति मन्त्रेण कणाकनिशाचार इहागच्छ इह तिष्ठेत्यनेनावा
ह्य· स्थापयित्वा· एतानि पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानीयपुनराचमनीयानि· पञ्चा
मृतं अर्घं· शुद्धजलं· इदमनुलेपनं· इमेक्षताः· इमानि पत्रपुष्पाणि ताम्बू

लपूगीफलंवस्त्रंद्रव्यम धूपं दीपं नैवेद्यं घान्विकान्नादिनकालनानाफला
दिनैवेद्यानि कण्ठारकनिशाचराय नमः· ततः सालेन्धनदीपदानमन्त्रः· क
ण्ठारकसुराधीशः गृहाणदीपमुत्तमम सालेन्धनसम्भूतम मारिष्टविनाश
ये १ इति मन्त्रेणसालेन्धनदीपदानम· ततः उल्काप्रक्षेपणमन्त्रः कण्ठारकए
त्रिचाल्तनारिभयनाशन· उल्कामिमांप्रक्षेप्यामिमास्तुल्तनामेयंमम २ ततो
विसर्ज्जनादिदक्षिणादानम ॐ अद्यकृतैतन्कण्ठारकनिशाचरपूजा·साङ्गता ण मः
सिद्ध्यर्थंदक्षिणांयथोपन्नांयथानामगोत्रायन्याहि· मन्त्रपाठंकर्णान भाशी

वींदंदद्यान्ः इति कण्डाकनिशाचरपूजाविधिः

भै
६

रक्षातुल्यं स्तवमिदं गुह्यं सर्वकामफलप्रदं ॥ २८ ॥ भैरवोपि ब्रह्मलोके तस्य
स्तवं वमहेश्वरः ॥ एवं श्रुत्वा ततो देवि नाम्नामष्टशतमुत्तमं ॥ ३० ॥ संतोष
परं प्राप्य भैरवस्य महात्मनः ॥ ३१ ॥ जजाप परया भक्त्या सदा सर्वैर्वीरवंदिता ॥
इति श्री विश्वसारोद्धारे रुद्रयामले उमा तंत्रे उमामहेश्वरसंवादे भै-
रवबटुकभैरवाष्टशतनामापदुद्धारकस्तोत्रं संपूर्णं शुभमस्तु ॥ ० ॥ ह्रीं ॥
ॐ ह्रां बं बटुकाय आपदुद्धारणाय कुरु कुरु बटुकाय ह्रीं ॥ ११ ॥ १०८ ॥ ॥ न

स्वस्ति

स्वस्तिश्री

श्री
६

राजराजर्षि नाशाय जपेन्मासाद्वं बुधः॥२२॥ नौयात्रं यं चैव नारायणेन व
रात्रवान्॥२३॥ जपेन्मासत्रयं मर्त्यैस्तज्ञानं वरः मानये॥२४॥ नाघीव
ताघीवदाराधीसस्तुमानवः॥२३॥ जपेन्मासत्रयं देवि वारयेत याति तितीन
धनं पुत्रां तथा दारान् प्रभुपाश्रात्रसंशयः॥२४॥ तो गीरो नात्रमुच्चेत वर्णेषु
चेतवंधनात्॥ भीतो भयात्प्रमुच्चेत देविसत्यं न संशयः॥२५॥ निगडैश्चापि
वद्धो यः कारागृहनिपातित॥ स्र्वं खलानुधनं प्राप्नुः पठेडै कादैनेलिखि॥
दानन्दसमीहते कोमौ स्वांप्राप्नोत्यसंशयं॥ स्त्रुपुत्रकार्यं परं गुह्यं नैदे
यं यस्य कस्यचित्॥ ॥सत्कुलीनाय दांताय सज्जनेदं भवजिति॥

स्ता

नीवधाष्टदशी ॥३॥ सर्वविघ्नप्रपूतायैः प्रभृतिर्विनु तोती वा ॥ ॥ श्रुत्वा नरसा तं नाम्नोश्री
रवस्य महात्मनः ॥४॥ महापातकयुतं दे विरहस्यं सर्वकामदं ॥ यः इदं पठति
नित्यं नामाष्टशतमुत्तमम् ॥ ॥ न तस्य दुरितं किंचि विलरोगगतां भयं त॥ ॥ व
मारि भयं किंचिन्नेव स्थितं भवति पा॥ ॥ न शत्रुतो भयं किंचित्प्राप्नुयान्मान
वः क्वचित् ॥ पातकानां भयं नैव यः पठेत्स्तोत्रमुत्तमं ॥ ॥ मारीभये राजभये तथा
चौराग्निभये ॥ स्तोत्रमितिकीर्तिके महाघोरे तथा दुःस्वप्नदर्शने ॥ ॥ वन्धनेव महा
घोरे पठेत्स्तोत्रमनन्यधीः ॥ सर्वं प्रशममायाति भयं भैरवकीर्तनात् ॥ ॥ एकाद्वा
सकृत्तु पुरश्चरणाय ते ॥ यस्त्रिसंध्यं पठेद्देवि सर्वलोकमतंद्रितः ॥ ॥ सोपि दुं
प्राप्नुयाद्दिव्यं दुर्लभमपि मानवः ॥ सु... नाद्रुमि कामस्तु जातित्वा प्राप्नुयान्महीम ॥ ६

पनेशः प्रतिभानवान् ॥ ॥ नागहारो नागकेशो व्योमकेशः कपालभृत् ॥ ॥ का-
तः कपालमाली च कमनीयः कलानिधिः ॥ त्रिलोचनो ज्वलन्नेत्रस्त्रिशिखी च
त्रिलोकपः ॥ ॥ त्रिनेत्रतनयो दिंभः सांतः शांतजनप्रियः ॥ बहुको बहुवेषश्च
खट्वांगवरधारकः ॥ ॥ महता प्रक्षयः पशुपतिर्मित्रसुकः परिवारकः ॥ ॥ लौ
दिगंबरः शूरो हरिणः पाण्डुलोचनः ॥ ॥ प्रशांतः शांतिदः शुद्धः शोकरप्रियबां
धवः ॥ शुक्लमूर्तिर्निधीशश्च ज्ञानवक्षस्तपोमयः ॥ प्रजाधारः वज्रधारः सर्वेशः शु
सिवी सवः ॥ भूधरो भूधरा धीरो भूपतिर्भवतात्मजः ॥ ॥ कंकालजारीमु
ण्डी च नागयज्ञोपवीतवान् ॥ भैक्षभुग्बलिहृल्लालो बालो बालपराक्रमः ॥१२॥
सर्वाधारस्तारकोऽदुग्धो दुग्धमतनिषेवितः ॥ कौलीनी कलानिधिः १०० कौतः कालिम
ष्ट [illegible] रोगमोहन [illegible] माररा धोमतात्तथा ॥ ॥ द्रोनीः ॥ लज्जाम

[illegible]

वषट्॥ ॐ ह्रैं वैं कवचाय हुं॥ ॐ ह्रौं वौं नेत्रत्रयाय वौषट्॥ ॐ ह्रः वः अस्त्राय फट्॥ नं॥
करकलितकपालकुंडलीदंडपाणिः तरुणतिमिरनीलव्यालयज्ञोपवीतिः
क्रतुसमयसपर्याविघ्नविछेदहेतुर्जयति बटुकनाथः सिद्धिदः साधकानाम्
इति ध्यात्वा॥ भैरवो भूतनाथश्च भूतात्मा भूतभावनः॥ क्षेत्रज्ञः क्षेत्रपालश्च क्षेत्र
दः क्षत्रियो विराट्॥ श्मशानवासी मांसाशी खर्पराशी स्मरांतकृत्॥ रक्तपः पान
पः सिद्धः सिद्धिदः सिद्धसेवितः॥ कंकालः कालशमनः कलाकाष्ठातनुः कविः॥
त्रिनेत्रो बहुनेत्रश्च तथा पिंगललोचनः॥ शूलपाणिः खड्गपाणिः कंकाली धूम्र
लोचनः॥ अभीरुर्भैरवीनाथो भूतपो योगिनीपतिः॥ धनदो धनहारिव

वमनि वर्णिनिलेन्दुमौलिं दिगंबरं कुमारीसं वटुकाख्यं महावलं॥३॥ खट्वांगमसिपा
शं च शूलं दक्षिणभागतः॥ डमरुं च कपालं च वरदं भुजगं तथा॥४॥ अग्निवर्णसमोपे
तं सारमेयसमन्वितं॥ ध्यात्वा जपेत्सुसंहृष्टः सर्वान्कामानवाप्नुयात॥५॥ ॐ अस्य श्री
आपदुद्धारवटुकभैरवस्तोत्रमन्त्रस्य वृहदारण्यको नाम ऋषिः श्रीभैरवो देवता अ
नुष्टुप् छंदः ह्रीं वीजं वटुकायेति शक्तिः प्रणवः कीलकं सर्वकामार्थसिद्धये जपे
विनियोगः॥ ॐ ह्रां वां अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ ॐ ह्रीं वीं तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ ॐ ह्रूं वूं मध्यमा
भ्यां वषट्॥ ॐ ह्रैं वैं अनामिकाभ्यां हुं॥ ॐ ह्रौं वौं कनिष्ठिकाभ्यां वौषट्॥ ह्रः वः करतल
करपृष्ठाभ्यां फट्॥ ॐ ह्रां वां हृदयाय नमः॥ ॐ ह्रीं वीं शिरसे स्वाहा॥ ॐ ह्रूं वूं शिखायै

वं०भै
२

नातः॥सर्वकामार्थदं मंत्रं प्रवक्ष्यामि विशेषतः॥१६॥पार्वत्युवाच॥य एष भैरवो ना
मआपदुद्धारकोमतः॥त्वयैवकथितो देवो भैरवः कल्पउत्तमः॥१७॥तस्य नामस
हस्राणि प्रयुतान्यर्बुदानि च॥सारमुद्धृत्य तेषां वै नामाष्टशतकं वद॥१८॥या
नि संकीर्तयन्मर्त्यः सर्वदुःखविवर्जितः॥सर्वान्कामानवाप्नोति साधकः सि
द्धिमेव च॥१९॥ईश्वरउवाच॥शृणु देवि प्रवक्ष्यामि भैरवस्य महात्मनः॥आ
पदुद्धारकस्येह नामाष्टशतमुत्तमम्॥२०॥सर्वपापहरं पुण्यं सर्वापद्विनि
वारणम्॥सर्वकामार्थदं देवि साधकानां सुखावहम्॥२१॥सर्वमंगलमा
ङ्गल्यं सर्वोपद्रवनाशनम्॥आयुःकरं पुष्टिकरं श्रीकरं च यशस्करं॥नामाष्टश
तकस्यास्य छन्दोनुष्टुप्प्रकीर्तितम्॥बृहदारण्यको नाम ऋषिर्देवोथ भैरवः॥२२॥

रा.
२

रवर्द्धनं ॥ हेनाथ क्षमितेमंत्रं सर्वसारमिमंप्रियं ॥ ॥ पुराकंपूर्वमुक्तंत्वद्देवीप्र
श्नवत्कुरुते ॥ वटुकायेतिवैयस्मादापदुद्धारणायवा ॥ ॥ कृतद्वयं ततःपश्चाद्व
टुकायकुर्न्नवेदेत् ॥ देवीप्रणवकंदत्वा मंत्रोद्धारोयमीरितः ॥ ॥ मंत्रोद्धारमिमंदे
वित्रैलोक्यस्यापिदुर्लभं ॥ वटुकाख्यमिमंमंत्रं सर्वशक्तिसमन्वितं ॥ ॥ स्मर
णादेवमंत्रस्य भूतप्रेतपिशाचकाः ॥ विद्रवंतिभीतावै कालरुद्रादिवप्र
जाः ॥ ॥ पठेद्वापाठयेद्वापिपूजयेद्वापिपुस्तकं ॥ नाग्निचौरभयं तत्रग्र
हराजभयं तथा ॥ ॥ नवमारीभयंकिंचित्सर्वत्र सुखवान्भवेत् ॥ आयुरा
रोग्यमैश्वर्यंपुत्रपौत्रादिसंपदः ॥ ॥ भवंतिसततंतस्यपुस्तकस्यापिपूज

खड्गहस्तां त्रिशिमापांकुशदा वादिन्नमु तरे॥ प्राग्मे देऽनसव र्णाचनै कालो चादिंगवं॥ सर्व
वायव्ये स ?? मतान्थमैरानेव्वा हव सिद्धं ॥ उर्द्धे खेचरीरीन्च हम·पा तासे रोद्रतपि
णी॥ ११॥ एवं चिन्तयस्यादे हृदयं बउंगंगु ततोन्यसेत॥ हृदये तु तनाथाय·स्मादि नाथा
यमद्दुनि॥ १२॥ स्वानन्दपरदपवीयनाथाग्मायशिरवासु च॥ सिद्धसाधकनाथा
यकवचे विन्यसे तथा॥ १३॥ सिद्धजानन्द नाथाय·न्यसे नेत्र त्रये तथा॥ श्रीम
हानंद नाथाय अस्त्रेत्रे वै वप्रयोजयेत॥ १४॥ एवं न्यासविधिं कृत्वा तदनंतर
मेव वा॥ ध्यानं तस्याः प्रवक्ष्यामि येन पापं व्यलापहेनरः॥ १५॥ अथ ध्यानं॥ शुद्धस्फटिकसंकाशं
सहस्रादित्यवर्चसं॥ नीलजीमूतसंकाशं नीलांजनसमप्रभं॥ १६॥ षड्भुजं चा ?? त्रिनयनं
चतुर्वाहुं द्विवाहकं॥ दंष्ट्राकरालवदनं नूपुरारावसंकुलं॥ १७॥ टाम(?)जं गमेखलंदे

सर्वकामार्थसिद्ध्यर्थे विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ भैरवं मूर्द्ध्नि विन्यस्य ललाटे भीमदर्शनं ॥ २१ ॥
अक्ष्णोर्भूताश्रयं न्यस्य सारमेयानुगं भ्रुवोः ॥ कर्णयोर्भूतनाथं च प्रेतवाहं कपो-
लयोः ॥ २२ ॥ नासापुठोष्ठयोश्चैव भस्मांगं सर्पभूषणं ॥ कंधयोर्दैत्यशमनं बा-
होरतुलतेजसम् ॥ २३ ॥ पाण्योः कपालिनं न्यस्य हृदये मुण्डमालिनम् ॥ शान्तं वक्षस्थ-
ले न्यस्य स्तनयोः कामचारिणम् ॥ २४ ॥ उदरे च सदा तुष्टं क्षेत्रेशं पार्श्वयोस्तथा ॥
क्षेत्रपालं पृष्ठदेशे त्र्यक्षं नाभिमण्डले ॥ २५ ॥ पापौघशमनं कट्यां बटुकं लिंग-
देशके ॥ गुदे रक्षाकरं न्यस्य तथोर्वोस्त्रिलोचनम् ॥ २६ ॥ जानुनोर्भुण्डुरारावं ज-
ङ्घयोरक्तपाणिनम् ॥ गुल्फयोः पादुकासिद्धं पादपृष्ठे सुरेश्वरम् ॥ २७ ॥ आ-
पादमस्तकं चैवमापदुद्धारकं तथा ॥ पूर्वे डमरुहस्तं च दक्षिणे दण्डधारिणं ॥ २८ ॥

॥ ॐ ॥ श्रीगणेशाय नमः॥ मेरुपृष्ठे सुखासीनं देवदेवं त्रिलोचनं॥ शंकरं परिपप्रच्छ
१ पार्वती परमेश्वरं॥१॥ पार्वत्युवाच॥ भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रागमादिषु॥
आपदुद्धारणं मंत्रं सर्वसिद्धिप्रदं नृणां॥२॥ सर्वेषां चैव भूतानां हितार्थं
वांछितं मया॥ विशेषतस्तु राज्ञां वै शांतिपुष्टिप्रसाधनं॥३॥ अंगन्यास क
रन्यास देहन्यास समन्वितं॥ वक्तुमर्हसि देवेश मम हर्षविवर्द्धनं॥४॥
ईश्वर उवाच॥ शृणु देवि महामंत्रमापदुद्धारहेतुकम्॥ सर्वदुःखप्रशमनं
सर्वशत्रुविनाशनम्॥५॥ अपस्मारादिरोगाणां ज्वरादीनां विशेषतः॥ ना
शनं स्मृतिमात्रेण मंत्रराजमिमं प्रिये॥६॥ ग्रहराजभयानां च नाशनं सु

राम

४२७

श्रीवटुकभैरवविधान
नामाऽऽष्टोत्तरशतनाम
कवच

नं. २९

RALLI BROS
28 Yds

स्थान
११५ [illegible]

श्रीगुरुगणपतिशारदाभ्योनमः॥ ॥श्रीशुकउवाच॥ गोप्यःकृष्णे
वनंयातेतमनुद्रुतचेतसः॥ कृष्णलीलाःप्रगायन्त्योनिन्युर्दुःखेनवा
सरान्॥१॥ ॥गोप्यऊचुः॥ ॥वामबाहुकृतवामकपोलो वल्गितभ्रुर
धरार्पितवेणुम्॥ कोमलाङ्गुलिभिराश्रितमार्गं गोप्यईरयतियत्रमु
कुन्दः॥२॥ व्योमयानवनितासहसिद्धैः विस्मितास्तदुपधार्यसलज्जाः
॥काममार्गणसमर्पितचित्ताः कश्मलंययुरपस्मृतनीव्यः॥३॥ हन्त
चित्रमबलाःशृणुतेदं हारहासउरसिस्थिरविद्युत्॥ नन्दसूनुरय

पुराणेदशमस्कन्धेगोपीगीतन्नामएकत्रिंशोध्यायः॥ ॥शुभमस्तु॥ ॥

तववत्सो नर्म्मदः प्रणयिनां विजहार ॥२०॥ मन्दवायुरुपवात्यनुकू
लं मानयन्मलयजस्पर्शेन ॥ वन्दिनस्तमुपदेवगणा ये वाद्यगीत
बलिभिः परिवव्रुः ॥२१॥ वत्सलो व्रजगवांयदगध्रो वन्द्यमानचरणः
पथिवृद्धैः ॥ कृत्स्नगोधनमुपोह्यदिनान्ते गीतवेणुरनुगेडितकीर्त्तिः
॥२२॥ उत्सवंश्रमरुचापि दृशीनामुन्नयन्खुररजश्छुरितस्रक ॥ दि
त्सयैति सुहृदाशिष एष देवकीजठरभूरुडुराजः ॥२३॥ मदविघूर्णि
तलोचन ईषन्मानदः स्वसुहृदां वनमाली ॥ बदरपाण्डुवदनोमृदुग

श्रीगुरुगणपतिशारदाभ्योनमः॥ ॥श्रीगोप्यऊचुः॥ ॥जयतिते
धिकंजन्मनाव्रजः श्रयतइन्दिराशश्वदत्रहि।दयितदृश्यतांदि
क्षुतावकास्त्वयिधृतासवस्त्वांविचिन्वते॥१॥शरदुदाशयेसाधुजा
तसत्सरसिजोदरश्रीमुषादृशा।सुरतनाथतेशुल्कदासिकावरद
निघ्नतोनेहकिंवधः॥२॥विषजलाप्ययाद्व्यालराक्षसाद्वर्षमारुता
द्वैद्युतानलात्।वृषमयात्मजाद्विश्वतोभयादृषभतेवयंरक्षितामु
हुः॥३॥नखलुगोपिकानन्दनोभवानखिलदेहिनामन्तरात्मदृक्

॥विखनसार्थितोविश्वगुप्तयेसखउदेयिवान्सात्वतांकुले॥४॥विर
चिताभयंवृष्णिधुर्यतेचरणमीयुषांसंसृतेर्भयात्॥करसरोरुहंका
न्तकामदंशिरसिधेहिनःश्रीकरग्रहम्॥५॥व्रजजनार्तिहन्वीरयो
षितांनिजजनस्मयध्वंसनस्मित॥भजसखेभवत्किङ्करीःस्मनोजल
रुहाननंचारुदर्शय॥६॥प्रणतदेहिनांपापकर्षणंतृणचरानुगं
श्रीनिकेतनम्॥फणिफणार्पितंतेपदाम्बुजंकृणुकुचेषुनःकृन्धि
हृच्छयम्॥७॥मधुरयागिरावल्गुवाक्ययाबुधमनोज्ञयापुष्करे

गतिरीरितवेणुः॥१६॥व्रजतितेनवयंसविलासवीक्षणार्पितमनो
भववेगाः॥कुजगतिंगमितानविदामःकश्मलेनवसनंकवरंवा·
॥७॥मणिधरःक्वचिदागणयन्गामालयादयितगन्धतुलस्याः॥
प्रणयिनोनुचरस्यकदांसे·प्रक्षिपन्भुजमगायतयत्र॥८॥क्वणि
तवेणुरववञ्चितचित्ताः·कृष्णमन्वसतकृष्णगृहिण्यः॥गुणगणा
र्णमनुगत्यहरिण्यो·गोपिकाइवविमुक्तगृहाशाः॥९॥कुन्ददाम
कृतकौतुकवेषो·गोपगोधनवृतोयमुनायाम्॥नन्दसूनुरनघे·

रम्भतिविश्वम॥१२॥महदतिक्रमणशङ्कितचेता॰मन्दमन्दमनुग
र्जतिमेघः॥सुहृदमभ्यवर्षत्सुमनोभिश्छाययाचविदधत्प्रतपत्रम
॥१३॥विविधगोपचरणेषुविदग्धो॰वेणुवाद्यउरुधानिजशिक्षाः॥
तवसुतःसतियदाधरबिम्बे॰दत्तवेणुरनयत्स्वरजातीः॥१४॥सवनश
स्तदुपधार्यसुरेशाः शक्रशर्वपरमेष्ठिपुरोगाः॥कवयआनतकन्धर
चित्ताःकश्मलंययुरनिश्चिततत्वाः॥१५॥निजपदाब्जदलैर्ध्वजवज्र॰
नीरजाङ्कुशविचित्रललामैः॥व्रजभुवःशमयन्खुरतोदं॰वर्ष्मधुर्य

क्षण॥विधिकरीरिमावीरमुह्यतीरधरसीधुनाप्याययस्वनः॥८॥तव
कथामृतंतप्तजीवनंकविभिरीडितंकल्मषापहम्॥श्रवणमङ्गलंश्री
मदाततंभुविगृणन्तियेभूरिदाजनाः॥९॥प्रहसितंप्रियप्रेमवीक्षणं
विहरणंचतेध्यानमङ्गलम्॥रहसिसंविदोयाहृदिस्पृशःकुहकनोम
नःक्षोभयन्तिहि॥१०॥चलसियद्व्रजाच्चारयन्पशून्नलिनसुन्दरंना
थतेपदम्॥शिलतृणाङ्कुरैःसीदतीतिनःकलिलतांमनःकान्तगच्छ
ति॥११॥दिनपरिक्षयेनीलकुन्तलैर्वनरुहाननंबिभ्रदावृतम्॥घन

रजस्वलन्दर्शयन्मुहुर्मनसिनःस्मरंवीरयच्छसि॥१२॥प्रणतकामद
पद्मजार्चितंधरणिमण्डनंध्येयमापदि॥चरणपङ्कजंशन्तमंचतेर
मणनःस्तनेष्वर्पयाधिहन्॥१३॥सुरतवर्द्धनंशोकनाशनंस्वरितवे
णुनासुष्ठुचुम्बितम्॥इतररागविस्मारणंनृणांवितरवीरनस्तेधरामृ
तम्॥१४॥अटतियद्भवानह्निकाननंत्रुटिर्युगायतेत्वामपश्यताम्॥
कुटिलकुन्तलंश्रीमुखंचतेजडउदीक्षतांपक्ष्मकृद्दृशाम्॥१५॥पति
सुतान्वयभ्रातृबान्धवानतिविलङ्घ्यतेन्त्यच्युतागताः॥गतिविदस्त

वेणुनाहूयतिगाःसयदाहि।।८।।वनलतास्तरवआत्मनिविष्णुं·व्यञ्ज
यन्त्यइवपुष्पफलाढ्याः।।प्रणतभारविटपामधुधाराःप्रेमहृष्टतन
वस्ससृजुःस्म।।९।।दर्शनीयतिलकोवनमाला·दिव्यगन्धतुलसीमधु
मत्तैः।।अलिकुलैरलघुगीतमभीष्ट·माद्रियन्यर्हिसन्धितवेणुः।।१०।।
सरसिसारसहंसविहङ्गाश्चारुगीतहृतचेतसएत्य।।हरिमुपासतते
यतचित्ता·हन्तमीलितदृशोधृतमौनाः।।११।।सहबलःस्रगवतंसविला
सःसानुषुक्षितिभृतोव्रजदेव्यः।।हर्षयन्यर्हिवेणुरवेणजातहर्षउप

मार्त्तजनानां·नर्मदोयर्हिकूजितवेणुः॥४॥वृन्दशोव्रजवृषामृगगा
वो·वेणुवाद्यहृतचेतसआरात्॥दन्तदष्टकवलाधृतकर्णा·निद्रितालि
खितचित्रमिवासन्॥५॥बर्हिणस्तवकधातुपलाशै·र्बद्धमल्लपरिब
र्हविडम्बः॥कर्हिचित्सबलआलिसगोपै·र्गाःसमाहूयतियत्रमुकुन्दः
॥६॥तर्हिभग्नगतयस्सरितोवै·तत्पदाम्बुजरजोनिलनीतम्॥स्पृहय
तीर्वयमिवाबहुपुण्याःप्रेमवेपितभुजास्तिमितापः॥७॥अनुचरैःसमनु
वर्णितवीर्यआदिपूरुषइवाचलभूतिः॥वनचरोगिरितटेषुचरन्ती

वोद्गीतमोहिताःकितवयोषितःकस्त्यजेन्निशि॥१६॥रहसिसम्विद
हृच्छयोदयंप्रहसिताननंप्रेमवीक्षणम्॥बृहदुरःश्रियोवीक्ष्यधाम
तेमुहुरतिस्पृहामुह्यतेमनः॥१७॥व्रजवनौकसांव्यक्तिरङ्गतेवृजिन
हन्त्र्यलंविश्वमङ्गलम्॥त्यजमनाकवनस्त्वत्स्पृहात्मनांस्वजनहृद्
रुजांयन्निषूदनम्॥१८॥यत्तेसुजातचरणाम्बुरुहंस्तनेषुभीताःश
नैःप्रियदधीमहिकर्कशेषु॥तेनाटवीमटसितद्व्यथतेनकिंस्वित्कू
र्पादिभिर्भ्रमतिधीर्भवदायुषांनः॥१९॥ ॥इतिश्रीमद्भागवतेमह

ण्डं मण्डयन्कनककुण्डललक्ष्म्या ॥२४॥ यदुपतिर्द्विरदराजविहारो या
मिनीपतिरिवैषदिनान्ते ॥ मुदितवक्त्र उपयाति दुरन्तं मोचयन्व्रजगवां
दिनतापम् ॥२५॥ ॥श्रीशुक उवाच ॥ ॥एवंव्रजस्त्रियोराजन्कृष्ण
लीलानुगायतीः ॥ रेमिरेऽहःसुतच्चित्तास्तन्मनस्कामहोदयाः ॥२६॥
॥ ॥इतिश्रीमद्भागवतेमहापुराणेदशमस्कन्धेयुगलगीतन्नाम
पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥

८.२२६

युगलगीतम्

श्री ५ को सरकार
वाल्मीकि संस्कृत महाविद्यालय

नं २६

गर्भगीताहो

आज्ञापितामातामाभक्तिराख्न्यापुत्रपनितत्वैहो।सकलइन्द्रियजित्याकोयोगीपनितत्वैहो।गुरुमाभक्तिराख्न्याशिष्यपनितत्वैहो।निरंजननिरा
कारईश्वरजोछत्योपनितत्वैहो।भनिकनअर्जुनप्रतिकृष्णजीआज्ञागर्दाभया।५।इतिश्रीकृष्णार्जुनसंवादेगर्भगीतायांतत्वसारेब्रह्मज्ञानेनवमोध्यायः

॥तत्वंपुत्रःपितृभक्तस्तत्वंयोगीजितेन्द्रियः।तत्वंशिष्योगुरोर्भक्तस्तत्वंदेवोनिरंजनः।२५।इतिश्रीकृ॥
॥ष्णार्जुनसंवादेतत्वसारेब्रह्मज्ञानेगर्भगीतायांनवमोध्यायः।■।श्रीसंवत१८८५ आश्विनवदी१

॥श्रीरामः

यस्तगर्भगीताका८अध्यायमाकेवलज्ञानरूपवेदान्तकोमार्गलीकना।अर्थलेखियाकोछ१अर्थतेहीहो।■।दोस्रोअर्थगर्भका९मैन्हासंमको
व्यवहार८अध्यायलेअर्कैअर्थकोतरहआनुछसोइहांवढ्ताविस्तारहोलाभनिलेखियेन।योगीताप्रसूतिकालमासुन्नुसक्षरोमावालकपैदाहुँछ

मानभयोअपमानभयो।तस्मावरोवरभैरहन्या।सदाचारमापवित्रभैरहन्या।परतत्वविचारलेयोगीहरूअवीर्यहुंछन्।१८ योगिहरूका।आफुब्रह्मज्ञानकोआनं
दकस्तोछभन्या।जरामरणनभयाकोविधिधनिनिषेधपनिनहुनालेयोगीहरूअवीर्यहुनछन्।१९ योगिहरूकामनकोवृत्ति।शत्रुमा।मित्रमासमरहन्छ।स
कलप्राणिमापनिवरोवररहन्छ।तस्मात्योगिहरूअवीर्यहुंछन्।२० कर्मपनिनभयाका।इछाभयोकामनाभयोसोपनिनभयाका।दयामाअत्यंतयवदारभै

मानापमानयोःसाम्यमावासःक्रियतेभुवि।परतत्वविचारोहिअवीर्यंभवतियोगिनां॥१८॥योगिनांसहजानंदोजरामृत्युविवर्जितः॥
विधिनिषेधोनयद्दावीर्यंभवतियोगिनां॥१९॥योगिनांमानसोभावःशत्रौमित्रेसमोभवेत्॥समतासर्वभूतेषुअवीर्यंभवतियो-
गिनां॥२०॥नैष्कर्म्यंनिस्पृहाकामाःकृपाकर्मणिचेतना॥तत्वयोगःपरंध्यानंनिराकाराहियोगिनां॥२१॥योगिनांनैवशीतोस्न
नदुःखंनसुखानिच॥विषयानेवभोक्तव्यावीर्यंभवतियोगिनाम्॥२२॥परंब्रह्मपरंतत्वमिन्द्रियेषुकदाचन॥आत्मतत्वंमहा
देवोयोगितत्वंनिरंजनः॥२३॥तत्वसारोनिराकारस्तत्वंयोगीनिराश्रयः॥तत्वंनिरंजनंब्रह्मतत्वंनारीपतिव्रता॥२४॥श्रीरामः

रहन्छन्।तत्वयोगकापरमध्यानले।योगिहरूनिराकारहुन्छन्।विन्हसकिदैनन्।२१ योगिहरूकन।जाडोगर्मी।दुःखसुख।इत्यादिविषयकोभोगहुन्न.
रहदैन।तस्मात्योगीहरूअवीर्यहुनछन्।२२ आत्माकातत्वभयासदाशिव।योगिकातत्वनिरंजनब्रह्म।यस्ता।परब्रह्मापरतत्वईश्वर१०इन्द्रियमाक
दापिछैनन्।२३ तत्वसारजोछन्सोनिराकारछ।तत्वज्ञान्सायोगीनिराश्रयछ।निरंजनब्रह्मपनितत्वैहो।पतिव्रतास्त्रीपनितत्वैहो।२४ श्रीरामायनमो

॥श्रीरामः॥

गर्भगीताहे

४२३२

श्री ५ को सरकार

नं. ४८२ गर्भ गीता

स्वस्तिश्रीगणेशायनमः॥ ॥कोहि एकसमयमा अर्जुनले संसारको जन्ममरणाप्रभृति सकलदुःख समस्तप्राणिमा फै
लियाको देख्यार उपकारनिमित्त गर्भगीता भन्याको ज्ञानका कुराले संयुक्त भयाको यस्तो कथा हो को प्रश्न गर्नलाग्या हे श्रीकृस्न
हे जनार्दन यस संसारमा गर्भवास हुनु वृद्ध हुनु मरण हुनु यस्तो क्याकारनले घुमदेरहनु छ क्याकारणाले जन्म नहुन्या हु

स्वस्तिश्रीगणेशायनमः॥ ॥अर्जुन उवाच॥ गर्भवासं जरां मृत्युं किमर्थं भ्रमते नरः॥ किमर्थं जन्मरहिताः
कथयस्व जनार्दन॥१॥ श्रीभगवानुवाच॥ मायया अंधमूढस्य संसाराद्द्यपते पृथक्॥ आशामे कान जय
तिजीवितं धनसंपदा॥२॥ अर्जुन उवाच॥ आशा केन जिता प्राणि संसारो विषवंधनं॥ केन कर्मप्रभावेन
लोको मुच्येत बंधनात्

न्छ सो आज्ञा गर्नुहवस् भनी विंती गर्दा॥ श्रीकृष्ण आज्ञा गर्छन् हे अर्जुन मायाले अंधा भयाको मूर्ख यस्ताले देषतामा यो
संसार भिन्न हो म भिन्न हुं भन्न्या यस्तो देषिन्छ एक आज्ञान जित्याको धनसंपत्ति ज्युनुमात्र देषतछ॥ भन्या श्रीकृस्नका वच
न सुनी अर्जुन विंती गर्छन् आशा भयो देह भयो यो जितन्याको छ संसार भन्या विषरूपी वंधन छ तस्मात् कौन कामले मुक्त हुंछ॥

॥श्रीरामः॥

॥१॥

भंन्याअर्जुनकावचनसुनीकनश्रीकृस्नआज्ञागर्छन्·सुनहेअर्जुन·आशारूपकर्मकोत्यागगर्न्या·निराशारूपकर्मकोग्रहणग
रोस·संपूर्णकर्ममा·कर्मगर्न्याअहंकारछोडोस·त्योमनुष्यबंधनदेखीछुट्छ ४ भन्न्याश्रीकृस्नकावचनसुनीअर्जुनविंतीग
र्छन्·हेहरे·कामक्रोधलोभमोहमाया·इसवै·मनमालाग्याकाछन्भन्यापछिक्याहेतुलेकर्मरहदैनसोआज्ञागर्नुहवस ५

श्रीभगवानुवाच·आसाकर्मपरित्यागीनैराश्यंपरगृह्यतेयदि नैःकर्म्यंसर्वकर्मेषुनरोवंधाद्विमुच्यते ४
अर्जुनउवाच·कामंक्रोधंतथालोभंभ्रममायास्तथैवच एतेमनसिवर्त्तंतेकर्मनास्तिकथंहरे ५ श्री
भगवानुवाच·ब्रह्माग्निर्दह्यतेकर्मपुनःकर्मनलिप्यते· निर्मलंमानसंकृत्वापुनर्जन्मनविद्यते ६ अ
र्जुनउवाच· मनसाउग्रपापानिअशुचिश्चशुचिःसदा· एतेमनसिवर्त्तंतेकर्मनास्तिकथंहरे ७ छ॥

भनीविंतीगर्दाश्रीकृस्नआज्ञागर्छन्·ब्रह्मज्ञानरूपअग्निले·संपूर्ण·कर्मकोभस्मगर्छ·कर्मभस्मभयापछि·फेरीकर्मपछिनला
ग्न्तु·निर्मलचित्तभैरहनु·फेरीजन्महुँदैन ६ भनिश्रीकृस्नकावचनसुनीअर्ज्जनविंतीगर्छन्·हेहरे·मनलेपुण्यपाप·पवित्र
अपवित्र इत्यादि·कर्मसर्वदासंजदैरहंछ·तस्मात् निर्मलचित्तगरीकन·कर्मकोनाशक्याउपायलेहुंछसोआज्ञागर्नुहवस ७

भनीविंतीगर्दाश्रीकृष्णआज्ञागर्छन्। जौन्पुरुषले। आफ्नागर्न्याकाकर्मसबै। विष्णुकनसमर्पणगर्न्यो। तस्का। मनमा। योकामगर्न्याहो।
योकामछोड्न्याहो। भन्याव्यवहाररहदैन। त्योमनुष्यफेरीजन्मदेन॥ ७ ॥ भन्यायोकुरासुनीअर्जुनविंतीगर्छन्। हेश्रीकृष्ण। धनभयो। स्त्रीभया
पुत्रभया। राज्यभाईभया। अनेकनरहकासुखभोगभया। इत्यादिमनमासर्वदालागिरहन्छ। तस्मात्। कर्मनछुट्क्याउपायलेहुंछसोआज्ञा

श्रीभगवानुवाच॥ यस्यसर्वंकृतंकर्मकृतंविष्णुसमर्प्पणं॥ संकल्पश्चविकल्पश्चनास्तिजन्मनविद्यते॥ ८ ॥ अर्जुन
उवाच॥ धनदारासुताबंधुर्नानाभोगसुखानिच॥ एतेमनसिवर्त्तंतेकर्मनास्तिकथंहरे॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच॥ धन
दारासुखंनास्तिनैवभोगसुखानिच॥ भक्तियोगेरतिर्यस्यपुनर्जन्मनविद्यते॥ १० ॥ अर्जुनउवाच॥ मनोमातंग
रूपंस्यात्तस्मातस्यबलाभवेत्॥ पंचप्रकृत्यहंकारः कर्मनास्तिकथंहरे॥ ११ ॥ ॥श्रीरामायनमोनमःसन्ततम्॥

गर्नुहवस॥ ९ ॥ भनिविंतीगर्दाश्रीकृष्णआज्ञागर्छन्। जसमनुष्यका। धनमा। सुखमा। सुखभोगमा। मनखुवाछैन। भक्तियोगमामात्रप्रीतिभयाका
मनुष्यकोफेरीजन्महुंदैन॥ १० ॥ भन्यावचनसुनीअर्जुनविंतीगर्छन्। हेश्रीकृष्ण। मनरूपहातीभयो। तस्मात्पतनकोगतिभयो। पृथिवी। जल।
तेज। वायु। आकाश। इनलेसंयुक्तभयाकोदेह। तस्मा। ममतारूप। अहंकार। छ। भन्यापछि। कर्मनछुट्क्याउपायलेहुंछसोआज्ञागर्नुहवस्॥

॥श्रीरामः॥

भनिविंतीगर्दाश्रीकृस्नआज्ञागर्द्दाभया·हेअर्जुन·मनरूपहात्तीकनज्ञानरूपअंकुशालगाई·ज्ञानमार्गीतिरूपडोरीलेमनकनबांध
नुरफेरिजन्महुंदैनभन्याकर्मकाकुरायसअध्यायमाकहिया·१२ इतिश्री· अवयसअध्यायमा·गतिकोविषयकहिन्छ तवअ
र्जुनविंतीगर्छन·हेकृस्नजी·संपूर्णकर्मपनिगर्नसक्याकोछैन·संन्यासआश्रमपनिगर्नशक्याकोछैन·योगपनिधारणाग

श्रीभगवानुवाच· मनोमातंगरूपस्यज्ञानमंकुशमर्जुन गुणाज्ञानरतिर्यस्यपुनर्जन्मनविद्यते १२ इति
श्रीगर्भगीतायांप्रथमोध्यायः अर्जुनउवाच सर्वकर्मकृतंनास्तिसंन्यासंयोगधारणं·पुनःकर्मभवे
छिन्नंमरणेतस्यकागतिः १ श्रीभगवानुवाच· गृहीतेयोगसंन्यासेपुनःकर्मविलिप्यते·पुनस्त
स्यजरामृत्युर्गर्भवासःपुनःपुनः२ अर्जुनउवाच· योगेयेनकृतोभ्यासःसंन्यासंयश्चधारयेत्·वैराग्यं

भ्रमतोनित्यंकिंफलंतस्यकेशव·३

याकोछैन·अथवा·इत्यादिसवैगरिकनपनिफेरीकर्ममालिप्तभईकनमन्येभन्यातसकोक्यागतिहुंछसोआज्ञागर्नुहवस
भनिविंतीगर्दाश्रीकृस्नआज्ञागर्छन हेअर्जुन·योगभयोसंन्यासभयोइत्यादिकर्मगरीकन·फेरीअरुकर्ममालागेभन्या
तोमनुष्य·फेरीगर्भवासभयो·छन्जह्नभयो·मर्नुभयोइत्यादिफेरीहुदैरहन्छन्·फेरीअर्जुनविंतीगर्छन·हेकेशव·जोमनु
का
ष्य·योगमात्रअभ्यासगर्याकोछ·संन्यास·वैराग्य·तीर्थयात्रा·गर्याकोक्यागतिहुंछ आज्ञागर्नेहवस·

भनिविंतीगर्दाश्रीकृष्णआज्ञागर्छन्‌ः हेअर्जुन।योगाभ्यासगरोस्।अनेकतीर्थफिरोस्।वैराग्यपनिग्रहणगरोस्तः।सातैकुलकोउद्धारकनगर्छः
जसकोपुत्रयोगाभ्यासीछभन्या।तस्ले७कुलकोउद्धारगर्छ।।४।।यस्तोछतापनि।वैराग्यपनिदुर्लभैछ।तस्भंदायोगधारणादुर्लभछ।तस्मापनि।
ब्रह्मज्ञानभन्याकोदुर्लभछ।तस्भन्दापनि।निस्पृहीमनुष्यदुर्लभछ।।५।।भनीयोसुन्यारअर्जुनविंतीगर्छन्‌ः हेहरे।वैराग्यभन्याकोकस्तोछ।कौपीन

श्रीभगवानुवाच।।योगाभ्यासेश्रमेतीर्थंवैराग्यंगृह्यतेयदि।।उद्धरेत्सप्तगोत्राणियस्यपुत्रोहियोगवान्।।४।।दुर्लभंचै
ववैराग्यंदुर्लभंयोगधारणम्।।दुर्लभंब्रह्मज्ञानंचदुर्लभोनिस्पृहीनरः।।५।।अर्जुनउवाच।।कौपीनचर्मभस्मानितुल
सीभूषणंकृतं।।भोक्तव्यंसर्वभक्ष्यंचवैराग्यंचकथंहरे।।६।।श्रीभगवानुवाच।।कौपीनचर्मभस्मानितुलसीभूषणंकृतं।
सर्वकर्मविरक्तिश्चतद्वैराग्यस्यलक्षणम्।।७।।अर्जुनउवाच।।किंवैराग्यंवनेवासःकिंवैराग्यंभ्रमोमहीम्।।किंचैवकर्म
धर्मेषुब्रूहिमेपुरुषोत्तम।।८।।

लगायाको।वाघकामृगकाछालाओढन्या।विभूतिपैल्याका।तुलसीकोमालालगायाको।प्रारब्धलेदियाकोभक्ष्य।अभक्ष्य।संपूर्णखान्या।यस्तो
वैराग्यकोलक्षणहोकिहैनयोमकनआज्ञागर्नुहवस।।६।।भनीविंतीगर्दाश्रीकृष्णआज्ञागर्छन्।हेअर्जुन।कौपीनलाउस।वाघचर्मबोटोस।विभूतिपनि
देहमाघसोस।तुलसीकोमालालगायोतपनि।संपूर्णकर्ममाविरक्तभयाकोभया।वैराग्यकोलक्षणत्योहो।।७।।अबविरक्तिभन्याकोकस्तोहो।भनिअर्जुनविंती
गर्छन्।हेउत्तमपुरुष।विरक्तिभन्याकोवनवासहोकि।अथवा।तीर्थघुम्नुहो।अथवा।धर्ममा।कर्ममा।विरक्तभैरहनुहो।योमकनआज्ञागर्नुहवस।।८।।रामः

।।श्रीरामः।।

।।३।।

भनि विंती गर्दा श्रीकृष्णजी आज्ञा गर्छन्: हे अर्जुन विरक्ति भन्याको वनवासले पनि हुंदैन। पंथ घुम्नाले पनि हुंदैन। धर्मले। कर्मले पनि वैराग्य हुंदैन। विरक्ति भन्याको ब्रह्मज्ञानले मात्र हुन्छ। यस्तो वैराग्य ज्ञानको प्राप्ति भाग्यले मिल्छ। भाग्य भया योगी पनि हुंछ। भाग्य भया ईश्वरको भक्ति हुंछ। भाग्य भया ज्ञानी हुंछ। १० अब अर्जुन विंती गर्छन्: हे केशव यस्तो यदि ब्रह्मज्ञानले मात्र वैराग्य मिल्न्या रहेछ भन्या यस ज्ञानको आकार कस्तो छ। ज्ञानकन मनमा कसो स्मरण गर्नु। ज्ञान भन्याको वस्तु क्या हो। ज्ञानको विषय तामके हि जान्दिन तस्मात् आज्ञा गर्नुहवस्। ११ भनि विंती गर्न्या.

श्रीभगवानुवाच। न वैराग्यं वने वासो न वैराग्यं भ्रमेन्महीम्। न वैराग्यं कर्मधर्मे ज्ञानं वैराग्यसाधनम्॥ ९॥ भाग्याद्भवति वैराग्यं भाग्याद्भवति योगिता। भाग्याद्भवति विष्णुभक्तिर्भाग्याच्च ज्ञानवान् भवेत्॥ १०॥ अर्जुन उवाच। ज्ञानं च किं स्वरूपं स्यात्कथं ज्ञानं च चिंतयेत्। ज्ञानस्य किं नु जानामि कथं ज्ञानं च केशव॥ ११॥ श्रीभगवानुवाच। रूपं न रेखा न शिवो न शक्तिः अधो न ऊर्ध्वं न च स्थूलसूक्ष्मम्। निरामयं निरालंबं निराश्रयं निरंजनम्॥ १२॥ अर्जुन उवाच। रूपं न रेखा न शिवो.

श्रीकृष्ण आज्ञा गर्नाकन लाग्या हे अर्जुन ज्ञान भन्याको यस्तो छ। रूप भन्याको नेत्रले देखिन्या पदार्थ सेतो पहेलो रातो कालो इत्यादिकन रूप भन्नु। तब यस ज्ञानको यस्तो रूप पनि छैन। रेखा पनि त्यो होइन। रेखा भन्याको योगिहरूले सुषुम्णा नाडिका बीचमा कमलका सूत जस्तो सानु अत्यंत तेजले युक्त भयाको हुंछ भनि जान्दछन्। प्रकृति पुरुष पनि ज्ञान हैन। प्रकृति भन्याकी ईश्वरी माया सत्व रज तम गुणले युक्त भयाकी सर्वगत्यो। पुरुष भन्याको चैतन्य जीव साक्षी कमलका पत्रका पानी जस्तो निर्लेप पातालमा पनि त्यो छैन। आकाशमा पनि हैन। अत्यंत ठूलो पनि हैन। अत्यंत सानु पनि हैन। निर्मल केहिमा पनि लेपन भयाको। निराश्रय निरंजन यस्तो ज्ञान छ। १२

पाताल

भनिश्रीकृष्णकावचनसुन्यारअर्जुनविंतिगर्छन्।अदित्यस्तो:रूपनभयाकोरेषापनिनाहि।प्रकृतिपुरुषपनिनाहि।नतठूलो।नतसानु।नकेहिमालाग्याको।आ
कारपनिनभयाको।आधारपनिनभयाको।यस्तोज्ञानजोछ।त्यस्मामनकनास्थिरकस्तातरहलेगर्नु।१३।भनिविंतीगर्न्यारकृष्णजीआज्ञागर्दछन्।हेअर्जुन।जां
हां।जांहां।आफ्नादृष्टिपुग्या।तेहांतेहांमनरहन्छ।त्यसमनकाविषमा।महाशून्यजोत्योपनिशून्यमालयहुंछ।१४।त्यसैजगमा।पृथिवीअग्नितेजवायु

मशक्तिःस्थूलंनसूक्ष्मंचनिराश्रयंच।निराकारंनिराधारंकथंमनःस्थिरंभवेत्॥१३॥श्रीभगवानुवाच॥यत्रयत्रगतादृ
ष्टिस्तत्रतत्रगतंमनः॥तस्यमध्येमहाशून्यंशून्यमध्येविलीयते॥१४॥तत्रपंचप्रकृतिकंतत्रमनःस्थिरंभवेत्॥तन्मध्ये
लीयतेशून्यंशून्यमध्येमनोविशेत्॥१५॥इतिश्रीकृष्णार्जुनसंवादेगर्भगीतायांद्वितीयोध्यायः॥छ॥अर्जुनउवाच॥
दृष्टंचकायतत्त्वंदेवदेवजगद्गुरो॥नजानातिचयत्तत्त्वंकागतिस्तस्यकेशव॥१॥श्रीभगवानुवाच॥ छ॥श्रीरामः

आकाशपनकोविशेषधर्मभयाकोमनजोछ।त्यो।तेहीशून्यमालयभयाकोछ।देहस्थिरहुंछ।फेरीतसैमाशून्यलयहुंछ।पछिवाटमनप्रवेशगर्छ।हेअर्जुन
भनिश्रीकृष्णआज्ञागर्दाभया १५ इतिश्री० गयाकोअध्यायमाज्ञानकीगतिवताया।अववयसअध्यायमाभक्तियोगकीगतिजोछ।त्यसकनप्रश्नगर्छन्।
हेदेवदेवदेवताकापनिदेवता।संसारकोगुरु।हेकेशव।जोनदेष्यातानितत्वज्ञानकाआज्ञागर्नुभयो।त्योतत्वज्ञानसवैलेजानिसकनुहुंदैन।त्योनजान्यालेकसो
गर्न्याहो।त्योउपायआज्ञागर्नुहवस्।१॥

अवलम्बजी आज्ञा गर्छन्। हे पांडव। हे अर्जुन। जसकन तत्वज्ञानको अधिकार भयन। तसले। एकादशीको व्रत गर्नु। तीर्थ घुम्नु। वैराग्यको साधन गर्नु
मुक्त हुंछ। २। हे अर्जुन। जौन मनुष्य नारायणका स्मरणमा तत्पर भयाको। सत्य बोलन्या। सर्वदा सुकृत रहन्या। झूटो न बोलन्या। यस्तो मनुष्य मुक्त हुंछ। ३।
हे अर्जुन। पूजा गर्न्या। मंत्रको जप गर्न्या। ईश्वरको ध्यान गर्न्या। गीतारूप अमृत प्युन्या। मयि विषे प्रीति गर्न्या मनुष्य मुक्त हुंछ। ४। हे अर्जुन। गुरुमा भक्ति रा

एकादशी कृता येन तीर्थं भ्रमति यो नरः। वैराग्यं साधनं यस्य तस्य मुक्तिर्हि पांडव ॥ २ ॥ हरिस्मृतिपरो यश्च सत्यवादी स
दा शुचिः। मिथ्यापवादरहित एवं मुक्तो हि पांडव ॥ ३ ॥ पूजा मंत्र जप ध्यानं गीतामृतं पठेन्नरः। मयि प्रीतिः कृता येन
स एव मुक्तो हि पांडव ॥ ४ ॥ गुरौ भक्तिर्द्विजे भक्तिर्मातापित्रोस्तथैव च। अतिथीनां पूजकश्च एवं मुक्तो हि पांडव ॥ ५ ॥
येनार्जिता दया धर्मसति संतोष सर्वदा। यशः सर्वप्रकारेण एवं मुक्तो हि पांडव ॥ ६ ॥ कामक्रोधपरित्यागी विषये
निस्पृहः सदा। मनो धैर्यं सदा धीर एवं मुक्तो हि पांडव ॥ ७ ॥ राग द्वेषो जितौ येन गुरुभक्तिरतः सदा। सुखं दुःखं भयं
नास्ति एवं मुक्तो हि पांडव ॥ ८ ॥

खन्या। ब्राह्मणमा। पिता माता। यतिमा भक्ति राखी अभ्यागतलाई मान्या। यस्तो मनुष्य मुक्त हुंछ। ५। हे अर्जुन। जसले। दया भयो। धर्म भयो। यश भयो। क
मायाको छ। सर्वदा संतोष भै रहन्या यस्तो मनुष्य मुक्त हुंछ। ६। काम क्रोधको त्याग गर्न्या। देख्नु। सुन्नु। खानु। हिंड्नु। इत्यादि विषयमा इच्छा न भया
को मनुष्य मन स्थिर भयाको धैर्यले युक्त भयाको मनुष्य मुक्त हुंछ। ७। अर्काको रिस। अर्काको निन्दा न गर्न्या। गुरुमा भक्ति राख्न्या। सुख दुःख भय न भयाको
मनुष्य मुक्त हुंछ। ८।

फेरीअर्जुनबिंतीगर्छन्ः। हेदेव। हेउत्तमपुरुष। हेकृष्णजी। कस्ताजग्गामा। तपांईकोवासरहंछ। कस्तामनुष्यपियाराछन्। योमलाईसंदेहभयाकोछ
आज्ञागर्नुहवस् ८। भनिबिंतीगर्दाकृष्णजीआज्ञागर्छन्ः। हेअर्जुन। जस्लेतुलसीकोमालालगायाकोछ। ममाभक्तिराख्छ। १० इंद्रियजित्याकोछ
त्यसकाहृदयमामेरोवसन्याजग्गाछतांहिवस्तछु। १०। सधैंजगडागर्न्यापनि। पियारोछैन। पंडितपनिपियारोछैन। जप। ध्यान। पनिपियारोछैन।

अर्जुनउवाच॥ कथंदेवतवावासःकथंदेवतवप्रियः॥ अयंमेसंशयोदेवब्रूहिमेपुरुषोत्तम॥ ८॥ श्रीभगवानुवाच॥ तु
लसीभूषणायस्यममभक्तिरतःसदा॥ इन्द्रियाणिजितान्येवतत्रतिष्ठामिचार्जुन॥ १०॥ नमेप्रियःसदावादीनमेप्रि
यश्चपंडितः॥ नमेप्रियंजपध्यानंमद्भक्तोयःसमेप्रियः॥ ११॥ नमेप्रियोधनश्रेष्ठोनमेप्रियोजिघांसकः॥ नमेप्रि
योवहून्ययोग्रामद्भक्तःसवमेप्रियः॥ १२॥ नमेप्रियस्तीर्थवासीवनवासीनमेप्रियः॥ नमेप्रियःपूजारंभोमद्भक्तः
सवमेप्रियः॥ १३॥ नमेप्रियःक्रतोयज्ञोनमेप्रियःसुपंडितः॥ नमेप्रियोवहूभेषामद्भक्तःसवमेप्रियः॥ १४॥ श्रीरामः

केवलमेरोभक्तमात्रापियारोछ। ११। धनमाश्रेष्ठपनिपियारोछैन। हिंसागर्न्यापनिप्रियछैन। ढेरैलडांईगर्न्यापनिप्रियछैन। मेरोभक्तमात्रप्रियछ। १२
तीर्थवासपनिप्रियछैन। वनवासपनिप्रियछैन। पूजाकोआरंभपनिप्रियछैन। मेरोभक्तजोछत्योमात्रप्रियछ। १३। यज्ञगर्न्याकोपनिमेरोप्रियछैन।
असलपंडितपनिपियारोछैन। अनेकभेषगरीहिड्न्यापनिमेरोप्रियछैन। केवलमेरोभक्तमात्रप्रियछ। भनिजांन। हेअर्जुन। १४। श्रीरामायनसोनमः।

॥श्रीरामः॥
॥५८॥

कवितागर्न्या। भूतोपनिपियारोछेन॥

हेअर्जुन। ढेरैवुद्धिभयाकोपनिपियारोछेन। धनपनिप्रियछेन। राजापनिःप्रियछेन। मेरोभक्तमात्रप्रियछ हेअर्जुनभनिश्रीकृष्णआज्ञागर्दाभया ॥१५॥
इतिश्री० ॥ यसअध्यायमाभक्तकोलक्षणाकहिन्छ। अबअर्जुनविंतीगर्छन्। हेभक्तवत्सल। हेभगवन्। तपाईंकाआफ्नाभक्तिमात्रप्रियरहिछभन्या
पछि। नसकनहांमिकस्ताप्रकारलेजानौं। त्योआज्ञागर्नुहवस्। हेजनार्दन ॥१॥ भनिविंतीगन्यारकृष्णजीआज्ञागर्छन्। हेअर्जुन। जोमेरोभक्तछ। त्योस

नप्रियोबहुबुद्धिकविःशूरस्चनप्रियः। नमेप्रियंधनंराजामद्भक्तःसर्वमेप्रियः ॥१५॥ इतिश्रीगर्भगीतायांतृतीयोध्या
यः ॥ अर्जुनउवाच। भक्तवत्सलभगवन्तवभक्तिःसदाप्रिया। कथंजानामितांदेवइदंब्रूहिजनार्दन ॥१॥ श्रीभगवानु
वाच। योमेभक्तःससंतोषीयतीइन्द्रियनिग्रही। मानापमानयोस्तुल्यःसुखंभोगंनवांछति ॥२॥ निराशीनिस्पृ
हीनित्यंकार्यंभोगंनवांछति। सहजानंदमापन्नोभेदाभेदविवर्जितः ॥३॥ नमेशत्रुर्नमित्राणिहेयाहेयविवर्जि
तः। कामक्रोधादिरहितःसमेभक्तोयमर्जुन ॥४॥ नमेभक्तेसुखवांछानवांछाधनयोषितां। नवांछापुणपपापा
नांमुक्तेर्वांछापिनार्जुन ॥५॥

र्वदासंतोषी। यतीभैरहन्या१०ईन्द्रियकावशमाराखन्या। मानअपमानमा। बराबररहन्या। सुखकोभोगकोइच्छानभयाको ॥२॥ आशानराखन्या। स्पृहानभया
कोसर्वदा। कामकोभोगकोइच्छानगर्न्या। आत्माकाआनंदमारहन्या। भेदःभेदनभयाको ॥३॥ शत्रुमित्रपनिमेराछैनन्भन्या। लिन्नु। छोड्नुव्यवहार
नभयाको। कामक्रोधलोभमोहरागद्वेषइत्यादिनभयाको। मेरोभक्तहो ॥४॥ मेरोभक्त। सुखको। धनको। स्त्रीको। पुण्पपापको। मुक्तिकुनाकोइच्छागर्दैन ॥५॥

अवअर्जुनविंतीगर्छन्।हेकृष्ण।त्योभक्तकोजातक्याहो।धनक्याभयो।कार्य्यक्याभयो।संसारक्याभयो।मित्र।दाजुभाईक्याभया।भोगक्याभयो।सुख।कामनाक्या
भयो।निस्पृहकर्मक्याभयो।६।भनिविंतीगर्न्यारकृष्णजीआज्ञागर्छन्।जीवन्मुक्तभयाकोमेरोभक्तजोछ।गलामातुलसीकोमालालगायाकोहुनाले।कर्मले
निर्लेपरहन्छ।जस्तोकमलकापातमापानिनिर्लेपहुन्छ।७।एकभक्तरहन्यासर्वदाआचारमारहन्या।मेराप्रीतिमाभक्तिराख्न्या।त्यसकर्मलेनिर्लेपरहन्छ।

अर्जुनउवाच।किंजातिः किंधनंकार्यंकिंलोकामित्रवान्धवाः।किंभोगः किंसुखंकामः किंकर्मतस्यनिस्पृहम्॥६॥
श्रीभगवानुवाच।जीवन्मुक्तोहिमेभक्तः कंठतुलसिभूषणम्।तेनकर्मनलिप्येतपद्मपत्रोदकंयथा॥७॥एकभक्तः
सदाचारीहरिभक्तिप्रियःसदा।तेनकर्मनलिप्येतपद्मपत्रोदकंयथा॥८॥एकीभावंयदादेवितेनकर्मनलिप्यते।
कर्माकर्मक्रियानास्तिविश्वंकालोवशीकृतः॥९॥इतिश्रीगर्भगीतायांचतुर्थोध्यायः॥श्रीभगवानुवाच।यस्यचिंता
हरौनित्यंतस्यकिंक्रियतेयमः।गर्भेनाहिवसेद्भक्तःसमर्थोहंतथार्जुन॥१॥जलमध्येयथापद्मंपद्मंजलेनालिप्यते।
संसारेषुस्थितोभक्तःसंसारेनहिलिप्यते॥२॥

जस्तोकमलकापातकोपानी।८।संपूर्णएकैहोभनिजान्याकर्मअकर्मकोव्यवहारनभयाको।कर्ममानिर्लेप।संसार।कनकालकनआफ्नावशमाराख्न्या।मेरोभ
क्तहोहेअर्जुनभनिकृष्णजीआज्ञागर्दाभया।९।इतिश्री४ पञ्चअध्यायमाज्ञानयोगकृष्णजीआज्ञागर्छन्।जसकोनारायणमाभक्तिसर्वदारह्याकीछ।तस्कोय
मराजवाकरीगर्छ।त्योभक्तकनगर्भवासछैन।कांनभन्या।हेअर्जुन।मेरासामर्थ्यले।जस्तोजलकावीचदेखीआयाकोकमलमाजललाग्दैन।तस्तैसंसा
रमावस्याकोभक्तपनिसंसारमानिर्लेपभैरहन्छ।१।

जौन्भक्तज्ञानमाप्रीतिभयाकोज्ञानलेसंयुक्तपनिभयाकोसंसारकोइछ्यानभयाकोहुंछ।ज्ञानीभैकनज्ञानलेछोड्याकोमनुष्यसंसारीहो।तस्कनबंधनछुट्दैन।३।अ
र्जुनविंतीगर्छन्।हेजनार्दन।नखान्यावस्तुखान्छ।नगर्न्याकर्मगर्छ।शुद्धभैकनअशुद्धभैकनरहन्या।योनमुक्तहुन्याहैन।४।भनिविंतीगर्न्यारकृष्णजीआज्ञागर्छन्।
वेसभन्यौहेअर्जुन।यस्तोछ।सुन।ब्रह्मज्ञानमालयभयाको।अर्काकाकाबूमानदलन्या।ज्ञानमाईश्वरवरेश्वरको।तसलेनखान्यावस्तुखान्छ।जस्तोवनकनडढ्यालो।५।

यश्चज्ञानरतोज्ञानीसंसारंनवकांक्षति।ज्ञानीज्ञानेनमुक्तोयःसंसारीतस्यवंधनम्।३।अर्जुनउवाच।अभक्षंभक्षतेज्ञानीअ
कर्मकर्मकारकः।अशुचिश्चशुचिर्नास्तिकथंमुक्तोजनार्दन।४।श्रीभगवानुवाच।ब्रह्मज्ञानेसदालीनस्वछंदज्ञानईश्वरः
अभक्ष्यंभक्ष्यतेज्ञानीयथारापंहुताशनः।५।सर्वंशोषयतिसूर्यश्चसर्वंशोषेहुताशनः।सर्वंशोषयतिपवनःकिंपापेनहि
लिप्यते।६।ब्रह्मज्ञानामृतस्वादंअज्ञानंविषवंधनं।ब्रह्मज्ञानामृतस्वादंकिंकरोतिचकिल्विषं।७।काष्ठभारसहस्रा
णिक्षणाद्दहतिपावकः।तथादहतिपापानिब्रह्मज्ञानंसमाचरेत्।८।अर्जुनउवाच।मनश्चंचलतायस्यकेनचेन्द्रिय
निग्रहः।कर्माकर्मसंकल्पंतानित्रिकालःकेनवशीकृतः।८।

क्यानभनौलाभ।सूर्यलेसंपूर्णशोषतछन्।आगालेशोसतछ।वायुलेशोसतछ।तिनिहरूलाईजस्तोपापलाग्दैन।६।तस्तैब्रह्मज्ञानरूपअमृतकोसुस्वादपाउन्या
अज्ञानरूपविषकाबंधनकनभस्मगरोस्तपनि।ब्रह्मज्ञानसवादले।पापजोछकेहीगर्नसक्तैन।७।जस्तो।हजारभारीदारुवापनिक्षणोमाअग्निलेभस्मगर्छ।
तस्तैब्रह्मज्ञानलेपापकोभस्मगर्छ।८।अबअर्जुनविंतीगर्छन्।हेश्रीकृष्ण।जसकामनचंचलछ।तसले।क्याउपायगरी१०इन्द्रियनिग्रहगर्नु।कर्मअकर्मनभैक
नकालजित्याकोकसलेछआज्ञागर्नुहवस।९।

भनिविंतीगऱ्या।कृष्णजीआज्ञागर्छन्।हेअर्जुन।गुरुलेवत्तायाकामार्गलेमनजितीकन।तत्वज्ञानले।१०।इन्द्रियजितनुरा।कर्मअकर्मनभयाकोछँदो।संसारकन।का
लकनजित्नछभनिकृष्णजीआज्ञागर्दाभया।१०।इतिश्री।७।अवयसअध्यायमा।नरकगतिकोलक्षणभनिन्छ।।अर्जुनविंतीगर्छन्।अल्पायुभयो।भोगलेहीनभया
को।दरिद्र।दुःखलेकातरभयाको।अनेकयोनिमाफिरीकनमरणपाउछन्।योबालक।क्याकारणहो।कृष्णजीआज्ञागर्नुहवस।१।कृष्णजीआज्ञागर्छन्।जोनुमनुष्याब्राह्म

श्रीभगवानुवाच।गुरुद्वारमनःकृत्वातत्वइन्द्रियनिग्रहः।कर्माकर्मकृतंनास्तिविश्वंकालोवशीकृतः।।१०।।इतिश्रीगर्भगीतायां
पंचमोध्यायः।।अर्जुनउवाच।।अल्पायुरर्थहीनश्चदरिद्रोदुःखविह्वलः।नानायोनिंकथंगत्वामृत्युमाप्नोतिबालकः।।१।।श्री
भगवानुवाच।।ब्रह्मस्वंहरतेयश्चब्रह्महत्यांकरोतियः।तेनपापनवाप्नोतिगर्भेमृत्युंचबालकः।।२।।देवगुरुक्रियानिंदा
वेदब्राह्मणनिंदनं।तेनपापेनहेपार्थजन्मनाशूकरोभवेत्।।३।।विप्रोनाभ्यसतेवेदंक्षत्रियोहिनयुध्यते।तत्पापेनयुतःपा
र्थजन्मनाजंबुकोभवेत।।४।।यतीनिन्द्रियनिग्राहीरागद्वेषंकरोतिच।।तेनपापेनभोपार्थजन्मभवत्यधोमुखः।।५।।श्रीराम

णाकोधनहरणगर्छ।जोब्राह्मणकनहत्यागर्छ।तस्पापले।त्योबालकगर्भैमामरिजान्छ।।२।देवताभया।गुरुभया।इन्काकामकोनिन्दागर्न्या।वेदकोब्राह्मणकोनि
न्दागर्न्या।तस्पापले।हेअर्जुन।शूकरकोजन्महुंछ।३।ब्राह्मणभैकनवेदकोअभ्यासनगरोस।क्षत्रियजुद्धनगरोस्त।तसैपापले।स्यालकोजन्महुंछ।हेअर्जुन।४।योगीभै
कन।क्षुधा।तृषा।निद्रा।आलस्य।इत्यादिकन।जितनसक्न्या।अर्कोकोनिन्दागर्न्या।अर्कोकोशिक्षपनिगर्न्या।त्यसैपापलेसर्पकोजन्महुंछ।हेअर्जुन।।५।श्रीरामाय

हेअर्ज्जुन।परपुरुषमाप्रीतिभयाकी।आफ्नापुरुषकनत्यागगर्न्या।यस्तीस्त्री।तसैपापलेजन्मजन्मविधवाहुंछे।दुःषपनिपाउंछे।।६।।हेअर्ज्जुन।गोत्रहत्याजस्लेगर्न्याको
छ।एकगोत्रकीस्त्रीसंग्रहगर्न्यामनुष्यतेहीपापलेवांदरभैजन्मन्छ।।७।।दानदिदामा।चित्तकलपाईकनदिन्या।व्रतकोपूजागराउन्याप्रोहितमूर्खहोस्ता।तस्पाप
ले।हेअर्ज्जुन।सोमनुष्य।गर्भैमामरिजान्छ।।८।।ब्राह्मण।भैकन।निष्ठामाभ्रष्टभयाको।वेदकोअभ्यासनगर्न्या।विस्नुभक्तिमाप्रीतिनगर्न्यात्योब्राह्मणप्रेतहुंछ।।९।।

परपुंसिरतानारीस्वपुमांसंपरित्यजेत्।तेनपापेनविधवाजन्मजन्मसुदुःखिता।।६।।गोत्रवधःकृतोयेनगोत्रनारीप्रदूषि
ता।।तेनपापेनहेपार्थजन्मभवतिवानरः।।७।।कुभावंदीयतेदानंव्रतकारीनपंडितः।तेनपापेनहेपार्थगर्भस्रसुमवाप्नुया
त्।।८।।द्विजश्चाचारभ्रष्टःस्याद्वेदाभ्यासविवर्जितः।हरिभक्तिरतोनैवप्रेतोभवतिसद्विजः।।९।।संतोषोनदयाधर्मोनाचारोन
क्रियाशुचिः।पापबुद्धिरतःप्राणीसप्रेतोभवतिध्रुवं।।१०।।मिथ्यावादंवयोब्रूतेमिथ्याचपरधातकः।मिथ्यावकुत्सतेह्यन्यंस्वर्ग
स्यपितृघातकः।।११।।गृहिणीनददात्येवदानंब्राह्मणार्थिने।तत्पापेनभवेद्वंध्याशृणुभोपांडुनंदन।।१२।।श्रीरामायनमः।।

संतोष।दया।धर्म।आचार।कर्म।सुक्रमन।स्तीनभयाको।पापबुद्धीभयाकोप्राणीनिश्चयपलेप्रेतहुंछ।।१०।।झूटोवोलन्या।महक्रमाहिंसागर्न्या।मफतमाअर्काकनगालीदि
न्या।विकाममा।आफ्नामर्याकापितृहरुकोनामलिदै।उनैहत्यापनिहोलाभंदैधर्मभाकतेगर्न्यात्योदुष्ट।स्वर्गमावस्याकापितृकन।नरकमापुर्याउछ।।११।।आफ्नाघरमासु
खभयाकीस्त्री।भिक्षामाङ्न्या।भिक्षुकभया।ब्राह्मणभया।गरीपभया।इनकनभिक्षायथाशक्तिदिइनभन्या।तस्पापलेवंध्याहुंछे।हेअर्ज्जुन।सुन।।१२।।श्रीरामायन।

कसैलेआफुसंगगन्याकोविश्वास।अर्काअर्कामनुष्यकनकहेस्त्।त्योमनुष्य।सूर्यचन्द्रजहाँसम्मरहन्छन्तहाँसम्मनरकमाबस्तछ।।१३।।अर्काकास्त्री।अर्काकोधन।हर्न्या
पराईकोनिन्दागर्न्यामनुष्य।युगयुगसम्मनरकमाबस्तछ।।१४।।यौवननभयाकी।पतिव्रता।ब्राह्मणी।गुरुकीस्त्री।मित्रकीस्त्री।इनसंगसंगगर्न्यानरकमारहन्छनिश्चय।१५।।

विश्वासंचपरैस्तक्तंतत्परेभ्यश्चकीर्तयेत्।।सनरोनरकंयातियावच्चन्द्रदिवाकरौ।।१३।।परनारीरतोयश्चपरद्रव्यापहारकः।।
परनिन्दारतोयश्चनरकेसयुगेयुगे।।१४।।कुमार्यापतिव्रतायाश्चब्राह्मण्यागुरुयोषित।मित्रनार्याप्रसंगेननरकेपततिध्रु
वं।।१५।।येनाग्निनावनंदग्धंदग्धंदृष्ट्वानरक्षितं।तत्पापेनभवेत्कुशीनरकेपततिध्रुवं।।१६।।गुरुद्वेषीनृपद्वेषीद्वेषीयश्चतपश्च
रं।।द्विजद्वेषःकृतोयेनसनरोराक्षसोभवेत्।।१७।।गुरुंविप्रंनृपंहंतियश्चनारीतपस्विनं।तस्यस्वर्गोनचैवास्तियावच्चन्द्रदि
वाकरौ।।१८।।अर्जुनउवाच।।आत्मनोजीवनस्यार्थेमिथ्यावपरघातकः।परकष्टंनजानातिकथंमुक्तोजनार्दन।।१९।।

जस्लेवनमाडढ्यालोलगायो।डढ्यालोलागपामारक्षागरेन।त्योमनुष्यकनकुष्ठहुंछ।नरकमापर्दछ।।१६।।गुरुकोनिन्दागर्न्या।राजा।तपस्वी।ब्राह्मण।इनकोनिन्दाग
र्न्यामनुष्यराक्षसहुंछ।।१७।।गुरु।ब्राह्मण।राजा।स्त्री।तपस्वी।इनकनमार्न्यालाई।सूर्यचन्द्ररहन्जालसम्मस्वर्गछैन।।१८।।अर्जुनबिंतीगर्छन्।हेजनार्दन।आफ्नाजीवननिमित्तअथ
या।व्यर्थअर्काकोप्राणमार्न्यापरकष्टन।।जान्या
मनुष्यमुक्तक्याउपायलेहुंछ।।१९।।

कृष्णजीआज्ञागर्छन्‌। हेअर्जुन। आफ्नानिमित्त। अर्काकानिमित्तहोस्‌वा। अर्कोकोप्राणाघातगर्न्यामनुष्यनेहीपापलो। कोढीहुंछ। दुःखीहुंछ। अथवा। वानरहुंछ। २० आफ्नुकुलधर्मकोत्यागगर्न्या। नगर्न्याकर्मगर्न्यायस्तामनुष्यकन। स्वर्गकदाचित्‌पनिछैन। नसकन। नरकमात्रयोगपहुंछ। २१ अधर्मलेअनाचारले। धर्मकोत्यागगरोस्‌ता। अधर्मलेकदाचित्‌ स्वर्गहुंदैन। निश्चयै पशुयोनीमात्रहुंछ। २२ पतिव्रतास्त्री। धर्मिष्ठराजा। नैष्ठिकब्राह्मण। १० इंद्रियजितत्यायोगी। यनिसंसारमाअतिउत्तमछन्‌। २३ स्त्रीकोधर्मआज्ञापति

श्रीभगवानुवाच। आत्मार्थंचविनार्थंचपरस्यप्राणघातकः। तत्पापेनभवेद्दुःखीकुष्ठीभवतिवानरः। २० कुलधर्मपरित्या
गीअकर्मकुरुतेयदि। स्वर्गंनैवभवेत्तस्यनिरयोयोगपतापिवा। २१ अधर्माच्चाप्यनाचारात्कर्मभ्यश्चचलितोव्रजेत्‌। अधर्मेणनहि
स्वर्गःपशुयोनिर्ध्रुवंभवेत्‌। २२ उत्तमापतिव्रतानारीउत्तमोधार्मिकोनृपः। उत्तमोद्विजआचारीउत्तमोनिग्रहीयतिः। २३ पति
भक्तिस्त्रियानित्यंनृपस्यसत्यवादिता। क्षत्रियस्यरणेशौर्यंयतेरिन्द्रियनिग्रहः। २४ नचविष्णोःपरोदेवोनगंगायाःपरानदी।
नचविप्रात्परोवर्णोविष्णुभक्तात्परोनहि। २५ नान्यतुल्योतीर्थधर्मोनदानंगुरुतर्पणं। नचतुल्यापतिव्रतानतुल्योज्ञानवान्नरः। २६

[illegible]

कोनित्यसेवागर्नु। राजाभैकनसत्यवचनबोल्नु। क्षत्रियभैकनलडाईकावीचमाशूरोभैरहनु। योगिभैकन १० इन्द्रियनिग्रहगर्नु। योआफ्नुआफ्नुधर्महो। २४ विष्णु
भन्दावडाअरुदेवताछैनन्‌। गंगाभन्दाश्रेष्ठअरुनदीछैनन्‌। ब्राह्मणभन्दाश्रेष्ठवर्णमाअरुछैनन्‌। विष्णुकोभक्तिगर्न्यामनुष्यभन्दाश्रेष्ठअर्कोछैन। २५ तीर्थ
भयोधर्मभयोइनलेवरोवरकेहीछैन। दानभयो। गुरुकोपूजागर्नुभयो। यसलेवरोवरपनिकेहीछैन। पतिव्रतावरोवरस्त्रीमाश्रेष्ठअरुछैनन्‌। ज्ञानीमनुष्यतुल्य

श्याक्षत्रियबरोबरकेही छैन।सत्यवचनवोल्न्यामनुष्यबरोबरकेही छैन।रामनामबरोबरअर्कोनाम छैन।एकादशीबरोबरअर्कोव्रत छैनन्‌हे अर्जुन भनिकृष्णजीआ
ज्ञागर्दाभया॥२७॥इतिश्री०॥यसअध्यायमाकर्मकोकथाहाकहिन्छ।अर्जुनविंतीगर्छन्‌हेजनार्दन।अधर्म।सुधर्म।कस्ताप्रकारलेहुंछन्।तिनैअकर्मसुकर्मलेक्या
फलमिल्दछ।योमकनआज्ञागर्नुहवस॥१॥कृष्णजीआज्ञागर्छन्‌हे अर्जुन।विधिभन्याविस्तारभयाकोमनमासंदेहरह्याको।प्रेरापनिनभयाकोयस्ताकामले

नतुल्यःक्षत्रियश्शूरःनतुल्यःसत्यवादकः।नैवतुल्यंरामनाम्नःनैवचैकादशीव्रतम्॥२७॥इतिश्रीगर्भगीतायांषष्ठोध्यायः॥
अर्जुनउवाच॥अधर्मश्चसुधर्मश्चकथमुत्पद्यतेविभो।कर्माकर्मफलंकिंहिइदंब्रूहिजनार्दन॥१॥श्रीभगवानुवाच॥
अयुक्तंक्रियतेकर्मसांकल्याद्विधिविस्तरम्।देवलोकमनुष्यास्थानगच्छतितथार्जुन॥२॥ब्रह्मकर्माभवन्देवाःकर्मलक्ष्मी
लभेद्धरिः।कर्मतद्विषप्राप्तिःकर्मनास्तिनचार्जुन॥३॥कर्मवैवहृतासीताकर्मैवरावणऽतःशाङ्गी॥कर्मरामवनेवासः॰
कर्मनास्तिनचार्जुन॥४॥कर्मराजाबलिर्बद्धःकर्मैवरावणोहतः।कर्मपांडववनेवासःकर्मनास्तिनचार्जुन॥५॥श्रीराम

देवलोकमामनुष्यकोगतिहुदैन॥२॥आज्ञाप्रारब्धकर्मलेदेवताभया।प्रारब्धकर्मलेविष्णुलेलक्ष्मीपाया।प्रारब्धलेमहादेवलेविषपाया।तवप्रारब्धकर्मनिश्चयछ॥३॥
प्रारब्धैलेसीताहरणभइन्।प्रारब्धैलेचन्द्रमाकनकलंकरह्यो।प्रारब्धैलेरामचन्द्रकनवनवासभयो।यस्तोप्रारब्धकर्मछैनभनोलासोवातहैन।प्रारब्धकर्मनिश्चयछ॥४॥
प्रारब्धकर्मलेबलिराजाबांधिया।प्रारब्धैलेरावणपनिमन्यो।प्रारब्धैलेपंचपांडवहरुकनवनवासभयो।तस्मात्प्रारब्धकर्मनिश्चयछहे अर्जुन॥५॥श्रीरामायन॥

॥श्रीरामः॥

प्रारब्धकर्मले।गतिमिल्छ।प्रारब्धैलेसंसारमाडुब्छ।प्रारब्धैलेबुद्धिमान्हुंछ।तस्मात्प्रारब्धनिश्चयछहेअर्जुन॥६॥प्रारब्धैलेराज्यमिल्छ।प्रारब्धैले।स्त्रीपांइन्छन्।प्रारब्धैले।वडोज्ञानीहुंछ।तस्मात्।प्रारब्धनिश्चयछ॥७॥जोन्जोन्कर्मललाटमालेषियाकोछत्योअवश्यपहुंछ।सुःखभयोदुःखभयोभयभयोइत्यादिसर्वदाअघिअघिवलाजानुछ॥८॥देवताभया।मनुष्यभया।ऋषिभया।गंधर्वहरुभया।योगीभया।इसवैप्रारब्धमाबांधियाकाछन्।हेपांडुराजाकापुत्र॥९॥पुष्पमा।जस्तो

कर्मणैवगतिःप्राप्तिःकर्मणैवहिलिप्यते॥कर्मणैवसुबुद्धिश्चकर्मनास्तिनवार्जुन॥६॥कर्मणालभ्यतेराज्यंकर्मणैवहियोषितः॥
कर्मणैवमहान्ज्ञाताकर्मनास्तिनवार्जुन॥७॥ललाटेलिखितंयत्तत्कर्मभवतिनान्यथा॥सुखंदुःखंभयंचैवअग्रेअग्रेहिधावति॥८॥
देवलोकमनुष्याश्चमुनिगंधर्वयोगिनः॥पूर्वकर्मसुसंबद्धाःसर्वेवैपांडुनंदन॥९॥पुष्पेगंधोयथापार्थयथाक्षीरेघृतंनरो॥सदायं
दैवदेवेसुप्रसादंकुरुतेसदा॥१०॥अर्जुनउवाच॥चतुराशीतिलक्षेश्चव्याप्तंहिभुवनत्रयं॥एकात्मासर्वदेहेषुप्रकृतेर्भिन्नताकथम्॥११॥श्रीभगवानुवाच॥कर्मस्वभावोदेहस्यसर्वप्रकृतिभिन्नता॥ममभक्तिस्वभावोयःपद्मपत्रोदकंयथा॥१२॥श्रीरामः॥

गंधरह्याकोछ।जस्तोदूधमाघ्युरह्याकोछ।तस्तैमनुष्यमासंदेहरह्याकोछ।तस्तैदेवतामाकरुणारह्याकोछ॥१०॥अर्जुनविंतीगर्छन्हेकृष्णजी।चौरासीलक्षजोनिलेत्रिभुवनढाकियाकोछ।त्यसमा।आत्माभन्यासवैकोएकैछ।तापनि।कर्मभयो।स्वभावभयो।त्योभिन्नभिन्नक्याकारणलेभयोसोमकनआज्ञागर्नुहवस॥११॥कृष्णजीआज्ञागर्छन्।हेअर्जुन।योदेहभन्याकोवस्तु।आफ्नाप्रारब्धकास्वभावलेउत्पत्तिहुंछ।त्यसैकारणलेभिन्नभिन्नदेहभिन्नभिन्नस्वभावहुनजानुछ।तस्मात्।माविषे।भक्तिराष्न्याजोन्स्वभावछ।तेहीस्वभावलिनुर।कमलकापातकापानीजस्तोनिर्मलदेहहुंछ॥१२॥श्रीरामचन्द्रायनमः॥

निर्मल।निर्गुणब्रह्म।जस्तोमेघकावीचमारह्याकोजलनिर्मलनिर्गुणछ।तसैनिर्गुणब्रह्मदेखीसगुणब्रह्महुंछ।मूलएकैठहर्छ॥१३॥जस्तोमेघदेखीपानीपर्छ।त
सैजलदेखीपृथिवीहुंछिन्।तसैनिर्गुणब्रह्मदेखीसगुणब्रह्महुंछ।सगुणब्रह्मदेखीयोसंसारउत्पन्नहुंछ।सुनहेअर्जुन॥१४॥अर्जुनविंतीगर्छन्हेजनार्दन।
निर्मल।निर्गुणस्वरूप।भयाकोयस्तोसगुणब्रह्मछन्।वंधनकस्तानरहलेभयो।योसबकनआज्ञागर्नुहवस॥१५॥कृष्णजीआज्ञागर्छन्।परमात्माकनज्ञानकोवं

निर्मलंनिर्गुणंब्रह्मअंबुदेजलवद्भवेत्।निर्गुणादेवसगुणोमूलमेकोविशिष्यते॥१३॥यथामेघाज्जलंहरिर्जलादुत्पद्यतेधरा।त
थाविश्वंसमुत्पन्नंशृणुभोपांडुनंदन॥१४॥अर्जुनउवाच।निर्मलंनिर्गुणंशुद्धंअव्यक्तःसगुणोभवेत्।केनवाबंधनप्राप्तिरिदंब्रूहि
जनार्दन॥१५॥श्रीभगवानुवाच।परात्मबंधनंज्ञानंजीवात्माकर्मबंधनः।परात्मानिर्गुणस्तत्रजीवात्मासगुणोभवेत्॥१६॥परात्म
नोनिर्गुणस्यनास्तिकर्मफलेस्पृहा।नास्तिहर्षोभयंशोकःपरमात्मनिवार्जुन॥१७॥परमात्मनिनोदुःखानंदुःखंनसुखानिवा।न
कालोनभयंमृत्युःपरमात्मनिभोर्जुन॥१८॥नानाकर्माणिकुरुतेनानाभ्रमसमुपार्जति।भ्रमेवबध्यतेसर्वोनिर्गुणोनिर्भ्रमोभवेत्॥१९॥

॥श्रीरामः॥

धनहुंछ।जीवात्माकनकर्मकोवंधनहुंछ।तसैमापनि।परमात्मानिर्गुणछन्।जीवात्मासगुणछन्॥१६॥निर्गुणब्रह्मजोछपरमात्मा।तसकनकर्मभोगकोइच्छाछैन।हर्षपनितस
कनछैन।भयपनिछैन।शोकपनिछैनहेअर्जुन॥१७॥परमात्मविषेप्रपंचपनिछैन।दुःखपनिछैन।सुखपनीछैन।मरणपनिछैन।भयपनिछैन।उमेरकोनियमपनिछैन।
हेअर्जुन॥१८॥अनेककर्मगर्न्या।अनेकसंदेहसंजन्या।संदेहमापनिडुब्न्या।यस्तोसगुणब्रह्महो।निर्गुणब्रह्मकनकेहिविभ्रमकोभ्रमरहंदैन॥१९॥श्रीरामाय

पुण्यकमाउन्यापनिमनैछ।धनकमाउन्यापनिमनैछ।पापकमाउन्यापनिमनैछ।स्थिरहुन्यापनिमनैछ॥२०॥अत्यंतधैर्यभैरहनूरमनस्थिरहुंछ।धैर्यनभयामनपनिचंच
लहुंछ।तवतसैमनकनस्थिरगर्नू।ब्रह्मज्ञानमामनकनपुग्याउनु॥२१॥दुःखभयो।शोकभयो।लोभभयो।मोहभयो।कदाचित्पनिनगर्नुहेअर्जुनभनिकृष्णजीआज्ञा
गर्दाभया॥२२॥इतिश्री७॥यसअध्यायमामनकोवार्ताकहिन्छ।अर्जुनविंतीगर्छन्।हेविभो।मनदेखीसंसारहुंछ।मनभन्याचंचलछ।मनैलेगन्याकोसंपूर्णकर्मछत्

मनसोपार्जितंपुण्यंमनसोपार्जितंधनं।मनसोपार्जितंपापंमनसास्थैर्यमर्जितम्॥२०॥मनःस्थिरंभवेद्धैर्याद्धैर्याच्चलमर्जुन।मनश्चै
वस्थिरंकृत्वाब्रह्मज्ञानेनयेन्नरः॥२१॥दुःखशोकौनकर्त्तव्यौलोभमोहौकदाचन॥२२॥इतिश्रीगर्भगीतायांसप्तमोध्यायः॥अर्जुनउवाच॥
मनसोहिभवेद्विश्वंमनोहिचंचलंपुनः।मनसाचकृतंसर्वंनिर्मलंहिमनःकथं॥१॥मनसाचजगद्व्याप्तंइदंमनोहिचंचलं।एतन्मनकृतं
कर्मकथंनलिप्यतेविभो॥२॥श्रीभगवानुवाच॥मनोदोषोमनसिवैउत्पत्तिप्रलयंगतः।मनोकृत्स्नंमनोवीर्यंमनःकर्मनलिप्यते॥३॥
मनोगंगामनस्तीर्थंमनोदेवोनिरंजनः।मनोभानुर्मनश्चन्द्रमनअग्निश्चमारुतः॥४॥मनोधरित्रीआकाशंमनःशक्तिर्मनःशिवः।मनोजीवंमनःकालोमनःसृष्टिर्मनोयज्ञः॥५॥

कल्लानरहलेनिर्मलमनहुंछ॥१॥मनैलेजगत्संसारव्याप्तछ।मनभन्याचंचलछ।तेहीमनलेगन्याकोकर्मनिर्लेपकसोगरीहुंछ॥२॥कृष्णजीआज्ञागर्छन्।हेअर्जुन।मनमारह्या
कोदोषमनैमाउब्जन्छ।मनैमाहराउंछ।मनजोछअंकुशपनितेहीछ।पराक्रमपनिमनैहो।निर्लेपपनिमनैछ॥३॥गंगापनिमनैहो।तीर्थपनिमनैहो।निरंजनईश्वरपनि
मनैहो।सूर्यपनिमनैहो।चन्द्रपनिमनैहो।अग्निवायुपनिमनैहो॥४॥पृथिवीपनिमनैहो।आकाशपनिमनैहो।शिवशक्तिपनिमनैहो।जीवपनिमनैहो।कालपनि
मनैहो।सृष्टिपनिमनैहो।यज्ञपनिमनैहो॥५॥

पुण्यभयो।पापभयो।त्योपनिमनैहो।कर्मभोगकोइछापनिमनैहो।हर्षपनिमनैहो।दुःखपनिमनैहो।इन्द्रपनिमनैहो।६।मायाभयो।मोहभयो।तृस्नाभयो।सोपनि
मनैहो।कामनाभयो।क्रोधभयो।आत्मापरात्मापनिमनैहो।७।योगीपनि।भोगीपनिमनैहो।संसाररचन्याईश्वरपनिमनैहो।ज्ञानीपनि।मूर्खपनि।धर्मपनि।अ
धर्मपनिमनैहो।८।अस्तोएकजन्ममाबनुरहुंछ।सबैजन्ममाहुदैन।तसैस्केमनकन।ठैरजग्गामानलगाउनु।९।मनैलेस्थिरभैकनयोगपनिसाध्यहुंछ।परत्रको

मनःपुण्यंमनःपापंमनःकर्मफलेस्पृहा।मनोहर्षोमनोदुःखंमनोभोगीपुरंदरः।६।मनोमायामनोमोहोमनस्तृष्णामनःसदा।म
नःकामोमनःक्रोधोमनआत्मापरात्मकः।७।मनोयोगीमनोभोगीमनःकर्त्ताईश्वरः।मनोज्ञानीमनोज्ञानीमनोधर्मअधर्मकं।८।एक
जन्मभवेद्दक्षोबहुजन्मसुनोतथा।तथैवैकंमनःपार्थबहुत्रतुनकारयेत्।९।मनःसाध्यःस्थिरोयोगोमनःसाध्यापरागतिः।अर्जुनउ
वाच।कथंजीवःकथंकालःकथंमृत्युर्जनार्दन।कथंपुण्यंकथंपापंकथंकर्मनलिप्यते।१।श्रीभगवानुवाच।त्वयंजीवःस्वयंकालःस्व
यंमृत्युस्तथार्जुन।त्वयंपुण्यंत्वयंपापंत्वयंकर्मनलिप्यते।१।अर्जुनउवाच।कःकस्पर्दीयतेदानंकःकस्यचप्रतिग्रहः।कोवाभोगस्यक
र्त्तावैकोवादुःखंभुनक्तिहि॥४॥

गतिपनिमनैलेसाध्यहुंछ।अर्जुनविंतीगर्छन्।जीवभन्याकोकोहो।कालकोहो।मृत्युकोहो।पुण्यक्याहो।पापक्याहो।कसातरहलेकर्मनिर्लेपहुंछहेजनार्दन।१।कृष्णजी
आज्ञागर्छन्।आफैजीवहो।आफैकालहो।आफैमृत्युहोहेअर्जुन।आफैपुण्यहो।आफैपापहो।आफैकर्मलेनिर्लेपछ।२।फेरीअर्जुनविंतीगर्छन्।दानकसलाईदि
इनुछ।दानदियाकोकसलेलिनुछ।कोदानकोभोगीछ।दुःखभोगगर्न्याकोछहेकृष्णजीमकनआज्ञागर्नुहवसभनिअर्जुनविंतीगर्छन्।३।श्रीरामायनमोनमः॥

कृस्नजीआज्ञागर्छन् । आफैदाता । आफैदानलिन्या । आफैदानकोभोगगर्न्या । आफैदुःषकोभोगगर्न्या । आफैनिर्मलछहेअर्जुन ॥ ३ ॥ अर्जुनविंतीगर्छन् । शून्यभन्या
कोक्याहो । अशून्यक्याहो । कसानरहलेस्थिरछ । कसानरहलेप्रलयकोसंबंधछहेजनार्दन ॥ ४ ॥ कृस्नजीआज्ञागर्छन् । आफैशून्य । आफैअशून्य । आफैस्थिरछ ।
आफैप्रलयगर्छ । आफैसंहारगर्छहेअर्जुनभनिकृस्नजीआज्ञागर्दाभया ॥ ५ ॥ इतिश्री ० ॥ यसअध्यायमामोक्षधर्मकहिनिस्क्यो । अर्जुनविंतीगर्छन् । ब्रह्मज्ञान
याही

श्रीभगवानुवाच ॥ स्वयंदातास्वयंभोक्तास्वयंभोगंकरोतिच ॥ भुनक्तिचस्वयंदुःखंनिर्मलंवतथार्जुन ॥ ३ ॥ अर्जुनउवाच ॥ कथंशून्यमशू
न्यंवकथंवस्तुस्थिरंपुनः ॥ कथंप्रलयसंबंधइदंब्रूहिजनार्दन ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ स्वयंशून्यमशून्यंचस्वयंवस्तुस्थिरंपुनः ॥ स्वयंप्र
लयकर्त्ताचस्वयंसंहारकारकः ॥ ५ ॥ इतिश्रीगर्भगीतायांअष्टमोध्यायः ॥ अर्जुनउवाच ॥ ब्रह्मज्ञानंनराणांहिकथंवादुर्लभंभवेत्
कर्त्तव्यश्चमहान्बोधोनिर्वाणस्यकथंहरे ॥ स्नानंयज्ञंतथातीर्थंवर्त्ततेवस्तुविःक्रिया ॥ वेदशास्त्रंस्मृतिर्लोकेनिर्वाणंवकथंहरे ॥ १ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ स्नानंदानंजपश्चैवव्रतपूजापितृक्रिया ॥ हरिभक्तिंविनापार्थसर्वंकर्मनिरर्थकं ॥ २ ॥ श्रीरामायनमोनमः ॥ ७ ॥

भन्याकोमनुष्यकनक्याहेतुलेदुर्लभभयो । योजाल्पनिवकुन्नकस्तोछ । निरंजनपनिजान्नकस्तैछ ॥ स्नानभयो । यज्ञभयो । तीर्थभया । श्रौचकर्मभया । वेदशास्त्रपु
राण । धर्मशास्त्र । इत्यादिले । निरंजनकस्तोछहेहरे ॥ ५ ॥ कृस्नजीआज्ञागर्छन् । हेअर्जुन । हेपार्थ । स्नानगरोस् । दानगरोस् । जपगरोस् । व्रतगरोस् । पितृकर्मश्राद्ध
गरोस् । संपूर्णकर्मगरोस्तापनि । हरिजोनारायणछन् । तिनकीभक्तिविना । त्योगर्न्याकोकर्मसंपूर्णव्यर्थहुंछहेअर्जुन ॥ ३ ॥ श्रीरामायनमोनमःसततम् ॥
२४ ब्रह्मज्ञानभयापाछिसिद्धिभयाकालजिन्छ ४२
छ

अनेकदेवताकोपूजागर्छ।नानाकर्मपनिजोन्मनुष्यगर्छ।केवलमेरीभक्तिजान्दैनभन्यासंपूर्णकर्मव्यर्थहुंछ॥४॥हजारौंनिष्ठागरोस्।हजारौंदानगरोस्।पर्वत
बरोबरसुवर्णदानगरोस्।हजारौंकोटिगोदानगरोस्तत्पनि।हरिविनामुक्तिछैन॥५॥हजारौंयज्ञदान।हजारौंजपगरोस्तत्पनि।ब्रह्मज्ञानविनासंपूर्णकर्मव्य
र्थहुंछ॥६॥हजारौंजन्ममागर्‍याकोपापपनि।फेरीहरिकोस्मरणगर्‍योभन्यासकलपापनष्टभयाकोछंदोविष्णुलोकमाजान्छ॥७॥स्त्रीहत्या।गुरुहत्या।ब्र

नानादेवान्पूजयतिनानाकर्मकरोतियः।ममभक्तिंविनापार्थतस्यसर्वंनिरर्थकम्॥४॥आचारान्कुरुतेकोटिदानंचगिरिकांचनम्।
गवांकोटिसहस्राणिनमुक्तिश्चविनाहरिं॥५॥कोटिकोटिकृतायज्ञादानंकोटिजपस्तथा।आत्मतत्वंनजानातिसर्वंकर्मनिरर्थकं॥६॥
कोटिजन्मकृतंपापंपुनर्येनहरिःस्मृतः।सर्वपापानिनश्यंतिविष्णुलोकंसगच्छति॥७॥स्त्रीघातीगुरुघातीचब्रह्महाबालघातकः।भ
जतेचपरंविष्णुंविष्णुलोकंसगच्छति॥८॥नविंदंतिनरामूढानभजंत्येवमानराः।अभागाबुद्धिनिरताःपतंतिनरकेध्रुवं॥९॥अर्जुन
उवाच॥किंकर्मकिंतपंतीर्थंकिंयज्ञंचधर्मक्रिया।किंचभस्मावितोदेहःकिंकर्मकंदभक्षणं॥१०॥श्रीभगवानुवाच॥ध्रु ०

ह्महत्या।बालहत्या।इत्यादिपापगर्‍याछतपनि।परमविष्णुकोस्मरणगर्छभन्या।त्योमनुष्यविष्णुलोकमाजान्छ॥८॥मूर्खमनुष्यहरु।मकनजान्दैनन्।मेरो
भजनपनिगर्दैनन्।घटियामार्गमालाग्याका।बुद्धिलेपनिछोड्याका।मनुष्यहरु।शोकरूपनरकमापर्दछन्॥९॥अर्जुनविंतीगर्छन्।कर्मभन्याको
क्याहो।तपस्याभन्याकोकस्तोहो।तीर्थभयो।यज्ञभयो।धर्मकोकार्यभयो।अथवाइनैकुन्की।अथवा।देहमाखरानीघस्नुकंदखानुतपस्यातोहोकि
मकनआज्ञागर्नुहवस्।कृष्णजीआज्ञागर्छन्॥१०॥

श्रीरामः

धारणालेपनिमोक्षहुँदैन।ध्यानले।जपले।तपस्याले।कंदमूलखानाले।मोक्षहुँदैन।केवल१०इन्द्रियकावूगर्नालेमात्रमोक्षहुन्छ॥११॥शास्त्रपढ्नालेपनिमो
क्षहुँदैन।सर्वदापवित्रभैरहनालेपनिमोक्षछैन।कर्मलेधर्मले।पनिमोक्षछैन।केवल१०इन्द्रियकावूगर्नालेमात्रमोक्षहुन्छ॥१२॥यज्ञकर्मले।सुवर्णादिदानले
धर्मकर्मलेपनिमोक्षहुँदैन।केवल१०इन्द्रियकावूगर्नालेमात्रमोक्षहुन्छ॥१३॥ज्ञानआदिभयाकाकर्मले।देहधारणाले।हजारौंकर्मलेपनिमोक्षछैन।केवल१०

नमोक्षंधारणांध्यानंनमोक्षंजपनंतपं।नमोक्षंकंदाहारेणमोक्षमिन्द्रियनिग्रहं॥११॥नमोक्षंपठनेशास्त्रंनमोक्षंसर्वदाशुचिः।नमोक्षं
कर्मधर्मेषुमोक्षमिंद्रियनिग्रहं॥१२॥नमोक्षंयज्ञक्रिययानमोक्षंदानकांचनं।नमोक्षंकर्मधर्मेषुमोक्षमिंद्रियनिग्रहं॥१३॥नमोक्षं
ज्ञानमूलेषुनमोक्षंदेहधारणं।नमोक्षंहिक्रियाकोटिमोक्षमिंद्रियनिग्रहं॥१४॥यावच्छुद्धिविकारेणआत्मतत्वंनविद्यते।तावज्ज्ञा
नंनसिध्येततततोमनोस्थिरोनहि॥१५॥अभ्यंतरेभवेत्साध्यंकृत्वाकर्मविनिर्मलं।अर्जुनउवाच।कर्माकर्मद्वयोर्वीर्यंलोहाश्वहृढवं
धनं।केनकर्मप्रकारेणलोकोमुच्येतबंधनात्॥१६॥श्रीभगवानुवाच।योगिनांकर्मधर्मेषुज्ञानंचैवनभूषणं।ब्रह्मज्ञानंचभूतेषु

इन्द्रियकावूगर्नालेमात्रमोक्षहुंछ॥१४॥जाँहाँपर्यन्तचित्तशुद्धिविकारलेआत्माकोतत्वजान्याकोछैन।ताँहाँपर्यंतज्ञानकोसिद्धिकदापिपनिछैन।ताँहापर्यन्तमनपनि
स्थिरछैन॥१५॥निर्मलकर्मगर्नालेअंतःकरणमाज्ञानकोसाध्यहुंछ।अर्जुनविंतीगर्छन्।कर्मकोर।अकर्मको।बीजजोछ।लोहाभन्दापनिवलियोबंधनछ।तस्मा
त्कोनाकर्मप्रकारलेसंसारमुक्तहुंछ॥१६॥कृष्णजीआज्ञागर्छन्।योगिहरुका।कर्ममा।धर्ममा।ज्ञानकोआश्रयरहँदैन।ब्रह्मज्ञानकोआश्रयपनिरहँदैन।सकलप्रा
णीमापनिछैन।तस्मात्योगीहरुअ[illegible]॥१॥

श्रीविंदेवयोगिनां॥१॥

मानभयोअपमानभयो।तस्मावरोवरभैरहन्या।सदाचारमापवित्रभैरहन्या।परतत्वविचारलेयोगीहरूअवीर्यहुंछन्॥१८॥योगिहरूका।आफुब्रह्मज्ञानकोआनं
दकरितोछभन्या।जरामरणनभयाकोविधिपनिनिषेधपनिनहुनालेयोगीहरूअवीर्यहुनछन॥१९॥योगिहरूकामनकोवृत्ति।शत्रुमा।मित्रमासमरहन्छ।स
कलप्राणिमापनिवरोवररहन्छतस्मात्योगिहरूअवीर्यहुंछन्॥२०॥कर्मपनिनभयाका।इछाभयोकामनाभयोसोपनिनभयाका।दयामाअत्यंतयवर्हरभे

मानापमानयोःसाम्यमाचारःक्रियतेशुचि।परतत्वविचारेहिअवीर्यंभवतियोगिनां॥१८॥योगिनांसहजानंदोजरामृत्युविवर्जितः॥
विधिर्निषेधोनयदावीर्यंभवतियोगिनां॥१९॥योगिनांमानसोभावःशत्रौमित्रेसमोभवेत्।समतासर्वभूतेषुअवीर्यंभवतियो-
गिनां॥२०॥नैष्कर्म्यंनिस्पृहाकामाःकृपाकर्मणिचेतना।तत्वयोगःपरंध्यानंनिराकाराहियोगिनः॥२१॥योगिनांनैवशीतोष्णे
नदुःखंनसुखानिच।विषयानैवभोक्तव्यावीर्यंभवतियोगिनाम्॥२२॥परंब्रह्मपरंतत्वंमाइन्द्रियेषुकदाचन।आत्मतत्वंमहा
देवोयोगितत्वंनिरंजनः॥२३॥तत्वसारोनिराकारस्तत्वंयोगीनिराश्रयाः।तत्वंनिरंजनंब्रह्मतत्वंनारीपतिव्रता॥२४॥श्रीरामः

रहन्छन्।तत्वयोगकापरमध्यानले।योगिहरूनिराकारहुन्छन्।विन्हसकिदैनन॥२१॥योगिहरूकन।जाडोगर्मी।दुःखसुख।इत्यादिविषयकोभोगछ्न.
रहदैन।तस्मात्योगीहरूअवीर्यहुनछन॥२२॥आत्माकातत्वभयासदाशिव।योगिकातत्वनिरंजनब्रह्म।यस्तापरब्रह्मपरतत्वईश्वर१०इन्द्रियमाक
दापिछैनन॥२३॥तत्वसारज्ञोभन्यानिराकारछ।तत्वज्ञान्यायोगीनिराश्रयछ।निरंजनब्रह्मपनितत्वैहो।पतिव्रतास्त्रीपनितत्वैहो॥२४॥श्रीरामायनमो

॥श्रीरामः॥
॥१३॥